

antologie de poezie persană

662

«Marile momente ale poeziei persane se înșiră în decursul secolelor XIII și XIV, când încercările țării și ale destinului individuale creează un tip omenesc plin de înțelepciune, expert în arta vieții și a cunoașterii oamenilor, a căror expresie lirică au dat-o doi din cei mai mari poeți ai lumii, Saadi și Hafez.

Europa a ajuns târziu să ia cunoștință de literatura persanilor. Unele traduceri ca, de pildă, acele germane ale lui Adam Olearius, din Saadi, au apărut încă de la mijlocul veacului al XVII-lea. Dar, abia în veacul următor, Anquetil-Duperron dă traducerea latină a *Zend-Avestei*, cu mare răsunet în mișcarea filozofică, apoi, în generația romanticilor, apar alte multe tălmăciri din toți poeții Persiei. Goethe, ajuns în perioada de bătrînețe a creației lui, pricepe frumusețea acestor poeți și operele lor devin izvorul ciclului de poeme *Divanul occidental-oriental*. Poezia europeană se menținuse, pînă atunci, pe singurele temelii ale tradiției greco-romane, dar Goethe oferă timpului său revelația unei inspirații deosebite și lărgeste sfera clasicismului extern.

Ecouri ale poeziei persane pătrund și în literatura noastră, prin Al. Macedonski care, în *Noaptea de decembrie*, reia o temă a lui Saadi, prin G. Coșbuc, care traduce satira adresată de Firdousi lui Mahmud Gaznaritul. Dar, abia prin noile traduceri ale lui George Dan, obținute din unghiul unei conștiințe apropiate a textelor originale și cu multă îndemnare în versificare, cititorii români pot lua un contact mai apropiat, în acest volum, cu unele din momentele cele mai de seamă ale marii literaturi persane.»

TUDOR VIANU

privighetorile persiei

antologie de poezie
persană
(secolele X – XX)

antologie de poezie persană

editura minerva

Lei 5

privighetorile persiei

antologie de poezie persană

(SECOLELE X-XX)

ÎN ROMÂNEȘTE DE GEORGE DAN
PREFAȚĂ DE VIRGIL CÂNDEA

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1971

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

EDITURA MINERVA
Toate drepturile rezervate pentru
versiunea românească

PREFAȚĂ

Literele românești au de două secole și jumătate privilegiul unei comunicări despre poezia persană. Concisă, exactă, admirativă, ea spunea în esență că *„arta poetică la persani este nu numai abundentă, dar și foarte frumoasă și foarte ingenioasă... Dacă vreun poet sau vreun cărturar m-ar întreba ce cred despre poezii greci și latini, antici sau tirzii, și despre creațiile lor — față de cei arabi, persani sau turci — le-aș răspunde, cu îngăduința și aprobarea tuturor, că poezii vechi ca și cei noi ai acestor națiuni orientale, fiind mai înaintați în această artă, au înțietatea. Iar la fel ca mine vor judeca, după cum cred, toți cei care, cunoscînd limbile respective, au citit operele poezilor arabi, persani sau turci. Prin cugetări sublime, prin dulceața elocinței — căci rimele și compoziția sînt la ei diferite de ale noastre — prin topica, frumusețea, abundența și subtilitatea metaforelor... ei depășesc în chip covârșitor pe greci și pe latini.“*

Aceste judecăți sînt ale lui Dimitrie Cantemir. Autor, în 1721, al unei introduceri în civilizația islamică, *Sistemul religiei mahomedane* (carte scrisă la cererea lui Petru cel Mare, redactată în latină, dar publicată la Petersburg, anul următor, într-o greoaie traducere slavonă), cărtura-

rul român continua o acțiune începută cu un pătrar de secol mai devreme : stabilirea legăturilor între literatura română și cea persană. Nu el citase, cel dintâi în toată Europa de sud-est, *Golestanul* lui Saadi în *Divanul înțeleptului cu lumea*, publicat la Iași, în 1698 ? Nu el se întemeiase, căutînd o nouă formulă morală, convenabilă intelectualilor lumii lui, pe înțelepciunea poetului persan, invocat cu umanistă convingere „*măcar că păgîn era*“ ?

Poezia este calea privilegiată de întîlnire cu sufletul și cu geniul unui popor. Ea ne comunică, generoasă, spiritualitatea, idealurile, coordonatele morale, istorice și sociale ale acestui popor. În cazul special al civilizației persane, nici un alt produs al ei nu ne-ar putea atît de repede, atît de veridic, sau atît de plinar transmite esența mesajului său. Literatura română nu avea cum saluta mai bine comemorarea a două milenii și jumătate de la întemeierea statului persan, prin Cyrus cel Mare, decît printr-o *Antologie* de versuri, creațiile majore ale celor care au fost deopotrivă istoricii, poeții, gînditorii, profeții și emisarii de geniu ai civilizației întrupată de acest stat.

Lumea evocată în paginile ce urmează este mai aproape de noi decît ne-am închipui. Încă din Antichitate aventurile războinice ale lui Darius sau Alexandru cel Mare făcuseră din perși un motiv familiar al literaturii grecești, motiv răspîndit apoi în toate culturile care, ca și cea românească, adoptă, prin umanism literele clasice. La notele, adesea legendare, introduse în acest tablou vetust de scrieri hagiografice medievale, împrejurări proprii Levantului adaugă, în secolele al VII-lea și al VIII-lea, elemente noi, mai adevărate și mai durabile. În centrul de cultură constantinopolitan literatura, arta, muzica persană se bucurau atunci de o necontestată autoritate, furnizînd modele și educînd gusturi. Cărturarii români inte-

grați temporar acestui mediu de cultură, ca Dimitrie Cantemir, nu puteau rămâne insensibili la ceea ce reprezenta culmea creației islamice. De atunci datează, poate, și imaginea citată de învățatul prinț : „*Nimic mai frumos decît tînăr persan pe cal moldovenesc*“. Fapt este că artele românești ale timpului se îmbogățesc cu elemente venite din îndepărtata Persie. Mărturie rămîne biserica de la Fundenii Doamnei, lângă București, pe ale cărei fațade măiestre stucaturi evocă o ambianță persană de elegant confort, cu palate, grădini, havuzuri, păuni și delicată vegetație orientală. Modernizarea muzicii liturgice bizantine, datorată în bună măsură lui Macarie Protopsaltul, înseamnă, la fel, adaptarea unor formule melodice persane, potrivit unui gust răspîndit în tot Levantul, indiferent de mediul islamic sau creștin. Dacă istoria încă nescrisă a legăturilor noastre cu lumea persană va trebui să îmbrățișeze peste două milenii, din epoca relativ mai nouă a Iranului musulman datează cele mai multe mărturii. Ele devin mereu mai frecvente în secolul al XX-lea. G. M. Cantacuzino ne-a lăsat sensibile evocări ale Persiei tuturor epocilor ; Mihail Sadoveanu a scris un *Divan persian* ; se înmulțesc traduceri din literatura persană, cele mai recente datorate chiar alcătuitoarelor versiunii românești a acestei antologii.

Asemenea traduceri scot dintr-un străvechi tezaur literar valori create de așa numita poezie persană nouă, din veacul al X-lea și pînă la clasicii timpului nostru. Într-o tradiție trimilenară, începută cu celebra *Avesta*, carte sfîntă atribuită lui Zoroastru (care ar fi trăit prin sec. IX—VI î.e.n.), această poezie se distinge printr-o limbă deosebită, persana populară, și prin procedee de versificație puternic influențate de cele arabe ; vechile scheme ritmice sînt, astfel, supuse prozodiei „cantita-

tive", silabele — lungi și scurte — sînt ordonate în secvențe determinate, se folosește rima. Dar geniul poetic național nu se putea mărgini la o simplă imitație, și metrica persană comportă forme originale necunoscute poeziei arabe, ca versul epopeii sau catrenului (robaia-tului).

Începuturile acestei poezii noi ne duce, așadar, la epoca de islamizare a Persiei, către mijlocul veacului al VII-lea, cînd noua religie a Profetului își propune să înlocuiască „păgînismul“ zoroastrian, iar araba devine expresie obligatorie în cult, litere și cîrmuire, unde pînă atunci domnise, superbă prin frumusețe, bogăție și 'eleganță, limba *pahlavi*. Dar o expresie națională își reia relativ curînd drepturile, și un calif arab care trebuise să ceară ajutorul persanilor pentru o domnie contestată, al-Mamun, feciorul lui Harun al-Rașid, s-a văzut salutat, la Merv, în 809, printr-o odă în limba persană. Alcătuitorul ei, Abbas, îi spunea :

*„Înainte mea nici unul n-a-ndrăznit o poezie
în persană ; cît de-naltă este-această vrednicie !
Am ales-o, totuși, pentru a-ți aduce mari prinoase
și ca astfel ea să fie mai slăvită, mai frumoasă.“*

Cîteva secole (IX—XII) mai trec înainte ca persana să-și desăvîrșească funcțiunea de limbă literară sau să-și întindă pretutindeni supremația, înlăturînd deopotrivă vechea *pahlavi*, cultivată pe alocuri, araba, dar și dialectele mai noi din creația poetică. În același interval marii meșteri ai versului alcătuiesc deja opere capitale, care vor servi un întreg mileniu drept modele poeților.

Împrejurări politice proprii istoriei Islamului din Orientul Mijlociu au favorizat formarea și extinderea persanei literare. În această parte a lumii noua civiliza-

ție inspirată de mesajul lui Mahomed își stabilise centrul la Damasc unde tronau, din 660, omeiazii. De aci, califii cirmuiesc, organizează și arabizează vaste provincii rupte din Imperiul bizantin sau din cel persan nimicit. S-ar fi părut că vechea rivalitate dintre iranieni și sirieni, dintre Cyrus și Cresus, reluată de sassanizi și bizantini fusese curmată printr-o „pace islamică”. Ea a fost de scurtă durată. Sub conducerea lui Abu Muslim, Iranul se răscoală, în 747, împotriva califului din Damasc, iar în 750 Sufa devine calif abasid, cu capitala la Cufa. În curînd este întemeiat Bagdadul; statul persan reînviase, islamic, dar el va avea o confesiune proprie, șiiță, și va da liber curs creației naționale în litere, științe și arte.

Istoria Iranului trece în secolele următoare prin faze deosebit de zbuciumate. Dinastiile sînt numeroase, adesea paralele și vrăjmașe, domnind în centre care cunosc, după puterea suveranilor, o glorie stăruitoare sau efemeră. Dar evoluția lor ne interesează numai pentru a situa activitatea literară a poeților din această antologie. deși siliți de împrejurări să creeze în umbra unor puternici protectori, deci să laude în opera lor calitățile și isprăvile acestora, poeții persani au propria republică a literelor, în care domnesc dragostea, înțelepciunea, frumusețea omului și a naturii, spiritualitatea, umorul. Iar ceea ce a biruit timpul și a rezervat acestor maeștri ai cugetării și ai cuvîntelor un loc privilegiat în literatura universală sînt tocmai aceste valori pe care le-au cîntat ca puțini alții, iar nu faptele sau numele pieritoare ale mecenajilor lor.

Primii poeți de seamă apar odată cu luptele separatiste pornite din Iranul de răsărit, menite să dea o organizare nouă, persană, unei mari părți a Orientului Mijlo-

ciu. Deja, din anul 820, se creează instituția, primejdioasă pentru califat, a guvernării prin dinastii de generali, de origină și sentimente persane, cărora califul din Bagdad le delegă puterea efectivă în provinciile de la răsăritul Mesopotamiei. Cel dintîi beneficiar al noii instituții este Tahir ibn Husain, generalul califului al-Mamun. Urmașii lui, cîrmuind din Nișapur, în nord-estul Khorassanului, sînt însă înlăturați, o jumătate de veac mai tîrziu, de Safar, haiduc inteligent și îndrăzneț, care se impune califului și preia funcțiunile administrative sau militare ale tahirizilor, ocupînd mai toate provinciile orientale, din Fars pînă în Transoxiana. Guvernarea la rîndul ei de scurtă durată (861—900) și care a avut mai ales meritul de a fi dovedit slăbiciunea califatului, deci posibilitatea unei cîrmuiri politice persane. Cei care aveau să o înfăptuiască în chip strălucit au fost samanizii. Descendenți ai unui nobil persan, Bahram Ciubin, stabiliți în Transoxiana pe care au cîrmuit-o un timp în numele tahirizilor, samanizii își cîștigaseră faima de buni ostași luptînd împotriva triburilor turce din nord-est. Reușind să-și întemeieze un stat propriu, lărgit spre apus în regiunile safaride, excelenți administratori, ei asigură un bun secol de înflorire materială și spirituală unei țări care cuprindea tot Iranul de răsărit și o parte din Turkmenia, Uzbekistanul și Afganistanul de azi. Monedele lor circulau pînă în Rusia și Peninsula Scandinavă. Suvranii lor erau înconjurați de artiști, cărturari și poeți de seamă. Laudele lui Abu'l-Hasan Nasr al II-lea (914—942) le-a cîntat Rudaki, „poetul orb din Buhara“, cel dintîi mare meșter al versului persan. Misterioasa Rabeé Raab Gozdari, prima poetă persană, a cîntat, poate, înainte de el, tristețea dragostei neîmpărtășite. Dar negreșit la curtea samanizilor află persana desăvîrșita mlădiere prin exercițiul poezilor, cărora le revenea acum înalta cinste

de a evoca tradiția epică persană, pentru a însufleți prin ea noi idealuri de libertate și bărbăție. În această ambianță de mereu mai mare rafinament și exigență încercă Daghighi o nouă versiune a *Cronicii șahilor* (*Şah-Name*). Dar monumentul, prea mare pentru puterile unui poet iscusit mai cu seamă în panegirice și lirică, avea să fie gloria nepieritoare a lui Ferdousi.

Forma definitivă a epopeii, încheiată către 1009—1010, este dedicată de poetul din Tus sultanului Mahmud din Gasna. Puterea samanidă era concurată de câteva decenii și va fi continuată încă un secol de o altă dinastie de generali revoltați, gasnevizii, numiți astfel după capitala lor, Gasna, în Afganistanul de azi. Rolul lor politic a fost imens: ei cuceresc și islamizează India de nord, ceea ce explică Pakistanul; ei promovează la un rol cu consecințe incalculabile pentru istoria Asiei anterioare dar și a Europei orientale trupe de războinici recrutați dintre triburile guze din Transoxiana: seldjukizii. Ceea ce ne preocupă aci sînt însă meritele lor de patroni literari. Numele lui Mahmud (1030—1042) este asociat epopeii naționale persane *Şah-Name*, opera nemuritoare a lui Ferdousi. Panegiricul său a fost Onsori, „prințul poetilor”. La curtea gasnavizilor au creat Farrokhi, poet și muzician, mare în toate genurile, liric, sapiențial sau elegiac; Manucehri, cîntăreț al dragostei de viață, impregnat de motive și reminiscențe arabe, dar mare meșter al cuvîntului persan (primul reprezentant al acestei poezii editat și tradus de un orientalist european, A. de Biberstein-Kazimirsky, în 1887); Gorgani, celebru în epica romantică din emoționanta istorie a lui *Veis și Ramin*, încîntătoare paralelă orientală a dragostei dintre Tristan și Isolda...

Următoarea pleiadă de poeți reprezentați în această antologie, din secolele XI—XII, aparțin epocii seldjukide.

Comandanții turci, de care Mahmud din Gasna crezuse că poate scăpa lăsându-le Khorassanul spre pradă, se arătasera mari ctitori de istorie. Sub conducerea lui Toghrul-beg ei iau treptat în stăpânire Iranul. Din Nişapur stabilesc o tutelă nedorită dar reciproc folositoare asupra califului abasid din Damasc. În 1070 ei întemeiază imperiul din Konia, vechiul Iconium bizantin, în Asia Mică și, un an mai târziu, scot Anatolia din dominația imperiului de jos. Era începutul unei lungi aventuri care va da turcilor Bizanțul. Dar dinastii înrudite rămân în Iran: marji seldjukizi, sau seldjukizii din Kerman, iar suveranii lor continuă funcțiunea, devenită tradițională, de patronat al poezilor.

Epoca seldjukidă acoperă tendințe literare dintre cele mai diverse. Naser Khosro, misionar ismaelit în Badakshan, este unul din ultimii poeți ai tradiției samanide, încă vie în Iranul oriental. La fel Masud Saad Salman, creator în stilul lui Onori, dar mai expresiv printr-un talent fertilizat de zbuciumul cunoscut la curtea gasnavizilor din Lahore. Meșter în *kaside* panegirice, Moezzi, care a ilustrat prin opera lui curtea sultanilor seldjukizi, Malek-șah și Sangiar, urma aceeași tradiție. Anvari i-a luat locul la curtea lui Sangiar, într-un mediu de cărturari și artiști, ceea ce poate explica nota erudită a alcătuirilor sale, accentuată în dauna reușitei poetice. Din generația imediat următoare face parte un alt maestru al eposului romantic, dar deopotrivă al genului sapiențial, Nezami, un original care preferă singurătatea sateilor din Azerbaidjanul natal fastului curții lui Kizil Arslan-șah. Zahir era din cealaltă parte a Iranului, din Toharistan, dar talentul său în arta gazelului ca și în filozofie sau astronomie l-au purtat pe la curțile mai multor emiri mărunți din Mazandaran, Nişapur sau Azerbaidjan. Unul din măestrii pe care i-a imitat a fost Khaghani din Șirvan. Opera acestuia oferă particula-

ritatea unor frecvente motive creștine, cu care se familiarizase, desigur, în anii copilăriei, prin mama sa, fostă sclavă nestoriană. Ea aparținea ereziei creștine care aflate pînă în Orientul îndepărtat o răspîndire combătută în Bizanțul ortodox. Khaghani este un poet remarcabil prin calitatea alcătuirilor, erudiția excepțională, dar și prin peripețiile unei vieți agitate, dramatice, pe care o încheie cu o experiență mistică, sufită. Între principii cărora le-a dedicat versuri era și viitorul împărat al Bizanțului, Andronic Comnenul, oaspete în tinerețea lui, prin 1173—1174, al curții din Șirvan.

Interesul lui Khaghani pentru sufism răspunde unei trăsături a firii sale iscoditoare, neliniștite — în tinerețe avea numele literar (*takhallos*) de *Khaghiki*, „Căutătorul adevărului“ — dar și unor tendințe din cugetarea islamică a timpului, care ne îngăduie să situăm și să înțelegem opera atitor alți mari poeți.

În creația versificatorilor persani din prima perioadă a literaturii noi ne frapează absența motivelor religioase, explicabilă în bună măsură prin predilecția poezilor pentru teme mai atrăgătoare ale naturii, sufletului omenesc, sau eposului național. Această trăsătură capătă, prin sufism, un nou înțeles. Erau misticii îmbrăcați în lînă (*suf*, de unde, se pare, numele doctrinei lor) adepții unei gândiri esoterice, refuzată credincioșilor de rînd ai Islamului și rezervată unei elite? Reprezentau ei o reacțiune persană împotriva religiei mahomedane a cuceritorilor? Trebuie să vedem în sufism o expresie orientală a neo-platonismului, refugiat în Persia, după persecuția lui Iustinian din secolul al VI-lea? Toate aceste explicații au fost încercate de cercetători, dar nici una nu este suficientă. Sufismul era nu numai un protest împotriva rigorismului formal al religiei mahomedane, dar și expresia unei mari dorinți de cunoaștere pe care credința și practicile obișnuite nu o puteau satisface. El afirma că

toate religiile nu sînt decît forme deosebite ale aceluiași adevăr la care sufitul poate ajunge după ani de asceză și exercițiu, în singurătate, sub conducerea unui *pir* sau *murşed* (îndrumător spiritual, duhovnic). Convinși că „*gnoza*“, cunoașterea supremă (*irfan*) este rezervată unei elite, sufiții nu-și împărtășeau cu ușurință ideile și nu făceau prozelitism. De altfel, „căile Domnului, spuneau ei, sînt numeroase, ca sufletele oamenilor“, așadar tehnica progresului spiritual nu poate fi sistematizată sau generalizată. Efortul de aflare a adevărului trebuie însoțit de iubirea lui; dragostea ocupă, deci, un loc privilegiat în poemele sufite. Dar mai totdeauna aceste poeme — la Saadi, la Hafez — au dublu înțeles, și cele mai îndrăznețe expresii ale eroticii pasionale sau carnale pot simboliza setea de cunoaștere, căutare, dorința de contopire în adevăr.

Răspîndit în toate regiunile Islamului, din Maghreb pînă în India, sufismul cunoaște în Iran, mai cu seamă în Khorassan, o deosebită faoare, putînd exprima atitudini din cele mai diverse: atracția pentru credințele pre-musulmane, maniheiste sau mazdeiste, sensibilitatea la influența spiritualităților din afară, fie ele budiste sau creștine-nestoriene, orizont deschis mesajelor filozofice ale lumii grecești, sau rezistență anti-omeiadă. S-a putut astfel vorbi de un sufism persan, pe care l-au exprimat cu strălucire îndeosebi poeții.

Cel mai cunoscut dintre ei este Omar Khayyam, iar cel mai mare Sanai. Catrenele celui dintîi s-au bucurat de o mare reputație în literaturile europene, prin admirabila traducere a lui Edward Fitzgerald (1859), și mult timp, mai cu seamă în culturile anglo-saxone, numele lui Omar Khayyam a rezumat mesajul poetic persan. Reputație curioasă — pentru că acasă el era cunoscut mai degrabă ca matematician, fizician, astronom și filozof, ucenic al lui Avicenna, decît ca poet. Contribuțiile lui științifice îi explică, de altfel, protecția suveranului

seldjukid Malik-şah (1072—1092) sau a vizirului acestuia Nezam-al-Molk. Khayyam a putut, astfel, rămâne un poet liber de obligația panegiricelor și, cum s-a observat, versurile lui sînt doar roada ceasurilor de răgaz ale unui savant :

*„Multă vreme, la un dascăl fost-am în copilărie,
multă vreme,-nvățătură am cules, cu bucurie.
Ascultați acum sfîrșitul basmului vieții mele :
m-am ivit din colb și vintul spulberatu-m-a sub stele.“*

*„Pe covorul de țărîină văd cum oamenii își fac somnul.
Sub țărîină văd cum oameni adormiră întru Domnul.
Cît cu ochii bat Deșertul-de-Neant, în orice parte,
văd toți nenăscuții lumii și toți dușii-n somn de moarte !“*

Creația lui Sanai, cel mai mare poet sufit, se împarte în perioada gasnavidă, petrecută la curtea lui Ibrahim și Bahram-şah, și perioada sufită, cînd, în Khorassan, își pune talentul în slujba doctrinei al cărei adept devenise. O sinteză a cugetării și măiestriei sale este *Călătoria slugii Domnului în Țara Intoarcerii*, care ne amintește periplusul dantesc al *Divinei Comedii*. Motivul sufletului călător prin sferele cunoașterii este frecvent la poeții sufiți ca, de pildă, Attar („Spițerul“) din Khorassan, un vrednic urmaș al lui Sanai, în ingenioasa *Convorbire a păsărilor*.

Sfîrșitul lui Attar, retras, după lungi călătorii, la Nişapur, coincide cu evenimentul care a dat un nou curs istoriei unei mari părți din Asia și din Europa orientală : invazia mongolă. În 1220 oștile lui Gingis-han cuceresc Iranul deja dominat de șahii din Khorezm care alungaseră puterea seldjukidă. Noua epocă din viața poporului persan înseamnă și un alt capitol în creația sa literară. Aşadar Moulavi, poet sufit, aparține acestui capitol deși, de teama năvălitorilor, acest bard khorassanian de bună tradiție se refugiază și își scrie opera la Konia, capitala seldjukizilor din Anatolia.

Din aceeași epocă mongolă, cînd imperiul lui Hulagu se întindea de la Amu-Daria pînă la Euftrat și din Caucaz la Oceanul Indian, fac parte poezii Saadi, Khadgiu și Hafez. Saadi este, după Ferdousi, unul din marii poeți ai Iranului. Asprimitățile unei existențe aventuroase nu i-au stins dragostea de viață, pe care a cîntat-o cu o convingere adesea deconcertantă, nici entuziasmul pentru aflarea adevărului. Cunoaște instituția patronatului literar, pentru că pseudonimul (takhallos) și-l ia de la Saad ibn Aba-Bakr ibn Saad, atabakul Șirazului, căruia îi închină faimosul *Golestan*, și experiența sufită, pentru că își încheie viața într-o sihăstrie. Saadi este primul poet persan tradus în Europa, de André de Ryer (*Gulistan ou l'Empire des roses*, Paris, 1634) și cunoscut, grație lui Dimitrie Cantemir, în literaturile română și greacă în același secol al XVII-lea.

Reținem stihurile din *Bun rămas cititorului (Golestan)*:

„Noi la timp le-am dăruit povețe,
luminînd ani mulți, precum făclia.

Că niscăi urechi n-or să răsfețe ?

Solii doar își împlinesc solia...”

Călător aventuros, căutător de mecenăți, iar la urmă căutător de liniște într-o sihăstrie sufită, modelul obișnuit al vieții unui bard persan al timpului a fost urmat și de Khadgiu. În schimb Hafez, al treilea mare poet persan — dar în lirică cel mai mare — aparține unei alte generații și, conștient de geniul său, zgîrcit cu laudele, abia își menționează stăpînii muzafirizi, între care puternicul șah Șudja (1364—1384), în superbe gazeluri pe care le-a compus. Culme a liricii persane, Hafez trăiește și el la sfîrșitul unei epoci din istoria Iranului. Conversiți la islam, dar mai ales obosiți de noua lor putere sedentară, mongolii împărțiseră demult imperiul lui Hulagu în obișnuitul mozaic de emirate vrăjmașe, cu domnii scurte, competiții acerbe și viață nesigură. Un mare mo-

narh, Timur (1370—1405), biruitorul lui Baiazid „Fulgerul” (biruitul voievodului nostru, Mircea cel Bătrîn) reuşeşte să refacă imperiul iranian, care se întinde, sub el, de la Delhi şi Taşkent pînă la Tiflis, Eufrat şi Bagdad, de la Lacul Aral pînă la Oceanul Indian şi Indus.

Epoca timuridă este ilustrată de Dgiami, considerat drept ultimul mare nume ale poeziei clasice.

În cartea sa *Baharestan* mărturisea :

*„În poezia noastră din Iran
sînt trei poeţi care-s profeţi,
(deşi a spus profetul în Coran
că după el, slăvitul Mohamed,
nu va mai fi nici un profet) :
Magistru-n povestiri, cum alţii nu-s
e Ferdousi de la Tus ;
în elegii, e primul Anvari,
şi-n gîngaşe gazeluri — Saadi”.*

Dgiami are toate meritele antecesorilor, este învăţat, talentat, sufit şi apreciat poet de curte, protejatul lui Husain Baikara (1468—1506). Ne place să evocăm epoca de renaştere culturală a acestui suveran al Heratului, contemporanul lui Ştefan cel Mare, domnitorul moldovean care urzea alianţe anti-otomane cu sultanul turcmen Uzun-Hasan (1453—1478) al „Berbecului alb” (Ak-koiuulu).

Prinţii safavizi care profită de disensiunile urmaşilor lui Uzun pentru a le desfiinţa statul şi domină viaţa politică persană timp de mai bine de două veacuri (1501—1736) sînt tot turkmeni, dar aparţin confesiunii şiite : strămoşul lor, şeihul Safiy (m. în 1334), mare sufit, era un descendent al califului Ali. Această schimbare profundă în orientarea religioasă a Iranului a avut grave consecinţe politice, pentru că a dus la o duşmănie de trei secole cu Imperiul otoman, apărător al ortodoxiei sunnite, dar şi pe plan literar. Noii stăpîni nu mai sînt

interesați decît de poezia religioasă, capabilă să răspîndească mărturisirea șîită. Persana își păstrează importanța sub acești suverani turci, dar pentru scrieri teologice (alcătuite mai înainte în arabă) sau pentru panegirice în cinstea lui Ali și a imamilor, urmașii săi. Decadența economică a Orientului Apropiat și Mijlociu datorată descoperirii de către portughezi a căilor maritime spre Indii; centralizarea statului safavid care suprimă emulația dintre centrele de cultură ale măruntelor principate de altădată; întreruperea legăturilor cu regiunile sunnite (mari poeți din India sau Buhara, ca Bidel și Șauhat — secolul al XVII-lea — rămîn necunoscuți în Iran); rigorismul religios care nivelează opinia publică; schimbarea idealului de viață (un tînăr persan al vremii preferă succesul ca exeget al religiei și dreptului, ca modgtahed, decît ca poet) — iată motivele care fac din epoca safavidă una de vegetare sau decădere a poeziei. Așadar, nici Vahși — de altfel, stea de mărime secundară — nici Saaeb — incomparabil superior — nu-și datorează reputația climatului cultural safavid. Cel dintîi a fost numai un bun imitator al lui Nezami; al doilea creează în India, la curtea lui Djahan-șah și este unul din marii maeștri ai „stilului indian“ din poezia persană, stil căutat, încărcat, baroc, adesea ermetic, care se salvează doar prin subtilitatea ideilor exprimate.

Cu căderea safavizilor cultura persană intră în epoca „întoarcerii“ la clasicism. Între poeții din Esfahan care ilustrează această restaurare a tradiției este Hatef: poemele sale, de mare profunzime a ideilor și sensibilitate lirică se eliberează de ermetismul predecesorilor. Dacă un anumit convenționalism stăruie încă în creațiile lui, comunicarea e directă, imaginile sînt limpezi. În același curent de revenire spre trecut se înscrie opera lui Forughî, tradiționalist nu numai prin formă, dar și prin genurile cultivate: panegiricele, închinare șahilor Fath-Ali, Muhammad și Nasiru'd-din (kadjari care prețuiesc

acest gen desuet o vreme) și poemele mistice inspirate de experiența sufită de la sfârșitul vieții.

Iraddi, Parvin și Bahar care încheie această antologie ne introduc în poezia Iranului modern și contemporan, creația unor artiști de o formație nouă — tradițională și occidentală în același timp. Toți sînt purtători ai influențelor europene, mai pronunțat politice la ultimii doi, dar toți cunosc valoarea mesajului poetic național și îl cultivă, întinerind, adesea, venerabile tipare printr-un vocabular modern, simplu, sau prin forme poetice inspirate din alte literaturi. Ei aparțin, astfel, poeziei clasice, spre deosebire de generațiile care se afirmă începînd din ultimele patru decenii, inovatoare prin fond ca și prin formă, și pe ai căror poeți, după exemplul altor autori, antologia de față nu-i cuprinde. Dar meritele ultimilor clasici sînt atît de mari, încît Bahar sau Parvin au fost comparați cu cei mai buni maeștri ai tradiției naționale.

În paginile acestei antologii vom afla exemple despre toate genurile cultivate de poezia persană. Cele mai vechi clasificări se întemeiau pe raportul dintre fond și formă, dintre genurile poetice și modalitățile tipice ale exprimării lor. Acest raport, care există deopotrivă în orice muzică tradițională, inclusiv cea bizantină, și-a pierdut, cu timpul, rigoarea, și el ar fi în orice caz cu neputință de păstrat în traduceri. Dar deși poetul își ia treptat libertatea de a folosi o formă sau alta, indiferent de caracterul alcătuirii sale, anumite genuri sînt legate, cum vom vedea, mereu de tipare determinate.

Unitatea de versificație în poezia persană clasică este distihul (beit), cu ritm identic în cele două părți. De aceea citim, uneori, că opera lui Ferdousi, *Şah-Name*, ar avea 100.000 de versuri : este vorba de cele 48.000—55.000 de distihuri cît au diferitele versiuni manuscrise ale epopeii. Una din formele poetice cele mai răspîndite, *kasîda*

(oda), avea cincisprezece distihuri rimînd potrivit schemei *aa, ba, ca* etc. *Kasîda* este un gen predilect pentru poeme panegirice, elegiace, satirice, didactice sau religioase. Ea începe cu o introducere lirică (*nasib*) urmată de lauda personajului căruia poema îi era dedicată, și se termină cu urări adresate aceluiași. Rudaki, Onsori, Farrokhi, Moezzi, Anvari, Khaghani au fost mari meșteri ai acestei forme poetice de origină pur arabă.

Gazelul are aceeași schemă a rimei, dar este format din cinci pînă la cincisprezece distihuri. Unii poeți, între care Dgiami, au folosit un gazel de șapte distihuri, ceea ce, prin cele patrusprezece versuri care rezultau, oferea o curioasă asemănare cu sonetul literaturilor europene. Formă poetică folosită pentru compuneri lirice, mai ales mistice sau erotice, dar uneori și filozofice sau panegirice, gazelul a aflat mari meșteri în Saadi, Hafez și Saaeb. Pentru improvizatii, forma folosită era *kita* (fragment), asemănătoare ca rimă cu gazelul sau *kasîda*, dar fără distihul inițial *aa*, deci *ba, ca, da* etc. *Kita*, formă ilustrată între alții de Anvari, exprima reflecții filozofice sau morale, rezultatul meditației poetului. Robaiatul este un catren epigramatic, cu rima *aaba*, creație persană, preislamică, folosită și de Rudaki, dar în care cel mai reputat este Omar Khayyam, și de cuprins tot filozofic sau etic. Formele poetice lirice mai cuprindeau, în sfîrșit, alcătuirii în strofe de cinci (*tahmis*) sau șase (*tasdis*) versuri, sau chiar versuri izolate (*fard*), exprimînd concentrat o idee memorabilă, o imagine reușită.

Poezia epică și didactică folosea forma specific persană, *masnavi*, serie de distihuri de zece-unsprezece silabe, rimînd *aa, bb, cc* etc.

Frecvența panegiricului între genurile cultivate de poezia persană este explicată de faptul că la curțile suveranilor sau aristocraților găseau azil poeții și că în obligația lor era lauda protectorilor. Dar poezia de curte

nu este o inovație a Iranului islamic : Xenofon o menționează ca o tradiție în Persia antică. Adresat puternicilor vremii, poemul panegiric ne trezește firești suspiciuni de ipocrizie și conformism ; măiestria poetilor le-a îngăduit adesea să se salveze de stereotipie prin partea lirică a compunerii (de obicei o kasidă), tratând teme de valoare generală, ca frumusețea naturii, a iubitei, sau variate motive erotice, ca și în partea panegirică propriuzisă, prin descrierea titlurilor de glorie ale personajului lăudat, deci luptele, palatele, prietenii lui, tot atâtea prilejuri de a crea miniaturi ușor de izolat și care își păstrau importanța literară independent de context.

Cu aceleași rădăcini în tradiția poetică preislamică și renăscută odată cu dinastiile locale care promovau un sentiment național este epopeea. Evoluția genului cunoaște trei epoci : prima (secolele IX—XII), în care tezaurul de legende iraniene, unele avestice, este repovestit cu mijloacele noii literaturi, efort culminând cu *Şah-Name* al lui Ferdousi ; a doua (secolele XIII—XIV), în care epopeea națională este continuată cu un capitol al isprăvilor suveranilor musulmani ; din această epocă s-a păstrat *Zafar-Name (Cronica izbînzii)* a lui Hamdullah Mustafi ; în sfîrșit, în epoca safavidă se cultivă un gen mai vechi al epopeii menit să slăvească faptele imamilor şiiți, gen care imită, prin metrică și stil, pe Ferdousi, dar rămîne departe de măiestria acestuia.

Lirica persană excelează — ca întreaga literatură orientală — prin creații erotice și mistice. Forma concentrată, delicatețea și grija pentru detaliul expresiv ale gazelului ne amintesc un alt domeniu de creație în care geniul persan a excelat : arta miniaturii. Puține poezii au cîntat dragostea cu asemenea talent, cu asemenea convingere, ceea ce explică geneza curioasă a poeziei mistice din cea lirică : sufii își creau un climat interior favorabil experienței religioase în acordurile alcătuirilor ero-

tice profane care au servit apoi unui Sanai sau unui Attar ca modele pentru gazeluri de inspirație mistică.

Gustul pentru epopee, sensibilitatea pentru dragoste explică un gen întru totul conform spiritului persan : romanul erotic în versuri. Nezami, Khadgiu, Dgiami au excelat în acest gen care a tratat adesea motive favorite ale imaginației populare, ca *Iusuf și Zuleika* (dragostea dintre neprihănitul Iosif și soția lui Putifar), *Salaman și Absal*, *Veis și Ramin*, dar și vieți romanțate, ca aceea a lui Alexandru cel Mare datorată lui Nezami.

Inclinația persană spre reflecția filozofică și religioasă trebuia să nască, de asemenea, o substanțială poezie morală ilustrată de mai toți marii creatori, de la Rudaki pînă la Omar Khayyam sau Anvari. Satira, cultivată chiar de mari panegiriști, ca o dovadă că laudele la care îi constrîngea condiția lor de stipendiați ai marilor seniori nu le puteau atrofia spiritul critic, reprezintă de asemenea o mare dimensiune a poeziei persane clasice. Practicată încă din secolul al X-lea, ea capătă în următoarele două veacuri puternice accente sociale, dă salvare atîtor pasaje din operele lui Saadi și Hafez, iar în epoca modernă devine una din expresiile curente și eficiente ale aspirațiilor social-politice noi.

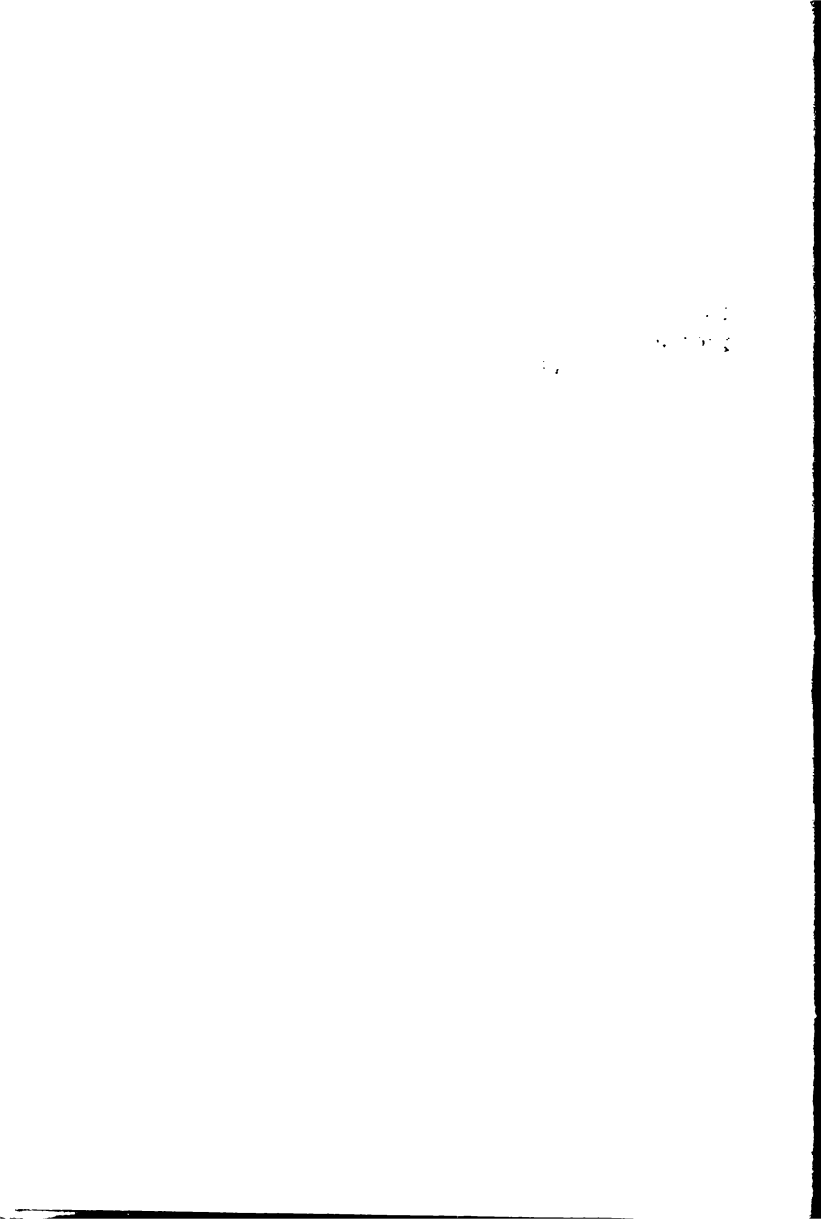
Specialiști de seamă au încercat să stabilească locul poeziei persane în literatura universală. Comparația cu poezia arabă pe care a făcut-o Jan Rypka folosind și studii mai vechi vădește la persani un superior simț al eposului, o desăvîrșită expresie lirică în gazel, o artă neegalată a metaforei, semne peremptorii ale unei emancipări creatoare de modelele arabe. Dar dacă o asemenea analiză este îngăduită pentru două literaturi atît de apropiate încît sub multe raporturi sînt studiate împreună, din comparația între Nezami și Goethe pe care a încercat-o H. Ritter nu putem trage suficiente concluzii pentru toate celelalte literaturi. Ar fi, de altfel, pre-

matur, pentru că tezaurul poeziei persane este încă departe de o cunoaștere exhaustivă.

Antologii ca cea de față fac pentru așezarea poeziei persane în literatura universală mai mult decât o analiză științifică. Ele îngăduie acestei poezii să-și împlinească mesajul dincolo de hotare lingvistice, geografice sau cronologice, să devină un bun spiritual accesibil tuturor. Aceasta a fost și intenția prof. Z. Safâ de la Facultatea de litere a Universității din Teheran când a pregătit *Antologia poeziei persane* publicată de UNESCO (3 vol., Paris, 1960—1961). Pe baza acestei antologii a fost alcătuită apoi versiunea franceză selectivă datorată lui G. Lazard, R. Lescot și H. Massé (Paris, Gallimard, 1964, în Colecția UNESCO de opere reprezentative, seria iraniană). Versiunea persană a îngăduit versiunea românească de față, datorată neobositului răspînditor al poeziei persane la noi, poetul George Dan.

Adăugăm aci că în paginile de mai sus introducerea ediției franceze citate, la rîndul ei rezumată după aceea a prof. Safâ, ne-a fost de mare folos, ca și manualele fundamentale ale lui E. G. Browne (*A Literary History of Persia*, vol. I—IV, London, 1902—1924) și Jan Rypka (*Iranische Literaturgeschichte*, Leipzig, 1959, în colaboare).

VIRGIL CÂNDEA

CUVÎNTUL TALMĂCITORULUI

Cu ani în urmă, am întocmit o mică antologie, *Poeți persani* (Editura Tineretului, 1963) care nu cuprindea mai mult de șapte poeți persani. După talmăcirea capodoperei *Golestan* de Saadi (E.P.L., 1964) și după culegerea din epopeea *Şah-Name* de Ferdousi (E.L.U., 1969) și paralel cu acestea, ne-am străduit să înmănunchem într-o nouă și amplă antologie cele mai frumoase stihuri ale poezilor persani care au cîntat femeile-roze, dragostea și vinul de-a lungul a o mie de ani.

Privighetorile Persiei apar sub zodia norocoasă a aniversării a 25 de veacuri de la întemeierea împărăției persane sub sceptrul lui Cyrus cel Mare, eveniment sărbătorit în cadrul UNESCO pe toate meridianele lumii.

Cititorii români vor putea cunoaște abia acum, prin traducerile din ediția de față, unele din capodoperele liricii persane. Vechile traduceri din Omar Khayyam și Hafez, din cărticica *Poeți persani*, sînt depășite de variante noi obținute — cum spunea Tudor Vianu — „din unghiul unei cunoștințe apropiate a textelor originale“.

Într-adevăr — pentru prima oară în România și în tot sud-estul Europei — „robaiatele“ lui Khayyam, gazeturile maeștrilor Sanai, Anvari, Saadi și Hafez, și fragmente din epica „Omerilor persani“, Ferdousi, Nezami,

Moulavi și Dgiami — vor răsuna în dulcea rostire a baciului din *Miorița*.

Privighetorile Persiei au fost tălmăcite direct din limba persană, după *Antologia poeziei persane* (sec. al X-lea—XX-lea) întocmită și prefăcută de Z. Safâ, decanul Facultății de litere din Teheran, tipărită în trei volume, în „Colecția UNESCO a operelor reprezentative, seria persană“, 1960—1961.

Prezentările poezilor au fost făcute după prezentările din antologia persană, bineînțeles, prescurtate și adaptate de noi.

Ne-am îngăduit să dăm titluri unor poezii iar numele proprii să le transcriem fonetic: Ferdousi în loc de Firdusi, Hafez în loc de Hafiz, cum greșit le-am pronunțat pînă acum.

Exprimăm, pe această cale, mulțumiri tuturor confrăților — editori, redactori de carte, critici și poeți — care ne-au sprijinit editarea primelor tălmăciri din lirica persană, și ne-au ajutat cu neprețuite sfaturi.

GEORGE DAN

Rudaki

(914—940)

S-a născut pe la începutul secolului al X-lea, în satul de munte Rudak, la răsărit de orașul Samarkand, în Tadjikistanul de astăzi. Se spune că spre sfârșitul vieții, din pricina opiniilor sale religioase, a fost orbit și s-a întors în țara sa natală, unde a murit, și unde, în anii trecuți, arheologii sovietici i-au descoperit mormântul și rămășițele pămîntești. Rudaki este cel dintîi mare poet al literaturii persane, supranumit „magistrul poezilor” sau „șahul poezilor”. A pus temelii la mai toate genurile de poezie: panegiric, elegiac, liric, bahic, epic și satiric. A versificat celebra culegere de fabule Kalilé și Demne, de origine indiană, sursa de inspirație a fabulelor lui La Fontaine.

MUMA VINULUI

Trebuie întîi jertfită muma vinului,
trebuie zvîrlit copilul-i într-o temniță.
Nu poți să desparți copilul de măicuța lui,
pînă cînd n-o bați la sînge, duhul să i-l iei !

Numai că nu este voie pe sugaci să-l smulgi
de la sînul mamei sale, lapte pîn' n-a supt
șapte luni, de la-nceputul lunii lui Prier
pînă spre sfîrșitul lunii Brumărel, cînd poți,
după lege și dreptate, muma s-o jertfești,
și copilu-i într-o-ngustă temniță să-l zvîrli.
După ce-ai zvîrlit copilu-n bezna temniței,
va rămîne șapte zile, șapte nopți — uimit.
Cînd își vine în simțire și se vede-nchis,
bîlbură și face spume, geme-ncinsu-i piept.
De mînie, își repede capul cînd în sus,
cînd în jos își prăbușește capu-nfierbîntat,
cînd din tălpi și pînă-n creștet clocotă aprins.
Aurul topit în flăcări lesne îl strecori,
clocotă puțin și-n clocot nu e mînios.
Cîteodată-i o cămilă beată, și atunci
varsă spume, de mînie fierbe cu clăbuci.
Temnicerul, de la gură,-i șterge spumele,
pînă tulburarea-i trece și s-a limpezit.
La sfîrșit, cînd se-mblînzește, cînd și-a potolit
orice zgomot, temniceru-i lasă liber drum.
Cînd s-a liniștit cu totul, și-i strălimpede,
ca rubinul și mărgheanul capătă culori.
Parte-i roșu, cornalină scumpă din Yemen,
parte-i galben, nestemată de la Badakhșan.
Dacă-l amiroși, îți pare dulce trandafir ;
de la muma lui miresme moșteni din plin :
mosc, tămîie fumegîndă, fragezi mîișori.
Lasă-l să rămînă încă-n temnița-i de lut ¹,
pînă-ncepe primăvara, chiar și mai tîrziu.
Hei, atunci, la miezul nopții, dacă îl destupi,
parcă vezi-năuntru ochii soarelui clipind !
Dacă îl străvezi prin cupa de cleștar, îți spui

¹ Persanii și astăzi păstrează vinul în chiupuri (vase de lut), nefolosind butoaiele;

că în palmă ține Moise-un roșu giuvaier.
Dacă-l gustă-ntr-o grădină palidă la chip,
timpul în mintos se schimbă, trîndavu-n viteaz.
Cine bea din el o cupă-i vesel, și de-atunci
nu mai simte vreo mîhnire-n restul vieții lui.

BĂTRÎNETE

Se tociră și-mi căzură dinții de pe vremuri.
N-au fost dinți, precum lumina lămpii străluciră.
Fost-au albi, precum argintul, perle-ntre
mărgene,
stele-n zorii dimineții, lucii stropi de ploaie !
N-a rămas nici unu-n gură, toți, tociți, căzură.
Ce nenorocoase zodii se-abătură-asupră-mi,
cum și-n cer nenorocirea vine de la zodii ?
Nu e nenoroc din zodii, nici din viață lungă.
Ce-i atunci ? Îți spun : voința Domnului din
ceruri.
Lumea pururi a fost ăstfel : se rotește-n crugu-i,
și-ăstfel a fost pururi legea crugului acesta.
Ceea ce ni-i astăzi leacul pentru o durere,
mîine ni-i durerea iarăși leac de la-nceputuri.
Într-o clipă-mbătrînește ceea ce-a fost tînăr,
și întineresc acelea, de pe-atunci, bătrîne.
Multe din deșerturi fost-au mari grădini pe
vremuri,
și grădini înfloritoare sînt acum deșerturi.
Știi tu, oare, chip-de-lună, plete de-ntuneric,
cît de chipeș și de zdravăn arătam odată ?
S-a dus vremea, pe cînd fața mea era mătăasă,
s-a dus vremea, pe cînd părul meu era ca smoala.
Multe mîndre îmi priviră ochii, cu uimire,

și din chipu-mi, largi ferestre, ochii se uimiră.
Dusă-i vremea cînd ăst tînăr încîntat și vesel
își sporea doar voioșia și-și scădea tristețea.
Cite oacheșe frumoase, roabe minunate,
nu-l plăceau, și el, în seară, se-ascundea de ele.
Vinul limpede și fața gîngașă și mîndră,
scumpe de erau plătite, ieftine-mi părăură.
Inima mi-era sipetul cu-aur de cuvinte
și pecete pe ștafete dragi ea : Poezia.
Inima cu veselie plină, pretutindeni,
nu vedeam decît cîmpia largă-a bucuriei.
Multe inimi ca mătasea le-am muiat cu versu-mi,
inimi mult mai tari ca piatra și ca nicovala.
Și mereu cu ochii după zulfiori de fete,
și mereu urechea după cîntec de măștri.
Nu nevastă și nici casă, plozi și cheltuială,
de-asupririle acestea — ușurat și slobod —
tu, pe Rudaki de astăzi, îl vezi, chip-de-lună,
dar nu l-ai văzut în vremea cînd era un tînăr.
Dar nu l-ai văzut pe-atuncea, cînd mergea prin
lume,
liber triluindu-și viersul de privighetoare.
Duse-s vremile cînd oameni mari mi-erău prieteni,
duse-s vremile cînd șahul mă chema la curte.

MARELE NECAZ

O, tu cel ce ești trist, smerit îngenuncheat,
de ce-n lăuntru tău verși lacrimi nencetat ?
S-a dus cel ce s-a dus, veni cel ce-a venit,
a fost ce-a fost și nu-i, de ce să fii mîhnit ?
Vrei lumea s-o îndrepti ? Dar lumea-i lume, chip
nu e s-o netezești, nu vrea, nu-i doar nisip.

Te du și plîngi oricît și pînă-n zi de-apoi,
cu plînsul pe cel dus n-o să-l aduci-napoi.
Necazuri multe-nduri în lume cît trăiești,
cînd cauți, zi de zi, prilej s-o necăjești.
Tu zici că lumea-a pus de pază-un nenoroc
în fiecare ins, ce l-ai iubit cu foc.
La marele necaz răsare-acel dibaci
bărbat mintos, măreț, puternicul cîrmaci.

RUDAKÎ ATINSE STRUNELE...

Rudakî atinse strunele de harpă,
și de-ndată-n cupe vinu-a scînteiat !
De-i priveați, prieteni, roșu-aprins, șuvoi,
ați fi zis : rubinul arde-n jar, curat.
Vin, rubin, din flăcări vin, dar cu alt chip :
jar-cleștar rubinu-i, vinu-i jar vărsat.
Cupa-abia ai prins-o — mîna s-a roșit ;
cupa-abia-i la buze și te-ai și-mbătat !

DE-I LUNGĂ VIAȚA...

De-i lungă viața, scurtă foarte,
la cap de drum sfîrșești în moarte.
Ni-i drumul funie cu laț,
n-ajunge funia departe...
Ce sînt mîhniri sau bucurii ?
Miraje, năluciri deșarte...
Ce-s străluciri de-mpărății,
cînd neamuri au aceeași soarte ?

Scăpare nu-i ! Pier toate-n lume —
un val de altul se desparte.
Deșartă-i viața ! După moarte,
cenușa-ți vîntul va s-o poarte...

TRĂIEȘTE-ȚI VIAȚA VESEL...

Trăiește-ți viața vesel cu veseli-negri ochi,
căci lumea-i doar poveste și trecere de vînt.
De cîte rele-ntîmpini să nu mi te mîhnești,
și de trecut aminte să nu-ți aduci nicicînd.
Eu și zulufii-aceștia înmiresmați cu mosc,
eu și-acest chip-de-lună, copilă de hurie¹.
Ferice de acela ce dăruie, sătul,
și vai și-amar de-acela nedarnic și flămînd.
Păcat că lumea asta e numai vînt și nor —
mai adu-mi băătură, și fie orice-o fi !

LUMEA-ACEASTA-I BUNĂ...

Lumea-aceasta-i bună, bine întocmită,
și-o cunoaște numai inima trezită.
Binele-i nu-l puneți lîngă răutate.
Doar lîngă tristețe veselia șade.
Cînd te-așezi pe-această lume netezită,
să nu crezi că-n lume netede sînt toate.

¹ Zîină oacheșă din paradisul islamic.

STÎNJENITE, LUNĂ, SOARE...

Stînjenite, lună, soare, văluri peste ochi lăsară,
cînd de pe obraji, frumoaso, văluri ți se ridicară :
ard obrajii tăi, lalele, iar bărbia-i dulce măr —
deși măr ce-a mosc miroase nu găsești în nici o
țară.

SĂRUTUL

Sărutul dragei este un cald izvor sărat :
cu cît îl sorbi cu sete, cu-atît ai însetat.

Daghighi

(?—978)

Este maestrul genului panegiric din secolul al X-lea ; Kasidele (odele) și gazelurile sale scrise într-un stil scăpărător ni-l arată ca pe un poet plin de o fecundă imaginație. Dar, mai presus de aceste calități, el este celebrul predecesor al marelui rapsod Ferdousi. Daghighi a început să versifice imensul material epic al tradiției naționale, punind temelie epopeii Șah-Namé (Cronica șahilor). A fost asasinat de unul dintre sclavii săi. Epopeea din care n-a apucat să scrie decât o mie de distihuri, a fost dusă la capăt de Ferdousi, al cărui Șah-Namé cuprinde cincizeci de mii de distihuri.

AURUL ȘI FIERUL

Cu două lucruri vei putea
acest regat să-l ai :
întîiu-i mai lucios decît
mătasa din Chitai,
și-ntrece-al doilea-n culori
o floare de șofran :

e aurul pe care-i scris
un nume de sultan,
și-i fierul din Yemen călit.
Cu aur și cu fier,
acela de-o rîvni pămînt,
să aibă har din cer
și dulce grai, și mîna lui
să dăruie oricînd,
să fie foc răzbunător,
să fie, totuși, blînd.
Regatu-i sprintenul vînat
și încă nu l-a prins
nici vulturul întraripat,
nici leul cel aprins.
Cu două lucruri trebuie
să-l prinzi, și-acestea sînt :
o sabie din Hindustan
și aur din pămînt.
Cu fierul trebuie să-l prinzi,
cu galbenii tăi toți
picioarele să i le legi,
cum poți, și dacă poți...
Acela-i norocos avînd
și spadă, și dinari,
și chiar de nu e om voinic
și nu-i din neamuri mari.
Viteaz să fie și-nțelept
cum altu-n lume nu-i.
Nu, cerul tară nu i-a dat
degeaba — nimănui !...

FLOAREA CÎND ÎMBOBOCEȘTE

Noaptea-ntunecată e asemeni
cu zuluții-ți de-ntuneric moale ;
albul zilei seamănă cu albul
din neprihănirea feței tale.
Cînd giuvaiergiii — cornalina
îndelung o șlefuiesc și bine,
dacă-i umezită, e asemeni
buzelor de rumeneală pline.
Draga mea, am colindat o mie
de grădini împărătești, și-o floare
cînd îmbobocește e asemeni
fețișoarei tale-nfloritoare.
Doi ochi mari și umezi de gazelă,
doi narcisi mari înfloriți, de-asemeni,
seamănă, pe drept cuvînt, cu ochii —
parcă sînt cu ochisorii-ți gemeni.
Am văzut, din Babilon, și arcul
și săgeata din Taroz, cu pene ;
arcul încordat îmi pare-asemeni
arcului din negrele-ți sprîncene.
Nu pot niciodată să te-asemui
unui chiparos, n-o poate nime :
chiparosul seamănă cu tine
și la mijloc și la înălțime !...

ȘAH-NAME

ZOROASTRU

Și-astfel mai trecu o vreme,
cînd deodată răsări
din pămînt — un pom în curtea

lui Goştasb, şi se-nălţă
pînă-i adumbri seraiul —
pom vînjos în rădăcini,
crengi şi ramuri fără număr ;
frunzele-i şopteau poveţe,
roadele-i dădeau lumină.
Pomu-acesta fiind om
şi purtînd asemeni roade,
oare mai putea muri ?...
Se trăgea din viţă-aleasă
numele-i fiind Zardoşt¹.
El ucise pe-Ahriman²
care-i răul de pe lume.
Zise şahului Goştasb :
„Prooroc sînt, călăuza
ta spre bunul Dumnezeu !“
Şi apoi, un vas aduse
plin cu foc, şi agrăi :
„L-am adus din rai şi-ţi spune
Domnul lumii : «Să primeşti
legea mea ! Priveşte cerul
şi pămîntul : le-am zidit
fără-argilă, fără apă,
şi priveşte-le din nou,
să pricepi cum li-i zidirea.
Cugetă : cine-ar putea
să zidească-asemeni lucruri,
decît eu, stăpînul lumii.
Dacă recunoşti că lumea
asta am zidit-o eu,
Ziditor, atunci, îmi spune !
Ia de la trimisul meu
buna lege, şi învaţă

¹ Zoroastru, profetul închinătorilor la foc, autorul cărţii *Zend-Avesta*.

² Principiul întunericului, în mitologia persană.

drumul și credința sa ;
grijă ai să faci ce-ți spune,
și-ți alege călăuz
înțelegerea și-arată-i
lumii c-o disprețuiești.
Și învață-adevărata
lege, plină de-adevăr,
căci domnia-i doar o vorbă,
cînd credință n-are-n ea.»“
Și cînd buna-nvățătură
bunul șah i-o ascultă,
îi primi credința nouă,
calea către adevăr.

Ferdousi

(940—1020)

Abul Kasim Mansur Hasan Ferdousi s-a născut în satul Baj, regiunea Tus (astăzi Ferdous), dintr-o familie de nobili rurali (dihkani). Inzestrat cu flacăra geniului, a primit o educație aleasă, însușindu-și limba arabă și probabil și limba pahlavi (vechea „limbă de hotare“, cum o spune însuși numele). Încă din tinerețe și-a arătat talentul, versificând episoade eroice din istoria Iranului. Prin anul 980, aflind de asasinarea poetului Daghighi, își propune să ducă la împlinire proiectul acestuia: folosind drept izvoare un Șah-Name (Cronica șahilor) în proză al lui Abul Mansur Moammari și o culegere de legende a prințului tamurid Bai Songhor redactează, în 994, prima versiune a epopeii Șah-Name, pe care o desăvirșește în 1010, dedicind-o sultanului Mahmud Gaznavi. Din cauze multiple (deosebirea de rasă și divergențe religioase) cade în dizgrația sultanului, care-l condamnă la moarte. Fuge din Gazna căutându-și refugiu în alte orașe. Scrie celebra Satiră împotriva sultanului Mahmud, care este astăzi pusă în fruntea tuturor edițiilor din Șah-Name. Ferdousi, supranumit „Părintele poeziei persane“ sau „Homorul Iranului“, povestește în cele peste 100.000 de

stihuri lupta poporului din Iran împotriva celui din Turan: duel secular, complicat de războaiele împotriva Bizanțului și a invaziei arabilor islamizatori. Epopeea lui Ferdousi, una dintre cele mai frumoase din lume, cuprinde trei părți: mitologică, eroică și istorică. Eroii din Cronica șahilor sînt aureolați de fantastic, intruchipînd cele mai înalte aspirații omenești, înclinațiile spre extaz și elanurile transcendente ale sufletului persan. Claritatea ideilor, simplitatea stilului și a vocabularului fac din capodopera lui Ferdousi un model de epopee națională, un monument nemuritor luminat de flăcările patriotismului persan.

SATIRA ÎMPOTRIVĂ ȘAHULUI MAHMUD¹

O, Mahmud, ce cucerit-ai
lumea,-atotputernic șah,
dacă teamă n-ai de nimeni,
teme-te atunci de-Allah!
Cum șahia-n lumea asta
pămînteană-i doar a ta,
va să-ntrebi mirat: „Au cine
strigă spre-a mă tulbura?”
Nu-mi știi inima de flăcări?
Și nici paloșu-mi de-oțel
sîngerînd? (Vorbesc de pană.

¹ Mahmud Sabukteghin (998—1030), șah care lărgeste hotarele Iranului cucerind părți din Asia Mijlocie și jefuind India. S-a ridicat din garda de mercenari a dinastiei Samanizilor, întemeind-o pe cea a Gaznavizilor. Sub domnia lui și la curtea lui și-a scris Ferdousi uriașă epopee *Șah-Name*.

și cerneală.) Fugi de el !
Zisu-mi-ai : „Răucredinciosul“,
„Rătăcitul ¹ ?... Șah zezec !
Eu sînt leul ce răcnește,
iară tu îmi zici berbec !
M-au pîrît că, rău de gură,
mi-aș spurca și mi-aș huli
însăși dragostea-mi din cuget
pentru Mohamed și-Ali ².
Rob le-oi fi pîn' răsări-va
ziua mării judecăți,
chiar și dacă șahu-mi smulge
mădularele-n bucăți !
Nu-mi calc dragostea-n picioare
pentru-acești stăpîni din cer,
chiar și dacă șahu-mi trece
drept prin cap tăiosu-i fier !
Rob smerit, mi-ador Profetul
și pe bravii lui urmași,
dar și lui Ali îi laud
colbul sfinților săi pași ;
cine pentru-Ali nutrește
ură în lăuntrul său —
spune-mi, nu-i pe fața lumii
cel mai mare nătărău ?
M-ameninți că sub picioare
de-elefanți o să-mi zdrumici
trupul, preschimbând în mare
vineție, cu bășici ?
Nu mi-i teamă cît în cuget

¹ Musulmanii ortodocși, sunniții, îi prigoneau pe schismaticii šiiti. Ferdousi era šiit.

² Unul dintre cei patru succesori (califi) ai lui Mohamed, văr și ginere al profetului. Šiitii îl recunosc doar pe Ali drept urmaș al Profetului, ceilalți trei califi fiind uzurpatori. Deține puterea între 656 și 661.

amîndurora mă-ncred,
și cît inima mi-i plină
de Ali și Mohamed !
Oare ce ne-a spus acela
ce lumină ne-a adus
și porunci ne-a dat, canoane,
pentru fiecă supus ?
„Sînt cetatea-atotștiinței
lui Allah, iar poarta mea
este-Ali“, grăi Profetul,
și eu pot învedera
că un tainic gînd și-ascunde
miezul în acest verset ;
parcă la ureche-mi sună
glasul marelui Profet.
Dacă ai nițică minte
și ai temeri de-nțelept,
ia-ți un loc între acela
și Ali, șezînd drept.
Dacă din ce-ți spun păți-vei
vre un rău, de vină-s eu.
Iată,-aceasta mi-i credința,
și acesta-i drumul meu ;
m-am născut întru acestea,
și-ntru-acestea voi muri.
Află deci că sînt doar colbul
de sub talpa lui Ali,
doar spre el se-nalță gîndu-mi,
și doar astfel voi grăi !
Dacă el, Mahmud, din calea
spre lumină s-a întors,
mintea lui atunci nu face
nici cît bobul cel de orz.
Cînd Allah, acolo-n ceruri,
întrona-va pe-amîndoi,
Mohamed și-Ali, în tronul

judecății de apoi —
eu, din viață-adeverindu-mi
dragostea — o, şah, m-auzi ? —
aș putea atunci să apăr
și o sută de Mahmuzi !
Fi-vor şahi cît fi-va lumea,
dar eu şahilor din veac
ce-or purta pe frunți coroană,
lor, strigarea mea le-o fac :
eu, rapsodul de pe vremuri,
Ferdousi de la Tus,
printre cei fără prihană,
acest hronic nu l-am spus
pentru-a lui Mahmud mărire
Ci acelor doi profeți,
Mohamed și-Ali, cinstire
aducînd, precum vedeți,
le-nșirai pe firul minții
boabe de mărgăritar,
giuvaeruri de cuvinte
șlefuite cum mai rar...
Dacă pruncul Ferdousi-n
lume nu s-ar fi ivit,
lumea ar fi fost de vină
că norocu-i n-a-nflorit.
N-ai zvîrlit un ochi pe cartea-mi,
și-acum, şahule, acum
ascultînd clevetitorul ¹,
mi te-ai și întors din drum.
Josnicii ce-mi înjosiră,
prin batjocuri, vers cu vers,
Roata stelelor învîrtă-i
tot pe jos prin univers !

¹ Aluzie la vizirul Hasan Meimandî, detractorul lui Ferdousi.

Scris-am cronica persană-a
șahilor din alte vremi
în cuvinte-nestemate
încrustate-n diadem.

Cînd aproape-și rotunjise
plinul anii mei optzeci,
visul de-o întreagă viață
mi s-a spulberat pe veci !
Ani și ani, pe-această lume
trecătoare, am tot scris,
o comoară vrînd să capăt,
precum șahul mi-a fost zis.
Prin șaizeci de mii ori două
stihuri limpezi — povestii
despre fel și chip și-atîtea
sîngeroase bătălii,
despre spadă și săgeată,
despre arc și despre-arcuț,
despre buzdugan și despre
paloșul cel năzdrăvan ;
despre-armuri de cai și zale,
despre coifu-mpăunat ¹,
despre mare și pustiuri,
despre rîuri ce-au secăt ;
despre lup, despre leoaică,
elefant și leopard,
despre vraci, despre balene
și balaurii ce ard ;
despre ghul ² și vicleșugu-i,
despre div ³, cernitul duh,
de-ale cărui vrăji o lume
nalță răcnete-n văzduh ;

¹ Impodobit cu pene de păun.

² Animal fabulos din mitologia persană.

³ Div (sau, denumit altfel, Ahriman), principiul întunericului în mitologia persană.

despre-acei bărbați războinici,
despre falnicii viteji
ce cîntau cînd vîlvătaia
luptei îi lua-n vîrtej ;
despre șahi vestiți în lume :
Salm și Tur și-Afrasiab ;
șahul Fereidun mintosul ;
Kei Kobad și șahu-arab,
zis Zohhak necredinciosul
și nedreptul ; Garșasb, Sam,
fiul lui Nariman — aprigi
pahlevani ¹ din neam de neam ;
Hușang, Thamures ce-n lanțuri
și pe div l-a cetluit ;
Manucehr și legendarul
și slăvitul șah Geamșid.
Kavus, Kei Khosro, viteazul,
ce primi coroana-n dar ;
falnicul Rostam și mîndrul
„trup de bronz“, Esfandiar ;
și Gudarz cu feciorandrii
lui, optzeci de călăreți,
toți pe cîmpul de bătaie :
lei răzbunători de vieți ;
șah Lohrasb, Zarir, șoimanul,
căpetenia de oști ;
Goștasb, Gemasb, dintre zodii
strălucind îi recunoști,
ca pe soare și pe lună ;
Darai-Darab ² și Bahman ;

¹ *Pahlevan*, la origine : căpetenie de hotar ; în epopeea ferdousiană apelativ pentru : brav, erou.

² *Darius III (Codoman)* (336—331 î.e.n.), sub domnia căruia ia sfîrșit imperiul persan cucerit de Alexandru cel Mare.

și Escandar ¹ care-i șahul
 șahilor, macedonean ;
 șahul Ardeșir ², fecioru-i
 luptător numit Șapur ³ ;
 șah Nușiravan cel Mare ⁴ ;
 vînătorul Bahram-Gur ⁵ ;
 Hormoz ⁶ și Piruz ⁷ și fiu-
 acestuia numit Kobad ⁸ ;
 și Khosro ⁹ ce după tată
 nume de Parviz și-a dat...
 Iată, atîți vestiți „gît-mîndru“,
 „frunte-n cer“ și „braț-călit“ —
 despre fiecare-n parte
 cite-o faptă-am pomenit.
 Toți pieriseră în veacuri
 de uitare-ntr-un mormînt,
 spusele-mi le înviară
 chipuri, nume — din pămînt !
 Precum Isa ¹⁰ pe-acești Lazări
 morți, erou după erou —
 i-am adus din nou la viață,
 nume dîndu-le din nou !
 Zi și noapte,-n lungă slujbă,
 ți-am slujit, stăpîne șah,
 amintirea să-ți rămînă
 vie-n lume, veac de veac.

¹ *Alexandru cel Mare*, rege al Macedoniei (356—323 î.e.n.), iubit de persani și inclus printre șahii autohtoni.

² *Artaxerxes I (Mină-lungă)* (465—424 î.e.n.), fiul lui Xerxes.

³ *Șapur I* (241—272 e.n.).

⁴ *Chosroes I* (531—579 e.n.).

⁵ *Varanes V* (421—440 e.n.), pasionat vînător de coluni (*gur* înseamnă *onagru* ; *colun* — *măgar sălbatic*).

^{6, 7} *Hormisdas III, Peroses, Cavades și Chosroes II* — șahi din dinastia Sassanizilor.

¹⁰ Numele persanizat al lui Isus ; *Coranul* a preluat profeții din *Biblie*, după care l-a inserat pe Mahomed.

Trainice și mari seraiuri
de granit surpa-se-vor
măcinate și de ploaie
și de soarele-arzător ;
eu durai serai mai trainic
din distihuri ce nicidecum
nu s-or nărui de ploaie,
nici de vîntul șuierînd.
Veacuri răsfoi-vor cartea-mi,
și-nțelepții, mai vîrtos.
Ani, treizeci și cinci, din viață,
sărăcia m-a tot ros —
rupt, flămînd și frînt de trudă,
adăstam răsplata mea.
Vai, de la stăpînul lumii
m-așteptam la altceva !
N-aibă parte de zi bună
cel ce răul mi-l urzi,
toate spusele-mi de bine-n
rău mi le răstălmăci !
Chipu-n fața-mpărătească
mi-l sluți cu dinadins,
și dintr-un aprins jărat,ic,
mă făcu tăciune stins.
De-ai fi fost, Mahmud, un jude,
mintea-n cumpănă să ții,
drămuind, ca pe-o balanță,
cronica-mi despre șăhii,
n-ascultai de vorbe goale,
și-ai fi zis că eu prin har
și cuvinte măiestrite
lumii i-am adus un dar.
Prin distihuri — paradisul ¹

¹ Aluzie la propriu-i pseudonim, Ferdousi (Paradisul), după numele grădinii lui Suri-ben-Moas, unde tatăl rap-sodului era grădinar.

pogorit-am pre pămînt —
nimeni n-azvîrli atîtea
mii semînțe de cuvînt.
Mulți-naînte-mi semănară
vorbe multe să dea spic,
dar, deși au fost puzderii,
despre ei n-auzi nimic...
Ani treizeci, pe vechi hîrtoage,
asudai, an după an,
și în grai parsi ¹ trezit-am
măreția ta, Iran ² !
El, stăpînul lumii, dacă
n-ar fi neam de-nguste mîini,
m-așeza pe tron, alături,
amîndoi să fim stăpîni.
Cum din tată-n fiu nu poartă
al coroanei luciu nimb,
nici nu-și poate-aduce-aminte
craii cum se poartă-n schimb.
Crai dac-ar fi fost și tatăl
lui Mahmud, atunci încai
însuși era crai, și-n creștet
mi-ar fi pus cununi de crai ;
muma craiului, crăiță
de-ar fi fost, din neam de neam,
astăzi în argint și-n aur
pînă la genunchi ședeam.
Dar cum dintr-o viță-aleasă
nu se trage cît de cît,
cînd de-un nume-ales aude,
îi și vîră ghiara-n gît.

¹ Limba vechilor perși din vremea lui Cyrus și Darius.
După *parsi* a urmat *avesta* și *pahlavi*.

² Textual : *ageam* (în arabă înseamnă : *mut*) poreclă
dată poporului iranien, care nu știa limba arabilor cotropitori
și islamizatori. (De la *ageam*, prin filieră turcă,
avem *ageamiu*.)

Palma șahului din „singe-
albastru“, fără de zapis,
strânge nouă peste nouă,
trei pe patru (pumn închis) ¹.
Ani, treizeci, la epopeea
persiană am dat zor,
o comoară să-mi dea șahul,
să n-ajung un cerșetor,
și-ntre frunțile înalte
fruntea să-mi ating de-o stea !
Drept comoara ce de-o viață
truda mea o adăsta,
șahul îmi zvîrli doar prețul
unei cupe de fogha,
din comoara-i, doar de-o bere,
asta mi-i răsplata, vai,
și de-aceea-n drum o bere,
doar o bere,-atît luai.
O para chioară nu face
șahul fără de obraz,
șah ce n-are nici credință,
n-are lege, și nici haz !
Dintr-o sclavă n-o să-ți iasă
făt de lume lăudat,
chiar de-o fi s-ajungă tat-său
cap de șah încoronat.
Capetele celor josnici,
ca pe colbul de pe drum,
dacă-l salți și tragi nădejde

¹ Este vorba de un semn făcut cu pumnul închis pentru a arăta zgîrcenia cuiva. Cifrele 9 peste 9 se formează la extremitățile pumnului din încrețiturile degetului gros și degetului mic. Cifrele 3 și 4 indică cele 3 falange din rîndul al doilea (falanga arătătorului fiind acoperită de degetul gros) și 4 falange, vizibile toate, din rîndul al treilea de falange ale pumnului.

de la el, e ca și cum
după capătul frînghie
ce-ai scăpat-o,-alergi, hapsîn,
ca și cum, pe sub cămașă,
șarpele-ncălzești la sîn.
Chiar cînd vei sădi-n grădina
raiului vre un puiet,
care din pămînt își soarbe
mustul lui de-amar oțet —
poți să-i torni, în loc de apă,
miere dulce și nectar
din pîrîul Chold ¹ — puiandrul
leagă rod cu must amar.
Cînd ușure,-atingi, în treacăt
chihlimbarul lucitor,
duci o undă de mireasmă
pe veșmîntu-aromitor ;
dar pe-un cărbunar, în treacăt,
chiar și dacă-abia-l atingi,
alba-ți haină se-nnegrește
de mangal și de funingi.
Nu te mire că-nrăitul
din născare-ți face rău ;
nu-ncerca să jumuli nopții
fulgii beznelor din hău.
Pe născuții-n mîrșăvie,
cînd te sprijini, te înșeli ;
un harap nu se albește
nici c-o mare de-l tot speli.
De la cel din rea sămînță
binele de-aștepți, gemînd,
e ca și cînd, singur, ochii,
ți-i îmbulgări cu pămînt ².

¹ Pîrîu de miere din paradisul islamic.

² Aluzie la spusele lui Hasan Maimandi către șah, cînd l-a înștiințat cum și-a „risipit“ Ferdousi cei 60.000 de

Dacă el, stăpînul lumii,
de mărire-ar fi fost demn,
ar fi preamărit știința
prin al cărții mele-ndemn ;
și-ascultînd atîtea stihuri
răsunîndu-i în urechi,
despre șahi, cum se purtară,
și străbuni, și datini vechi —
mi-ar fi-ntîmpinat dorința,
dulce surîzînd, blajin,
și pe truda mea de-o viață
n-azvîrlea atît venin.
Iată de ce-am scris aceste
stihuri grele la auz ;
șahul meu să ia aminte,
și să afle-acum, mofluz,
ce puternic e cuvîntul
cu tăişuri și-ascuțimi,
și s-asculte de moșneagul
ce-i dă sfaturi din vechimi,
și să nu mai urgisească
vreun rapsod cu-obrajii trași,
și cinstindu-se pe sine,-i
va cinsti pe-naintași ;
căci, rănită cînd e, lira
își revarsă în șuvoi
vii batjocuri ce-or rămîne
pînă-n ziua de apoi !...
... Gem și lacrimi vărs la tronul
lui Alah cel preamărit,
pulberi presărînd pe capu-mi,

bani de argint, în loc de dinari de aur : „Darul, oricît de mic, venind din mîinile șahului — este pămîntul de leac pentru ochii oricărui supus“. Mai tîrziu, șahul, recunoscîndu-și greșeala, a dat poruncă să fie ucis vizirul detractor.

strig din pulberi, umilit :
„Doamne, pîrjolește-i duhu-n
focul veșnicei văpăi,
și învăluie-n lumină
robul tău pe drepte căi !...”

CUM A FOST CREATĂ CRONICA ȘAHILOR

Datini vechi, din gură-n gură, povestite-au fost
în șir
vrednic ce-i de-mpărtășire nu plăti uitării bir.
Povesti-voi din nou parte din ce s-a mai povestit.
Tot ce înșira-voi și-alții au mai spus, neconținut,
din grădina conștiinței roadele strîngînd cu sîrg.
Eu ? Nici n-oi atinge poala pomului cel greu de
pîrg,
fiindcă vlagă n-am destulă ; totuși, chiar de va
șede
omul sub un pom puternic, ocroti-l-va umbra-i
grea.
Poate că din chiparosul ce-și azvîrle umbra-n zări,
voi atinge-o creangă joasă, și-astfel, peste
depărtări,
prin această carte despre șahi cu mîndre
străluciri
voi lăsa o umbră-n lume, umbra unei amintiri...
Nu-s în cronica mea scrise nici minciuni și nici
scorniri ;
dar nu crede că pe lume toate merg pe-același
crug.
Cei mîtoși găsi-vor hrană în cuvinte, din belșug,
chiar de-or trebui să-mi cate-n ele
semne-nțelepțești.

Fost-a din vechimi un hronic c-o mulțime de
 povești.
 Toți mubezii ¹-aveau o parte din aceste vechi
 scripturi,
 și-orice minte luminată mai păstra ceva frânturi.
 Fost-a, dintre căpetenii de hotar, un pahlevan
 înțelept, vestit, puternic și din tată-n fiu dihkan ² ;
 drag i-a fost să scoată fapte din bătrâni, și i-a
 fost drag
 să adune laolaltă povestiri străvechi, șirag.
 El chemă de pe meleaguri cîte un mubed cărunt,
 și din părți, ei închegară hronicul cu de-amănunt ;
 le ceru să-nșire-obîrșii, șahi de șahi, și mari
 viteji,
 cum își întocmiră lumea la-nceput, și, val-vîrtej,
 dusu-s-au, lăsînd-o-n starea vrednică de plîns, și
 cum,
 sub o stea ferice, zilnic, săvîrșiră trebi duium,
 Toți mai-marii povestiră dinainte-i, rînd pe rînd,
 datini de la șahi și grele vremuri lumea
 preschimbînd.
 Ascultîndu-i, făurit-a hronicul vestit, și-astfel,
 umbra-aducerii-aminte, fericit, lăsat-a el
 printre oameni, și o lume pe de-a pururi laude-l !

DESPRE RAPSODUL DAGHIGHI

Mulți rapsozi, cîntară-n lume multe dintre
 întîmplări

¹ *Mubed* — înțelept, vizionar, prooroc în Persia medie-vală.

² Nobil vechi, proprietar de pămînturi și sate, păstrător de tradiții istorice. Aici e vorba de Danișver Dihkan.

scrise-n hronic, și-ndrăgit-a lumea astfel de
 cîntări ;
 toți cei luminați la minte și în inimi plini
 de-avînt
 le-ndrăgiră. -Atunci un tînăr, harul graiului avînd,
 și o minte-naripată, și cuvînt scăpărător,
 spuse că el stihui-va cronica, și tuturor
 inima le-aprinse. Trîndav, și pășind pe rele căi,
 el trăi în cîrdășia celor desfrînați și răi,
 și deodată năvălit-a moartea-asupra lui și, hap !
 îi zvîrli, din întuneric, neagra chivără pe cap.
 Și urmîndu-și povîrnișul către rău, își dăru
 duhul dulce, cînd de lume nu se bucurase-o zi.
 Soarta bună părăsindu-l, mîini de rob l-au fost
 ucis.
 Se sfîrși... și epopeea nu și-a isprăvit de scris...
 Soarta bună ce-l veghease adormi de-a pururi,
 vai !
 Doamne, iartă-l de păcate și dă-i cin înalt în rai !

CUM A FOST ÎNCEPUTĂ EPOPEEA

Cugetul cînd mi se-ntoarse de la cel slăvit mai sus,
 lîngă tronul și stăpînul lumii am căzut, supus.
 Vream demult străvechea carte-n graiul meu s-o
 tălmăcesc.
 Am cerut-o tuturor-a-n grai persan s-o stihuiesc ;
 tremuram privind cum Roata cerului se tot rotea,
 mult temîndu-mă că dacă lungă n-o fi viața mea,
 scrierea mi-o las la alții. De-altfel s-ar putea să
 scap
 printre degete comoara-mi ; poate nimeni n-are cap

să-mi dea preț pe-această muncă : lumea singură-n
cetăți,
și nu-s zodii norocoase pentru cei visînd răsplăți...
Astfel a trecut o vreme-n taină planu-mi
frămîntînd,
vrednic negăsind pe nimeni să-i destăinui ce-am
de gînd.
Ce-i mai bun decît cuvîntul bucurînd și mari și
mici ?

Dacă Cel-de-sus cuvîntul bun nu-și arăta aici,
cum ar mai fi fost Profetul călăuz acestui neam ?
În cetatea mea și-n lume un prieten ¹ bun aveam ;
mai să zici că într-o piele amîndoi ne-am fi născut !
Zisu-mi-a : „E strașnic planul, și să mergi neabătut
pînă-l duci la împlinire ! Hronicul în pahlavi ²
însuși eu ți-l voi aduce. Grijă ai, și nu dormi !
Graiul dulce-l ai, ești tînăr, despre cei străbuni eroi
spune tot. Repovestește cartea veche-n stihuri noi,
și prin ea să-ți cauți lauri la cei mari.“ Și mai apoi
hronicul vestit mi-aduse, și în mîini cînd mi l-a dat,
de pe cugetu-mi tristețea-n bucurie s-a schimbat...

ZAL MERSE S-O VADĂ PE RUDABE

Cînd strălucitorul soare scăpătă, și la serai
porți se-nchiseră și cheia scoaseră din broasca ei,
sclava alergă de-ndată la Destan, fiul lui Sam,
și îi zise : „Totu-i gata, vino !“ Prințul se-ndreptă

¹ E vorba de prietenul autorului, Mohammed Lescheri.

² Dialect născut în Mesopotamia din amestecul de limbi semitice și persane : „limbă-de-hotare“ cum o arată însuși numele.

spre serai, cum se cuvine celui ce soție-și vrea.
Preafrumoasa cu ochi negri și obraji de trandafiri
pe terasă, între creste ¹, semăna c-un chiparos
străjuț de-o lună plină : cînd Destan, fiul lui Sam,
răsări din depărtare, fiica șahului Mihrab
își deschise ochii negri și acestea glăsui :
„Fii binevenit, o, tînăr, fiu al unui pahlevan !
Fie să se odihnească-asupră-ți mila Domnului !
Fie să pășești pe-albastra boltă-a sferelor cerești !
Roaba mea să simtă-n pieptu-i fericiri și bucurii,
căci, din tălpi și pînă-n creștet, ești chiar cum
te-a-nfățișat.

De prin tabăra ta astfel ai venit, venit pe jos,
și împărătești picioare obosite-ți sînt de drum.“
Și cînd prințul glasul-acesta-l auzi de pe zidiri,
lung privi la preafrumoasa care-avea în loc de chip
soarele. Iar meterezul luminat era de-acest
giuvaer de copilandră, și pămîntul în rubin
se schimbă de strălucirea rumenilor ei obraji !
El răspunse : „O, copilă, chip-de-lună, luminos !
Mila cerului asupra-ți, binecuvîntarea mea !
O, de cîte ori în noapte, spre a miazănoptii stea
ochii-mi căutînd pe Domnul cu putere i-am cerut,
lui, stăpînitorul lumii, chipu-n taină să ți-l văd !
Glasul tău mă ferecește prin cuvinte-atît de dulci
și rostite-atît de dulce ! Cată sus să-ne-ntîlnim,
căci de ce am mai rămîne, tu, pe meterez, eu, jos ?“
Chip-de-pari ², preafrumoasa l-ascultă pe prințul
Zal,

deznodîndu-și de pe creștet bucle negre, negre
nopti,
lung desfășurîndu-și plete într-o mreajă, cum astfel
nu putea-vei țese moscul. Și-i căzură pe gruma :

¹ Acoperișurile palatelor orientale erau terasate și împrejmuite cu creneluri.

² Zînă din mitologia islămică.

bucle negre peste bucle, șerpi pe șerpi și fir pe fir.
Și făcu să se pogoare buclele-i de pe serai,
și își zise Zal în sine-și : „Ce mai laț fără cusur !“
De pe meterez, isteată, Rudabe strigă : „O, tu,
pahlevanule, odraslă zămislită de-un viteaz !
Hai, acum, vino degrabă, -naltă trup și-ntinde piept
ca un tânăr leu cu brațe ; prinde-mi buclele mlădii ;
pentru tine trebuit-am într-o mreață să mă
schimb !“

Zal privind la preafrumoasa, chip-de-lună, se uimi
de cuvintele acestea ; potopi în sărutări
mreața cea de mosc, atîta că logodnica-i de sus
i-auzi foșnirea buzei... „N-ai dreptate, i-a răspuns.
Fie soarele să piară-n ziua cînd voi ridica
mîna să lovesc femeia de iubire-nnebunind,
ori cînd voi lovi cu lancea vreo ființă ce-ar avea
inima în ea zdrobită !“ De la sclavul său luă
un arcan și potrivindu-i largul nod lunecător,
îl zvîrli spre meterezuri, nerostind nici un cuvînt.
Ochiu-arcanelui de-o creastă-a zidului înalt s-a
prins,

și se cățăra Zal grabnic pînă sus. Cînd se-așeză
sus, pe meterez, frumoasa, chip-de-pari, alergă
și-i aduse închinare ; prinse-n mîna mîna lui
și porniră laolaltă beți de fericirea lor.
Rudabe de pe terasă în serai se pogorî,
strîns ținînd în mîna-i mîna preatemutului vlăstar
dintr-un trunchi de șah — spre sala cu pereții
auriți ;

în împărăteasca sală — rai aievea-mpodobit —
se aduseră-n lumină, printre roabe strînse-n stol
dinaintea preafrumoasei cu ochi mari ca două
nopti.

Mut rămase de uimire Zal și-ncremeni văzînd :
chip, păr, farmec, vrednicie — o minune-ntre
făpturi,

plină de brătări, şiraguri, giuvaere şi cercei,
toată-n aur — o grădină-n toiul dulcii primăveri.
Doi obraji, două lalele roşii printre crinii albi,
şi din păru-i, negre bucle peste bucle fluturînd.
Zal cu toată vrednicia unui mîndru împărat
lîngă lună luă locul, cît se poate de măreţ ;
spada peste piept, şi-n creştet, de rubine,-un
diadem.

De priveliştea-i măreaţă Rudabe nu mai putea
să se sature şi ochii amîndoi nu-i dezlipea
de pe dînsul, c-avea mare farmec, mijlocul
mlădiu,
şi puterea bărbătească-a braţului pe buzdugan
stîncă s-o prefacă-n ţandări, ca pe-un vreasc, şi
lumină

frumuseţea feţei sale suflete însufleţind ;
şi cu cît privi la dînsul, inima-i se-nflăcăără.
El, o clipă nu-ncetase s-o sărute-mpătimit,
s-o cuprindă strîns în braţe, să se-mbete. E vreun
leu
care nu vînează ciute ? Preafrumoasei lui, cu chip
cum e luna, şahu-i zise : „Chiparos cu sîn de-argint
şi înmiresmat ca moscul ! Şahinşahul Manucehr
cînd de-această îndrăzneată întîmplare-o auzi,
n-o să-i dea-ncuviinţare ; Sam, al lui Nariman fiu,
s-o încinge de minie ; braţu-asupră-mi l-o sălta,
dar de astăzi pe viaţă şi pe trup nu pun vreun
preţ —

în prăpastie cu ele ! Ca un biet netrebnic ins
îmbrăca-voi giulgiul morţii. Astfel Domnului
ceresc,
de dreptate-mpărţitorul, i-am jurat că n-oi uita
niciodată de credinţa care-n inimă ţi-o port.
Mă voi duce dinaintea Domnului şi l-oi ruga ;
l-oi ruga precum se roagă cei cucernici, lui supuşi,
în nădejdea c-o s-alunge el din cugetul lui Sam

și-al stăpînului pe lume¹ : tot ce e mînie-n ei,
tot ce este dușmănie, tot ce-i ură și venin.

Ziditorul o s-asculte rugămîntea-mi și vei fi
soața mea în fața lumii !” Îi răspunse Rudabe :
„Eu de-asemeni, dinaintea Domnului care-i stăpîn
pe credință și pe lege, jur că nimeni nu-mi va fi
domn (și Dumnezeu mi-i martor) decît Zal, ce-i
pahlevan

pe pămînt, și stăpînește și coroană, și comori,
el, vestitul și măritul !” Clipă după clipă ei
și iubirea lor crescură, judecata-i părăsi,
patima-i cuprinse pînă ziua albă-mboboci,
și zbucniră darabane-n corturile-mpărătești.
Șahu-atunci lăsîndu-și luna, trupul natră și-l făcu,
iar din sînul dragei sale spată de țesut, și lor
genele li se-nmuiară-n lacrimi șiroind din ochi,
vină soarelui găsiră dojenindu-l : „O, tu, nimb
peste lume ! Încă-o clipă ! Nu veni așa grăbit !”
De pe cea terasă-naltă Zal lăsă să curgă-n jos
lațul său și din seraiul dragei lui se pogorî²...

NAȘTEREA LUI ROSTAM

Nu trecu prea multă vreme și-acel verde chiparos
pînă-atuncea făr'de roade, se împovără de rod ;
primăvara-aceasta vie care inimi a vrăjit
se și vesteji, și pradă chinului și-atîtor griji
cugetu-i căzu. Povara grea-i era că ochii săi
lacrimi șiroiau de sînge. Trupu-i îngroșat destul

¹ Adică șahul Manucehr.

² Scena despărțirii lui Zal de Rudabe, scrisă cu șase
veacuri mai devreme, ne amintește despărțirea lui Ro-
meo de Julieta.

se îngreună, și fața-i roșie, de trandafir,
se făcu precum șofranul. Zise maică-sa Sindokht :
„O, tu, viața vieții mele ! Oare, ce s-a întâmplat
de-ți pălesc așa obrajii ?“ Îi răspunse Rudabe
„Zi și noapte chem pe Domnul să m-ajute,

nu mai am
pic de somn, sînt ofilită, mai să zici că de pe-acum
vie sînt și totuși moartă. Mi-a venit sorocul, dar
n-oi scăpa eu niciodată de povara asta grea.“
Rudabe rămase astfel să se chinuie-așteptînd,
fără somn și fără-odihnă ; ai fi zis că bietu-i trup
plin cu pietre-i sau umplut e cu un ghemotoc de
fier.

Leșină-ntr-o zi și-un țipăt se-nălță de prin serai.
Sindokht se văită lovindu-și fața și smulgînd din
cap

păru-i miresmat ca moscul. Îl vestiră și pe Zal
de-ale chipreșului frunze veștede ; el alergă,
ochii-n lacrimi și cu pieptul măcinat de suferinți —
lîngă patul dragei sale. Roabele de prin serai
pletele-și smulgeau ; pe chipuri și pe creșete

n-aveau
negru vâl, și-aveau obrajii-n lacrimi scăldați. Lui
Zal

ii veni un gînd, și chinul i se potoli puțin ;
își aduse-aminte-anume de cea pană de simorgh,
și, zîmbind, și mamei-soacre vestea i-o împărtăși.
Iute-aduse un jărat, iute-aprinse de la foc
și-arse-un sfîrc din pană. Cerul de năprasnă se
cerni

și vînjoasa zgripturoaică pogori precum un nor
picurînd mărgăritare ; ce mărgăritare zic ?
picuri mari de bucurie, alinare și răgaz.
Zal i-aduse mulțumire Domnului, și-l laudă,
și i se rugă fierbinte. Zise cel simorgh lui Zal :
„Pentru ce durerea asta ? Pentru ce un ochi de leu

ar fi umed ? Chiparosul argintat, cu chip frumos,
vrednic pui de leu ți-o naște, însetat de lauri verzi ;
leii falnici săruta-vor pulberea-i de lîngă tălpi,
nu vor îndrăzni să treacă norii peste capul său.
Glasul lui cînd detuna-va, pielea de pe leopard
va plesni, și labe, ghiare, și-o mușca, înfricoșat.
Toți vitejii ce-auzi-vor buzduganu-i șuiерînd
și vedea-vor piept și brațe, și picioare, vor simți,
doar la glasu-i, cum leșină inima în pieptul lor,
orișicîta îndîrjire vor avea și-oricît curaj.
Fi-va-n sfat cu prevederea de-nțelept, precum e
Sam,

la mînie fi-va leul de război. La stat va fi
nalt precum e chiparosul, vașnic ca un crocodil ;
doar c-un deget sfărîma-va cărămida-n mii de părți.
Însă împlinind porunca Domnului ce-mparte-aici
binefacerile toate, nu s-o naște-n chip firesc.
Adu-ți un jungher ce arde-n scînteieri și-un
întelept
ager și îndemînatec întru arta de-a vrăji.

Mai întîi vei îmbăta-o cu vin bun pe Rudabe,
cugetu-i să fie slobod de-orice teamă, de-orice
gînd ;
grijă-avea-vei că-nțeleptul să își facă vrăjile,
pentru a se pune-n starea bună de a slobozi
pui de leu din temnicioară. Vraciul

spinteca-va-ncet
chiparosul pe șub coaste, fără a simți dureri ;
și va trage puiul-afară, și în sînge va scălda
pîntecele mumei sale, apoi tu va trebui
să coși bine tăietura ce-o lăsa-o cel jungher,
după care, griji, neliniști spulberă-le toate-n vînt !
Fierbe-vei o buruiănă-n lapte, mosc (ți-oi arăta
iarba cea de leac) și după ce la umbră s-o usca,
unge-vei vătămătura, și-ai să vezi cu ochii tăi
cum se vindecă pe dată. Și-n sfîrșit, vei trece lin

peste rană cu o pană de a mea, și vei vedea
umbra-atotputinței mele-nriurirea-i arătînd.
Trebuie să fii ferice de acest deznodămînt,
și să-i mulțumești doar Celui peste lumi stăpînitor;
El ți-a dăruit lăstarul mîndu ce-ți va înflori
zi de zi, mereu, norocul. Inima nu-ți mohorî,
căci această vie creangă ¹ vrednică-i să poarte rod,
și purta-va rod de viță !“ Zise pasărea, și-n clonț
smulse-o pană din aripă, o lăsă să pice jos,
și-n avîntul său puternic se-nălță-n văzduhuri, sus.
Cel simorgh plecă, și, pana, Zal o și luă de jos
și ieșind (o, ce minune !) împlini tot ceea ce
pasărea îi poruncise. Lumea-ntreagă urmări
toate cîte se-ntîmplară, toți cu inimile ghem,
toți cu ochii prinși în lacrimi. Sindokht sînge

lăcrimă,

neștiind cum o să iasă pruncul din al mumei sîn.
Un mubed dibaci la mînă cum ajunsese o-mbătă
cu vin bun pe preafrumoasa, chip-de-lună,

luminos,

apoi despică o parte (ea nimica nu simți)
și spre tăietură-ntoarse capul fătului, și-astfel,
îl făcu să iasă-afară, fără-a face mamei rău ;
nimenea așa minune pe pămînt n-a mai văzut,
că era el, nou-născutul, un viteaz precum un leu,
trupeș și frumos la față. Toți priveau înmărmuriți,
că nu se mai pomenise făt ca el, abia născut,
trupeș cum e elefantul ! Maică-sa rămase-n somn,
după vin, o zi și-o noapte, și dormi ca-ntr-un leșin.
Rana-i se cusu, durerea i-o stinsese-acel balsam.
Cînd din somnu-i chiparosul se trezi și glăsui
mamei sale, peste frunte aur i se presără
și frumoase giuvaeruri ; mulțumiră Celui-sfînt.
Mamei i se-aduse pruncul ; ea se-aprinse într-atît

¹ Rudabe.

cînd văzu ceresc că-i fătul ; la o zi părea de-un an ;
snop de crini și de lalele. Rudabe zîmbi spre prunc
și văzu-n el vrednicia unui vajnic şahinșah ;
zise : „Pîntecul mi-i slobod, chinurile-mi s-au
sfîrșit“.

Și-au numit copilul Slobod ¹ (adică, i-au zis
Rostam ²).

FERDOUSI E NEMULȚUMIT DE DAGHIGHI

Cînd căzutu-mi-a în mîină cartea lui, îmi mai lipsea
doar o lună s-ating vîrsta de șaizeci de ani în cap.
Cercetai aceste stihuri și prea slabe mi-au părut ;
multe stihuri și distihuri bine stihuite nu-s,
dar le-am copiat pe toate,-aici în carte spre-a
vedea

șahul ce-i o povestire despuiată de frumos.
I-a adus giuvaergiul două giuvaere-aici ;
poate șahul va alege giuvaerul cel mai bun.
Cine-i mulțumit povestea să și-o depene-n ăst chip,
mai cuminte-ar fi să tacă și să cruțe duhul său ;
cugetînd la oboseala la care silite sînt
duhul și de-asemeni trupul, mai bine n-am

scormoni
mina-n care pietre scumpe nici de leac nu vom
găsi ;

cînd nu-i harul cu avîntul întru totu-ngemănat,
e mai înțelept o carte-a șahilor să nu urzești,
și cînd fi-va să rămînă gura fără hrana ei,
bine-i să nu-ntinzi o masă fără pic de bunătați.

¹ În persană *rosta*m înseamnă *slobozit*, *liberat*.

² Rostam sau Tahamtan este eroul principal al epopeii
Șah-Name.

Eu găsit-am cartea veche doldora de povestiri,
 și-ale căreia voroave grele sînt de adevăr ;
 sînt vechi datini persiane care-s scrise-n grai
 vorbit ;
 oamenii cu har departe fură de oricare gînd
 de-a le pune-n stihuri ; nimeni la aceasta nu gîndi,
 și ființa mea-ncîntată doar la asta cugetă.
 Două mii de ani trecură peste hronicul din vechi,
 dacă cercetarea-arată numărul adevărat.
 Binecuvîntai rapsodul care pildă ne dădu
 începînd să-l stihuiască ; drept e că rimă puțin,
 prea puțin, o povestire despre niște sărbători
 și oștiri în bătălie ; totuși el le arată
 noilor rapsozi o cale spre a pune-n tronul său
 măreția-ncoronată. De la prinți primi comori
 și cinstire, însă patimi rele-l osîndiră crunt.
 Preamări el șahi și fruntea celor mari împodobi
 cu-ale rimei diademe ; dar poeticu-i avînt
 fu prea slab să-ntinerească vremea celor din
 vechimi...

LUPTA LUI ROSTAM CU ESFANDIAR

...Astfel bravii se-ntîlniră să se-nfrunte, piept la
 piept,
 de-ai fi zis că-n astă lume praznicele au pierit.
 Cînd bătrînul și cel tînăr, cei doi falnici pahlevani,
 ca doi lei plini de mîndrie, se apropiară-ncet
 unul de-altul, telegarii începură-a necheza,
 de credeai că piere-n pulberi cîmpu-acela-nveni-
 nat !...

De mai multe ori în sulii se izbiră înde ei,
 de pe platoșe rupîndu-și catarămi și chingi, avan ;
 pîn' la urmă cele bolduri de la sulii li s-au rupt,

și au fost siliți să-nșface paloșele de oțel ;
le-nălțară,-n stînga,-n dreapta se izbiră, dar pe loc
spadele li se știrbiră. Se-ndreptară din rărunchi
și de la oblînc luară buzduganele în pumni
și făcură să detune unul pe-altul lovitori,
ca pietroaie prăvălite de pe creasta unei stînci ;
îndîrjiți se zvîrcoliră, precum doi sălbatici lei,
mădularele zdrelindu-și în grozavele izbiri,
pînă brațele-și opriră, buzdugane cînd s-au rupt.
Și atunci își apucară de cureaua cîte-un arcan
și focoșii cai zburară. Rostam și Esfandiar
prinseră-și, pe rînd, în lațuri, capetele, și-amîndoi
bravii plini de semeție, doi voinici, doi elefanți,
traseră din răsputere, străduindu-se din greu
unul pe-altul să se-ntreacă, însă dintre leii-acești
nu se clătină nici unul de pe telegarul său.
Călăreții obosiră, frînți erau și caii lor
de grozava bătălie, spuma-n gura lor era
numai sînge, numai pulberi, zalele pe luptători
și-ale cailor cioltane sfîșiate în bucăți.

ROSTAM FUGI PE CULMEA UNUI MUNTE

Arcurile-și înșfăcară și săgeți din lemn de plop,
și-atunci soarele lucirea și-o pierdu ; și foc țîșni
din săgeți cu lucii vîrfuri ; ei își încheiară-n copci
platoșele peste piepturi. Pieptul lui Esfandiar
se umflă de sînge-n clocot, și i se-ncrunțară-adînc
și sprîncenele și chipul ; cînd se apleca pe arc,
nimeni nu putea să-i scape ; luînd atunci un arc
în mîini,
soarele păli, cînd puse și săgețile cu bold
de oțel ce trec prin zale ca prin cîrpă. Aținti

şaizeci de săgeţi şi toate îl răniră pe Rostam
şi pe Rakş, şi-n vremea asta Esfandiar se roti
cerc, jur-împrejur de sine, şi din iuţile săgeţi
trase de Rostam nici una nu-i făcu lui nici un rău,
şi neputincios în luptă, Rostam la sfîrşit răcni :
„Ast Esfandiar, văd bine, e un brav cu trup de
bronz !“

Sub atîtea răni şi trupul lui Rakş din puteri slăbi,
şi nici calul, nici viteazul nu putură ţine piept ;
cal şi călăreţ din luptă fură scoşi, pe cînd Rostam
se gîndi, pierdut aproape, la un mijloc de-a scăpa.
De pe cal sărind ca vîntul, mîndrul cap îşi înturnă
către munţi ; în vremea asta lucitorul telegar
la serai se-ntoarse, şi-astfel de stăpîn se despărţi.
Sînge gîlgii de-a lungul trupului lui Tahamtan,
şi-acest falnic om asemeni lui Bisutun, munte-nalt,
tremură de neputinţă. Îl zări Esfandiar,
rîse, şi acesta-i zise : „O, tu, prinţule vestit,
cum lipsitu-ţi-a puterea elefantului turbat,
cum un munte de fier astfel de săgeţi a fost
străpuns ?

Unde-ţi fură vitejia, vlaga, buzduganul tău
şi înfăţişarea-ţi mîndră-n bătălie ? Pentru ce
te-ai adăpostit sub munte, cînd abia ai auzit
glasul leului sălbatic ? De ce leul de război
se schimbă-n fricoasă vulpe şi din luptă o tuli ?
Oare tu să fii acela ce-l făcu pe bietul div
să bocească şi să geamă ? Oare, tu ai mînuit
paloşul şi-n fulgerare fiarele le-ai pîrjolit ?...
O, faimos Rostam ! acolo, sus, mult timp ai să
rămii !

Cine reazim o să-ţi deie ? Zvîrle-ţi arcul, de pe trup
scoate-ţi platoşa din pielea leopardului pestriţ,
şi descinge-ţi cingătoarea, pocăieşte-te smerit,
lasă-ţi mîinile legate, şi-atunci teafăr vei scăpa,
şi la şah mi te voi duce, aşa plin de răni cum eşti,

și te voi sili iertare să-mi ceri pentru ce-ai făcut.
Dar de vrei să lupți-nainte, spune-ți ultimele vreri,
și numește-n țara asta cîrmuitor pe careva,
cere-i Domnului iertare pentru ce-ai păcătuit :
poate că-ți primește ruga, dacă ești adînc mîhnit,
și speranță am că Domnul carele e tare drept
o să-ți fie călăuză, căci vei părăsi-n curînd
astă lume trecătoare..." Îi dădu răspuns Rostam :
„E tîrziu, nu se mai poate la ăst ceas a ne lupta ;
dacă de această seară mulțumit ești, mergi acas' ;
cine-ar vrea să se mai lupte-n vremea-ntunecatei
nopti ?

Eu de-asemeni în seraiu-mi merg spre a mă
odihni,
pentru-a răsufla o clipă și-a mă obloji la rîni.
Da, chema-voi lîngă mine pe ai mei, pe Zevare,
Faramurz, Destan, ce-i fiul lui Sam, și pe toți acei
din părinții mei ce-au nume preamărit — m-oi
pregăti
să-ți plinesc orice poruncă, căci drept ești
la-nvoieli."

„O, bătrîn nerod, îi zise trup-de-bronz, Esfandiar,
clocotești de-nverșunare ! Ești puternic și viteaz,
și cunoști și vicleșuguri, și mijloace de-a scăpa.
Tu te-ascunzi cu viclenie, să nu văd ce rău arăți.
Mi te iert și-ți dăruie viața pentru astă noapte
doar ;

nu mi te lăsa-n ispită pe întortocheate căi,
să-mi aduci la-ndeplinire tot ce mi-ai făgăduit,
și acum pălăvrăgeala vană nu ți-o mai ascult."
Zise Rostam : „Căuta-voi vreun balsam de pus pe
răni".

Părăsindu-l, din privire-l urmări Esfandiar
spre-a vedea cum merge bravul. Rîul străbătu
Rostam

„Că o plută, și asupra trupului chemă din cer
binecuvîntări, și zise Marelui Judecător :
„Dacă mor de-aceste rane, cine, oare, din cei mari
va vroi să mă răzbune, cine va vroi din ei
să îmi fie de o seamă : nenfricat, mintos și
drept ?“

Esfandiar iscodindu-l din privire, îl zări
hăt, pe malul dimpotrivă, și își zise-n sinea lui :
„Nu-i Rostam un om, ci este elefantul spumegînd
și-nzestrat cu multă vlagă. Chiar cu toate-aceste
răni
de pe trupu-i, el trecut-a riul, groaznicele răni
ale săgetării mele doar mi l-au zorit la mers“.

PASĂREA SIMORGH ÎI ARĂTĂ LUI ROSTAM MIJLOCUL DE SCĂPARE

Cîteșitrei ¹ cînd se-nvoiră la ăst plan prea
îndrăzneț,
Zal, mai-marele, pe-un munte se urcă ; de la serai
trei cățui cu foc adus-au cei trei inși însoțitori
plini de temeri. Și cînd vraciul ² se opri pe
munte-n pisc,
trase-o pană dintr-un petec de brocart, și ațîță
flacăra dintr-o cățuie, și deasupra-acestui foc
arse-un capăt de la pană. Veghea-ntîia cînd trecu
din întunecata noapte, aerul se-nvîrtoșă
într-un nour de-ntuneric. Cel simorgh privi din
cer,
și văzu cum luminează focu-aprins, și-alături Zal,
inimă însîngerată de durere ; pasărea

¹ Probabil : Zal, Rudabe și Rostam.

² Adică Zal.

se apropie și cercuri largi făcu, și-atuncea Zal
se sculă cu-nsoțitorii săi tămîie fumegînd,
pasărea-n mai multe rînduri el o binecuvîntă.
Zal umplu cu mirodenii cîteșitreile cățui
dinainte-i, înecîndu-și fața-n sînge lăcrimînd
din adîncu-i, plin de zbucium. Zise pasărea

simorgh :

„O, tu, șah, ce porți în suflet de-ai nevoie
de-acest fum ?“

Zise Zal : „Nenorocirea-adusă de acei mîrșavi
și de neam rău — să-i lovească pe dușmanii mei
haini !

Trupul lui Rostam, cu pieptul ca de leu, e
vătămat,
și picioru-mi împietrit e de-apăsarea-acestor griji
date de fecior ; mi-i teamă, tremur pentru viața
lui,

rănille acestea toate grele sînt cum nimenea
n-a văzut în lume-asemeni. Rakș, la fel, e ca și
mort,
zi și noapte răsucindu-și trupul de săgeți lovit.
De cînd în cuprinsul ăsta a venit Esfandiar
nu visează decît lupte ; el nemulțumit fiind
de regatu-mi, de coroana-mi, de comorile-mi, ar
vrea

roadele și rădăcina arborelui meu din veac !“

Zgriptōroaica : „Pahlevane, inima nu ți-o mîhni
pentr-aceasta ! Trebui-va să-l aduci aici pe Rakș
și pe cel de-mpărte lumea.“ Zal trimise la Rostam
o ștafetă să-l vestească : „Află-un mijloc să te
scoli

pentru-o clipă și poruncă dă, de-asemeni, și pe Rakș
să-l aducă-aici îndată !“...

Pasărea privi la răni

chibzuind cum să le-nchidă. Trase din viteazul
trup

patru vîrfuri de săgeată, și cu clonțu-i supse-ncet
sîngele din răni ; pe urmă, c-o aripă le frecă,
și Rostam numa-ntr-o clipă vlagă, viață căpătă.
Pasărea simorgh îi zise : „Oblojește-aceste răni,
și ai grijă-o săptămînă să nu le atingi cumva ;
moaie-n lapte astă pană și petrece-o peste răni“.
I se-aduse-apoi, de-asemeni, să-l tămăduie pe

Rakş ;

clonțul și-l trecu pe partea dreaptă-a telegarului
și îi smulse șase vîrfuri de săgeată din grumaz,
așa fel că nici fărîmă de pe trupu-i nu mai fu
săgetată și rănită, și Rakş prinse-a necheza,
și cel ce coroane-mparte rîse cînd îl auzi.

Și-atunci pasărea îi zise : „Brav cu trup de elefant,
mai măreț decît măreții de la curte ești ; de ce
căutat-ai împotriva lui Esfandiar să lupti,
bravul cel cu trup ca bronzul ?“ Îi dădu răspuns

Rostam :

„Dacă nu-mi vorbea de lanțuri, inima nu-mi
supăra ;

dar îndur mai bine moartea decît să ajung de rîs,
decît să mă las vreodată într-o bătălie-nvins !“
Pasărea simorgh îi spuse : „Nu, nici o rușine nu-i
dacă fruntea pînă-n pulberi dinaintea lui ți-o
pleci ;

el, Esfandiar, doar este nenfricatul fiu de șah,
și a șahilor mărire se-odihnește pe-acest om
din neprihănită viță. Dacă vrei cu mine-acum
să mi te-nvoiești, de setea luptei te vei lepăda,
nu vei mai rîvni deasupra lui Esfandiar să fii ;
pe cel cîmp de bătălie, cuviincios, tu îi vei da
mîine plecăciune-adîncă, și îi vei aduce-n dar,
drept ispașă, trup și suflet. Ceasul rău

de l-a ajuns,

va disprețui, firește, faptul că iertare-i ceri,

și un mijloc de scăpare-ți voi găsi, și-am
fruntea pînă sus la soare !“ Se înveseli Rostam
de cuvintele acestea, nu se mai înfricoșă
că va îndura ocara de-a fi-n fiare ferecat,
și răspunse : „Niciodată nu mă voi abate eu
de la sfaturile tale, chiar și cînd mă va ploua
un potop de spade-n creștet !“ Zgrițoroaica
zise iar :

„Din prietenie multă, taina cerului doresc
ție doar să ți-o dezvălui. Cel ce lui Esfandiar
sîngele vărsa-va, pradă soartei rele va pica :
niciodată-aici pe lume oricît ar trăi de mult,
n-o să afle mîntuire pentru chinurile lui ;
n-o să poată să-și păstreze nici comori :

ursita rea,

l-o urma în astă viață, și cînd o va părăsi,
va găsi și-n ceealaltă chinuri și nenorociri ;
de-ai luat tu hotărîrea sfaturile să-mi urmezi,
vreau să mi te fac puternic, pe dușman să

ți-l răpui ;

te învăț la noapte taina minunată, și-ți închid
gura la urîte vorbe. Du-te,-ncalecă pe Rakș,
calul tău lucios, și-apucă un jungher scînteietor !“
Rostam ascultînd acestea, cingătoarea pe rărunchi
și-o încinse, și-ntr-o clipă îl încălecă pe Rakș,
galopînd pînă la mare. Văzu cum văzduhul tot
de simorgh se-nnegurează, și descalecă pe țarm.
Iute pasărea semeată din văzduhuri pogorî,
și Rostam văzu un verde tamarind ce-și adîncea
rădăcinile-n țărînă, pe cînd vîrfu-i pînă-n cer.
Vajnicul simorgh de-o creangă aninîndu-se,-arăță
lui Rostam uscată cale, să ajungă lîngă el ;
o mireasmă-mbătătoare de mosc năvăli-mprejur ;
pe Rostam chemă aproape, și cu aripa-i frecă

fruntea, și acestea-i zise : „Cel mai drept ram
să-ți alegi
cel mai lung și mai subțire. De-acest ram
de tamarind
preschimbat într-o săgeată soarta lui Esfandiar
va s-atîrne ; deci tu pune pe nuiua-aceasta preț,
și la foc îndreapt-o bine, cată și-un vîrf
bun și vechi
de săgeată, pene pune bățului și-ăst vîrf de fier ;
iată mijlocul prin care va pieri Esfandiar !“
Își tăie Rostam o creangă din cel verde tamarind
și plecă din țărmlu mării spre seraiu-i zimțuit ;
călăuz îi fu simorghul, drept deasupra lui zburînd
și zicîndu-i astfel : „Dacă va veni Esfandiar
iar ăla luptă să te-ațîte glăsuiește-i dulce, drept,
rugi smerite îi înalță, nu gîndi să-l amăgești ;
poate că-ndulci-va-și graiul, poate își va aminti
vremea de odinioară ; fiindcă de mai multe ori
lumea-ntreagă străbătut-ai înfruntînd

primejduiri
și-oboseli, slujindu-ți șahii. Dacă nu te va ierta,
dacă socoti-va-n sine-și că te poate înjosi,
atunci încordează-ți arcul, și săgeata de nuiua
ghiftuită-n vin ți-o pune, și-amîndouă brațele
le așează-n linie dreaptă către ochii lui țintind,
precum face-un om cucernic tamarindul adorînd :
soarta va purta săgeata drept în ochii lui, în ochi
fiind partea lui mai slabă, dar să-ți ții

mînia-n frîu.“

Pasărea-și luă adio de la Zal și-ntre aripi
îl îmbrățișă fierbinte, și se avîntă-n văzduh
mulțumită și ferică. Rostam zboru-i urmărind,
foc aprinse, și nuiua o-ndreptă, o ghiftui
și-o-mbătă cu vin ; la capăt îi vîrî fier ascuțit,
și cînd gata fu săgeata, -i prinse penele, perechi.

ROSTAM ȚINTI O SĂGEATĂ ÎN OCHIUL LUI ESFANDIAR

Rostam înțelese grabnic că smeritele lui rugiminte-l ajută să-l împace pe-aprighul Esfandiar ; arcu-și încordă, și puse țeapa cea de tamarind căreia-i călise vârful de fier înroșit în vin. Potrivind în arc săgeata, el în taină înălță Domnului o rugăciune : „Tu, preasfântule stăpîn peste soare ! Tu, ce dăruiești har și minte tuturor, măreție și putere, tu, ce vezi în inimă-mi neprihănată, și vezi gîndu-mi și ceea ce pot să fac ! Știi de cîte ori luptat-am să-mblînzesc acest dușman, știi cît de nedrept e, gata de-nfruntări și de isprăvi. Nu privi acestea, Doamne, ca pe un păcat ce-i demn de osîndă, tu, acela carele-ai zidit în cer Lună și Mercur !” Arcașul îndărătnic cînd văzu șovăirea și zăbava lui Rostam de a porni bătălia, -acestea-i zise : „Om mîrșav din Seistan ! Duhul tău scîrbit nu este de-arcuri și săgeți ? Mai vrei și săgețile lui Goștasb să le vezi, și-un piept de leu, și săgețile cu vîrfuri ferecate-a lui Lorasb !” Rostam se zori atunci potrivind săgeata-n arc cum simorghul i-arătase ; slobozi săgeata-n ochi lui Esfandiar, și lumea-n fața ăstui prinț vestit se înnegură, statura-i falnică se prăbușește, își pierdu și cunoștința și puterea-l părăsi ; capu-ăcestui șah cucernic, adorînd pe Cel-de-sus, se-nclină și chinezescu-i arc din mînă și-l scăpă,

coama apucă, grumazul calului său negru-corb,
și scăldă în sînge colbul de pe cîmpul

de-nfruntări.

Îi strigă Rostam : „Tu singur ai făcut să deie rod
acest sîmbure de fiere ! Tu ești cel care a zis :

«Sînt bărbat cu trup ca bronzul ; doborî-voi

cerul-nalt !»

Doar o singură săgeată te-a făcut de luptă-acum
să te lași și de vestitu-ți telegar s-atîrni, greoi.

Într-o clipă căpățîna-n pulbere îți va cădea,
iubitorul sîn al mamei tale-n chin s-o mistui.”

Șahul, cel vestit în clipa asta și căzu din șa,
de pe bidiviu-i negru, drept cu creștetu-n

pămînt ;

și rămasă-astfel o vreme pînă cînd își mai veni
greu în fire și pe țarnă greu șezu și ascultă.

Prinse iute-n mîini săgeata de un cap și-i

smulse tot

lemnul năclăit de sînge, de la pene pînă-n vîrf.

RAPSODUL ÎȘI DEPLINSE BĂTRÎNEȚEA

„Vai ! tu, chipreș¹ plin de-avînturi, care inimi

încîntai,

de ce te-ai mîhnit atîta ? Tu, ce-atît de mult erai
mîndru, falnic și fericit, inima vîioaie-n piept

cum ți s-a umplut de spaimă ?” La aceste

întrebări

chiparosul îmi răspunse : „Fost-am fericit atît

cît n-am fost bătrîn, dar astăzi, sub puterea-i

cad învins

¹ Alegorie pentru trupul tînăr, cu care Ferdousi închi-
puie un dialog deplîngîndu-și bătrînețea.

de dușmanca vieții mele : vîrsta de șaizeci de ani;
înțelept fii și-mpotrivă-i nu mi te lupta de loc.
Are-o coadă de balaur, ghiare de puternic leu,
meliță tot ce doboară, tunet este glasul ei,
tare e ca o lupoaică ; ține într-o mînă, sus,
oboseala,-n alta moartea ; încovoaaie ca pe-un

cerc

chipreșul ce-odinioară inimile le răpea ;
albul crin¹ îngălbenește într-un palid chihlimbar,
în șofran preschimbă floarea roșie de argavan²,
și culoarea șofrănie-aduce oboseli de plumb ;
ea încarcă-n grele lanțuri gleznele cu-aripi

la mers,

surpă trupul cel mai mîndru. Perlele-mi
lucioase³, vai !

se-nnegriră ; chiparosul mijlocului mi s-a frînt,
și narcisii⁴ mei cei negri și scînteietori azi plîng
de o lîncedă sfîrșeală. Inima ce-n piept bătea
fericită-odinioară și lipsită de-orice griji
geme de durere-amară. Char din clipa cînd un

prunc

suge laptele din țîță, moartea-l paște și-am putea
să-l numim bătrîn. Domnia șahului Nușiravan
patru'și'opt de ani durat-a, iar tu ce-ai șaizeci
trecuți,

nu rămîi de-a pururi tînăr. Vezi sfîrșitu-n
tot ce faci,
și nu-ți sfișia în gînduri inima spre-a te-nălța."

¹ Alegorie pentru albeața feței.

² Alegorie pentru roșeața din obraji.

³ Alegorie pentru dinți.

⁴ Alegorie pentru ochi.

DATA DESĂVÎRȘIRII CRONICII ȘAHILOR,
ADICĂ ȘAH-NAME

Peste creștetu-mi trecură vreo șaizeci și cinci
de ani,
mintea mea-n neliniști multe și-n mîhniri
adînci căzu,
cu cît căutam cu rîvnă vechi istorii despre șahi,
cu-atît steaua mea pe crugu-i mersul și-l încetini.
Oameni mari cu multă vază prin știință și
prin neam,
mulți, vestiți, semeți, cu faimă datorată-acestei
cărți,
pe degeaba și-o-nsușiră, eu, deoparte stînd, uitat,
și privindu-i cum iau còpii, pentru ei fiind
un scrib,
om plătit în a lor slujbă. Laude, atît primii,
și în ploaia-atîtor vorbe, vlagă mi se vlăgui.
Strălucitele sipeturi rămaseră sub zăvor,
și găsindu-le închise pururi, mă mîhnii adînc.
Totuși, printre ai cetății oameni luminoși, vestiți,
Abu Dolaf, Deilemitul, drept, cu duh înalt,
măreț,
mi-arătă largimi de suflet. Abu Nasr Warrak,
la fel,
pe cei de pe trepte-nalte i-aplecă spre cartea
mea ;
și-altul, Husein, preadarnic, al lui Kataïla fiu,
nu primi a mele stihuri fără a mă răsplăti.
El îmi dăruî veșminte, hrană, aur și argint,
el, mijloace la-ndemînă-mi puse, să îmi pot
mișca

și piciorul, și aripa. Nu mă mai neliniștii
în Kharadgi și restul vieții în belșug l-am
petrecut.

Și când am ajuns și anii șaptezeci și unu-n cap,
dinaintea cărții mele ceru-ngenunche, umil.
Ani, treizeci și cinci în lumea pieritoare de aici,
mă sleii de-atîta trudă : o răsplată să primesc ;
dar strădania-mi fu stearpă, și-acești ani
lipsiți de rod.

Isprăvii istorisirea despre șahul Yezdegherd
azi, în ziua Ard numită, luna lui Sefandarmed ¹.
Cînd s-au scurs de la Hegiră de cinci ori optzeci
de ani ²,

îmi desăvîrșii această carte vrednică de șahi.
Fie-nfloritor de-a pururi tronul șahului Mahmud,
capu-i tînăr să rămîna, inima voioasă-n piept !
Fie cu înțelepciune și știință, și măreț !
Fie-a perșilor făclie, soarele arabilor !
Laudele mele-aduse lui, în lume-or rămînea ;
laude primii, mulțime, laudele celor mari,
însă laudele mele pe-ale tuturor le-ntrec !
Fie ca-mpăratu-acesta înțelept să fie-n veci,
faptele-i să se-mplinească după-al inimii lui dor !
Spre aducere aminte, prin diată i-am lăsat
epopeea-aceasta care numără de șase ori
zece mii distihuri. Iată-mi dusă pînă la sfîrșit
strălucita epopee, și-ale slavei străluciri
lumina-vor lumea-ntreagă ; nu, nu voi muri,
și-n veci
numele meu fără moarte va trăi, c-am semănat

¹ La 25 februarie, anul 1010.

² Adică de la începutul Hegirei (era mahomedană),
anul 622.

boaba vorbelor de bine. Orice om de pre pămînt
ager, înțelept, cucernic, îmi va binecuvînta
amintirea, cînd în lumea pămîntească n-oi mai fi.
Mii de laude împrăştii, mii de binecuvîntări
peste Mohamed, profetul şi alesul lui Allah ;
laude pe-atîtea încă mai aduc şi la vlăstari
dintru stirpea lui preasfîntă, rob supus şi
credincios.

Rabee

*Rabee Kaab Ghozdari este cea dintii poetă al
cărei nume figurează alături de poeții persani din
secolul al X-lea. Nu se știe când s-a născut și nici
în ce epocă a trăit. Se spune că era frumoasă,
cultă, și scria versuri în persană și arabă. Poeziile
sale gingașe cîntă dragostea nefericită pentru un
curtean pe nume Baktaş, care a fost ucis de fra-
tele poetesei.*

IMI SPUI, CU VICLENIE...

Îmi spui, cu viclenie,-n amor să am rbdare,
dar cum o să țe aperi în fața Celui-mare ?
Să fiu fără credință-n amor — cu neputință :
atunci aș fi lipsită de propria-mi credință.
Nu, raiul fără tine nu-l vreau nicicînd —
mai bine
în iadul plin de flăcări și-alătura de tine !
Căci, fără tine, miera otravă mi-i, ca fierea,
și-alătura de tine, otrava mi-i ca miera.

Nu crede-un chip-de-lună, că-n păru-i de
inelul și-l ascunde Saturn cel rău, copile ^{zambile} !...

DRAGOSTEA LUI IARAȘI...

Dragostea lui iarăși m-a legat în lanțuri,
cît de mult m-aș zbate, vreun folos n-aștept.
Dragostea-i ca marea-n nevăzute țărături —
cum s-o treci de-a-notul, omule-nțelept ?
Dacă mă încumet s-o trec pîn' la capăt,
trebuie amare chinuri să îndur.
Trebuie, Urîtul să-l privesc în față
și să-l cred Frumosul fără de cusur.
Trebuie otrava să mi-o beau cu drojdii,
și să cred că miere dulce e la gust.
După gît, arcanul dragostei punîndu-mi,
nu știam, trăgîndu-l, că se face-ngust.

BLESTEM

Din inimă te blêstem — Allah să mi te facă
să te-ndrăgești de-o fată cu inimă posacă,
de piatră ! Fară milă cu tine să se poarte,
să afli ce-i durerea iubirii-arzînd ca focul !
Mîhnit, să mi te zvîrcoli, să nu-ți mai afli locul
de jale, cînd iubita de tine se desparte,
și-atunci vei ști comoara din inimă-mi cum arde !

Farrokhi

(?—1037)

Poet liric de la începutul secolului al XI-lea, autor de gazeli și ode, renumit prin simplitatea limbii sale și gingășia inspirației. Ideile și sentimentele sale poetice au ca izvor dragostea și bucuria vieții. Poeții și literații din toate timpurile i-au recunoscut grația și prospețimea stilului.

O, AMINTIREA NOPTII-ALBASTRE...

O, amintirea nopții-albastre, când draga mea, cu
chip de soare,
m-a strâns cu bucurie-n brațe, pînă la ruga
dimineții !
Doar eu și ea, într-o cămară, avînd tovarăș
numai vinul —
deschisă ușa veseliei și-nchisă ușa încăperii.
Cînd pieptul meu plecat pe sînu-i pecetluia,
sfînt, legămîntul,
cînd buze în sărut pe buze sporăvăiau atîtea
taine !

Cînd buzele-și lipea de cupă, se minuna de ea
 cînd păru-și răsfirea pe față, chiar ziua se
 și luna,
 schimba în noapte !
 Ea-n piept îmi căuta iubirea, iar eu
 cuvintele-i vrăjite ;
 eu devenisem cîntărețu-i, iar ea-mi cînta din
 alăută.
 S-o vezi cu cită îngîmfare smulgea cîntarea ei
 din strune,
 să-l vezi cu cită gingășie cînta în
 stihuri-cîntărețul !
 Îmi năvălea în piept nou cîntec din strunele
 înveselite,
 cînd luna mea din alăută stîrnea o nouă
 melodie.
 Norocul de mă mai ajută să-mi fie și emirul
 darnic,
 atunci ca noaptea cea trecută aș mai petrece
 înc-o dată !

PĂRUL TĂU

Părul tău nu-i mosc, iubito, însă-i negru,
 precum moscul,
 iar obrazul tău mă arde, precum soarele-n
 amiază !
 Nu dorm noaptea de mîhnire, căci nu
 doarme-ndrăgostitul.
 Sînt asemeni c-un lunatic care-i treaz, și totuși
 doarme.
 Chipul cînd nu-ți vād și părul, de sub gene
 picur sînge.

De mirare-i că ăst sînge-i precum apa limpezită.
Nu-ți mai răsuci zuluŋii, de ce-ți răsucești
zuluŋii,
cînd în plete despletite unduie atîtea bucle ?...
Semeni soarelui ! De dragul feței tale luminoase
chipul dragului tău, dragă, palid, seamănă
cu luna.

ACEEA CARE CALCĂ JURĂMÎNTUL

O, te-arăți prietenoasă, dar mereu mi-ai fost
dușmană !
N-a fost vorba în iubire ăstfel să te porți cu mine.
Inima mi-ai părăsit-o și mi-ai înșelat speranța.
Nu știam că tu împrăștii numai boabe de
momeală.
Mi-am dat seama că îmi dăruie inima odinioară,
dar nu bănuiam o clipă că mă dușmănești de
moarte.
Mi-ai dat inima, vicleană, să mă-nșeli, ca pîn'
la urmă
să-mi smulgi inima din locu-i ! Ucigașă prin
iubire,
m-ai ucis, cum încă nimeni n-a ucis cu-atîta ură,
cu atîta umilire și atîta dușmănie !
Mi-ai jurat că pentru-o vreme inimile ni-s
unite —
nu credeam că ești aceea care calcă jurămîntul !
Goală-i aria vreodată de flămînde păsărele ?
Sîntem păsări flămînzite, ești o arie cu boabe.

TOAMNA

Este toamnă și pe iarbă vezi, ici-colo, lucii
frunze,
lucii idoli mici de aur nou-nouți ca-ntr-o
pagodă.
Firea parcă își destaină taine-adânci sub ochii
lumii,
precum oamenii cei simpli arătînd ce-au în
livadă,
nu ca rodia-nchizîndu-și miezul inimii sub
coajă.
Orice mîndră cu-nroșite unghii de hené, cînd vine
în priveliștea-ntomnată, vede, ruginit, stejarul.
Vița cea de vie-i slabă, i s-a gălbejit obrazul.
Oare ce mîhnire-i roase inima pe dinăuntru ?...
Foile de viță pale par pomeți secați de boală,
corzile sînt subțiate degete slăbind, bolnave.
Iată cum aleargă norul zdrențuit din depărtare —
parcă dintr-un stol cocorii-s risipiți de vijelie.

BUNĂTATEA

Poți răpi, prin bunătate, inima oricărui semen.
Niciodată nu aduce pagubă o faptă bună.
Domnul dăruî la oameni minte și înțelepciune,
ca să știe să aleagă între rău și între bine.
Poți să faci și rău, și bine în această omenire,
însă răul îl faci lesne, pe cînd binele-anevoie.
Tu îți chinui pururi trupul să faci multe fapte
bune,
demne de-a primi cinstire, o, nțelept al bunătății !

CINSTEA BĂRBATULUI

Cinstea ta și prețuirea vin din carte și purtare,
nu din chip, din bogăție, din câștiguri și din
pierderi.

Omul mare prin știința și purtarea lui aleasă
nu se micșorează dacă îl bîrfește nu știi cine.
Spada de rămîne-n teacă, nu își va știrbi tăișul
și nici măiestria lamei nu va rămînea ascunsă.
Dacă de priviri se-ascunde luna după negri

nouri,
nu se-ntunecă la față, ci străluminează-n sine-și.
Leul va răgi ca leul chiar și cînd va fi în
lanțuri.

Lanțul, zgarda, nu vor șterge cinstea leului
cel falnic.

Șoimul va zbura ca șoimul chiar și cînd va
fi-n cătușă.

Cinstea șoimului nu piere, asmuțindu-l după
pradă.

Onsori

(?—1040)

Maestru în ode, poeme panegirice de înaltă ținută și gingașe gazeluri. Celebru prin creația sa originală, plină de inovații poetice. A versificat vechea legendă de dragoste Vamek și Azra, din care nu s-a păstrat nimic; de asemeni a versificat episodul Rostam și Sohrab.

BOAREA-N NOO-RUZ

Boarea-n Noo-Ruz¹ e sculptor și zugrav e în grădină;
mîna-i măiestrește pomii-n idoli și icoane multe.
Pomii-n floare-s prăvălia marchitanilor ce-arată
mușteriilor mătăsuri și brocarturi colorate.
Vîntu-mbată cu miresme, ca taraba celor care
vînd parfumuri din sipeturi. Crinu-și
licărește-argintul,
iar pămîntu-nfrăgezit e ca obrazii de frumoase.

¹ Textual *ziua nouă* cu care începe *anul nou* musulman, la 21 martie.

toate-s pline de lumină și de duhuri albe-n stol.
Ceru-n brațe cu pământul parcă unul s-au făcut :
ard în două trupuri așchii de lumini și de
scînteii !

Dacă bolta nu-i o mină de rubine,-atunci de ce
vîntul vînzolește-o ploaie de rubine din azur ?
Ce-i acest copac ce-ntoarce frunzele spre rădăcini,
răsucindu-și trunchi și ramuri luminoase, mii
de mii ?

Cînd întrece chiparosul, cînd se rotunjește, lin,
ca un dom de cornalină poleit cu aur roș...
Iar cînd se încinge strașnic pînă-i alb și orbitor,
de ce ia luciri de smoală și se-ntunecă la chip ?
Dacă-n făurar e iarnă, de ce astă seară,-atunci,
lumea pîlpîie de lanuri de lalele și de maci ?
Focurile par lalele. Nu-s lalele, ci văpăi
de sub rugul ce se-aprinse la porunca lui
Namrud ¹.

CORBUL ȘI ȘOIMUL

Despre negrul corb și albul șoim, odată
auzit-am o poveste înțeleaptă.
Corbul i-a spus șoimului : „Sîntem prieteni,
păsări amîndoi și-avem aceeași spiță”.
Șoimul i-a răspuns : „Sîntem noi păsări, însă
ne deosebim prin merit și purtare :
ceea ce prind eu și las, mănîncă șahii,

¹ Sultan din Siria, care a poruncit să fie ars profetul
Abraham (Ebrahim), dar flăcările rugului s-au preschim-
bat într-o uriașă boltă de trandafiri roșii.

iar tu pipota ți-o-ndopi cu stîrv și scîrnă.
Mîna șahului mi-i locul, turla, herbul,
locul tău maidanul e și cimitirul.
Mi-i culoarea penelor precum odihna,
ți-i culoarea penelor precum tortura.
Eu sînt semnul vestitor numai de bine,
tu ești semnu-aducător numai de rele.
Mîna șahului spre mine doar se-ntinde,
nu spre tine : binele — spre bine trage,
iar ceea ce-i rău, spre rău și răutate.“

NU TE MIRE CA FRICOSUL...

Nu te mire că fricosul va deprinde vitejia
de la datinile bune și frumoasele-obiceiuri.
Cîțva timp, orice veșminte amiroase, precum
moscul,
fiindcă-au stat cîteva zile lîngă-a moscului
mireasmă.
Apa cînd ajunge-n mare și-n nămolul-i se
așează,
pierde gustul, e amară și nerodnică rămîne.
După ce călătorește și din ceruri se revarsă,
cade limpede ca duhul și mai dulce ca zahărul.

CINE-A ZUGRAVIT...

Cine-a zugrăvit în jurul lunii
nimbu-acesta negru de mosc dulce ?
Cine-a zugrăvit pe fruntea zilei

noaptea-aceasta de-ntunerice moale ?
 N-a fost zămisliță, la-nceputuri,
 draga mea din beznă și lumină.
 Cine-a zugrăvit în alb și negru
 fața ta frumoasă, părul, ochii ?...
 Cine mi te-a scos afară, dragă,
 din această casă-a primăverii ?
 Cine doar prin fața ta de floare
 lumea mi-a schimbat-o-n primăvară ?
 Când te văd călare,-mi pari o lună.
 Cum se poate — asta-i chiar minune ! —
 pune pe un cal măreța lună ?
 Dacă-n dorul tău îmi arde duhul
 și îmi arde inima în flăcări,
 spune-mi cine-ți zugrăvi obraji
 în culori aprinse ca văpaia ?
 Dacă tu, frumoaso, de departe
 nu-mi erai statornică în suflet,
 cine m-a împins de tine-aproape
 să-ți rămîn în dragoste statornic ?

CÎT N-AI CUVÎNTAT...

Cît n-ai cuvîntat, nici gură n-ai avut, și
 cît n-ai desfăcut-o, mijloc n-ai avut. Dar cingătoarea
 ți-ai descins, rostești cuvinte, și-atît ești de cingătoarea
 și ai gura-atît de mică, mai să jur că n-ai nimic. subțirică

CINE-A MAI VĂZUT...

Cine-a mai văzut ca moscul ¹ flori de cîmp să
încunune ?
Cine-a mai văzut pe-o floare mosc și bucle de
cărbune ?
Cine-a mai văzut un idol cu asemeni chip de
floare
și o inimă ca bronzul ? N-are-n lume-asemănare !

DRAGOSTEA-ȚI N-O-NDURĂ NIMENI...

Dragostea-ți n-o-ndură nimeni, în afară doar
de mine.
Nu însămintează nimeni, în afară doar de mine,
cîmp sărat, și mi te-nvinui la dușmani și la
prietenii,
să nu te-ndrăgească nimeni, în afară doar
de mine.

ROZE-ȚI CRESC PE CHIP...

Roze-ți cresc pe chip și ochii mei le-ar fi
izvoare-afunde.
Eu mă zbat pe jar, cum bucle tu îți răsucești,
rotunde.

¹ Adică părul, moscul fiind negru.

Părul tău pe fier se-ncinge și eu ard de viu,
haino !

Eu n-am somn, și-ți sînt narcisi¹ opiul
somnului meu, vino !

¹ Ochii.

Manucehri

(996—1040)

Descendent din familia Samanizilor, s-a născut și a murit în Damghan. A scris sub influența poezilor arabi kaside și mosammaturi (poeme strofice), introducând în creația sa multe cuvinte, teme și prozodie arabă. Ideile originale, descrierile viu colorate, alegerea metaforelor și a comparațiilor îndrăznețe, vigoarea temperamentului său poetic l-au inclus în rîndul clasicilor literaturii persane. Poemele sale bahice aduc un suflu înnoitor în acest gen, depășindu-le pe acele ale lui Rudaki.

LEACUL SOMNULUI

S-a-nnoptat și mie silă mi-i de somn,
dă-mi, iubito,-n cupă, leacul pentru somn !
Somnul dintre gene mi-l alung cu vin.
Da ! Pentru cei tineri nu-i un alt dușman
al înșomnorării cum e vinul pur.
Mult mă mir de omul care doarme dus,

cînd în casă are un ulcior cu vin.
Și e de mirare dacă omul bea
fără alăută, fără corzi vibrînd.
Calul, de nu-i fluieri, nu se-adapă neam.
Nici bărbatul nu e mai prejos de cal,
dar nici vinul nu e mai prejos de apă.

O, TU, VINULE !

O, tu, vinule, doar ție sufletu-mi jertfesc și trupul,
căci doar tu întotdeauna îmi alungi din piept
mîhnirea !
Treburile îmi merg strună numai dacă-mi rîzi în
cupă,
și trezirea și somnia îmi sînt dulci numai cu tine.
Doar cu tine mi se-alină focul inimii și traiul,
doar cu tine simt în vine bucurie și plăcere :
oriunde te duci în lume și te-ntorci, rămîn cu tine!
O, licoare minunată, mi te-a dăruit chiar Domnul,
căci prin tine îmi recapăt liniștea din trup și
suflet.
Fie amfora că-mi umpli, fie că pocalu-mi umpli,
fie că te port în palmă, ori că mi te simt în gură —
an de an, mireasma-ți dulce pururi mi-o aducă
vîntul !
Rumeneala feței tale lase-mi pete pe cămașă !
Voi, prieteni dragi și darnici, cînd muri-voi, să-mi
închideți
ochii, și spălați-mi trupul doar în vinuri, roșii
vinuri !

Doar din boabe dulci de struguri presărați-mi
mirodenii,
și din frunze verzi de viță să-mi însăilați un
giulgiu.
Să-mi săpați o groapă-n umbra verde-a unei bolți
de viță :
numai astfel cea din urmă locuință o să-mi placă.
Dacă-n ziua judecății Dumnezeu în rai m-o duce,
cu smerenie-i voi cere doar un rîu de băutură.

LUMINAREA

lui Onsori, supranumit „șahul poezilor“

O, tu, care ți-ai pus duhul
de văpaie drept în creștet,
trupul nostru viețuiește
doar prin suflet, pe cînd duhu-ți
doar prin trupul tău se-naltă.
Cînd clipită de clipită,
duhul tău din trup îți scade
o fărîmă, parcă-n duhu-ți
se adaugă-o fărîmă
din a trupului sfîrșire.
O, tu, stea, de ce doar seara
te aprinzi, strălucitoare,
și de ce, o,-ndrăgostito,
te plîngi tu pe tine însăși ?
Ești o stea, dar cer ți-i ceara,
ești iubită, dar iubitul
tău e sfeșnicul acesta.
Tu, în trup, îți tragi cămașa ¹

¹ Feștila de bumbac a lumînării.

și orice făptură-o trage
peste trup, dar tu tragi trupul
peste propria-ți cămașă !
Cînd mori, stinsă, dacă-ajunge
focu-n tine,-nvii, voioasă ;
cînd te-mbolnăvești de moarte,
dacă ți se taie capul —
te-nsănătoșești deodată.
Cît vei rîde și vei plînge
(și-asta chiar e fără noimă)
vei fi și o-ndrăgostită
și îndrăgostitu-i fi-vei,
vei fi și o idoliță
și închinătoru-i fi-vei.
Spargi bobocul dînd în floare
și nu ai nici primăvară,
te-ofilești — nu ai nici toamnă,
plîngi — n-ai ochi, și rîzi — n-ai gură !
O, luminează-mi semeni
și îți seamănă leit, ție !
Nouă înșine ne sîntem
dușmani și-amîndoi petrecem
în soborul de prieteni.
Ardem amîndoi pe placul
prietenilor, bucurîndu-i,
cînd noi în mîhnire plîngem.
Galbeni, amîndoi, în beznă,
amîndoi, în mistuire,
amîndoi, atît de singuri,
amîndoi, în suferință...
Ceea ce în piept mă arde,
văd cum pîlpîie-ți pe creștet ;
ceea ce îți arde-n creștet,
are-n inima mea vatră.
Tainele-mi cunoști, și pururi
ești tovarășa-mi de taine,

grijă-mi porți întotdeauna,
sînt al tău, a mea ești toată !
Fața ta-i o floare-n rouă
înflorind în zori de ziuă,
fața mea-i această floare
veștejindu-se-ntre ierburi.
Nu-i în obicei ca ziua
să dormim, dar pentru tine,
nopti de nopți, rămîn de veghe
și doar ziua îmi fac somnul.
Tu te zvîrcolești într-una,
iar eu, noapte după noapte,
pînă-n zori, și cu-nfocare,
îți citesc și-ți cînt divanul
lui Onsori, preamărindu-l...
O, Manucehri, ți-s ochii
roșii, de cînd coși la giulgiu-ți.
Vrei aceluia ce-n cunună
poartă mii de nestemate
și-a țesut brocart în stihuri
cîte perle și cît aur
vezi prin vechile pagode —
vrei s-ajungi de rîsul lumii,
lui să-i nalți profane ode ?
Vrei să-ți pîngărești deodată
bruma ta de bun renume ?
Vrei pe-o minunată coadă
de păun să-ți pui penelul
zugrăvind-o, tu, mai bine ?

CARAVANA

O, -ngrijitor de corturi, scoală și strînge cortul, ce
mai stai !

Vezi, călăuza caravanei își lasă locul de popas,
și toboșarul scoate, aprig, din tobă-ntîiul bubuit,
iar cămilarii leagă chinga la cel din urmă palan-
chin.

Se-apropie namazul ¹ serii și astă seară vom vedea
cum luna plină, față-n față, cu soarele se va privi.
Dar luna-i dornică să urce, coboară soarele aprins
în munții Babilon — asemeni cu două talgere
de-argint
ale balanței, amîndouă tinzînd să fie mai presus.

„O, nu știam că ziua trece atît de iute, plop-de
argint !

Noi doi nici n-am băgat de seamă, dar luna,
soarele nu sînt
uituci ca noi pe-aceste ceruri rotindu-se
necontenit.

Iubito,-ntoarce-te, nu plînge ! La cei ce sînt
îndrăgostiți,
amarul zbucium n-are noimă. E-ngreunată vremea-
acum
de plodul despărțirii noastre, dar oricum, pîntecele
ei
va lepăda povara asta ce greu ne-apasă, la soroc...“
Cînd m-a văzut atunci iubita în starea-n care mă
aflam,
a prins să picure din gene o ploaie caldă cu stropi
mari.

Părea piper că are-n palme, piper pisat și risipit
din podul palmelor în ochii înlăcrimați și înroșiți.
Căzînd cu brațele spre mine și ridicîndu-se din
colb,
ca pasărea la gît crestată bătea din aripi, se zbătea.
Mi-a petrecut ușoare brațe pe după ceafă, atîrnînd
asemeni unei mîndre salbe de perle,-n hohote
plîngînd.

¹ Rugăciune musulmană.

„O, crudele, n-ai pic de milă ! Mă chinui și le
 faci pe plac
 dușmanilor cei pizmătareți ! De unde, oare, pot
 să știu :
 te-ntorci sau nu, cu caravana, cînd se va-ntoarce
 îndărăt ?
 Te știu întreg la treburi, însă în dragoste nu ești
 întreg !
 Au zis cîndva-nețelepții lumii că tînărul neștiutor
 în ale dragostei, cu vremea, se schimbă într-un om
 mintos.“
 I-am spus : „Copilo, în iubire nu sînt de loc
 neștiutor,
 dar zis-au cei hîrșiți maestri în cronicile lor din
 veac:
 «Atunci îndrăgostitul simte dulceața revederii cînd
 rămîne vlăguit de spaima apropiatei despărțiri».
 N-am bănuț c-atît degrabă mă voi călători-n
 deșert.
 Nu-i de mirare că și luna pe care-o vezi acolo-n
 hău
 călătorește, zi și noapte, din casă-n casă,-n drumul
 ei...”
 Cînd draga mea s-a-ntors spre casă, aici, pe inimă,
 mi-am pus
 greoaia stîncă a răbdării. Cînd m-am uitat, jur-
 împrejur,
 pe locul unde caravana făcuse scurt popas — nici
 cort
 și nici cămile nu zărit-am, nici lighioană și nici om.
 Oriunde îmi roteam privirea — nici călăreț și nici
 drumeț ;
 doar colo mi-am văzut cămila, un diavol strașnic
 ferecat !

Desferecat-am grele fiare de la copite și genunchi,
ca pasărea care-și dezleagă picioarele din ochi de
laț.

Cămilei i-am trecut căpăstrul peste urechi, pe
greabăn, șa,
apoi mă așezai de parcă pe șapte ceruri stam în
tron.

Cămila s-a pornit turbată, ca duhul cel îngrozitor,
bătînd deșertul tot în tropot și-abia făcînd cîte-un
popas

la două din popasuri. Bocnă-nghețat era și
gloduros
deșertu-acela : cred că nimeni n-a mai scăpat
dintr-însul viu!

De vîntul din pustiu, ca gheața, și sîngele-ngheța
în trup,
de parcă vîntu-n răsufare avea otravă, ucigînd !
Întunecatele meleaguri, cînd zorile s-au revărsat,
cu greu le deslușeam de albul strălucitoarelor
zăpezi.

Apoi zăpezile pustiei au prins încet a se topi,
de ai fi zis că zac bolnave de oftică, slăbind
mereu.

Cînd s-a fost scurs o bună parte din noaptea
lungă,-au răsărit
strălucitoare constelații din piscul muntelui
Mosul.

Din urmă-ajuns-am caravana unduitoare, în șirag,
precum corabia ajunge, după furtună, lîngă țarm.
Dar în ureche îmi răsună brățări de glezne
clinetind,

ce seamănă cu zurgălăii și clopoței de argint.
Aud mai limpezi clopoței cu mii și mii de
melodii,

cum triluie privighetoarea din corul de
 privighetori.
 Ajung din urmă o cămilă ce poartă mîndru
 palanchin,
 ca un păun rotindu-și coada în circa unui pelican.
 Sînt clopoței care sună ca două coifuri
 de-aur mici
 și-atîrnă tinerei cămile de gît, izbindu-se-n
 genunchi.
 Cînd am văzut cămila-aceasta sub palanchin,
 cu falnic mers,
 i-am spus cămilei mele astfel : „Aho ! Pășește
 mai domol,
 tu, care-ajută și-l porți în spate pe cărturarul
 tău ales.
 De-acuma paște și să-ți fie de bine iarba
 care-o paști !
 La pas, și orice-ncheietură să-ți fie tare ca
 de fier !
 Să treci deșerturi, munți, popasuri și drumul
 să-l mănînci din ochi !“

LUMEA NOASTRĂ

Ciine rău e lumea noastră, și dacă-și înfige colții
 și te mușcă, nu-l poți prinde să-ți înfigi
 într-însul colții.
 Nu te-nnegura în suflet de a vremii răutate,
 căci nu știi ce se petrece după vîlurile vremii.
 Adu-mi de băut mai bine, și mai adu-mi băutură,
 fiindcă doar prin băutură poți scăpa din ghiara
 vremii.

IUBITA SUPĂRATĂ

O, tu care treci c-un duşman chiar pe ulicioara
noastră,
chip-de-lună, de-a mea faţă nu ai nici atît
ruşine ?...
Poreclitu-m-ai „Țifnosul“ şi „Răzbunătorul“ încă,
şi-ai vorbit cu te miri cine despre firea
mea-nvrăjbită.
Ai cătat găsind pe altul după placul inimioarei,
ai scăpat de neplăcutu-mi fel de-a fi, de-a
noastre certuri.
Pe pîriul celui duşman apa dragostei se scurge ;
dusă-i vremea-n care apa se scurgea-n pîriul
nostru.
Spui că apa dintr-o oală nouă este mult mai rece.
Apa noastră-acum e caldă, fiindcă amfora ni-i
veche.
De-ai găsit mai bun pe-un altul după placul
inimioarei,
pentru ce-n zadar cutreieri iarăşi ulicioara
noastră ?...

LAUDĂ TOAMNEI ÎMBELŞUGATE

1

Hai, aduceţi şuba ! Toamnă-i, frig, pustiu ;
din Karasm răsuflă vîntul brumăriu.
Frunza prin podgorii colorată-i viu,
cum e doar cămaşa unui boiangiu.

Bîrr ! Țăranii-și mușcă pumnul vinețiu :
Unde ți-s obrajii rumeni, trandafire ?

O, al primăverii înflorat păun,
cine ți-a smuls coada ? Ce mîini de nebun —
penele de care pururi mă minun,
ți le-mprăștiară ? Vînăt, în surghiun,
nu-ți mai rîde nimeni prin grădini... Ți-adun
fulgii verzi și-albaștri doar din amintire.

Seara, cînd coboară-amurgul, să priviți,
jalnica grădină cu obraji sfrijiți,
cum sînt trandafirii galbeni, ofiliți ;
ochii sub sprîncene cată-adînc mîhniti ;
beată ieri de moscul vinului, simțiți
mirosu-i de veșted și de-mbolnăvire ?

Iată și lămfia ! Sînu-i mic, virgin,
sfircu-și îngurgue, alungit puțin ;
galbenă și albă, albă mai deplin :
galbenă-i la coajă, miezu-i cristalin —
aur dinafară,-argint — năuntru, plin
cu-albe perle lucii, ude, să te mire.

Portocala ? Două cupe de cîntar,
cu-aur roș spoite, -aprins, pe dinafar' —
iar lăuntru : camfor, perle și suc rar ;
cupă peste cupă, vraciul-aurar
cu-aur le lipește, și c-un ac de jar
coase tiv de aur, să nu țe deșire.

Para parcă-i puiul din găoace scos ;
galben strălucește pufu-i mătăsos.
Cloșca sare,-i smulge capul și, duios,
rana i-o închide ; dar în clonț, din os,
smulge piciorușu-i ; palid pui-u-n jos
spînzură de, cellalt picioruș subțire.

Rodia aceasta-i un sipet rotund,
unde, dintre purpuri, ochii ți-i inund'
flăcări de rubine, și-ncă mai afund :
giuvaericele, roșii care-ascund
mici mărgăritare, tari cu miez fecund,
mosc și grunji de aur — după descojire.

Măru-i bulz de zahăr înmuiat un an,
zi de zi-n boiaua roșului șofran,
pîină-i ies obrazii rumeni, de mărgean ;
poartă-o haină verde, iar în burdihan
dorm sub bolți pitice pui mici de catran,
ținci din Etipoia-n dulce dădăcire.

2

Tu, măicuță viță, naști la prunci ciorchini,
și nu scoți un geamăt, și nici nu suspini ;
naști deodată numai gemeni și mezini,
și la cap n-ai moașă, chinul să-ți alini.
Nimenea pe lume n-a adus lumini
fără ca să simtă-a facerii durere.

După lehuzie, rușinată ții
fruntea-n jos, la sîn cu droaia-ți de copii :

fără tălpi, nici mijloc, scunzi și durdulii ;
mîini în mîini fac horă, cap în cap, zglobii
reazimă-și de pîntec chipuri străvezii,
fără mușchi și oase, fără nervi și fiere.

Cînd, bătrînă mamă, ochii mari deschizi
peste dragi odrasle, vezi că-s agurizi ;
mici și mari, pomeții încă li-s livizi ;
gîngașă, în scutec verde ți-i închizi ;
chiar de n-ai colastră, tac cuminți, candizi.
Ce sugaci nu țipă, sînul cînd și-l cere ?

Boabele-copile cu trupșor plăpînd
doar dintr-o negresă s-au născut sugînd ;
nu le-au pus dădacă pruncelor ; nicicînd
n-au descins din leagăn ; toate-n leagăn stînd,
pleacă-și peste margini capetele-n rînd
după evantaie verzi, în adiere...

Boabele-n ciorchine stau culcate-n veci
unele-ntre-altele — zeci spre alte zeci ;
foi, cîrcei, le-atîrnă — plete verzi și seci
pînă pe genunchii lor rotunzi și reci ;
toate-au cîte-o vînă-n creștet, de le-aplecî,
vezi că-s prinse-n sînul mumii prin artere.

Muma le dă lapte auriu... Dibaci !
Cine-a văzut oare astfel de sugaci ?
Mumele-s bătrîne,-abia stau pe haraci.
Boabele bondoace sug — viței sub vaci —
gura de pe țîță nu poți s-o desfaci.
Vine-acum țăranu-n via lui să zbiere :

„Oacheșe drăcoaice ! Vrăjitoare ! Ptiu !
 Ceară-i chipul mumei, părul — coliliu !
 Cît o să-i mai storceți sînul sîngeriu ?
 Lapte sugeți ? — Sînge ! Om să nu mai fiu,
 legea musulmană să nu mi-o mai țiu —
 capul de pe umeri de n-o să vă zboare !“

Cheamă podgoreanul cu doi fii ai săi,
 cheamă și perechea-i mîndră de flăcăi —
 dă la toți cosoare-ncinse în văpăi
 și-apoi ascuțite-n dinții pilei răi,
 dîrji, pornesc măcelu-n vie : dă-i și dă-i,
 sar gîtlejuri rupte-n lamă de cosoare.

Vai ! Să tai la gîturi de copii ! Urît !
 Dar copiii-aceștia nici că simt atît ;
 nu plîng, nu se vaită, sînge n-au la gît.
 Unii peste alții-n coșuri i-au vîrît,
 vrînd să vîndă-o parte din ce-au omorît.
 I-auzi o poveste cutremurătoare !

Victimele-s duse, puse-n colț de tîrg ;
 sute, mușteriii se-mbulzesc de sîrg —
 saltă pînza : pruncii, „stîrv“ stau lîngă „stîrv“.
 Mulți privesc la „crima“ dată-acuma-n pîrg,
 dar pedeapsa nimeni n-o cere cu vîrf
 pentru „ucigași“ și-a „sîngelui vărsare“.

Mîini pătate-n sînge — „victimele“-și vînd :
 dornici, mușteriii cumpără rîzînd,

ori pe „ucigași“ în treacăt ocărînd.
Ce ciudat ! Aceste boabe-n vie stînd,
n-aveau căutare... Astăzi, vrînd-nevrînd,
au geambași, logodnici, servi și servitoare.

Cit sînt încă proaspeți, iama dau în prunci :
cumpără și-ncarcă, dau la robi porunci :
„Iute-ntr-un lințoliu-sac să mi-i arunci !
Mîine-n zori hamalul s-o năimi la munci ;
drug i-oi pune-n mîină, maiul — și atunci
zob o să-mi zdrobească țîncii-n tocitoare !“

Capete, țurloaie, cad sub drug greoi,
pielea-i jupuită de pe trupuri moi ;
peste carnea vie-apasă un pietroi,
pînă cînd se stoarce, pic cu pic, șuvoi,
sîngele ce curge-n pîntec de butoi.
Sîngele în clocot urlă tot ce-l doare,

fără arc azvîrle cu săgeți de foc,
spumegă, se zbate-nchis în poloboc.
Omul bate-n vrană dopul, boca-boc !
Teamă-i e copiii să n-o ia din loc ;
cînd și cînd i-ascultă ca dintr-un ghioc,
pînă flecăreala dinăuntru moare.

Spuma cînd se lasă-n vin de chihlimbar,
omu-și zice vesel : „N-am acum habar
lung să-ascult într-una doaga de stejar !“
Scoate vin : în cupă, parcă roze sar,
zorile pe buze și pe dinți răsar,
lumea-ntreagă arde-n răsărit de soare !

SATIRĂ ÎMPOTRIVA PIZMAȘILOR ȘI DUȘMANILOR

Vrea vicleanul pizmătareț înainte să mi-o ia :
trandafirul ce-nflorește în gerar va degera.

Vrea Zoil¹ cu mine-n haruri să se țină pas
cu pas :
cine-i ofticos din fire niciodată n-o fi gras.

„Tu, doar pentru-o poezie, zisu-mi-a Zoil odată,
ce mi te tot strîmbi ca arcu și pîndești ca o
săgeată ?“

„Să te strîmbi spre pizmătareți e-nțelepți : cu
vîrf de-oțel
nu-i reversul din pecete scris în piatra de
inel ?“...

Zisu-mi-a Zoil : „O droaie de prieteni tu
mi-i iei !“

I-am răspuns : „Să te audă, crunți mi te-or
privi și ei.

Omul înțelept o rupe cu acel nerod ce-n treacăt
singur își petrece pumnul prin belciugul
unui lacăt.“

Zisu-mi-a Zoil : „Ești tinăr, pe cînd noi,
rapsozi cărunți :

o movilă n-o s-adumbre piscurile unor munți...“

„Dacă, i-am răspuns, cei josnici s-ar înțelepți
prin vremi,
de nebunii-n pas cu vîrsta n-ai ajunge să te
temi...“

Zisu-mi-a Zoil : „Poete, de ce stihurile-mi, mii,
n-au cătare, și-ale tale tineri le citesc, copii ?“...

„Stihurile mele-s limpezi, i-am răspuns, ca un
izvor.

¹ Grămătic elin din sec. al IV-lea î.e.n., detractor al
lui Homer ; figurat : critic ignorant și gelos.

Ale tale-s tulburi... Cine, cînd de apă duce dor,
 o să bea din ape tulburi, cînd e apă în izvor ?
 Zisu-mi-a Zoil : „Ia spune-mi, pentru ce la
 curte stai ?“
 „Vulpile, i-am spus, cu leul duc un mai
 prielnic trai.
 O, pizmaș cărunt, noi sîntem doi poeți, pe
 cîte știu,
 dar de ce ți-i versul palid, iar al meu îi
 durduliu ?
 Decît prost să scrii la versuri, adîncește-te-n
 lecturi ;
 nu la șase luni pe lume să-mi tot lepezi
 stîrpituri...“

ODĂ LA CALUL FĂRĂ ȘA PRIMIT ÎN DAR DE LA ȘAHUL MASUD

Ce mîndru-i acest arăbesc bidiviu !
 Ca șoimul în zbor, ca un șarpe mlădiu ;
 la pas — potîrniche,-n galop ca o minge.
 Nici sfîrc de nuia, nici cuvînt nu-l atinge,
 și el — crocodil ce dă buzna spre smîrc,
 și pardos în munți, prin văzduh — cocostîrc,
 păun pe alee — pornește-n galop,
 c-an foc salamandra, ca rața-n potop !
 Tendoane ca arcu-și încoardă — păzea ! —
 și venele-s plasă cu ochiuri de za,
 și trupu-i un munte cu greabăn de fier,
 și capu-i — cu moț și urechi — palmier,
 și coada-i arcan e, și pieptul granit,
 și bate copita de bronz învechit...
 Adoarme tîrziu și devreme îi treaz,

și-aleargă departe și fără răgaz,
și umblă-n buiestru, și-ascultă de hăț,
de viță aleasă-i, și-i blînd la învăț.
Pietros e la crupă, picioare ca tuciul,
rotunde copite, piept larg, păr cu luciul.
Gonește ca norul, vîrtej e-n ocol,
și tună-n nechezu-i, și-i fulgeru-n gol.
Strivește și-un munte-n potcoavele-i noi,
și-l cară la vale-n năvalnic șuvoi,
și stearpa cîmpie ți-o strînge — covor,
și drumul prin beznă ți-l află ușor.
Colun e la coapse, curaj ca de leu,
ca țăpul sălbatic gonește mereu,
cu piept ca de taur, cu botul prin aer —
e cerbul din munte pornit la încaier ;
cu pas de-elefant, și salt de ghepard,
cu-a lupului fire, pupilele-i ard !
Ficatul de-aramă, inimă de-oțel,
cu buzele tari și lăsate nițel,
cu dinți de argint, gingii de mărgean,
cu nările-i largi cît o iesle taman,
gîtlej cît ulucul de apă s-ajungă,
și-o frunte cît masa de lată și lungă.
Sulița, spada, arcanul, toporul, săgeata și arcu-
lul, urechea lui, coada, copita lui, botul și
coapsa !

Astfel mi-i calul, dar, șahule, iartă,
cal fără de șă e ulcior fără toartă !

Gorgani

(?—1054)

Unul dintre marii poeți epici iranieni. Maestru al romanului de dragoste în versuri, s-a inspirat dintr-o veche legendă scrisă în limba pahlavi și a creat, între 1050 și 1055, epopeea Veis și Ramin, una din capodoperele poeziei persane. Acest roman versificat unește anticul Iran din epoca regilor parși cu Iranul din epoca islamică. Simplitatea expresiei și a vocabularului nu umbresc vigoarea scenelor zugrăvite, interesul acțiunii și vioiciunea sentimentelor.

VEIS

Cînd o fată s-a născut din mumă,
noaptea, precum soarele se-aprinse.
Soarele grăi spre lună astfel :
„Doamne, poate fi un chip asemeni ?“
Toți se minunau de fața-i mîndră,
și-au numit-o Veis pe-această fată.
Cînd crescut-a chiparosul slobod,
trunchi de-argint și inimă de aur,

dinainte-i se uimea-nțeleptul,
neștiind ce nume să le deie
nurilor acestui gîngaș idol !
Ba-i spunea : „Grădina primăverii,
cînd își nalță proaspete lalele
care-adună stropi de ploaie-n cupe ;
păru-n cîrlionți de violete,
ochii ca narcisii și o față
numai crini albi, rumene lalele !“
Ba-i spunea : „Livadă-n pîrgul toamnei,
cînd își nalță roadele bogate :
păru-i negru — struguri grei pe coardă,
sînii — rodii și bărbia — măru-i !“
Ba-i spunea : „Comoară-mpărătească
înspre care năzuiește-o lume :
fața-i e-nflorată ca brocartul
din Kitai și trupu-i ca mătasa ;
două bucle negre, precum moscul,
unduind miresme, ca șofranul ;
trup de-argint și buze de rubine,
dinți de gemene mărgăritare !“
Ba-i spunea : „A raiului grădină
ce-a împodobit-o numai Domnul
prin lumina lui dumnezeiască :
trupu-i doar din rouă și din lapte,
doi obraji mai rumeni decît vinul,
două buze — fagurii din scorburi !“
Nu e de mirare că-nțeleptul
se uimea de-a fetei frumusețe,
căci și ochiul lumilor — lumina
își întuneca privindu-i chipul :
doi obraji senini ca primăvara
care-atîtea inimi ne răpește,
și doi ochi ce-ți ucideau răbdarea ;
chipu-i era soare-al frumuseții
și-n purtări alese și gingașe

era veşnic tînă ră maestră ;
fruntea-i strălucea, ca împăratul
din Bizanţ, şi cele două bucle,
ca doi paji înveşmîntaţi în negru ;
părul ei întunecat, asemeni,
negrului sultan din Zanzibar,
şi doi ochi, ca două facle-aprinse :
cîrlionţii răsuciţi, ca norul
cel cernit, şi-i scînteia cercelul,
precum Venus dintr-un nor de smoală :
zece degete-ale ei, uşoare,
ca din fildeş zece mosorele,
fiecare deget avea-n creştet
cîte-o coroniţă cît aluna.
Nuri de zîină, firea vrăjitoarei,
şold de zebra, ochii de gazelă ;
buzele şi pletele ei plouă
două ploi deodată-n două feluri :
una de zahăr, de mosc cealaltă.
Ai fi zis că zugrăvit e chipu-i
cu tot ce vrăjeşte şi-ntărită
inima întregii lumi s-o prade.

SPERANȚA

Ce plăcută este ziua despărțirii,
dacă n-o-nsoțește nestatornicia !
Deși despărțirea e amară,-ascunde,
dulce,-n ea speranța vie-a revederii.
Duci mai lesne chinu-nsingurării tale,
dacă ai nădejde să-ți revezi iubita.
Chiar de-ar fi o sută ani să mi te chinui,
într-o zi iubita vei vedea-o-n față.

Doar o zi cu draga ta să bei din cupă,
și ai dat uitării-o sută ani de chinuri.
Inimă, asemeni ești cu grădinarul,
și iubirea-ți este precum o grădină.
Nu vezi grădinarul sădind trandafirul,
cît se chinuiește pînă-i dau bobocii ?
Zi și noapte,-ntr-una, pîinea n-o atinge
și nu-nchide ochii : ba îl altoiește,
ba îi cară apă lîngă rădăcină,
ba îi fuge somnul, ba în ghimpi se-nțeapă ;
toate-aceste chinuri răbduriu le-ndură.
doar sperînd să vadă rozele în floare.
Nu-l vezi pe acela ce-are-o filomelă ?
Limpezile-i triluri inima-i vrăjește ;
zi și noapte,-ntr-una, apă-i dă, semințe ;
colivie-i face din brad de tămîie ;
de-a lui cîntăreață vesel e și mîndru,
doar sperînd să-și scoată trilurile limpezi.
Nu-l vezi pe acela care stă pe mare,
cîtă suferință, cîtă spaimă-ndură ?
Pururi stă de veghe, fără somn, nici hrană,
în vîrtej de valuri, de vînt și de apă ;
nici de val nu-i sigur, nici de vînt nu-i sigur,
ba se teme marfa să nu-și prăpădească,
ba se-nfricoșează duhul să nu-și piardă ;
doar sperînd străbate largurile toate,
socotind din mărfuri bun cîștig să scoată.
Nu-l vezi și pe-acela care-ntr-una scurmă
după nestemate prin adînc de mină ?
Noaptea nu adoarme, ziua n-are tihnă,
pînă cînd această trudă n-o sfîrșește ;
pururi piatra, fieru-ascund în sîn o taină,
pururi spargi un munte numai cu sudoare ;
doar sperînd îndură-atîta chin și trudă,
vrînd să afle-o piatră scumpă,-mpărătească.
Dacă doar speranța și dorința-i totul,

de-amîndouă lumea are trebuință.
Cît or să răsără soare-n cer și lună
voi spera iubita să mi-o strîng în brațe !
Crește-aici, în pieptu-mi, un pom al iubirii,
cum într-o livadă crește chiparosul ;
nu i se usucă ramurile-n iarnă,
vara nu-i pălește cetina cea verde ;
pururi crește verde, proaspăt, plin de sevă,
crezi că-n fiecare zi e-n primăvară.
Crește și din sînu-ți un pom al iubirii,
dar ce gălbejit e, ca livada-n toamnă,
goală cînd rămîne, fără nici o roadă,
de cînd spulberate sînt și flori și frunze,
și-au rămas pe ramuri, ascuțiți, doar spinii.
Sînt setos ca ramul tînăr, primăvara,
ești ca mohorîta zi cu nori și ploaie.
Sînt precum pribeagul om în lumea asta
și tînjesc de dorul țarinei natale.
Stau precum pribegii-n margine de drumuri
și-ntreb iar și iarăși numai despre tine.
„De la ea, speranța ia-ți-o ! mi se spune,
altfel vei culege doar dezamăgire !“
Dar nu-mi rup speranța pînă cînd, iubito,
duhul meu cel dulce nu și-o rupe firul !
Dragostea din pieptu-mi, cînd răbdarea-alungă,
duhul meu rămîne cu speranța-n brațe.
Duhul meu nu arde-odată, căci speranța-n
tine mi-l stropește, cînd și cînd, cu apă.
Dacă-mi pierd speranța, vai de al meu suflet,
fiindcă doar speranța mă mai ține-n viață !

DRAOGSTEA E ASTFEL

Norule, ce lacrimi plîngi în primăvară,
vino, de la ochii mei să-nveți a plînge !
Dacă ți-ar fi ploaia deasă, precum plînsu-mi,
lumea dintr-o ploaie ar pieri sub valuri !
Ploaie vărs de lacrimi, însă mi-i rușine
că nu plîng de-o mie ori mai multă ploaie !
Cînd plîng sînge cu-apă, cînd plîng numai sînge ;
dacă voi rămîne fără de-amîndouă —
nici apă, nici sînge — cu ce voi mai plînge ?
Dacă amîndouă mi-or seca, în locul
sîngelui voi plînge din orbite — ochii !
Draga mea, cu ochii, ochii-ți văd și fața,
orb și fără tine nu-mi trebuie viața !
Cu lacrimi schimba-voi pămîntu-ntr-o mare,
și voi geme, pînă cînd granitul negru
s-o schimba în moale colb de dat pe gene !
Inima-mi în chinuri stă neputincioasă,
și acum răbdarea i-a șoptit acestea :
„Sînt răbdarea, creangă ruptă de prin rai.
M-ai luat cu tine-n iad să mă sădești.“
Inimă, ești iadul meu de fum și flăcări,
de aceea grabnic am fugit de tine !
Inimă, cînd duhul ți-i o grea povară,
nu mă pot eu plînge că nu am răbdare.
Pentru orice chinuri leac bun e răbdarea,
dar în chinu-acesta-i un cusur răbdarea
pentru-ndrăgostitul care-atîta rabdă !
Nu mai vreau la față să-mi mai văd răbdarea,
lasă că răsufli și scos din răbdare !
Dacă aș fi vesel, mulțumit în sine-mi,
cînd departe-i draga, aș dădea dovadă
că sînt nestatornic, schimbător ca vîntul.
Pentr-oricine duhu-și dăruie-n iubire,

două sute duhuri n-au preț nici cît pîinea ;
dragostea e ăstfel și-ăstfel se iubește.
Dragostea-i asemeni mării fără margini,
nu-i vedem nici țarmul și nici adîncimea ;
dacă am privi-o vreme de-o vecie,
cu doi ochi ai noștri n-o să-i dăm de capăt ;
dacă-n noi o mie suflete-a' lui Noe
am avea, n-am scoate din potop vreun suflet.

SUFERINȚA DRAGOSTEI

Nu-i bolnav să geamă, slab, ca-ndrăgostitul,
nu-i mai grea povara care-n piept l-apasă.
Cel ce arde-n friguri, de-are fierbințeală
oamenii-l întreabă, tremurînd în juru-i.
Inima-n acela ce îndrăgostit e
mistuie-se-n flăcări, an de an, într-una :
nimeni nu-l întreabă și nu-l căinează.
Ci îndrăgostitu-ndură-aceste chinuri
și se zbate-ntr-una între chin și geamăt.
Merită o lume pentru el să geamă :
dragostea-i aprinse-n piept o vîlvătaie
și-i silit s-ascundă pururi suferința,
și nu poate taina-n lume să-și destaine.

NUMELE PĂTAT

Dacă piatra prețioasă de o mină-a fost pătată,
nici o mie de oceane petele nu pot să-i scoată.
Sufletul curat rămîne pîn' la ultimul răsuflet,
numele pătat rămîne cît pe lume-o fi un suflet.

VOIOȘIA

Cît mai mult în piept păstrează-ți inima cît mai
voioasă,
fiindcă doar din voioșie crește viața ta frumoasă !
Ziua noastră nu durează mult și vom sfîrși
amarnic,
de aceea-n ziua-aceasta să nu ne-ntristăm
zadarnic.

Naser Khosro

(1003—?)

S-a născut în Gobadiyan, regiunea Balkh. Unul dintre cei mai viguroși gânditori ai Iranului. Mai mult un teolog ismaelit decît artist; poemele sale sînt pline de cugetări și îndemnuri religioase. În proză, are meritul de a fi printre cei dintîi scriitori care au abordat probleme filozofice și științifice într-o limbă fermă și un stil limpede.

TOAMNA

S-a schimbat la față lumea, de cînd toamna
tainele-i ascunse-a prins să le destrame.
Galbenă, sărmană, ncovoiindu-și trupul,
roza din grădină cată cu tristețe.
De cînd cioara-și strigă neagra-nțelepciune,
mută-i veselia, strunele-amuțiră...
Goală e tulpina rozei, rușinată,
tremură în vîntul rece-al dimineții
și îi e rușine-n rîu să se privească.
Buzele-i aprinse de rubine calde,
palide se-nspaimă, precum falsul aur ;

hainele-i de purpur spînzură în zdrențe.
Soarele-și îmbracă, trist, din nou cămașa
de samur, cămașa-i bună pentru toamnă.
Noaptea, pe covoru-i de turcoaze-nșiră
vase de cleștare șterse, lustruite.
Uite-o stea-cometă fugărind un demon,
parcă-n clocot aur picură pe smoală !
Sirius e-asemeni c-un pocal de gheață,
zorile-l frecară bine de rugină ;
dacă nu-i de gheață, de ce, cînd răsare
soarele, pocalul pierе fără urmă ?
Cloșca cu pui, oare, cu ce s-o asemăn ?
Buchet de narcise, flori de iasomie
fragede și albe sădite-n verdeață.
Veacul e asemeni unui cal ce-aleargă,
și-oricît o să fugă, n-o să obosească.
Lumea e o sclavă rea, morocănoasă,
și de-o chemi, ea fuge, omule, de tine.
Lumea e vicleană, plină de capcane ;
cînd te cheamă omul cel viclean, alungă-l,
fiindcă vrea să-ți deie colochint și-otravă,
chiar dacă o viață i-ai dat dulce miere.
Lumea e la ușa ta doar rău să-ți facă ;
n-o lăsa la ușă,-n prag să te pîndească,
pune-o, crunt, pe goană, cît poți mai departe !

ȘOIMUL LUMII

Șoimul lumii zboară iute și vinează oameni,
șoimul lumii n-are treabă decît vînătoarea.
Ce te-nfumuri cu-ale lumii treburi de nimica,
dacă-n tidva ta nu suflă vîntul și prostia ?
Lumea dacă-ți dăruiește un buchet de roze,

nu le crede că sînt roze, în buchet sînt spinii.
Rodul lumii nici culoare, nici mireasmă n-are,
n-au veșmintele-i urzeală, cum n-au nici băteală.
N-aștepta să mi te-ndrume lumea, căci un div e,
și nu-i cere rodul rumen : ai să muști jăratîc !
Om fălos de tinerețe, aur și-avuție,
nu-ți aduc acestea toate nici un strop de cinste.
Doar femeile sînt mîndre de nuri și podoabe,
noi, bărbații,-avem știința cumpănirii drepte.

CARTEA

Am o bună prietenă pe lume
și cînd singur stau cu ea în brațe,
îmi aduce vorbele pe limbă
și-mi păstrează tainele-n tăcere.
Zice-se că-ntotdeauna-i surdă,
n-are păsuri, dar împărtășește,
săritoare, păsurile mele...
Are doar un spate, doar o sută
fețe, fiecare-o primăvară.
Cînd o bat pe spate, știu că toate
fețele, de colburi, îi sînt ninse.
Mută, glăsuiește doar sub ochii
celui care poate s-o priceapă.
Nu-i zărești și nu-i auzi rostirea,
dar nu-i altă minte mai isteasă.
Oricînd, din ce spuseră-nțelepții,
și-amintește, și îi vezi pe față ;
dar nu-mi glăsuiește nici o șoaptă,
pînă nu-i privesc adînc în față :
nu-i limbută, precum sînt flecarii.

Nu rostește-o vorbă pe-ntuneric,
și-i ca o șahiță luminoasă
numai în alai de sărbătoare.

VULTURUL

Intr-o zi zburat-a de pe-o stincă
vulturu-n țăriile albastre,
cumpănindu-și aripile-ntinse,
ochii să-și rotească după pradă.
S-a uitat la aripile-i drepte
agrăind : „Azi, toată fața lumii
adumbrită-i de aripa noastră !
Cînd zburăm, din cer, sub ochii noștri
ageri și atotevăzătorii —
deslușim și cum străluce firul
de nisip de pe străfundul mării !
Dacă pe-o movilă de gunoaie
mișcă-se un biet țințar bezmetic,
aripile-acestui tînăr, limpezi,
se răsfrîng întru pupila noastră !“
Prea mult a vorbit de sine însuși
și nu s-a temut nici o clipită.
Iată ce s-a fost ivit deodată :
vajnic, un arcaș, din loc de pîndă,
își trimise drept în el — săgeata !
S-a înfipt sub aripa de vultur
cea săgeată spintecînd ficații
și l-a prăbușit din nori în pulberi.
Vulturul, căzînd de-a rostogolul,
mult s-a zvîrcolit, precum un pește.
Apoi a-ntins aripa lui dreaptă
și-aripa lui stîngă, murmurîndu-și :

„Ne-ntrebăm, uimiți, cum poate virful
ăsta lung de fier și lemn să zboare ?“
Cînd privi săgeata-nsîngerată,
îi văzu, la capăt, două pene
și oftă : „De cine ne-am mai plînge,
că tot răul din aripa noastră
spre aripa noastră se întoarce ?“...

VREJUL

N-auzit-ai, oare, că sub un stejar
a crescut un vrej și s-a cățarat
pe trunchi și pe crengi, în trei săptămîni ?
Vrejul pe stejar l-a-ntrebat voios :
„Cîte zile ai ?“ I-a răspuns stejarul :
„Anii mei sînt mulți, mai mulți de treizeci“.
Vreju-a rîs : „Vezi, eu, în trei săptămîni,
ți-am trecut de virf ! De ce ești trîndav ?“
A zîmbit stejarul : „Astăzi nu-ți răspund :
nu e încă vremea dreptei judecăți.
Mîine, vijelia toamnei cînd ne-o bate,
pe mine, pe tine, atunci vom vedea
cine-i un nemernic și cine-i bărbat !“

Masud Saad Salman

(1047—1121)

S-a născut în Lahore. Ca administrator și om de curte a luat poziții politice în contradicție cu sultanii vremii și a stat optsprezece ani în temniță. Suferințele îndurate în anii de captivitate l-au făcut să scrie o operă originală și plină de o sinceritate rar întâlnită.

TEMNIȚA DIN HESARENAI

Plîng în inimă-mi, cum plînge
fluieru-mi aici în turnul
temniței din Hesarenai.
Cinstea-aici mi-o înjosiră
la-nălțimea ăstor ziduri.
Adierea-acestui fluier
îmi aduse-amarnic geamăt.
Numai geamăt, numai plîns
îmi aduse acest cîntec
care-adie, lin, din fluier...
Firea mi-ar fi stins lumina
în dureri și chinuri multe,

dacă rădăcina vieții
nu-mi erau aceste stihuri
care-ncintă și alină.
Nu-mi sporiră măreția
zidurile-acestea-nalte.
Știe-o lume că cetatea
temniței e muma țării ¹.
Precum șahii, îmi salt fruntea
mai presus de cele ceruri,
mîna mi-o întind spre Venus
și picioru-mi pun pe Lună.
O dată din gene picur
limpezi pietre-prețioase,
altă dată-ncet mă poartă
harul meu într-o grădină ;
poezia-atunci în gură
mi-i licoare minunată,
stihurile negre,-n mînă,
plete sînt cîrlionțate
și de inimi răpitoare.
Însă astăzi cinstea-naltă
mi-a fost înjosită încă,
harul mi-i mîhnit de parcă
și mîhnirea-a prins rugină.
De atîta suferință
strînsă-n trup, nu mai pot pune
nici picioarele pe lespezi,
și de-atîta-amărăciune
strînsă-n inimă, eu nû pot
să mă jeluiesc mai tare.
Nici cuvintele-mi în stihuri
nu se-ncheagă : niciodată
nu s-or închea în stihuri,
cît lipsit va fi poetul

¹ Deci era cea mai puternică cetate a regatului.

de un om, ca să-l asculte.
Asta-i cea mai crudă armă
îndreptată împotriva-mi,
mai cumplită decît chinul,
decît orice suferință !
Mai tăioasă decît lancea
bine în văpăi călită,
decît spada ascuțită !
Nu știu, ce vrea oare cerul
de la mine, sărman suflet ?
Ce vrea cerul de la mine,
cerșetor fără putință ?
Dacă nu ești leu puternic
care rupe-n colți și ghiare,
Har al meu, cădea-vei pradă !
Dacă nu ai cap de cobră,
Minte-a mea, să nu spui vorbe
care mușcă fără-otravă !
O, Mîhnire, dacă munte
n-ai ajuns, te du o oră !
Iar tu, Bogăție, dacă
nu ești vînt, rămîi o clipă !
Veac neghiob, sucește-mi viața
ca pe sulul de papirus !
O, voi Zodii, zi și noapte,
pizmătarește-mi deschideți
zeci de puțuri spre mîhnire,
zeci de uși spre suferință !
Soartă-n inimă orbită,
canonește-mă mai tare !
Scutură-mă ca pe-o roză,
foaie după foaie,-n jarul
și văpăile răbdării !
Ca pe aur mă încearcă
pe o piatră-de-ncercare !
Și mai tare să mă chinui,

mă topește, mă strecoară
ca pe-argintul de pe vatră !
Și mai mult să-ți fiu ostatic,
mă-nfășoară, mă vrăjește,
ca pe șerpi vrăjiți să joace !
O, Balaure ¹, mai crincen
inima tu mi-o sfîșie !
O, Morarule ², mai crincen
trupul macină-mi-l bine !
O, tu ochi al Fericirii,
să te-ntuneci și mai tare,
pînă vei orbi-n orbită !
O, Mamă-Speranță, plozii
să-i tot lepezi, pururi stearpă !
O, biet trup, să nu te jălui :
lumea asta-i trecătoare !
O, tu, inimă, nu plînge :
ăst Serai ³ e nestatornic !
Dacă vrei în lumea noastră
bogăție și cinstire,
ia-ți drept călăuze-n viață :
cumpătarea și răbdarea !

NOAPTEA ÎNTUNECATĂ

De ce ochiul să nu-mi plîngă,
de ce trupul să nu-mi geamă,
cînd dintr-unu-mi pierе somnul
și dintr-altul — bucuria ?...
O să plîng atît și pînă
dùșmanii or să mă ierte,
că-mi aduc mereu aminte

^{1,3} Alegorii pentru lumea pămîntească.

de prieteni și tovarăși.
Dis-de-dimineată, singur,
de a inimii mîhnire
îmi sfișii cămașa-n unghii ;
vai, cămașa-abia arată
cam pe unde-mi mai e trupul.
De necaz și de slăbire
am ajuns o umbră vie,
nu mai semăn a ființă —
nici n-ai cui să-i spui o vorbă.
M-am făcut de la o vreme
răbduriu, și mi-i ca fierul
inima din care-adesea
ies scînteii fulgerătoare,
cum scînteii revarsă fierul !
Ca Bijan ¹ sînt plîin de lanțuri
și mi-i lumea-ntunecată,
precum oarba lui fîntînă.
Pielea pieptului sub unghii
e așijderi cu mătasea
zgîriată-n zece ace !
Trupu-i subțiat cît acul,
inima mi-i subțiată
cît a acului ureche !
Draga, dînd cu mine ochii,
n-a plîns numai de rușine-n
fața bunilor prieteni,
n-a bocit numai de teamă —
cei dușmani să n-o audă.
De amarul despărțirii
am avut o noapte neagră,
mult mai neagră decît chipul
și gîndirea unui diavol.
Firea nu-și rupea pieptarul

¹ Personaj din *Şah-Namê*, de Ferdousi.

de-ntuneric să-și arate
sînii zorilor, căci noaptea
poalele-și lungea pe zare.
De cumplita noapte lungă
greu gemeam, de parcă trupul
îmi era muncit de cazne.
Inima posomorîta
mi se întreba-n adîncu-i :
„Oare mîine-dimineată
ce s-o naște din această
noapte-atît de-ntunecată ?
Noaptea-i grea și nu se știe
nimbu-i luciu de borțoasă
cînd s-o stinge, ce plod naște !“
N-am dormit întreaga noapte
de atît oftat și geamăt ;
martore-s aceste stele,
martor gîndu-mi la iubită.
Ședeam frînt cînd năvălit-a
gîndul ei cu chip-de-lună
și obraji — două roze —
și bărbia ca argintul.
M-a găsit în mine-însumi
clocotind : un strop de sînge.
M-a găsit mai slab ca firul
părului gemînd în sine-mi.
De cît și-a smuls zulufiorii,
de cît mosc și-a tras din plete,
de cît plîns-am lucii perle —
eu și draga adunarăm
de sub gene și din păru-i :
de mosc — cîte-o mînecuță ¹
și de perle — cîte-o poală !
Draga mi-a șoptit, duioasă :
„Mai mult de atît nu plînge !“

¹ Persanii păstrează moscul în mînecele veșmintelor.

I-am răspuns cu voce blindă :
„Mai mult de atât nu-ți smulge
de prin bucle, negru, moscul !“
Astfel gîndul meu cu gîndu-i
glăsuiră-și, cînd din cerul
cel albastru,-n vâl de ceață
soarele purcese-n lume...

BĂRBĂȚIE

Cît rostești, o lume nu-ți ascultă taina,
și cît taine cauți, lumea ți le-ascunde.
Nu fă rău căci duhul ți se înrăiește.
Mi te-mpodobește mai puțin, căci pofta
de podoabe-ajunge oarbă lăcomie.
De pe creastă lesne te prăvali la vale,
dar cînd urci spre creastă greu mi te mai cațări :
Caută să semeni fulgerului sprinten
și să ai răsunset lung prin lume : tunet.
Ești pe-aceeași treaptă cu o luminare :
arzi chiar dacă-ți taie foarfecele capul !
Spune vorbe drepte, fii drept și tu însuți,
drumul bun ți-alege și îți galopează
ca'lul voinicește, stăruie spre țintă !
Dacă nu se-mpacă lumea rea cu tine,
caută atuncea să te-mpaci cu lumea !
Dacă ești un vultur, zboară spre lumină,
nu mi te ascunde, bufniță în beznă !
Dacă ești un tigru, nu lua năravul
care-l are numai, grohăind, mistrețul !
Cată, de pe culme, jos să nu aluneci !

Vezi că vrăbionțul pe șoim nu-l vînează.
Dacă ești de piatră,-ndură chin de piatră !
Dacă nu ești piatră, ci doar lemn, te sparge,
mistuie-te-n flăcări ! De ți-i gîndu-aiurea,
rabdă-atunci rușinea ! Cugetă la tine !...

ZORI DE ZI

Cînd podoaba cerului deschisă-i,
cad perdele netezi de azururi.
Muntele în pisc cu-argint se-mbracă,
fața cîmpului se-mbracă-n aur.
Soarele-giuvaergiu pilește
bezna pînă-o face ca oglinda.
Stelele-au furat în zori lumina
soarelui, de-aceea stau pitite.
Soarele luînd lumina lunii,
stelele încep să iasă-n noapte,
Iată-le cum tremură de spaimă,
zorii cînd trag întîiul răcnet !
Stelele stau gata-n drum să fugă
adăstînd să vadă roșul soare.
Toate, hoațe, fură cîte-o rază
sau cîte-o lumină la-ndemînă --
toate dîrdiînd o rup la fugă !
Miră-te de-aceste nestemate
că sînt bune, dar mai multe-s rele,
n-au același foc și-aceeași fire.
Cele mari au mîna mereu strînsă,
cele mici — picioare-naripate.
Unele-s părinții Rațiunii,
altele sînt ale Artei mame.
De ce nu le-ajută pe-amîndouă ?...

Toate-s ca argintul de curate.
De argint adevărat sau calpe,
toate strălucesc cu ochi de șarpe.
Taina zodiilor o descîntă
ca pe șarpe vrăjitorii noștri ;
deși zodiile, precum șerpilor
ne dau nestemate ¹, pîn' la urmă,
precum șerpilor-n colții lor ne mușcă !
Zodiile-s vii, și totuși ele
sufletele celor vii mănîncă ;
au mîini fragede și totuși ele
nencetat în mîini frămîntă viața ;
uneori zîmbesc numai spre-aceia,
alteori rînjesc numai spre-aceștia ;
peste unii cern doar chihlimbare,
peste alții camfor doar pisează
și-ale-mbălsămării mirodenii.
Vremi îndelungate străbătură
lumea și-or străbate încă veacuri.
Nu fac nimănui pe plac vreodată,
nimănui nu-i împlinesc dorința,
fiindcă sînt tirane, laolaltă,
numai ce vor ele fac într-una.
Nu dau pe pămînt un strop de apă,
pînă cînd nu fac noroi din colb și sînge.
Pe acei din temniță-i sfărîmă,
os cu os, și zgîrciuri după zgîrciuri.
O, Masud Saad, de ce te superi ?
Zodiile astfel sînt, și astfel
trebuie să fie, și sînt toate
Celuia-de-sus supuse roabe —
află că nu stelele-s stăpîne !

¹ După o legendă, persanii cred că șerpilor cînd năpîrlesc leapădă două nestemate bune pentru vrăjitorie.

ODIHNA DUHULUI

O, licoare rubinie, fii a duhului odihnă
și ascultă de porunca oamenilor care-s slobozi !
Lumea mi-a făcut o rană, vino, tu, să-mi fii
balsamul !
Amăritu-m-a rău lumea, vino să-mi fii leacul
dulce !
Cupa de cleștar e moartă, dacă duhul tău nu-i
dăruî.
Fie să fii duh în trupul cel neprihănit al cupei !
Inima mi-i pîrjolită de a dragostei văpaie —
fie să fii ploaia bună care inima mi-o stinge !
Scrie-voi, de bucurie, o scrisoare și-i voi pune
sus pe creștet al tău nume preamărit de lumea
toată.
Ești a soarelui odraslă, n locul soarelui lucește !
Chiar de nu ești luminare, fie să-i fii luminare
lui Masud Saad și pururi să-i străluminezi viața !

FII MĂREȚ ȘI ZVELT...

Fii măreț și zvelt, ca șoimul pe vreme de vijelie,
mîndru fii și-atotputernic, precum tigrul-n
bătălie !
Pierde-ți mai puține clipe cu păuni și filomele,
căci doar sunete-s acolo și culori ce trec și ele.

CINE-N INIMĂ TE POARTĂ...

Cine-n inimă te poartă are-n cap înțelepciune,
și pe cine-ndrumi, o lume lângă tălpi i se supune.
Cine-o noapte-și pune capul pe-a ta pernă,
are-ntr-una
lângă el un chipreș verde,-o roză, soarele și luna !

CE LUMINĂ ESTE-N LUNĂ...

Ce lumină este-n lună, e și-n fața ta frumoasă,
frăgezimea din grădina raiului îți crește-n casă.
Moscul din Hotan nu este miresmat, precum ți-i
părul,
toată nuri, cusuru-ți este firea, ăsta-i adevărul !

Omar Khayyam

(1040—1132)

Savantul-poet Omar Khayyam s-a născut în Nişapur, unde, după moartea sa, persanii i-au înălţat un uriaş mausoleu ale cărui arcuri sugerează traiectoriile astrilor. Multă vreme, în timpul vieţii şi după moarte, Khayyam a fost cunoscut numai ca mare savant şi filozof, discipol al lui Avesina. Ca matematician, astronom şi medic la curtea lui Malekşah a lăsat un celebru tratat de algebră (în limba arabă) şi a colaborat la reforma calendarului iranian. A întemeiat, în 1074, un institut astronomic, care a funcţionat pînă în 1092. Reputaţia sa de mare poet s-a impus mult mai tirziu. Astronomul, după ce calcula crugul planetelor şi influenţa zodiilor, în orele de răgaz, uitînd de cifre şi aştiri, cizela sirguincios nestematele rubaiatelor, care aveau să-i aducă laurii nemuririi. Catrenele lui Omar Khayyam exprimă un pesimism şi un scepticism dureros, izvorîte din neputinţa omului strivit de roata zodiilor, de talpa destinului. Omar Khayyam laudă vinul interzis de preceptele rigide ale Coranului, proslăveşte hoinăreala liberă şi lipsită de griji a dervişilor şi înfierează ipocrizia clerului islamic. Multe veacuri întunecate aceste catrene, „nestemate antiislamice“, potrivnice mătă-

niilor și canoanelor religioase, au circulat, pe sub mină, în lumea islamului. Discipolii i-au imitat, cu stângăcie, rubaiatele și le-au înmulțit: în jurul celor 178 de „planete” originale roiesc vreo 500 de „sateliți” atribuiți maestrului astronom din Nişapur, cel mai popular poet persan.

CATRENE

1

Scoală, idol ¹ viu, și vino, inima de ne-o alină,
negura de griji s-o-mprăștii, chip care ne dai
lumină !

Adu, plin cu vin, ulciorul, iute să-l sorbim, -nainte
de-a se frământa-n ulcioare lutul nostru din
morminte !

2

Nimeni nu s-a pus chezașul îndoielnicului Mîine.
Bucură-te-acum de toate, de iubită, vin și pîine !
Bea, sub lună, chip-de-lună, căci și-această mîndră
lună
lumina-va multă vreme, negăsindu-ne-mpreună !...

¹ Apelativ pentru o femeie frumoasă, frecvent în lirica persană.

3

Carte de-aur ni-i *Coranul* pentru vorbe mari
 și bune.
 Îl citim, din vreme-n vreme, nu mereu, cum ni
 se spune.
 Însă dunga aurie de licoare-n cupă crește
 sfînt verset, și pretutindeni pururi lumea
 îl citește !

4

Dacă vin nu bei, bețivii nu-i batjocori, fățarnic,
 nu-ți mai pune obrăzarul vicleniei, e zadarnic !
 Ce mi te fălești cu faptul că nu bei, cînd fapte rele
 faci o mie, iar beția-i slujnică pe lîngă ele ?...

5

Chiar de am eu și culoare, și mireasmă, și sînt
 chipeș,
 și-n obraji îmi ard lalele și m-avînt, precum
 un chipreș,
 încă n-am aflat în casa de răsfățuri (astă lume)
 pentru ce Zugravul-mare zugrăvit-m-a, anume.

Nici bețivul nu se-ndură cupa-n cioburi să-și sfărîme,
cioburi închegate gîngaș din fărîme de fărîme :
capete și mîini, și coapse — ce îndrăgostită Mină
le-a-nchegat, și-n răzbunare, sparte, le-a făcut
țărînă ?...

10

Fiecare firmitură de pământ avut-a viață :
fost-a chip-de-soare, fost-a chip-de-lună ce
răsfață.
Firul colbului pe chipul dragei șterge-l lin : odată
firul colbului acesta fost-a chip de mîndră fată.

11

Noru-n Nco-Ruz mai șterge fața rumenci lalele :
scoală, ia o hotărîre : zvîntă vinul din ulcele !
Verzi, aceste ierburi, astăzi, din priveliștea
fragilă —
mîine, iarăși verzi, vor crește din sărmana ta
argilă.

Doar o clipă îmbinarea de stihii te ocrotește.
Du-te și petrece-ți viața, chiar cînd lumea te
mîhnește.
De-nțelepți s-ascuți, căci trupul, în adîncu-i miez
cînd crapă,
e doar pulbere și boare, flacăra și strop de apă.

Lumea asta-i Marea Vietii izvorind din ce ascuns e. Nimeni giuvaerul tainei, şlefuindu-l, nu-l pătrunse. Fiecare-a spus o vorbă despre ce-a ştiut să spuie, însă taina zămislirii s-o destaine, nimeni nu e.

Bea, căci mult dormi-vei singur, stînd cu bulgării
pe faţă,
fără bunii tăi tovarăşi, făr' prieteni, fără soaţă !
Să nu spui această taină nimănui dintre tovarăşi :
cînd lealea se-ofileşte, nu mai înfloreşte iarăşi.

Dacă Roata nu se-nvîrte după cum ar
 poți să numeri șapte ceruri ori opt ceruri; ai tot
 vrea-nțeleptul,
 dreptul.

Cînd lăsa-vei viață, visuri, ce-ți mai pasă dacă-n
viermii te-or mînca ori lupii din pustiu or să
groapă
te-nceapă ?...

16

Amfora-asta-a fost ca mine un nebun de dor și jale,
rob gemînd în lanțuri negre: cîrlionții dragei sale.
Toarta asta de pe gîtul amforei a fost odată
braț încovoiat pe după gîngașul grumaz de fată.

17

Oricît mi te strădui Astăzi să-l apuci în mîini pe
Miine
și-orice cugeți despre Miine, fără noimă va rămîne!
Chiar de n-ai nici o dorință, nu scăpa această clipă
nu se știe restul vieții cît te-o ține sub aripă.

18

Globul lunii își sfîșie bortă pe sub poala serii.
Folosește-această clipă, stoarce-i fagurii plăcerii :

115

alta nu-i, și globul lunii lunecînd mereu pe cale,
lumina-va-n șir morminte: și al tău, și-al dragei
tale.

19

Prin perdelele de taine nimeni încă nu pătrunse.
Despre-a lumii îmbinare nici un cuget nu răspunse.
Nu-i un alt popas : vom merge în adînc de rece
tină.
O, poete,-aceste taine, oare, cît or să mai țină ?...

20

Cînd plesnesc bobocii-n floare, pași pe mal de rîu
să-ncetini
către marginea cîmpiei, cu vreo doi sau trei
prietini
și iubita ca o zîină. Adu-ți, plin cu vin, ulciorul :
cine-o bea din zori, n-o duce, de moschei și temple.
dorul.

21

Norul a venit să plîngă iar pe-al ierbii creștet
verde.
Fără băutură-n cupă nici o cîipă nu-ți mai
pierde !

Iarba de sub ochii noștri, cînd va crește iarăși
verde
din argila noastră, oare, ai cui ochi o să-i
dezmiere ?...

22

O, tu, inimă, cit lumea ți-o aduce doar mîhnire,
vai, din trupul tău pleca-va duhul fără prihănire !
Șezi pe iarbă, să te bucuri vreo trei zile mai-nainte
de-a-ncolți această iarbă din argila ta fierbinte.

23

Ăst ulcior, ce-adapă robii, plămădit e dintr-un
vrednic
ochi de șah din alte vremuri și din pieptul unui
sfetnic.
Fiecare cupă-n palmă-i din obraji ce-n ulcele
se-oglendiră și din buze de sub negre feregele.

24

Duse-s cele vreo trei zile ale vieții — pe vecie,
precum apa de pe fluviu, precum vîntul în pustie.
De mîhnirea-a două zile nu-mi aduc aminte bine :
cea de ieri lăsată-n urmă, cea de mîine care vine,

Dulce-i pe obrajii rozei adierea-n primăvară,
dulci sînt ochilor verdeața și obrajii cei de pară !
Orice-mi spui de ieri îmi face inima în piept amară.
Veselă, să uiți de-aseară, dulce-i numai astă-seară !

Fost-a fost un strop de apă, și pieri în mare
 stropul :
 fost-a fost un fir de tină și se contopi cu Globul.
 Ce-i venirea ta pe lume ? Ce-i plecarea ta ?
 Răspunde !
 Din neunde vine-o gîză și se duce în neunde...

Cînd am fost adus pe lume, lumea nici n-a vrut să
 iar cînd dus am fost, nici lumea n-a crescut în
 Oricît mi-am plecat urechea și cea stîngă, și cea
 pentru ce-s adusul-dusul — n-auzii răspuns, nici
 știe,
 măreție.
 dreaptă,
 șoaptă.

Celui care este zdravăn și-are un coltuc de piine,
și-are unde să-și aștearnă căpățiiul pînă miine,
nu-i stăpînul nimănuia și nici rob la nimeni nu e —
spune-i lui că pe deasupra lumii-n fericire suie.

Cei ce-nvăluiră Globul în virtuți, și prin știință,
facile ¹-au luminat soborul de-nțelepți întru
credință —
n-au făcut un pas în noaptea tainelor de
la-nceputuri
și-ndrugară verzi și-uscate și-adormiră duși, sub
luturi.

Cei luceferi de pe prispa cerului ce ne așteaptă,
au tertipuri să ne-ncurce oricînd mintea
înțeleaptă.
Ia aminte și nu-ți pierde firul de înțelepciune,
căci și-aceștia, luminații ², rătăciți sînt prin genune.

^{1,2} Aluzie la profetul Mahomed și discipolii săi.

Omu-i slobod dacă-ndură chinuri, și-n adînc de
 mare
 stropii-n temnicioara scoicii schimbă-se-n
 mărgăritare ¹.

Dacă-avere nu-ți rămîne, capu-ți va rămîne-
 avere :
 cupa chiar de se golește, iar ți-o umpli, după
 vrere.

Multă vreme n-om fi-n lume, lumea fi-va veșnic
 lume.
 După noi nu va rămîne nici un semn și nici un
 nume.
 N-am fost noi nici mai-nainte : n-am stîrnit
 compătimirea ;
 n-om fi nici de-acum-nainte : nu ne-o plînge
 omenirea.

Doar grăuntele speranței ne-o rămîne pe țărînă,
 dcar grădina și seraiul, fără noi — or să rămînă.

¹ După o legendă, picăturile de ploaie căzute pe mare
 intră în stridii și se preschimbă în perle.

Aur, și argint, și-aramă, banii toți și gologanii —
bea-i și toacă-i cu prieteni, altfel ți-i vor bea
dușmanii !

34

Cînd Ursita cu condeiu-i, fără-a mă-ntreba pe
mine,
scrise-n frunte-mi tot, am vină dacă fac și rău, și
bine ?...
Ieri, nu mă-ntrebă, iar Astăzi, draga mea, la noi
nu cată.
Mîine, pentru ce pricină ne-o chema la judecată ?...

35

Nimeni n-a putut vreodată să dezlege taina
morții,
nimeni nu-i trecu vreodată dincolo de pragul
porții.
De la-nvățăcel la dascăl și magistru, orișicine
s-a născut din sîn de mumă poartă neputința-n
vine.

36

Ni s-a spus că-n rai avea-vom dulci hurii cu ochi
de noapte,
și vor fi acolo rîuri : vin și miere, mied și lapte...

De-am ales acum vinul și femeia,-avem dreptate,
căci atunci, la urma urmei,-n rai ne-om bucura
de toate !

37

Și acei bătrâni ca vremea, și acei năvalnici tineri
buzna dau să-și împlinească doruri fără de
rețineri.
Lumea veche n-o rămîne-a nimănu și, la răscruce,
mulți s-au dus, și noi ne ducem, și-alții vin și se
vor duce.

38

Cel ce zămisli pămîntul, zodii, Roata de azururi,
cite chinuri nu sădit-a-n pieptul omului, de-a
pururi !
Cîte buze de rubine, cite plete-n mosc muiate
zac în pîntecul țărînei și-n sipet de lut uitate !...

39

Cînd pe unul ni-l aduce, cînd pe altul ni-l răpește,
nici o taină despre-acestea nimănu
nu-mpărtășește.

Din ursită ni se-arată doar atita : cupa-ntoarsă,
cupa vieții, cum, de-a pururi, băutura și-o revarsă.

40

Ce păcat ! Acum scrisoarea tinereții e sfârșită,
s-a schimbat acum în iarnă — primăvara-
mbobocită !
Tinerețe, ți-am pus nume Ciocîrlia bucuriei !
Cînd ne-ai poposit pe umăr ? Cînd te-ai dus să
cînți tăriei ?

41

Mintea asta ce-ți străbate calea fericirii-n viață
de-o mie de ori îți spune, zi și noapte, mi te-nvață :
„Folosește-această clipă ; nu ești iarbă, după
coasă,
să-mi răsari, precum otava, și mai verde, și mai
deasă !“

42

Ce grăbită-i caravana vieții, într-o clipă trece !
De-astă clipă care trece, bucură-te și petrece !
De prietenii ce-or trece mîine spre tărîmul rece
nu te mohorî, paharnic ! Adu-mi cupa : noaptea
trece !

Din pricina vîrstei grele spatele mi se-ncovoiaie,
toate treburile mele merg anapoda, greoaie.

Duhu-a hotărit să plece. L-am rugat : „Rămii,
vecine !“
„Vai ! mi-a spus. Cum aş rămîne ? Cade casa
peste mine !“

Nimenea nu stăpîneşte Roata de azur, nătingă.
Încă nu-i sătul pămîntul de cîţi oameni mai
mănîncă.
Nu te-nfumura de faptul că nu te-a mîncat el
încă,
grijă n-ai, tîrziu nu este : te-o-nghiţi în groapa-
adîncă !

De cînd lună şi luceafăr răsăriră-n veşnicie,
nu-i nimic mai bun ca vinul de culoare
ghiurghiulie !
Mă întreb : ce pot crîşmarii cumpăra mai bun
pe-arginţii
cheltuiţi pe ghiurghiuliul dulce-alinător al
minţii ?...

Cel ce numai prin puterea-i capul ne-a făcut și
 chipul,
 poate pe dușmani să-i facă oricînd una cu nisipul !
 Dacă-mi spui despre garafă că certată-i cu *Coranul*,
 ce-i vei spune, oare, Celui ce din vrej a tors
 bostanul ?..

Cînd va răsuna în lume cîntec fraged de lalele,
 idol viu, să dai poruncă — vin să spumege-n
 ulcele.
 Despre dulci hurîi, seraiuri, despre rai și iad nu-ți
 pese,
 toate-acestea-s la ureche : vorbe goale, nențelese.

Pînă cînd îți trece viața doar iubindu-te pe tine ?
 Sau îți trece cu-ntrebarea : „Viu sau mort, cum e
 mai bine ?“
 Bea, căci viața, după care umbra morții nu-ntîrzie,
 e mai bine dacă trece fie-n somn, fie-n beție !

Minunată zi, și vremea nu-i nici caldă, nu-i nici
 De pe chip de roze norul șterge pulberea cînd ^{rece.}
 Triluie în graiu-i tainic filomelul ^{trece.} ¹ către-o roză
 galbenă-n obraji : „Iubito, soarbe doar licoare
 roză !“

Deși chinul meu e mare și mîhnirea mea e multă,
 pe cînd tu petreci și rîsu-ți hohotește, mă
 ascultă :
 să nu pui temei pe-acestea, fiindcă Roata cea de
 are-o mie de tertipuri să te joace sub perdele ! ^{stele}

Lumea n-a crescut l-a sînu-i nici o roză din
 țărînă,
 pînă cînd n-a sfărîmat-o, risipind-o în țărînă.
 Dacă norul, ca o mare-ar smulge norii de țărînă
 pururi ar ploua cu sînge de la dușii în țărînă.

¹ Textual : *bol-bol* — *privighetoare* ; simbolul iubitului care își cîntă dragostea pentru roză, simbolul iubitei.

Nu mai lăcomi la lume și du-ți traiul cu măsură !
 De al lumii rău și bine rupe-ți orice legătură !
 Vinu-n palmă ia-ți și părul unei fragede copile,
 căci și vinul, și iubita pier în două sau trei zile.

Ni s-a spus : „Neprihăniții cei cu fețe de luceferi
 tot astfel, precum muriră, s-or scula din groapă,
 teferi !“
 Noi, de-acum, cu băutura și iubita, dăm în
 zoale —
 fie ziua învierii, vii și teferi, să ne scoale !

Bea, să-ți scoți din cap și multul, și puținul și,
 anume,
 cele șaptezeci și două secte ¹, câte sînt pe lume...
 Nu mi te feri de vinul, care, după-o-nghițitură,
 spulberă o mie pricini și urmări ce ne pierdură.

¹ Sectele ortodoxiei mahomedane.

Înțeleptul să-și ascundă orice taină-n adâncime
cum stă zgriptorul pe munții rătăciți prin
albăstrime.
Din ascunsele-i sidefuri, perla-și toarce alba
haină,
boaba-i de lumină dură este-adînca mării taină.

De știință-ntotdeauna cugetul meu însetat e.
Dintre taine-și ridicară vălurile-aproape toate.
Șapte-ș'doi de ani în capăt m-am destăinuit,
zi-noapte,
că din taine nu-i nici una să mi se destăine-n
șoapte.

Buni prieteni mă lăsară. Moartea le-a pus talpa-n
rînd pe rînd, făcîndu-i pulberi... Strînși în juru-ți
bînd la zaiafetul vieții — dar căzură pe de laturi,
beți. de mai-naintea noastră, cam aproape două
leaturi.

Omul, doar la două zile, de mănîncă-o piine
 și mai bea o-nghițitură, apă rece dintr-o oală,
 de ce-i slugă la porunca unor mai netrebnici
 și de ce slujește semenii care sînt cu
 sine-asemeni ?...

Nu te necăji că lumea, zi de zi, se surpă-amarnic !
 Nu ești zămislit zadarnic ? De ce te mîhnești
 Ceea ce a fost trecut-a, ceea ce n-a fost nu iese.
 O, prietene, fii vesel și de-acestea să nu-ți pese !

Doar durerea ne-o sporește Roata cerului, înaltul.
 N-a sădit aici pe unul, pînă nu l-a smuls pe altul.
 Cei ce n-au venit pe lume, mai devreme de-ar
 cîte îndurăm în viață — nu, nîcicînd nu s-ar mai
 naște !

Adu-mi ăst rubin în cupa de cleștar, cu dulce
 șopot,
 adu-mi ăst prieten-sfetnic al oricărui om ce-i slo-
 bod !
 Întrucît durata lumii pămîntene-i precum valul,
 precum vîntul care trece — adu-mi, plin cu vin,
 pocalul !

O, prietene, trecutul lumii, oare, te frămîntă ?
 Pentru ce-n zadar îți chinui gîndul, inima plă-
 pîndă ?...
 Vesel fii, petrece-ți viața, și de gînduri să te scu-
 turi,
 căci n-a stat la sfat cu tine lumea dintru
 începuturi !

Colo-n cerc afund de ceruri nevăzute — stă o
 cupă ;
 ne-o va-ntinde către buze, să gustăm, pe rînd și
 după.
 Cînd veni-va rîndu-ți, ochii nu-i roti-n orbite
 oarbe,
 nu ofta, din băutură, vesel bea, ți-i rîndul :
 soarbe !

Ieri, într-un bazar văzut-am un olar, cum, fără
 milă,
 sub picioare groase-n pulpe frămînta un boț de-
 argilă,
 dar argila de sub talpă-i zise-n tainic grai, umilă :
 „Om am fost ca tine, frate ! Frățioare, mai cu
 milă !“

Bea din băutura asta, care-i veșnicia vieții,
 bea comoara de plăcere, bea văpaia tinereții !
 Arde-n vîlvătăi ca focul viu, pe dinlăuntru arde,
 dar priește întristării, apă vie-i pentru moarte.

Dacă bei, bea cu-nțeleptii ori cu fețe-de-lalele
 zîmbitoare. Nu bea multă băatură din ulcele,
 nici prea des și-n văzul lumii. Bea puțin și pe-n-
 delete,
 bea arar, din vreme-n vreme, bea cu fața la perete !

Zori de zi răsar ! Paharnic, scoală-te și dă-mi po-
 calul
 de cleștar și umple-l bine cu licoare ca opalul !
 Clipa noastră-mprumutată-n ăst ungher ce se dă-
 rîmă
 o s-o cauți mult și bine : nu mai afli nici fărîmă.

Dintre dușii-n calea lungă, ce-și lăsară-această
 haină,
 oare s-a întors vreunul să ne spună marea-i
 taină ?...
 Ia aminte, în căscioara de dorinți și lacrimi arsă —
 nu lăsa nimic în urmă : nu poți face calea-ntoarsă !

O, tu, suflet, să-ți închipui munți de aur la pi-
 cioare,
 să-ți închipui că livada fericirii ți-i în floare,
 și pe frăgezimea ierbii stînd o noapte să te-nroui,
 să-ți închipui, dimineața, că te-nalți ca roua-n
 nouri.

Mai demult, cînd de mîncare și de somn n-aveai
nevoie,
soții ăștia te siliră să-i ascuți de bunăvoie.
Darurile lor de-o viață — înapoi or să le ceară,
pînă-ajungi la începuturi, cum ai fost odinioară.

Zori de zi răsar, te scoală, o, izvor de nuri ce-mbie,
cupa-ncet mi-o dă și cîntă-mi din lăută-o melo-
die !
Mult n-or zăbovi aceștia de pe bulgărul de tină,
și din cei ce-s duși departe — nimeni, vai, n-o
să mai vină !

Omule-nțelept, ridică-ți trupul gîrbovit și mîna
du-ți la ochi, să vezi copilul cum își cerne-avan
țărîna.
Zi-i s-o cearnă mai cu grijă, că-n fărîmele-i s-as-
cunde
creieru-unui șah și ochiul altui șah din vremi
afunde !

Sîntem toți păpuși frumoase, păpușarul nostru-i
cerul,
el ne-mpinge și ne joacă. Țasta este adevărul !
Ne jucăm în patul vieții, și-apoi cînd luăm repaos,
mergem, unul cîte unul, în sipet de negru haos.

Buze mi-am lipit de buza amforei arzînd de sete,
să-i cer vin de viață lungă, pe de-a pururi să
mă-mbete.
Buze și-a lipit de buza-mi și mi-a spus o taină-n
pripă :
„Om am fost ca tine, frate ! Strînge-mă la piept
o clipă !“

Sîntem jos, la șubrezita temelie a Cupolii,
dibuind deschizătura, cum în mușuroi — sobolii.
Fără de popas, nădejde, rătăcim ca boul, orbul,
care-nvîrte piatra morii de oloi, sorbindu-și colbul.

Am văzut șezînd pe-o creastă de serai un vultur
jalnic,
ghiara și-o ținea pe hîrca unui șah, pe vremuri
falnic,

și-astfel glăsuia spre hîrcă : „Vai, ce vād ! Și cum
mă-ntîmpini !
Unde-s sunete de trîmbiți ?... Unde-s tunete de
tîmpini ?“...

77

Ieri am fost în prăvălia celui care face oale.
L-am găsit plecat pe roată. Pentru amforele sale,
gîturi rotunjind și toarte, brav, strîngea-n argila
moale
șahi și cerșetori olaltă : hîrci și mîini întinse,
goale.

78

Omu-i amforă măiastră — mintea-n laude-l răs-
față
și-l sărută,-i dă săruturi, mii de sărutări pe față !
Meșterul-olar al lumii zămislind cu gingășie
amfora, din nou o sparge de pămînt, cînd se minie.

79

O, Khayyam, de băutură beat cînd ești, să fii fe-
rice !
Dacă ai un chip-de-roză lîngă tine, fii ferice !

Cum răsplata lumii noastre-i a neantului ma-
trice —
mort să mi te-nchipui, însă, cum ești viu, să fii
ferice !

80

Zilelor le e rușine de-acea inimă mîhnită
din pricina vremii scurse într-un fulger de-o cli-
pită.
Bea, în geamăt de lăută, bea din cupa de cristale,
pînă-o piatră nu ți-o sparge cupa¹ de cristal mai
moale !

81

De la negrii mieji ai tinei — la Saturn, printre
inele,
dezlegat-am, pe de-a rîndul, toate piedicile grele.
Deznodat-am multe noduri de-ale lumii, de-ale
sortii —
toate nodurile,-afară doar de unul : nodul morții.

82

Cît ești-nalt precum un chipreș și ca floarea-n
strat fraged,

¹ Trupul sau capul.

cupa n-o lăsa din mîna și de poala rozei trage,
pînă cînd vîrtejul morții, orb, cămașa vieții tale
n-o va rupe ca pe-a rozei, numai zdrențe de pe-
tale...

83

Dacă-n lume sînt statornic pe-o vecie de-o clipită
e păcat să stau eu fără băutură și iubită..
Rai și iad ? Speranță, teamă ? Vechi și nou ? Cu
vorbe plouă.
Cînd o să mă duc, ce-mi pasă dacă lumea-i veche,
nouă ?...

84

Roata asta ce ne umple de nedumerire mare —
o icoană rotitoare-a unui lampion îmi pare :
soarele socoate-l lampă, lumea-i coperiș pe lampă,
noi, învîrtejite chipuri de pe coperiș de stampă¹.

85

O, prietena mea, vino, la mîhniri să punem capăt
și această clipă dulce să ne-o ducem pîn' la capăt !

¹ Persanii foloseau în vechime lampioane de pinză ce-
rată împodobită cu figuri omenești.

Mîine, vom lăsa lăcașul de ruini și sterpe cremeni,
și cu morții de-acum șapte mii de ani vom fi ase-
meni.

86

Pe covorul de țărînă văd cum oameni își fac
somnul.
Sub țărînă văd cum oameni adormiră întru Dom-
nul...
Cît cu ochii bat Deșertul de Neant, în orice parte,
văd toți nenăscuții lumii și toți dușii-n somn de
moarte !

87

Ce păcat că fără noimă trupu-n colb ni se ruină,
moara cerului, întoarsă, măcinîndu-ni-l, haină !
Ce cumplită suferință : doar cît înclinăm o pleoapă,
nemplinind nici o dorință, ne-am și prăbușit în
groapă !

88

Multă vreme la un dascăl fost-am în copilărie,
multă vreme-nvățătură am cules, cu bucurie.

Ascultați acum sfîrșitul basmului vieții mele :
m-am ivit din colb, și vîntul spulberatu-m-a sub
stele.

89

Cupa lui Geamșid ¹ cătînd-o, răscolii pămînt și apă,
ziua m-am trudit, și noaptea, n-am închis măcar
o pleoapă.

Taina cupei fermecate de la dascăl am aflat-o :
cupa oglindind o lume este inima mea : iat-o !

90

După-o vreme, vine-n lume unul, strigă : „Sînt
stăpînul !“

Vine-avut, cu-argint și aur mult, și strigă : „Sînt
stăpînul !“

Și cînd toate-s rînduite, și pe toate-și pune mîna —
iese moartea de la pîndă și îi strigă : „Sînt stă-
pîna !“

91

Scoală-te din somn, frumoaso, să bem vinul din
potire,

¹ Cupa fermecată în care șahul Geamșid vedea trecu-
tul și viitorul lumii ; simbolul clarviziunii.

pînă vremea nu ne-o stoarce viața, dintr-o ră-
sucire !

Roata zodiilor rele, căreia nimic nu-i scapă,
n-o să ne mai păsuiască nici cît bei un gît de apă.

92

N-am puterea de-a ascunde soarele-n băltoaca
humii,
n-am puterea să destăinui tainele din sînul lumii.
Smulsu-m-a înțelepciunea din Oceanul-Cugetare-
nici de frică, din cuvinte n-am să fac mărgăritare !

93

Cel dușman greși spunîndu-mi că o fac pe filo-
zoful.
Nu sînt filozof, și Domnul îmi cunoaște bine oful.
Fiindcă am venit aicea,-n cuibul ăsta de mîhnire,
sînt mai slab decît mă credeți : nu știu cine-s, nu
vă mire !

94

Sus ! Mă iau de băutură, pînă cînd te-oi bea, că-
mașă,
pînă-o să mă fac la față cum e fața de măceasă !

140

Mînțîi, care-î o iscoadă, o să-î dau un pumn în
gură,
boată-moartă să adoarmă dintr-un pumn de bău-
tură.

95

Sîntem oaza bucuriei și o mină a mîhnirii,
sîntem cumpăna dreptății și temeiul asupririi,
sîntem josnici, la-nălțime, soarele și noaptea
mînțîi,
sîntem veșteda oglindă și-acea cupă-a-atotștiin-
ței¹.

96

Nu mai beau, nu fiindcă-n pungă n-am arginți sau
poate preget
să m-arate omenirea cu osînditoru-i deget.
Beau doar pentru bucuria inimii, dar astăzi, iart-o,
plină mi-i de frumusețea ta, iubito ! Cupa-am
spart-o.

¹ Cupa lui Geamșid.

Geme-n lanțurile lumii, zi de zi, sărmanu-mi suflet,
nu sînt bucuros de viață, nici măcar de un răsuflet !
Fost-am ucenicul Vremii, cînd la pas, cînd în
buestru,
dar în treburile lumii încă n-am ajuns maestru.

Cum într-un deșert de sare — roada unui om e
deznădejdea și mîhnirea, pînă duhu-și dă plînsul,
vesel fie-acel ce grabnic pleacă lepădîndu-și tina, dintr-însul,
și fericite fie-acela ce nici n-a văzut lumina !...

Niciodată despre dusul Ieri să nu-ți aduci aminte,
iar de ziua care vine nu te plînge dinainte.
Nu te bizui pe Mîine, nici pe Ieri, și-ntoarce-ți fața
către Astăzi, și petrece, să nu-ți pierzi zadarnic
viața !

Ochiule, de n-ai albeață, vezi în cripte : oseminte
care clocoteau de patimi și zîzanii mai-nainte.

Vezi : șahi, sfetnici, căpetenii, sub țărînă, ca-ntr-o
cușcă,
vezi, din chipuri, chip-de-lună, gura viermilor cum
mușcă !

Am plecat din trupu-acesta, strîmbă casă de țărînă,
căci din ea o să-mi rămîna vîntul care-l strîng în
mîna.

Să se bucure acela ce, văzîndu-mă-ntre tortii,
va putea să scape, teafăr, din osoasa mîna-a
mortii !

Un mintos văzui călare pe mîrtoaga negrei Terre,
nici păgîn, și nici cucernic, nici bogat, și nici să
spere

bogăție, și dreptate, și-adevăr, și cer, și lege...
Cine-nfruntă lumea astfel și pe-a doua
no-nțelege ? ¹...

¹ Aici, Khayyam își face autoportretul.

Să te sature cu ciolane, ca un vultur, e mai bine
 decît oaspete-păduche la un praznic de ruşine.
 Pîinea ta de orz mai bine-i s-o îmbuci pe după
ziduri,
 decît să te spurci c-un josnic din spurcatele lui
bliduri !

Cugetă un neam că este pe-a credinţei cale dreaptă,
 iar alt neam spre altă cale paşii siguri şi-i
îndreaptă.
 Teamă mi-i de-un glas ce-o spune : „O, neştiutoare
gloată,
 nu-i aceasta, nici aceea calea cea adevărată !“

E un Taur printre zodii, şi alt taur ¹ ţine-n coarne,
 cînd pe unul, cînd pe altul, Globul, să nu se
răstoarne.
 Vezi, cu limpezi-văzătorii ochi, cum între cei doi
tauri,
 pasc măgarii-n herghelie măsălarite şi lauri !...

¹ După legendă, un taur sprijinind pămîntul pe cîte
 un corn ; cînd îl mută de pe un corn pe celălalt, pămîntul se cutremură.

Dacă-n mâini aveam puterea Ziditorului puternic,
aș fi smuls din hău pământul nostru negru și
nemernic,
să-l frământ în noi planete, unde-n bună cuviință,
slobod, omul să trăiască după-a inimii dorință.

N-asculta de spusa celor ce-s stăpîni pe-această
lume !
De la cei aleși doar cere-ți vinul în pocal să spume.
Rînd pe rînd, plecară-acea ce s-au coborît din
slavă,
însă dintre duși nici unul nu dă semne de ispravă.

Dacă bei la idolite dînd tîrcoale, e mai bine,
decît să te-arăți fătarnic, pustnic cu priviri blajine.
Dacă-n iad îndrăgostiții și bețivii se vor pierde,
nimeni nu va fi să vadă-a raiului grădină verde !...

Cînd și duhu-mi părăsi-voi, și pe tine, o, minune,
două cărămizi, atîta, peste cripte ne vor pune.
Și-apoi, cărămizi să facă pentru alte cripte sfinte,
în tipar or să ne-arunce pulberea de oseminte.

Pînă cînd să mă tot chinui dacă am sau n-am în
pungă,
sau de pot sau nu petrece viața asta nu prea
lungă ?
Umple-mi cupa pînă-n gură, umple-mi-o cu
băutură :
ăst răsuflet dinăuntru — îl mai scot sau nu pe
gură ?...

Uită-te cum vîntul rupe poala rozei și-o frămîntă !
Vesel cîntă filomelul : chipul rozei îl încîntă...
Chip-de-roză, șezi la umbra rozelor, căci vremi și
vînturi
despuia-vor roșii roze peste noi, de sub pămînturi.

Doar o dușcă mult mai dulce-i decît strămoșești
meleaguri,
mult mai dulce-i decît tronul șahinșahilor, șiraguri.
Geamătul din zori al celui ce-i mahmur și ulițarnic
mult mai dulce-i decît ruga credinciosului fătarnic.

Adu-mi amfora și-o cupă, o, tu, care inimi cauți
 să răpești ! Încet, grădinii dă-i ocol cu pași
 precauți :
 mii de chipuri, chip-de-lună, lumea-astupă, și-o
 să-astupe —
 amfore mereu le-o face, și mereu le-o face cupe.

Vai ! aseară-am spart de-o piatră vasu-albastru de
faianță !
Beat, făcui prostia asta să mă-mpiedic de o
zdreanță.
Amfora, în graiu-i tainic, m-a certat cu șoapte
line :
„Om am fost ca tine-odată ! Amforă vei fi ca
mine !“

O, prietene ce cauți adevăru,-ascultă-l, frate :
ia o cupă, vin și trupul idoliței argintate,
căci Acelui care lumea a zidit, de loc nu-i pasă
de mustața ta pletoasă sau de barba mea stufoasă.

Doar o pîine și veșminte cere lumii, să te-audă :
dar e bine să le capeți prin sudoare și prin trudă.
Restul — chiar și pe degeaba, n-are merit ! Ia
aminte :
viața scumpă nu ți-o vinde pe nimica dinainte !

O ! cît ar fi fost de bine-aici s-avem un loc
de-odihnă,
sau cît ar fi fost de bine să ne ducem viața-n
tihnă !
O ! și dacă după-o sută mii de ani, ca iarba verde
din pămînt, speram să creștem, vîntul să ne mai
dezmierde !

Ieri am fost în prăvălia celui care face oale.
 Două mii ședeau de vorbă sau păstrau tăcerea,
 Brusc, o amforă gemut-a : „Unde ni-i olarul,
 Mușteriul ?... Negustorul ?... Unde-s ?... Oale și
 ulcioare ?“...

L-am văzut pe-ncărunțitul înțelept într-o speluncă.
 Zis-am : „Nu aduci vreo veste de la dușii-n calea
 Zis-a : „Bea ! Ca noi, puzderii, s-au tot dus spre
 însă nimeni de pe-acolo nu ne-aduse nici o știre !“

Amfora aceasta plină de licoare mi-o destupă,
 toarnă-ți vin, să bei o cupă, dă-mi și mie-n altă
 O, frumoaso, n-om străbate încă cea din urmă cale,
 și din lutul nostru-olarul rotunji-va lucii oale.

De-aş fi hotărît venirea-mi, nu veneam pe-această
 lume ;
 de-aş fi hotărît plecarea-mi, cînd aş fi plecat din
 lume ?
 Ar fi fost mai bine dacă-n ăst lăcaş pustiu, de
 moarte,
 n-aş mai fi venit la viaţă, n-aş mai fi plecat
 departe !

Din bazar luai această amforă ce-atît mi-i dragă —
 barem este grăitoare şi-orice taină mi-o dezleagă :
 „Şah am fost odinioară şi-am purtat pe cap cunună,
 şi-astăzi, gură lîngă gură, beţivanii mă-ncunună !“

Roata de azur îi spuse-n taină inimii aceste :
 „Vrei să afli de la mine cît de neagră soarta-mi
 este ?
 Dacă aş fi fost stăpînă pe mişcarea mîinii mele,
 imi opream de la-nceputuri rătăcirea-atîtor stele !“

Dacă rost îți faci de-o pîine și de-un butur de
berbece,
 dacă-ți umpli și ulciorul, cinci ocale de vin rece,
 în grădină, stînd c-o față-de-lalele, vei petrece,
 cum nici șahul n-o petrece, și pe șah îl vei întrece !

Oh, olarule, încearcă să te luminezi la minte !
 Cît vei umili sărmana pulbere de oseminte ?
 Degetu-unui șah l-azvîrli-n palma altui șah, pe
roată,
 și le-amesteci... Crezi că este doar argilă
frămîntată ?...

Cînd se umple cupa vieții, fie dulce sau amară,
 fie că-n Bagdad sau fie-n Balkh că duhul o să-ți
piară,
 bea, căci după noi, în groapă, lunile-or sfîrși,
să-nceapă,
 și-or începe, să sfîrșească, și-or sfîrși din nou
să-nceapă.

Vesel fii că dinainte soarta ți-a fost scrisă-n fugă,
dinainte se spălară zeii, slobozi, de-a ta rugă!
Ce să depănăm povestea — fără să-i mai rogi
fierbinte,
toată treaba ta de mîine,-o hotărîră dinainte.

Dacă-aş fi găsit o roadă pe-a nădejzii verde cracă,
dacă aş fi dat de capăt firului din ghem şi dacă...
Pînă cînd să-mi fie trupul temniţă de suferinţă ?
O, ce bine-ar fi fost uşa de-o găseam spre nefiinţă !

Basmul despre Cinci ¹ și Patru ² pînă cînd o să mai
 Greul fie numai unul, ori o sută de mii fie,
 o, paharnic, sîntem Lutul ! Cîntă-ne din alăută !
 Sîntem Vîntul, o, paharnic, Focul doar cu vin ni-l
 udă !

Greul fie numai unul, ori o sută de mii fie,
o, paharnic, sîntem Lutul ! Cîntă-ne din alăută !
Sîntem Vîntul, o, paharnic, Focul doar cu vin ni-l
udă !

¹ Cele cinci simțuri.

² Cele patru stihii.

136

Cerul de-și ținea balanța cumpănită cu dreptate,
toate treburile noastre ar fi fost plăcute, toate.
Dacă ar fi fost dreptate-n toate treburile lumii,
n-ar fi fost mîhniți în cuget cărturarii, mute
mumii.

137

Dacă lumea se-nveșmîntă cu podoabe pentru tine,
după ea nu-ntinde mîna : înțeleptul se abține.
Mulți ca tine merg departe, mulți veni-vor de
departe.
Fură-ți partea ta de viață, căci furat vei fi de
moarte !

138

Roata ce-o să ne zdrobească și pe mine, și pe tine,
jinduie-acest gingaș suflet și din mine, și din tine.
Șezi aici, pe iarbă verde, și să bem din cupe pline,
cît n-o crește iarbă verde și din mine, și din tine !

139

Azi, cînd roza fericirii își deschide cupa largă,
cum de mîna ta spre cupă și spre gură nu aleargă ?

155

Soarbe vin, că-ntreaga lume ți-i
dușmană-nversunată,
și o zi, precum aceasta, nu mai capeți niciodată !

140

Cît o să frămînt chirpicii pe spumoasa mării
vatră ?
Silă mi-i de-nchinătorii din pagodele de piatră !
Cine-a spus că se va duce și Khayyam în iad, și
cine
a plecat în iad, și cine a venit din rai, cu bine ?

141

Beat de triluri, filomelul a pătruns într-o grădină,
și văzînd obrajii rozei lîngă-o cupă-n zîmbet, plină,
a venit și-n graiu-i tainic astea-mi spuse la
ureche :
„Folosește clipa nouă, nu se-ntoarce clipa
veche !“...

142

Fiindcă n-avem nici un reazem și-adevărul ne
înșeală,
nu putem trăi o viață în nădejde și-ndoială,,

156

O, mai bine cupa-n mînă s-o cuprindem totdeauna !
Omu-n oarba-i neștiință, dacă-i treaz sau beat,
totuna !

143

Pulberea de sub piciorul nătarăului din viață
fost-a palmă de frumoasă, fost-a gingașa ei față.
Căramizile zidite în serai cu zeci de creste
fost-au degete de sfetnici și încoronate țeste.

144

Dus în somn, văzui în visu-mi pe un înțelept
ce-mi zise :
„Nimănui nu-i înflorește roza fericirii-n vise...
Ce te-ncrezi în somn, cînd moartea este buna lui
soție ?
Scoal' și bea, căci, sub țărînă, o să dormi o
veșnicie !“

145

Află că ți se va duce duhul din această haină,
vei pleca, zdrobit, pe după falnica perdea de taină.
Bea licoare, căci pe lume ai venit de nu știu unde ;
bucură-te, că din lume vei pleca spre nu știu unde !

157

Hai, paharnic — trandafirii iar sînt proaspeți,
iarba-i verde ;
iute, că-ntr-o săptămînă tot ce vezi în colb s-o
pierde !
Soarbe vin și strînge roze cu mireasma lor suavă,
pînă rozele nu-s pulberi, pînă iarba nu e pleavă !...

Vin să beau și să fiu vesel — doar aceasta mi-i
dorința !
Slobod de blestem și lege — doar aceasta mi-i
credința !
Zis-am : „O, mireasă-lume, ce zălog să-ți dau ca
mire ?“
Zis-a : „Dă-mi doar veselia inimii drept zălogire !“

Vinul un rubin topit e, cupa e încinsa-i mină.
Cupa este trupul, vinu-i este duhul de lumină.
Cupa de cleștar și vinul roșu, zîmbitor într-însa,
lacrimă-i ce-ascunde sînge dintr-o inimă ce plîns-a.

Iarba ce-a mijit pe buze de pîrîu, în verzi tuleie,
parcă-ar fi mijit pe buze unui înger de femeie...
Să nu-ți pui, nepăsătoare, talpa-n ierburile-acele,
fiindcă au mijit din colbul unei fete-de-lalele!...

Doar o cupă-i cît o sută de credințe și cucernici,
doar o dușcă-i cît Kitaiul împăraților puternici !
Nu-i amară ca licoarea asta de rubin — nici
fierea,
dar mai dulce-i decît sute de răsuflete ca mierea !

Ni s-a spus că bețivanii vor intra în iad de-a
dreptul.
Cum să creadă o minciună precum asta,
înțeleptul ?...
Cei bețivi și-ndrăgostiții (dacă nu ne mint
pisalmii)
de-or intra în iad, atuncea raiu-i gol, ca podul
palmii !

Din această lume care doar vremelnice ne-a fost
 roade am cules mîhnirea și durerea ce ne-apasă^{casă,}.
 Ce păcat că nici o taină nu ne-a dezlegat-o nimeni
 și pornim acum c-o mie de părerii de rău în inemi!

Poți să bei și zi, și noapte, o întreagă săptămînă,
 grijă ai în zi de vineri cupa să n-o lași din mînă !
 După legea mea-s asemeni sîmbătă și vineri, zile.
 Să-l slăvești pe Domnul zilnic, nu un nume-al
 unei zile !

Orișiuunde vezi lalele rumene cum se-nvioară,
 sîngele-și vărsă-n țărînă șahul de odinioară.
 Fiecare violetă din pămînt, cînd iese, tandră,
 crește dintr-o aluniță din obraz de copilandă.

Ia o cupă ca laleaua roșie, cînd Noo-Ruz e,
 ia-ți răgaz privind o față-de-lalea, și du spre buze

cupa, bucură-te pînă Roata-naltă și cărunță
nu mi te-o schimba deodată-n pulberea de jos,
mărunță !

156

Și-naintea noastră fost-au nopți și zile, și-astă
Roată
pururi se rotea din sine stelele pe rînd să-și scoată.
Pune-ncet și cu sfială talpa-n bulgării de tină,
fiindcă poate calci o față drept pe-a ochilor
lumină !

157

Viața mea e-ntunecată, și-asta nu-i o treabă
dreaptă,
chinu-mi crește cîte-o treaptă, tihna-mi scade
cîte-o treaptă.
Slavă cerului că ceea ce-i izvor de suferință
nu mai cer de pe la nimeni : am de-ajuns, cu
prisosință !

158

Ni s-a spus : „E dulce raiul plin cu zîne și
belșuguri“.
Eu vă spun că este dulce zeama boabelor de
struguri.

161

Ține-n mînă ce e sigur, ce-i nesigur dă deoparte !
Dulce-i ropotul de tobă în auz, doar de departe.

159

Șeicul zise unei tîrfe : „Ziua umbli amețită,
noaptea mereu alt ibovnic mi te duce în ispită !“
Ea răspunse : „Sînt, preasfinte, sînt, cum zici, de
rîs și-ocară,
dar tu ești pe dinlăuntru cum arăți pe dinafară ?“

160

Fii cît poți învățacelul celor care beau ca lumea,
surpă-ntr-una temelia postului și rugăciunea !
Sfatul lui Khayyam l-ascultă : „Fii la băutură
harnic,
fii tîlhar de drumul mare, dar rămii la mînă
darnic !“

161

Am pătruns într-o moscheie, cu evlavie, cucernic,
drept e nu să-nalț vreo rugă înspre cel
Atotputernic :
am furat de-aici odată-un covoraș de rugăciune,
și s-a ros, și după altul m-am întors, cu plecăciune.

162

Cînd muri-voi, spulberați-mi și mormînt și
cărămidă,
căci n-aștept să-nviu din moarte ! Viața mea să
fie-o pildă
pentru alții, frămîntați-mi colbu-n vin, și din tot
trupul
faceți un chirpic de humă, bine să astupe chiupul.

În tavernă, pentru rugă, mi te speli cu băutură,
dar nu poți spăla un nume pîngărit peste măsură.
Dă-ne de băut, căci vâlul cinstei ce ne-adumbră
fața
rupt e pînă într-atîta, că nu-l țeși cu toată ata!

Mina unui om ca mine, care ține cupa-n mînă,
e păcat să țină-amvonul și *Coranul* la-ndemînă.
Sfinte, ești uscat ca iasca, sînt păgîn și ud, burete :
focului din iad i-e foame, n-auzii să-i fie sete !...

Domnul, cînd zidi pămîntul, a vieții noastre casă,
a știut din oul faptei ce fel de pui o să iasă.
Oricîte păcate-nfăptui, nu sînt fără-a lui poruncă.
Pentru ce, atunci, în ziua de apoi în foc m-aruncă ?

Dimineața-n zori, cînd suie soarele cu creste roșii,
știi tu pentru ce se vaită-n cucurigul lor cocoșii ?...
Fiindcă văd de mai-nainte în oglinda aurorii
cum din viața ta se scurse înc-o noapte. Uite zorii !

Cumpăr vinuri noi și cumpăr vinuri vechi, din
vremi păgîne,
vînd pe orz, pe două boabe : raiul oacheșelor zîne !
Știi tu unde te vei duce după moarte ? Adu-nc-oace,
adu-mi vinu-aici, și du-te unde vrei și unde-ți
place !

Numai drumul vinăriei să-l cunoști, și iar, și iarăși
caută vinațuri bune, flaute și buni tovarăși !

Cupa-n mînă și, pe umăr, un ulcior să porți
într-una —
bea și taci, o, chip-de-lună, bea și taci, cum tace
luna !

169

Mai-nainte de-a te prinde în capcană pe vecie,
dă porunci să ți se-aducă băutură ghiurghiulie !
Prostule, nu ești comoară, nu ești aur să te țină
sub pămînt ascuns, și iarăși să te scoată la lumină !

170

Bea, cît numele și urma ta din lume n-or fi șterse !
Inima de vin cînd plină-i, dau mîhniri să se
reverse.
Idoliței despletește-i bucle peste bucle — pînă
nu te-oi despleti de zgîrciuri și de oase, în țărînă...

171

Azi voi pune băutura în pocal de trei ocale,
sufletul cu vin să-mi mîngîi, bînd vreo două-trei
pocale.
Mă voi despărți de lege și de-nțelepciunea
proastă,
și-o să-i cer măicuței-vițe băutura drept nevastă !

165

Vînd coroana care-o poartă împăratu-a tot Kitaiul,
vînd egreta ¹ de pe capul şahului — cît evantaiul !
Vînd turbanu-mi pentru-un flaut, vînd mătăniile
cu coşu —
soli ai oastei de făţarnici — pentru-o cupă de vin
roşu !

Dîndu-i vin și unui munte, prinde muntele să
joace!
Doar nebunu-i cată price și nu lasă vinu-n pace.
Ce-mi tot predici să las vinul și să-mi mîntui bietul
suflet?
Vinul nu e viul suflet, ce dă trupului răsuflet?...

Beau la vin și orișicine e ca mine de cuminte
cînd bea vin, ușor îl iartă bunul cerului Părinte.
Domnul a știut din prima zi că bea-voi cupe pline,
de n-aș bea, atotștiința lui aș face-o de rușine!

¹ Egreta de pietre prețioase care împodobeau turbanul șahilor post-islamici.

E-anotimpul tinereții, mai întâi și-ntii, ulcioare,
 mai întâi și-ntii, frumoase și o limpede licoare !
 Într-o lume care-n apă se dărîmă în suspinuri,
 mai întâi și-ntii să-nceapă dărîmarea mea în
 vinuri !

Am plecat, și-n urmă lumea nu-și mai află
 mîngiere,
 chiar de-am șlefuit doar unul dintr-o mie giuvaere.
 Ce păcat că peste-o sută mii de limpezi
 înțelesuri —
 nu le-am spus, căci lumea oarbă umblă-n noaptea-i
 de eresuri !

Nu știu dacă Ziditorul care m-a făcut, făptură,
 m-a făcut să-mi deie raiul ori urîtul iad de zgură.
 Un pocal, o idoliță și-o lăută pe cîmpie —
 astea trei în palmă, mie, celelalte, toate, ție !

Binele și răul care-s temelia omenirii,
 bucuria și mîhnirea care sînt în firea Firii —
 nu le pune doar pe seama Roatei, căci de cugeți
 bine,
 de o mie de ori Roata e mai slabă decît tine.

Dacă, în galop, Deșertul-de-pricini îl vei străbate,
 afli că și fără tine zămislite au fost toate.
 Astăzi ți-or găsi pretexturi și de ele nu te scuturi,
 căci și Mîine va să fie ca și Ieri de la-nceputuri.

Ce păcat ! Comoara vieții am scăpat-o de sub mînă,
 și sub talpa morții-atîtea inimi s-au făcut țărîină !
 Nimeni din cealaltă lume n-a venit... Cînd o să
 vină,
 ca să-l întrebăm de soarta oaspeților de pe tină ?...

Harnicul plugar, Destinul, semănă cu amîndouă
 mîinile și strînse spice-n multe holde,-asemeni
 nouă.

Chin ? Mîhnire ? Sînt de-a surda ! Umple-mi cupa
mai degrabă,
dă-mi să beau, căci dinainte ni-i ursită orice
treabă !

182

Cum nu poți să-ți faci din viață parte multă sau
puțină,
duhul tău mîhnit, cu multul și puținul, să nu
țină !
Treburilor vieții noastre orișicît le-om da tîrcoale,
nu le-om modela cu mîna, cum vrem noi : nu-s
ceară moale.

183

Nu pot fără băutură ! Cupa de n-o duc la gură,
nu pot să-mi duc trupu-n spate ! Dați-mi iute
băutură !
Rob rămîn acestei clipe, cînd paharnicul mă-mbie :
„Încă una !“ Și eu cupa o golesc pe sub bărbie...

184

De cînd vine primăvara pînă pleacă dalba iarnă,
paginile vieții noastre pururi trec și nu se-ntoarnă.
Bea doar vin, nu bea mîhnire și ascultă-nvățătura :
„E mîhnirea lumii-otravă, leac e numai băutura !“

O, tu, care ești urmare a lui Patru și-a lui Șapte
și de șapte și de patru mi te chinui zi și noapte!
Bea! Ți-am spus a mia oară și am răgușit cu
spusul:
nu te mai întorci acasă, căci la groapă dus, ești
dusul !...

Pînă unde-mi plimb privirea, văd prin colțuri de
grădină
Kousarul ² revărsîndu-și băutura lui divină...
Cîmpu-i rai... Dar lasă raiul — Kousarul să-l
înghiță !
Fă-ți, aici, pe iarbă, raiul cu un chip-de-îngerită !

Mă pornesc din nou pe calea celor ce golesc ulcele,
de cinci ori pe zi mă lepăd de namaz³ și temenele.

¹ Cele șapte ceruri corespunzând celor șapte planete descoperite de astrologii Orientului.

² După legenda Islamului, pîrîu de „băătură curată” pentru credincioșii ajunși în rai și care în viață n-au băut „băutura murdară”.

³ Rugăciunea pe care o fac musulmanii de cinci ori pe zi, bătînd temenele, cu fața spre Mecca.

Unde vezi o pîntecoasă amforă, mă vezi pe mine ;
gîtul mi-l lungesc cît gîtul amforei, să gîlgîi bine.

188

Cît stăm încă mîină-n mîină, hai să punem, dulce
talpa veseliei noastre pe-a mîhnirii căpătîină ! zîină,
Hai, să bem cît dimineața nu răsufală, fiindcă,
ea va răsufala de-a pururi, cînd noi n-om avea suflet,
răsuflet !...

189

Scoală-te și nu mai plînge soarta lumii pieritoare !
Vesel fii de-această clipă și petrece, bea licoare !
Roata de-ți purta credință și n-avea ascunse
nu-ți venea și ție rîndul de la alte mii de rînduri. gînduri,

190

Dacă-mi sînteți buni prieteni, lepădați-vă de lege,
răzbunați-mi voi mîhnirea cu-a beției fărdelege !

171

Din argila mea să faceți mici chirpici, și-n toiul
iernii
s-astupați orice spărtură din peretele tavernii !...

191

Băutura ni-i oprită, dar depinde băutura
cine-o bea, părtaș cu cine și de n-a-ntrecut măsura.
Cînd acestea-s împlinite și cînd nimeni nu
murmură,
cine decît înțelepții pot să beie băutura ?...

192

Inima cînd ți se strînge în izbeliștea mîhnirii,
ia hașis sau bea o vadră de vinaț, ca trandafirii !
Vai, ai devenit cucernic ? Nici hașis, nici băătură ?
Pentru tine-i bună piatra : du-te, ia o piatră-n
gură !

193

Din pricina rotitoarei Roți ce-nalță-n omenire
numai josnici, duc o viață de durere și mîhnire.
Ca bobocul rozei, gîngaș, simt cum inima se
strînge,
ca laleaua-nrourată vârs pe gură numai sînge.

172

Toate tainele-Înțeleptul cerului le știe,-n mînă
 ți le numără pe toate, fir cu fir, vînă cu vînă.
 Hai să zicem că, fățarnic, ai mințit o lume — fie !
 Ce te faci cu ochiul celui ce de-a fir-a-păr te
 știe ?...

Omul cînd mîhnit e, vinul îi dă aripi, să tresalte.
Vinul este alunița din obrazul doamnei-nalte
ce-o numim Întelepciune. N-am băut tot
ramazanul¹,
dar e noaptea sărbătorii din Șaval²: pornim
chiolhanul !

Nu-i o noapte-n care mintea să nu vadă cu
cum din ochi mi se revarsă boabe de mărghitare.

¹ Luna în care musulmanii postesc ziua și mănincă noaptea și în zori de zi.

² Luna de după *ramazan*, când, la răsăritul lunii, începe sărbătoarea din *Şaval*. Aici poetul ironizează pe credincioşii care, după negrul post se răzbună pornind betia.

Totuși țeasta mea nu-și vinde-aceste perle pe-o
tarabă :
nici o oală răsturnată nu păstrează-n ea vreo
boabă.

197

Harul meu se leagă pururi de un chip-de-roză pură,
mîna mi se leagă pururi de pocal și băutură.
Din orice firimitură să-mi iau partea, fără milă,
pînă firimituri din mine nu se vor lega de-argilă...

198

Astăzi sîntem beți cu toții, beți și-ndrăgostiți de
nurii
idolilor din alaiul ce se-nchină băuturii.
Ne-am desprins de-această viață și-n beția
fericirii,
astăzi sîntem pe de-a pururi la altarul nemuririi !

199

Am trecut la vinărie, cherchelit, pe înserate.
Beat, un moș văzui cărîndu-și amfora de vin în
spate.

174

L-am certat : „De Cel-din-ceruri n-ai rușine, o,
moșnege ?“
„Mare-i mila lui ! îmi spuse. Du-te și te-mbată-n
lege !“

200

Băutura de-i oprită, nu te-opri și bea într-una,
bea din zori și pînă seara, bea și-ascultă-n geamăt
struna !
Dacă ți-ai umplut pocalul cu licoare ca opalul,
leapădă o picătură, restul bea-l, golind pocalul !

201

Gîlgîie-mi licoarea-n palme, s-o aud, gîlgîitoare,
îngîinînd un glas și trilul gușii de privighetoare !
Dacă nu-i țineau isonul cupei cîntece de lume,
vinul din gîtlejul sticlei nu mai gîlgîia în spume.

202

Nu sînt mulțumit, o, Roată, de rotirea ta pe
cruguri,
slobod lasă-mă, dă-mi drumul, nu sînt bun de pus
la juguri !

175

De rîvnești cu dinadinsul doar pe cei săraci cu
duhul
să-i răpui, atunci eu însumi nu prea sînt bogat cu
duhul !

203

O, muftiule ¹, -n cetate, noi golim, setoși, stacane,
dar și beți, mai treji noi sîntem decît tine,
bețivane !
Tu bei sîngele din oameni, noi — al viei roșu
sînge.
Spune, dintre noi, au cine este mai setos de
sînge ?...

204

Chiar în clipa-n care moartea te va fugări,
hapsînă,
ca o frunză de pe creanga vieții vei cădea-n țărînă.
Lumea-n jucăușa sită-a inimii de-acum o cerne,
pînă nu vei fi țărînă-n sita celui ce te-o cerne !

¹ Căpetenie religioasă la musulmani.

M-ai făcut din lut și apă ; eu, făcutul, ce pot face ?
Torsu-m-ai din lina asta ; eu, postavul, ce pot face ?
Orice bine-n lume-aș face, orice rău în lume-aș face,
toate mi le-ai scris pe creștet ; eu, acum, ce pot face ?

Bea în fiecare clipă, bea cît încă ai putință :
băutura-ntinerește minte, inimă, credință !...
Diavolul, o dușcă, două de-ar fi tras de prin ulcele,
lui Adam i-ar fi făcut chiar două mii de
temenele.

Nu mi-i teamă nici de lume, nu mi-i teamă nici
de moarte,
nu mi-i teamă nici că duhul o să-mi plece-n altă
parte.
Teamă n-am de loc de moarte, căci aievea-i,
ştie-oricine ;
teamă mi-i că viaţa asta nu mi-am petrecut-o
bine !

Presupune că o lume e pe placul tău — pe urmă ?
 Presupune că citit-ai cartea vieții — și pe urmă ?...
 Presupune că o sută ani ai dus-o de minune,
 presupune că vei duce-o încă-o sută — și pe urmă ?...

De-ți vei duce, ani, o sută sau o mie, pašnic, traiul,
 trebui-va să lași lumea asta : caravanseraiul...
 Șah să fii sau cerșetorul din bazar ce-ntinde-o
 mână,
 la socoată ai doar prețul bulgărului de țărână.

Mîine îmi îmbrac sutana de cucernic și fățarnic.
 Părul mi-i mai alb ca iarna. Adu-mi vin, să beau,
 paharnic !
 Ani cincizeci, și peste-aceștia număr încă
 doisprezece.
 Dacă n-oi petrece astăzi, oare, cînd voi mai
 petrece ?...

Doamne, i-ai dat nuri să-mbie și podoabe de
 trup de chihlimbar și-albaștri cîrlionți ca de
 dar ne-oprești de la ispită. Cum ai zice : „Cupa
 s-o răstorni, însă ai grijă să rămînă totuși
 plină !“

Zise roza : „Mîndră față ca a mea nu are cerul !
 Pentru ce mă schilodește în retorta lui spițerul ?“
 Îi răspunse filomelul triluindu-i : „Roză dragă,
 cine nu a rîs o clipă și n-a plîns o viață-ntreagă?...“

Dacă, zi de zi, în luna ramazan luat-am prînzul,
 să nu crezi c-am vrut păcate, vai ! să fac cu
 De mîhnire,-n postul negru, ziua s-a schimbat în
 și-am crezut că miezul zilei este negrul miez de
 noapte !

Neagră lună-i ramazanul ! Vremea vinului
e-oprită,
nu te-atingi de băutură, nu te-atingi nici de
iubită !
Vinu-n amfore-o rămîne feciorelnic, sub pecete,
feciorelnici vor rămîne, sub peceti, băieți și fete...

Pînă cînd moschee, rugă, negru post ? Sfirșiți
 odată !
 Chiar cerșind cu mîna-ntinsă, prin taverne mi
 te-mbată !
 Bea, Khayyam, căci din argila ta călcată în
 picioare
 se vor face-ntii stacane, apoi oale,-apoi ulcioare !...

Dă-mi un vin, cum e rubinul, ca laleaua
dimineța !
Amfora, pe gît și gură, sîngele să-și dea și viața,
că-n afară de-astă cupă de atîția îndrăgită,
n-am pe lume un prieten : inimă neprihănită !...

Cît o să ne faci de-ocară, sfîntule necopt la
 minte ?
 Sîntem *coptii*, băutorii credincioși tavernei sfînte.
 Ai șiraguri de mătănii și, viclene, două fețe —
 noi, doar vinul și iubita, după plac să ne răsfețe.

Cînd în cap n-am apa viei, care-mi este de izbavă,
dacă-mi dai și leac de opiu, pentru mine e otravă.
Chinul lumii e otravă, leac e vinul din garafă.
De-aia beau eu numai leacul : să mă apăr de
otravă.

Eu și tu, iubito, sîntem un compas, și deocamdată capete avem noi două, dar un singur trup și, iată, ne rotim jur-împrejurul punctului, și pe de lături, pîn'la urmă să ne strîngem capete și buze-alături.

Cînd, zdrobit de talpa morții, capu-mi va cădea-n
tărîină,

și ca pasărea lăsa-voi fulgii într-a morții mînă —
din argila-mi să nu faceți altceva decît ulcioare.
Fie să-nviez o clipă din mireasma de licoare !...

221

Eu sînt starostele-acestor *copți* din crîșme înțesate,
eu sînt cel din cerul ultim ce mă prăbuș în
păcate.
Eu sînt cel ce-n noaptea lungă din aleasă băutură
și din fierea strînsă-n mine — scot litanii dulci
pe gură.

222

Sete mi-i întotdeauna de vin limpede, și caut
în ureche dulce sunet de-alăută și de flaut.
Din argila mea de-or face amforă, doresc să fie
amfora aceasta plină cu licoare ghiurghiulie.

223

Sîntem cei ce-ntotdeauna umblă chercheliți pe
cale,
și la chefurile noastre sînt doar vinuri și pocale.

O, necoptule cucernic, lasă-ți predica-n pustie !
Cupei ne-nchinăm și-acestor buze roșii ce
ne-mbie !

224

Este vremea-mbobocirii ! Hai, să facem ce vom
face,
dar să facem împotriva legii — să ne lase-n
pace !
În trei zile, cu vin roșu și cu fețe-de-lalele —
hai, să preschimbăm verdeța într-o mare de
lalele !

225

Într-o mînă am *Coranul* și-ntr-o mînă am stacana,
cînd mă ia Alah în brațe, cînd de gît mă ia
Satana !
Sîntem toți de sub Cupola cerurilor de turcoază :
nici păgîni pînă la capăt, nici mahomedani de vază.

226

O, tu, care universul îl rezumi aici, o clipă,
nu-ți mai socoti, hrăpareț, pierdere, cîștig, risipă !
Dă-i, Paharnic al veciei, dă-i o băutură nouă,
ca să scape de mîhnire și de lumile-amîndouă !

Ieri m-am așezat pe-o buză de pîrîu, într-o cîmpie,
cu iubita mea și cupa scînteind trandafirie.
Parcă-n fața mea-i o scoică din a cărei perlă rară
zori de zi de ne dau veste : „Roșul soare-o să
răsară !“

Cine este-acel ce-n lume n-a făcut păcate — spune ?
 Cel ce n-a făcut păcate, oare, cum trăiat-a — spune ?
 Dacă dai răsplată răul pentru rău, Deșteptăciune,
 între mine și-ntre tine, care-i osebirea — spune ?

De-astă inimă în lanțuri, Doamne, milă ai și-o iartă !
Milă ai de pieptul ăsta plin de fiere, și mai iartă
și picioarele acestea, pe la crîșme cînd mă poartă,
iartă și această mînă, cînd stacanele deșartă !

Nu vă tulburați, prieteni, din pricina
Roții-albastre,
nu vă mai mîhniți zadarnic de cumplitele-i
dezastrе !
Cînd pe trupuri se vor rupe straiеle
vieții-acestea,
ori murdare, ori curate, vor sfîrși la fel povestea.

Doar şaizeci de ani, atîta, pune-ţi vîrsta la socoată !
Orişunde-ţi umblă paşii, mintea-n cap să-ţi umble
beată !
Pînă oala ţestei tale printre oale n-o prenumăr,
oala n-o lăsa din mîină, nici ulciorul de pe umăr !

Bolta-albastră e asemeni unei oale răsturnate,
dedesubt stau înțelepții răsturnați în lut, pe spate.
Vezi ulciorul cu ulcica stau alături, gură-n gură,
și-ntre guri, la mijloc, curge sînge spumegînd
de ură !

Eu, acela care mătur pragul crîşmei sub mustaţă,
 părăsit-am rău şi bine, lumile-amîndouă-n ceaţă.
 Dacă lumile-amîndouă ar cădea, ca bila-n groapă ¹,
 beat aş murmura în somnu-mi : „Cade-un bob de
 orz în apă !“

Ştii din ce pricină lumea preamăreşte în tot felul
 chiparosul pururi liber şi aşijderi stînjinelul ?
 Stînjinelul are-n gură multe limbi, dar
 tace-ntr-una
 şi-are chiparosul verde multe mîini — nu-ntinde
 una.

Hei, paharnic, pune-n mînă cupa rumenă,-aburită
 de licoarea, precum draga în obraji sulemenită,
 de licoarea, după care toţi se răsucesc în cale,
 toţi nebunii şi-nţelepţii, ca-ntr-un lanţ — sucite
 zale !

¹ E vorba de mingea de lemn a jocului *polo*, născocit de persani.

Sîntem beți și, idolatri, adorăm doar băutura.
 Stăm, ca boabele-n ciorchine, în tavernă, și măsura
 am trecut-o : nici rușine, nici frumsețe, nici
 visare...
 Treji să fim să nu ne cereți, cît sorbim, setoși,
 dogoare !

S-a ivit din depărtare-un ins murdar (avem
vedenii ?)
în cămașa lui urzită din funinginea Gheenii !
Nu-i bărbat și nici muiere. Amfora ne-a spart-o !
Sună
vinul revărsat, iar insu-i fericit de „fapta-i bună“...

Grija mea de toată viața a fost vinul din bărdacă.
Oamenii de ce mă mustră? Ce-ar fi fost pe lume,
dacă
și-ar fi arătat arama orișice păcat, cum face
doar beția? -Atunci o lume, beată de păcate,-ar
zace.

Sări și sări din somn odată, o, paharnicule harnic,
dă-mi și dă-mi să beau odată, o, paharnicule
darnic !
Mai-nainte de-a se face amforă din astă oală
de pe umeri — toarnă vinul amforei în oala-mi
goală !

Fac-lă, vin și luna plină, o, paharnice, scrutează
vinul rumen ca rubinul și strălîmpea lui rază !
De pămînt n-aduce vorba ! Zvîrle-n vînt această-
arsură-a
focului din piept și adu-mi, adu-mi numai
udătură !

O, tu, cupă străvezie, o, nectar de stoarse-azururi,
eu, Khayyam, închinătoru-ți, în genunchi, te-oi
bea de-a pururi,
și te-oi bea atît că lumea de departe îmi va zice :
„O, mărite domn Vinațiu, de pe unde-mi vii,
ferice ?“

¹ Acum doar cele trei stihii (pământ, aer, foc) sînt substituie de vin.

Dacă schimbi într-o grădină cea pustietate hîdă,
nu-i mai mult decît ai face-o inimă să mai suridă.
Dacă-l înrobești pe-un slobod doar cu vorbe dulci,
se știe :
e mai mult decît ai face slobozi robii tăi, o mie.

Numai tu ești Ziditorul ăstor vii și morți din glie,
numai tu ocîrmui Roata zodiilor din tărie !
Dacă-s rău, tu ești stăpînul robului făcut din tină.
Dacă tu ești făcătorul, noi, făcuții, n-avem vină !

Doamne, spartu-mi-ai ulciorul cu licoare
ghiurghiulie !
Doamne, uşa mi-ai închis-o către orice bucurie !
Mi-ai vărsat văpaia udă în ţărină ! Ce faci,
Doamne ?
Bulgării să-mi umple gura ! Nu cumva eşti beat,
vai, Doamne ?

Două zile, pe-ndelete, bea strălimpede licoare,
și te-ntreabă : „Viața dusă, cum o voi mai prinde
oare ?“

Dacă zilnic bei castronul, astăzi, fără de rețineri,
bea și două, fiindcă doamna zilelor e Sfînta
Vineri !

252

Din pîrjolu-mi de păcate nici un fir de fum nu
n-am nădejde de-alinare, nimeni să m-ajute nu e !
Pumnii, din pricina lumii, bat în cap, ca-n
de m-agăț de-o poală, capăt, după pumni, și o
dojană.

253

Prostule, aceste duhuri întrupate — nu-s nimica !
Și Cupola-a nouă ceruri nevăzute — nu-i nimica !
Veselește-te, că-n lumea de argilă și nimica
stăm legați de un răsuflet, și acesta nu-i nimica !

254

Ăst Khayyam ce cîrpăcit-a corturile ¹-nțelepciunii,
arse-n vatra-i de mîhnire, pînă cînd, tăindu-i funii

¹ Aluzie la meseria părintelui său care făcea corturi.

de la cort, deodată moartea îi și smulse din
pămînturi
pulberea, împrăștiind-o, pe nimic, în patru
vînturi !

255

Dulce-i cupa cu licoare rumenă ca trandafirii,
dulce-i geamătul lăutei pentru strunele simțirii !
Iar cucernicul fățarnic — cupa dacă nu-l îmbie —
dulce-i, cînd de noi departe-i, poște numărînd
o mie !

256

Doar să laud băutura-i țelul sfînt al vieții mele,
toate-n jurul meu se leagă de vinațuri și ulcele.
O, cucernic, zici că mintea dăscăliță ți-i, nu strică.
Vesel fii, căci dăscălița ta îmi este ucenică !

257

Beau, și cei ce mi-s potrivnici spun din stînga și
din dreapta :
„Vinul îi dușmanul legii !“ Cînd aflat-am
înțeleapta
vorba, că dușmanul legii este vinul, zis-am :
„Bine,

Ce păcat că pîinea coaptă o au cei necopți la
 minte,
 doar păgîne mîini înhață bunurile lumii, sfinte.
 Ochii mîndrelor tiurcoaice ¹ pe sub gene-și plimbă
 globii,
 bucurîndu-i pe stăpînii mai neghiobi decît li-s
 robii.

Cînd și pomul vieții mele smuls va fi din rădăcină
 și fărîmele-mbinării se vor despărți în tină,
 din argila mea s-o face amforă, și-n dimineață,
 cînd va umple-o vinul rumen, voi renaște iar la
 viață !

Ni s-a spus că-n rai avea-vom parte și de băutură.
 Cine-atunci din lumea asta ne-a oprit-o de la
 gură ?

Un arab tăie cămillei vinele, orbit de ură.
 Beat era. Doar lui Profetul cupa-i smulse de la
 gură.

¹ Femei din Turan (Turkestanul de astăzi).

Dacă în filozofie ești cu-Aristotel asemenea
și cu Bozordjmehr ¹, și dacă-n tronul lumii te
cu chezarul ² și faghfurul ³ — bea din a lui
căci, ca pe Bahram, la urmă, tot țărîna mi
te-astupă !

O, tu, Roată, care-mi umpli pieptul numai cu
mîhnire,
și cămașa fericirii mi-o sfîșii în mii de fire —
fiecare adiere mi-o faci apă, și, din mîna,
apa care-o beau, în gură, mi-o faci bulgăr de
tărină !

Cînd muri-voi, vreau în zeama strugurilor să mă spele,
rugi să fie înălțate despre vinuri și ulcele.
Dacă-n zorii învierii vrei să mă găsești,
ți-așterne,
dragă, buzele pe colbul pragurilor de taverne !

¹ Vestit înțelept, vizir al sahelului Nușirvan.

² Nume dat împăratului din Bizanț.

³ Nume dat împăratului din China.

Vreau să beau la vin atîta, că mireasma lui
ce-mbată,
din adîncul criptei mele printre bulgări să răzbată !
Beți de vin și treji de veghe, cînd veni-vor să mă
vadă,
de mireasmă-or să se-mbete mulți căzînd,
beți-morți, grămadă.

Moezzi

S-a născut în Nişapur, pe la 1070—1092 şi a murit între anii 1124—1127, la curtea lui Malekşah. La o vânătoare, şahul său protector l-a rănit din întâmplare cu o săgeată, de pe urma căreia a suferit toată viaţa; vârful săgeţii îi rămăsese înfipt în piept. Într-un vocabular simplu şi cu fraze limpezi Moezzi a contribuit la evoluţia gazeturilor şi a kasideilor.

MELEAGURILE DRAGEI MELE

O, cămilare, să nu faci popasul
decît acolo,-n ţara dragei mele,
să am răgaz de-a plînge iar seraiul,
ograda şi-aşezările din juru-i ;
cu sîngele din inimă să umplu
seraiul, şi ograda-n val de sînge
s-o înroşesc, şi pe ruina-acestor
vechi aşezări să se rostogolească
din ochii mei un Djeihun ¹ plin de lacrimi !

¹ Fluviul Oxus.

Acum seraiu-l văd pustiu de chipu-i
și văd grădina-acum că e pustie
de mijlocul ei fraged ca un chipreș.
În loc de amfore și cupe pline
văd urmele asinilor sălbatici.
În loc de alăută și de flaut
răsună cîntul corbului și ciorii.
Acolo, unde-n umbră,-odinioară,
iubita răpitoare-a multor inimi
se-nveselea cu prieteni în grădină —
făcură-și vizuină lupul, vulpea,
cîțiva asini sălbatici și un uliu.
Acum un nor e-n loc de lună plină,
otravă-n loc de trestie-de-zahăr,
o piatră-n loc de piatră nestemată
și-un mărăcine-n loc de iasomie.
Da, cînd ursita vrea un rău să facă,
un pom ți-l schimbă-n buruiană stearpă
și bucuria-ți schimbă în mîhnire...
Acel serai frumos, precum Eramul ¹,
mai proaspăt decît obrăjiorii dragei —
din temelie zidu-și încovoaaie,
asemeni spatelui unui cucernic,
cînd fruntea-și lasă-n pulberi să se roage;
văd cum icoane minunate-astăzi
își sfîșie veșmintele, mîhnite.
Doar Roata zodiilor nimicî-a
seraiurile-acestea într-atîta,
că nici stăpînul lor căzut pe gînduri,
precum un stareț la o mînăstire —
nu dă ocol acestor dragi meleaguri
ale iubitei mele, chip-de-roză,
hurie în mătase chinezească,
un chiparos cu buze cît un sîmbur
de rodie, o lună cu un mijloc

¹ Cetatea legendară a fericirii, în mitologia arabă.

de chiparos și cu atîta farmec
în ochii mari, și pe argintul feței
cu zale moi de chihlimbare : păru-i
de noduri, bucle, cîrlionți și lanțuri.
De cînd s-a-ndepărtat de mine, sufăr
și inima bolnavă mi-i, și moscul
meu negru s-a schimbat în albul camfor,
și mijlocu-mi de plop ca merișoru-i.
De cînd s-a-ndepărtat de mine draga,
pribeag, sădesc semințele răbdării
și semăn păsării care-n țepușă
își pîrjolește carnea la jăratîc.

FAȚA ACESTEI IDOLIȚE

Nu poți cu noaptea să asemeni părul
acestui chip de mîndră idoliță,
nici luna plină nu poți s-o asemeni
cu fața-i care pururi cată inimi.
Oricine din această lume știe
că soarele și luna își plecară
din tot înaltul frunțile-n țărînă,
naintea-acestui chip de idoliță.
Trecu această lună prin grădină
și prin livadă răsucind în jurul
obrajilor aceste două bucle.
Obrajii ei și buclele-i făcură
grădina și livada să roșească,
se rușină zambila, merișorul
și chiar sălbatica lalea aprinsă.
Oriunde chipu-i își arată nurii,
bărbații de neveste-și uită-ndată
și-și uită și nevestele bărbații.

Cînd a venit din casa despărțirii
în casa-ndrăgostirii, a-nchis ușa
celeii dintîi, pe-a doua deschizînd-o.
Noi, amîndoi, în dragostea aceasta,
din două flăcări împletirăm una,
iar cei clevetitori și pizmătareți,
n-ajung nicicînd în pragul casei noastre.

PĂRUL ACELA NEGRU

Uită-te la păru-acela negru
de pe umăr, șerpuiind pe sînu-i,
și-acest șarpe negru pe grumazu-i
alb, și-aceste bucle, amîndouă,
stînd în fața soarelui și lunii,
ca plecații,-mpărăteștii paznici
în veșminte de mătase neagră !
N-au căldura și n-au nici lumina
focului, dar negre chihlimbare,
negru mosc sînt pletele-i pe umeri.
Cîrlionțu-i ca zambila-albastră
și obrajii-s rumene lalele,
trup de lună, mîinile de roze.
Din pricina negrelor zambile,
mierea mi-i amară ca otrava,
din pricina roșiilor lalele,
mi-i otrava dulce, precum mierea.
Mi se spune : „Să-ți aduci aminte
de ea, și-n mîhnire să te jălui !“
„Cum, răspund, să îmi aduc aminte
de aceea ce n-o uit o clipă ?“...

Sanai

Renumit poet și filozof, născut la mijlocul secolului al XI-lea, în Gazna. Puternic influențat de maeștrii sufismului (teorie mistico-panteistă apărută ca un protest împotriva ortodoxismului islamic) și-a creat o concepție originală despre viață și artă. Opera lui marchează o dată importantă în istoria literaturii persane.

SERAIUL ÎNTÎMPLĂRILOR ¹

O, neamuri, părăsiți seraiu-acesta
al zilnicelor întâmplări !
Sculați și-ncepeți marea drumetrie
spre lumea celora de sus !
Smulgeți-vă piciorul din capcana
unde pîndește divu-ascuns,
ca pasărea zburați și vă alegeți
al lunii luminos lăcaș !

¹ Alegorie pentru lumea pămînteană.

Cît vă veți irosi înțelepciunea
 și duhul vostru, în zadar,
 să dați lumină ăstui trup netrebnic
 cu chip mereu întunecat ?...
 Cînd duhul vostru-i fără de cusururi
 pe după-a trupului perdea,
 de ce vorbiți de cel ce-n pulberi pierе ?...
 Stă însuși Isa lîngă voi,
 cum de vă lasă inima, — copitei
 de-asin, smeriți, să vă-nchinați ? ¹...
 Cît vă veți face, zi și noapte, lacomi,
 din cerul gurii și din nări,
 din buze care pipăie-n săruturi,
 din ochi, urechi — cîte un drum
 regesc deschis galopului de patimi ?...
 Atingeți ceru-al șaptelea
 degrabă — dacă doar o clipă-nchideți
 cinci, ale simțurilor, porți !
 Comorile ce le resping aleșii,
 de ce voi, hulpavi, le făceți
 coroane și pe capete le puneți,
 făloși în ochii tuturor ?...
 De vreți să căpătați al perlei farmec,
 fiți ca sideful orbi și surzi !
 O, duhuri pure, pe-acest ghem de-argilă
 cît vreți să ardeți ca în iad ?...
 La cei ce-s pradă lăcomiei, pizmei,
 le zugrăviți cu-adevărat
 seraiul biruinței ² tuturor !
 Ori, precum soarele din cer,
 schimbați ăst boț ³ în aur și rubine !

¹ Aluzie la o tradiție islamică după care cîțiva discipoli de-ai lui Christos, împinși de diavol s-au lepădat de învățătura sa închinîndu-se unei copite de măgar.

² Lumea cerească.

³ Pămîntul.

E ziua marii judecăți
și mai demult se revărsară zorii,
o, voi, născuți din muritori,
săltați-vă sus fruntea din țărină !

MOARTEA

O, nțeleptule, mai bine mori, să scapi de-această
viață,
căci murind, abia atuncea vei rămîne-n altă viață !
Din această pămînteană viață nu răsare viață,
fiindcă-i lup, și-un lup nu face niciodată ciobănie.
În această lume plină de vulpoi și de vulpoaice,
pînă cînd, precum dulăii, să faci pază de pomană ?
Bărbătește du-ți această căscioară de oseminte ¹
la homa ², vultûrul morții, bine-n clonț s-o
ciugulească.
Nu te-nfricoșa de chipul morții, teme-te de viață !
Du-te spre seraiul morții : doar acolo-i împlinirea,
iar aici în viața asta-i doar fierbîntea năzuință.
Moartea îndruma-va-ți pașii pînă ai s-ajungi
soborul
de odrasle ale minții și-ale sufletului veșnic.
Numai după moarte fața fericirii vei vedea-o,
numai cînd vei fi la față cum e-n floarea lui
sofranul.
Moartea te călăuzește-n lumea cea neprihănită,
întrucît doar moartea este poarta către lumea-
aceea.

¹ Trupul.

² Pasăre legendară, grifonul mitologiei persane, care se hrănește numai cu oseminte.

Din coliba ta scîrnavă ¹ numai moartea mi te scapă,
fiindcă moartea ți-i comoara galbenilor strînși în
viață.

Aici toate sînt legate de lumeasca neputință,
dar cînd ai ajuns acolo, tot ce vrei ți se-mplinește.
Numai moartea îi șoptește duhului și minții tale :
„Pe-acest bulgăr de argilă nu ești gazdă, ci doar
oaspe !“

Doar cînd vei închide ochii, vei scăpa pe totdeauna
de rușinea-acelor herbură și rușinea-acestor
cinuri.

Dacă mîna morții însăși n-o să-ți deie alinare,
atunci sînul vecinicei cum o să te-mbrățișeze ?...

DUHUL ȘI TRUPUL

Nu-ți face, omule, nicicînd popas
în acest trup și-n acest suflet,
căci prea de tot e josnic cel dintîi
și-al doilea-i prea la-nălțime !
Dintr-unul și dintr-altu-afară fugi,
nu sta aici, nu sta nici colo !
Ce, dacă-i necredință sau e crez
ceva ce-ar vrea să te abată
din calea ce-ai ales-o spre lumini ?
Ce, dacă e frumos sau e urît
ceva ce-ar vrea să mi te-ndemne
fără prieten ², singur să rămii ?
Semnul drumetului ³ dorit e-acel
că trece iadu-n foc și-i rece.
Semnul iubitului ⁴ rămîne-acel

¹ Trupul.

²⁻⁴ Alegorii pentru Allah.

că plînge rîuri, mări de lacrimi,
și-l vei găsi-n adînc de mări uscat.
Ce, dacă vorbele-s rostite-n
ebraică sau siriană, cînd
te-mbie numai spre credință ?...
Ce, dacă-n dragoste pentru-adevăr
mergi în Djabolgha sau Djabolsa ¹ ?...
De ce să zaci în pulberea de-aici,
ca negrul corb scobindu-și stîrvul ?...
Deschide-ți colivia, ca și cum
ai fi păun, și zboară-n ceruri !
Pritene,-naintea morții — mori,
de vrei viața viitoare !
De ce să fii tu credinciosul orb
acestei tîrfe ² ce-l răpuse
pe însuși Alexandru Macedon ?...
De ce să dai tîrcoale hoatei ³
ce-l jefui pe Darius de tron ?...
Vezi ce puzderie de jocuri
mai scoate cel Bătrîn blajin la chip
din cortul lui de peruzele ?...
Văpaia cărnii de ți-o stingi de-aici,
scăpa-vei, iar de nu, dogoarea-i
te-o pîrjoli-n văpăile din iad !
Cînd ai știință, ca-nțeleptii
slujește, căci altminteri e urît
să vezi chinezi purtînd ehramul ⁴,
cînd cei din Mecca prin deșerturi dorm.
Știința doar din lăcomie
de-o-nveți, te-asemui unui hoț ce-și ia
o lampă să-și aleagă prada.

¹ Cetăți astrale din universul mistic descris de sufiți.

^{2,3} Alegorii pentru soartă.

⁴ Două bucăți de pînză fără nici o cusătură pe care le încing hagii, cînd dau ocol templului Kaaba din Mecca.

DRAGOSTEA NU-I JOACA....

Dragostea nu-i joacă, nici poveste,
și pe drumu-i nu te plîngi la nimeni.
Frumusețea dragei n-are margini,
cum n-au capăt crîncenele chinuri
ce le-ndură-n ei îndrăgostiții.
Naltă steagul dragostei în slavă,
deși dragostea nici steag nu are.
Cerul dragostei nu este cerul
celor care caută credința.
Singur să contempli adevărul
e mai bine decît a-l cunoaște
numai după cele auzite.
Două inimi dacă nu sînt una,
n-au ajuns în piscul fericirii.
Tot ce ai, ca inima, să-ți dăruie !
Nu-i destul doar inima să-ți dăruie :
nimeni la iubire n-o ajunge
fără vorbe pline de-nțelesuri.

CEL CARE-ȘI PIERDE SUFLETUL

Nu-i în lume-ndrăgostit asemeni
mie, ce-mi pierd sufletu-n iubire !
Dar ca mine-ndrăgostit în lume
n-o să-și afle dragă mai frumoasă
care din priviri răpește inimi !
La nevoie, chipul și-l arată
tuturor, dar dragul ei de-o roagă,
chipul și-l ascunde după văluri.
Suflete al meu, mîhnit sînt, palid,
și nu scot din buze nici o șoptă,

dar urechea-mi sună în detunet :
inima îmi bate, și-i plecată
la iubită, și-ndărăt nu vine,
fiindcă știe că alt idol nu e
potrivit să-mi stea aici pe buze :
cald și nelipsit, ca un răsuflet !

PĂRUL CARE PÎRJOLEȘTE LUMEA

Mai buclează-ți părul negru
care pîrjolește lumea,
mai aruncă stropi de apă
pe-acest chip ce luminează
și înseninează lumea !
Scoate-acele două bucle
care-mi unduie prin minte
și îmi tropotă prin sînge :
doi păgîni în haine negre
aducînd păgînă lege
și-aruncînd în foc credința !
Pe cei prinși în laț închide-i
sub pecete de săruturi,
gata stînd s-arunci grăunțe
pentru-o pasăre ce încă
nu-ți cunoaște istețimea.

BETIA

Omul înțelept nu se îmbată,
cel cuminte nu bea băutură.
Pentru ce să bei această zeamă

după care-n ochi să ți se pară
trestia crescînd cît chiparosul,
chiparosul — trestie mai scundă ?
Dacă daruri faci, ți se va spune
că nu dărui tu, ci băutura,
iar dacă te cerți, ți se va spune
că începi întotdeauna cearta.

FIE POALA TA S-ATÎRNE...

Fie poala ta s-atîrne-n
mîna mea cutremurată ;
fie, unde-ți pui piciorul,
fruntea mea în colb plecată !
Nu pot îndura nici gîndul
alt bărbat să te iubească !
O, frumoaso, lumea-ntreagă
fie să te dușmănească !
Idolița mea, ți-s ochii
doi arcași ce săgetează —
cîte inimi nu-s rănite
cu săgețile de raze
ale ochilor tăi ?... Dacă
fața-n zale ți se-mbracă,
zale negre de mătase ¹ —
bine face, căci o lume
se ferește de-o săgeată,
mai cu seamă cînd e trasă
de-un arcaș cu mintea beată !

¹ Alegorie pentru feregeaua femeilor musulmane.

Anvari

(?—1187)

Unul dintre cei mai de seamă panegiriști persani, care a studiat toate disciplinele vremii sale (literatură, filozofie, matematică, astrologie). Maestru în kaside, pe care le-a compus cu mult rafinement și prețiozitate. Gazelurile sale, create într-un limbaj accesibil, sînt cele mai valoroase pînă la Saadi.

CĂLATORIA ÎN CERURI

Cînd sultanul negru ¹ și-a scos oastea
de la pîndă, împăratul galben ²
a lăsat perdelele-n seraiu-i.
Apoi, cînd amurgul și-a smuls poala
pînă-n hău, întunecata noapte
a lăsat în cort perdele negre.
Semiluna sărbători vestește
răsărind din neguri, luminoasă,

¹ Noaptea.

² Ziua.

fragedă ca fața dragei mele,
ca spinarea mea încovoiată ;
ai fi spus că partea cea umbrită
și cea luminată-s deopotrivă,
mai presus decît se poate spune
și-nțelege în veșmînt de vorbe.
Stelele cu fețe-ncîntătoare
îmi păreau flori gingașe-n grădină,
înstelate flori de iasomie.
Una-i cît aluna argintată,
alta cît mărgheaua aurită,
una arde-aprinsă ca mărgeanul,
alta-i albă ca mărgăritarul.
Drumețeam prin cer, pe-aripi de gînduri,
dintr-o stea într-alta fără țintă ;
la nici un popas n-am dat de urma
celor care locuiesc în ceruri.
L-am văzut șezînd în cerul șapte
pe Zohal ¹, cerescul meșter mare,
coliliu la păr, cu viață lungă,
pe cît de voinic, pe-atît de verde.
Dinaintea lui, pentru socoata
celor ce-s născute și s-or pierde ²,
o tabletă-albastră de turcoază
și-un condei de fier. Mai jos de meșter,
stătea domnul Moștari ³, ce-i jude
luminat la chip și cugetare,
gingaș, plin de farmec, cum e fața
idolilor răpitori de inimi,
alb de neprihană dinăuntru,
strălucind ca-nțelepciunea însăși.

¹ Numele lui Saturn, supranumit de astrologi „matematicianul cerului“.

² Nașterile și morțile (după categoriile filozofiei lui Aristotel).

³ Jupiter, supranumit „judecătorul cerului“.

Jos, în cerul cinci, un turc războinic
numit Merih ¹ — vrea numai din ură
gîtul să i-l răsucească vremii !
Buzduganu-i toacă fier, cu lancea-i
spintecă și stîncă, iar săgeata
lui despică drept în două părul,
paloșu-i despică-n creștet leii !
Mai jos două ceruri, am văzut-o
pe frumoasa Zohre ², cîntăreața
cerului, cu păr de violete,
chip de iasomie, iar bărbia
și obrații limpezi ca argintul.
Chipu-i s-a făcut, de băutură,
ca rubinul, și ținea în brațe
o lăută ce zicea un cîntec
jalnic, totuși risipind mîhnirea.
Apoi am trecut pe lîngă-un tînăr
scrib ceresc zis Otarod ³ pe nume,
priceput în orice meșteșuguri,
cum un om cunoaște numai unul.
File de azur scria într-una,
chiar de n-avea el la îndemînă
pană, călimară și cerneală.
Iute-ți născocea vreo poezie,
deși n-avea limbă și nici gură.
Lungi săgeți și sulii de comete
străpungeau această noapte,-asemeni
fulgerelor ce țîșnesc din fruntea
celor înțelepți să-l mistuiască
pe-Ahriman și duhu-i de-ntuneric !
Constelația Vultur în fața
Capricornului stătea plecată,
ca păgînii-nchinători-naintea

¹ Marte.

² Venus.

³ Mercur.

idolului lor cioplit din piatră.
Astfel erau stelele-mbulzite-n
Drumul Robilor de pe spinarea
Cocoșatului acesta vînăt ¹,
de ziceai că-n sala de-ascultare
marele vizir primește-o droaie
de mai-mari și principii în veșminte
lucitoare, copleșind seraiu-i
și ticsind și scările, și drumul.

NEBUNUL

A fost un om nebun în preajma
cetății Rei ², ducîndu-și traiul
în munte și-n deșert, zi-noapte.
În toiul verii, cîteodată,
și-n toiul iernii, altădată,
venea strigînd : „O, lume ! Oameni,
aveți merinde pregătite
cînd vine ziua în cetate
ducîndu-și talgerul de aur,
cînd pleacă seara din cetate
luîndu-și talgerul de aur !
Aveți veșminte pregătite :
la frig — trei-patru blănuri scumpe,
la cald — cinci-șase moi pînzeturi.
Din voi care-ați avut de toate,
din noi ce n-am avut nimica,
vai, ce-o rămîne pîn' la urmă ?...

¹ Bolta cerului.

² Numele antic al Teheranului.

Huzurul bogăției voastre
și chinul sărăciei noastre
s-or duce-n pulberi amîndouă !“...

OAMENII ÎNȚELEPȚI

Patru lucruri înțelepții și le-au scris adînc pe
frunte,
fiindcă nu-i înțelepciune fără-aceste patru lucruri.
Cel dintîi e dărnicia, dacă-ți stă la îndemîină.
Dăruiește, ospătează, să rămii cu bun renume.
Al doilea : pe prieteni niciodată să nu-i chinui,
căci prietenu-i oglinda-n care te privești adesea.
Al treilea : stăpînetșe limba ta oricînd te mîinii,
să nu te mîhnești cînd vremea va veni să ceri
iertare.
Al patrulea : dacă unul ți-a făcut un rău odată,
cînd iertare-ți cere, vina-i uit-o pentru totdeauna.

DRUMEȚIA

Drumeția-i dăscălița celui
care vrea să suie trepte-nalte.
Drumeția-i sipet plin cu aur,
și maestra artei drumeția-i.
Chiar copacul de-ar avea picioare
și ar drumeți de colo-colo,
n-ar mai îndura atîtea chinuri
de la fierăstrău, de la secure.
În cetatea lui, acasă, nimeni

nu-i primejduit ca-n țări străine ;
dar o nestemată-n bezna minei
n-are nici un preț în ochiul lumii.
Să privim deosebirea mare
dintre-acest pământ și-aceste stele :
unde-ajunse el în nemișcare,
unde, ele-n lungă drumeție ?...

CÎND GEM DE DOR, IUBITO...

Cînd gem de dor, iubito,
n-o fac din viclenie.
Din ziua despărțirii
mi-i sufletul pe buze ;
și sufletul mi-i dulce,
de-aceea mi te chinui.
Îmi spui că nu-i iubire
din inimă aceasta,
și ai dreptate : numai
din suflet mi-i iubirea !
În dragoste nu-i lesne
să scapi de-nvinuire,
dar pentru mine-aceasta-i
mai limpede ca zorii :
mi-ești dragă, și zadarnic
vrei zorii-n mîl să-nvălui !
Nu-ți smulge `pururi poala
din mîna mea, frumoaso,
să-ți luminez grumazul
c-o salbă de săruturi !
N-am aur, dar din marea
acestui har voi face
asupra ta de-a pururi
să cadă ploi de perle !

Khaghani

(?—1199)

Fiul unui tâmplar și al unei sclave creștine din Roma, devenită mahomedană, s-a născut în Gandge. Unchiul său, medic, l-a îndrumat spre știință. A murit la Tabriz, unde a trăit într-o pioasă sihăstrie. Panegirist, dă strălucire acestui gen artificial, printr-o imaginație strălucitoare și un bogat temperament poetic.

SERAIUL DIN MADAOEN ¹

O, inimă setoasă de pilde și povețe,
închipuie-ți seraiul din Nadaoen — oglindă
în care se răsfrînge puzderia de pilde
a celor petrecute aici, odinioară...
Pe drumul căre merge la braț cu fluviul Tigru
să faci popas, odată, la Madaoen și, iarăși,
privind vărgatul Tigru, să plîngi pe vechi ruine.
Chiar Tigrul însuși plînge, de parcă-o sută tigri
revarsă-n loc de lacrimi de sînge — foc din gene !

¹ Vechea capitală a șahilor sassanizi, situată la 40 km de Bagdad. Ruinele seraiului se văd și astăzi.

Vezi Tigru! cum ravărsă din gură calde spume,
de parcă din arsura cumplită-a răsuflării
pe buze-i iese spuza vărsatului cel negru !
Vezi Tigru-aprins ! Îl arde văpaia nostalgiei.
Ai auzit vreodată să ardă apa-n flăcări ?...
Plînge-l pe Tigru, plînge-l, dă-i dijma ta de
lacrimi,
cum dă și Tigru! dijmă ajuns pe buza mării.
Păreri de rău și-oftături de s-ar uni cu Tigru!,
ar curge, jumătate ca vatra de jărat,ic,
și jumătate negru ar curge, de mîhnire...
De cînd se rupse lanțul cu clopoțel¹ din poarta
seraiului, în lanțuri e Tigru!, și ca lanțul,
inele în inele, își șerpuie preaplinul.
Din cînd în cînd, o, suflet, cu-a lacrimilor limbă
mai cheamă iar seraiul, și fie ca urechea-ți
din inimă s-audă de prin serai — răspunsul.
Pe zid, oricare „dinte“ de meterez e gata
să-ți dea o pildă nouă ; din vîrfu-oricărui „dinte“
Și pînă-n rădăcină — primește o povață !
Ruinele ți-or spune : „Ești zămislit din pulberi,
și noi sub tălpi îți sîntem umile pulberi — calcă
și lasă-ne din gene doar două sau trei lacrimi !
Pe drept cuvînt, de-atîta cîntat de cucuvele
ne vîjiie, greu, capul ! Din ochi ne dă balsamul
de trandafiri, durerea de cap să ne-o tămădui.
De ce te miră faptul că-n ierburile lumii
vin cucuvele după privighetori și vine
cucuvăitul cobei după-argintate triluri ?...
Noi care am fost „sala de judecată dreaptă“
ajuns-am rău, ruină ! Atuncea cum ajuns
seraiu-n care, crînceni, tiranii asuprîră ?...
Te-ntrebi : seraiul ăsta cît bolta de azururi

¹ Șahul Kesra Nușiravan, se spune că a pus la poarta seraiului său un lanț care făcea să sune un clopoțel anunțîndu-l astfel că un nedreptățit îi cere ajutor.

căzut-a din porunca venită de la bolta
cea veşnic rotitoare ? Sau poate din porunca
venită de la Domnul ce ne roteşte bolta ?...
De ochii mei nu rîde că plîng amare lacrimi,
căci lumea o să rîdă de ochii ce n-or plînge.
Am fost serai şi-avurăm, jur-împrejur, păreţii
cu zugrăvite chipuri de om şi pragul porţii,
la fel, cu mozaicuri de zugrăvite chipuri.
Am fost seraiu-n care ocîrmuiră şahii
slujiţi de domnitorii din Babilon, de-asemeni
slujiţi şi de sultanii din Turkestanul mîndru.
Am fost noi tronul falnic şi de temut, că leu-i
din baldachin făcut-a să tremure-n cer Leul ¹ !
Deschide ochiul minţii şi vezi străbune vremuri
cu lanţul prins la poarta seraiului şi-o lume
împestriţînd bazarul ! Descalcă-ţi trăpaşul
şi fruntea-n colb ţi-aşterne, să-l poţi vedea sub
talpă
de elefant pe Nooman ² cînd şahu-l face...
şah-mat !

Pămîntu-i beat : băut-a în loc de băutură
din a lui Hormoz ³ ţeastă, cald sîngele lui Kesra ⁴.
Poveţele înscrise pe-a lui Hormoz coroană,
c-o sută de poveţe-s mai multe, de cînd capu-i
mai cugetă-n ţărîină. Nuşiravan cu globu-i
de aur într-o mîină mi se juca, iar Parviz ⁵
cu prajii lui de aur. Pe toate le-a dus vîntul
şi le-a făcut fărîme ! Parviz pe la ospete
punea pe masă prajii de aur pentru oaspeţi,
făcînd din faţa mesii livadă-mbelşugată.
Acum Parviz pierdut e, nu mai vorbi de dînsul —

¹ Constelaţia Leului.

² Rege arab, vasal sassanizilor, executat de şahul Persiei.

³ Şah sassanid.

⁴ Nuşiravan.

⁵ Şah sassanid, renumit prin luxul şi bogăţia curţii sale.

dar unde-s prajii de-aur ce-i dăruia la masă ?
 Aminte ia, se spune : „O, cîte nu lăsară
 cei ce s-au dus ¹“. Dar unde s-au dus încoronații ?
 E greu de ei pămîntul, borțos de ei, de-a pururi !
 Vai ! ce tîrziu va naște pămîntul greu, de-a pururi !
 Da, nașterea-i grea, însă primit-a lesne plozii ².
 Această băutură ce-o dă vița-de-vie
 e sîngele fierbinte din inima Șirinei ³,
 iar chiupu-n care sînge răstoarnă podgoreanul
 e frămîntat din apa și-argila lui Parviz.
 Puzderie de trupuri puternice-nghițit-a
 pămîntul cu ochi lacomi, și încă sătul nu e.
 Cu sînge de odrasle își rumenește-obrajii
 acest Zal ⁴ cu sprînceana și pleata colilie
 și-această neagră Mumă ⁵ cu țîțe de-ntuneric.
 O, Khaghani cerșește de la această poartă
 de vechi serai povețe, ca de-astăzi înainte
 la poartă să-ți cerșească și împăratul Chinei.

RUGĂMINTE

Trimite-ne din părul
 de mosc o adiere,
 în zori, pe vînt s-ajungă,
 mireasmă sub pecete,
 iar de pe buza care

¹ Citat din *Coran*.

² Morții.

³ Favorita lui Parviz.

⁴ Tatăl lui Rostam ; aici, alegorie pentru zi.

⁵ Alegorie pentru noapte.

nu-i sufletului sprijin
pîn' la sfîrșitul lumii —
dă-ne-mprumut dulceața
săruturilor tale ;
doar știi că din iubire
ucis am fost de tine.
De-ajuns să fii a noastră
o zi, și să ne dăruie
amețitoarea floare.
Din păru-ți, o fărîmă
retează, și în lanțul
de cîrlionți ne leagă,
și fură de pe gură
zaharul sărutării
și ni-l trimite nouă,
despăgubire dulce...
Ia-ți vâlul de pe față
și dintru ochii noștri
înalță către soare
lumina-mprumutată !
Odată dă-ne veste,
prin braț de somn molatic,
că ne vom strînge-n brațe,
și altă dată vestea
ne-o dă prin graiul boarei
că ne-ndrăgești, de-a pururi.
În fiecare clipă,
Khaghani are-o mie
de chinuri născocite
de tine. Pîn' la urmă,
dă-i leacul să-și aline
un chin — dintre o mie !

CRUZIME

Firea-i acră nu și-a îndulcit-o ;
pieptu-mi arde-n flăcări, însă ochii
ei o clipă nu se umeziră...
De rușinea lumii, și dușmanii
cu dușmanii lor ades se-mpacă
doar de formă — ea nu vrea nici astfel.
Atît am rugat-o să se-mbune,
că mi s-a tocit și limba-n gură
de-a ajuns ca părul de subțire.
Nu și-a îndulcit nicicum acreala.
După ce-mi deschise pieptu-n două,
ca pe-o scoică vie, și îmi smulse
perla inimii, să mi-o străpungă,
nu mi-a pus balsam pe rana-adîncă !
Mă scufund în dragoste ca-n valuri,
și ea-mi dă să beau numai mîhnire.
Rea crescînd din rădăcina lumii,
mi-a făcut rău cît nu-mi face lumea !
Spinii întristării-a pus sub pașii
lui Khaghani, și-acești spini din cale
să-i ridice — nu și-a frînt mijlocul.

NOAPTEA,-N CASA DRAGEI...

Noaptea,-n casa dragei, pe-ascuns, fără urme,
am intrat, ca duhul cel lipsit de umbră
și ca umbra-n tremur. Duhul dragei mele
n-a simțit în somnu-i lin nici o povară,
pentru că-mi lăsasem umbra lîngă ușă.

I-am văzut văpaia rumenă a feței
și-n văpaia-aceasta m-am topit ca smirna.
Fără să-mi dau seama, am scăpat un țipăt
și m-am căit foarte ! Draga mea cu acul
genelor cusut-a din mătasea feței
nou caftan să-mi deie, pentru că azi-noapte
în iatac, cu duhul, i-am fost dulce oaspe.
Draga bînd din cupă vinul roșu,-ndată
mi-a zvîrlit și mie cam o-nghițitură :
meritam prinosul, fiindcă-i sînt țărîna.
Lesne nu-i c-o lampă să găsești comoara,
de aceea lampa c-un suspin am stins-o.

SOCOATA VIETII

O, măria ta, Stăpîne,
fă-ne socoteala vieții,
trage-o linie pestriță
cu cerneală neagră-albă !
În afară de această
linie de nopți și zile —
care-i roada și folosul
ce ți-l dă seraiul ăsta
strîngător de hîrci și inimi ?
Lumea asta e o masă
de ospăț și fiecare
-nghițitură e otravă.
Viața e un vis și moartea
îi este tălmăcitoare.

LĂCOMIA

O, Khaghani, nu-ți pierde cinstea,
cerșind fărima ta de pîine,
căci lăcomia ce-ți ia cinstea
curînd îți va lua și duhul.
Cît suferi Adam cel lacom
de grîu-naînte de-a fi pîine ¹ !
Ce pătimî el, pătimi-vor
toți cei care cerșesc o pîine !
Cîte furnici c-o firmitură
de pîine ce-o tirăsc pe cale —
nu pier, strivite sub picioare ?
Vezi cel băiat cum prinde pește,
cînd pune-n undița lui pîine ?
Nu-i de mirare că și omul
ca peștele își pierde viața
din lăcomia lui de pîine.

¹ După *Coran*, mărul cunoașterii din raiul creștin este înlocuit cu bobul de grîu în raiul islamic.

Zahir

(?—1201)

S-a născut în Faryab, lângă Balkh, și a murit la Tabriz. Panegirist, îi imită pe Anvari și Khaghani. Contribuie mai cu seamă la evoluția gazelului.

ZORI DE ZIUĂ

Cînd în zori de ziuă-mpurpuratul
nor își-naltă cortul în grădină,
roza iese din iatacu-i gingaș,
unde s-a iubit, și-acum pășește
din serai în foișoru-i verde ¹.
Vremea-atît de dulce-i și senină,
că dacă ai zugrăvi o față
cu un vîrf de trestie despicață ²,
fața zugrăvită-ar prinde viață.
Din ce pricină atîtea păsări
triluie-n extaz, și cine oare
zvîrle de pe crengi potop de roze ?

¹ Metaforă pentru bobocul rozei care își deschide petalele între frunzele trandafirului.

² Textual, *kalem*, *condei de trestie*.

De ce bate-n palme foșnitoare
verdele stejar cînd încă zveltul
chiparos nu s-a pornit să joace ?
Parcă a grădinilor mireasă
se arată-n lume, și de-aceea
boarea dimineții-a mosc miroase
și din nour cad mărgăritare.
Iarba verde încă de pe buze
nu și-a șters colastra și-i asemeni
celor tineri căror le mijește
umbra verde-a primelor tuleie.
Beat, narcisul își cufundă fruntea
grea în somnul de după beție,
cînd din ochi mai fumegă, alene,
aburii de rouă-ai mahmurelii.

VOROAVĂ DESPRE FRUMUSEȚE

Într-o seară-n corul cerului acelor
care-au fost de față la zidirea lumii ¹
despre frumusețea ta porni voroava
și se-ntinse-aceasta, trunchi cu multe ramuri :
unii lăudară fața, alții părul,
unii doar aceste fragede podoabe,
alții doar aceste bucle și inele.
Parcă toți icoana feței de lumină
ți-o vedeau răsfrîntă în oglinda lunii !
Două mii de aștri cu inimi robite
de lumina-acestor doi obraji ce cată
inimi să-nrobească te priveau, și alte
două mii de aștri îndrăgiră-aceste

¹ Aștrii, care au fost creați înaintea lumii pămîntene.

două miresmate bucle de-ntuneric !
 Cînd Înțelepciunea a văzut nebunii
 cum se-aprind de dragul tău, atunci în sine-și
 a găsit o mie de pretexte slabe
 să se-azvîrle-n vîntul nebuniei oarbe.
 Inima-mi de-ndată ce-auzi de lanțul
 părul tău moale, rupse ale minții
 lanțuri, care-ncurcă umbletul cămilei —
 strigînd : „Nebunia-i atotștiutoare !“
 Vai, în noaptea asta trupul meu prea slab e,
 inima prea-mi arde și nu am putere
 să fug, nici răbdare să rămîn cu tine !
 De cînd auzit-am spusa celor aștri,
 de izvorul gurii tale-mi este sete
 și din ochi vărs rîuri de lacrimi pe față.
 Încă din adîncul inimii răzbate
 flacăra dorinței și-ncă poala-acestor
 gene o mai tîrîi prin lacrimi de sînge.
 Mi-au rămas din viață doar aceste două :
 inima cît punctul slovei *mim*¹ și-un mijloc
 cît e semicercul lui *nun*² (amîndouă,
mim-nun, eu înseamnă-n limba persiană).
 Pe-o astfel de rană-a dragostei doar ochii
 tăi îmi sînt balsamul, gura ta mi-i leacul !

DRAGOSTE ȘI CAPRICIU

Deși între iubire și capriciu
 e osebite, totuși amîndouă
 se-mpacă în același trup, se știe.

¹ Litera *m* din alfabetul persan, care seamănă cu un punct prelungit în jos într-un fel de virgulă.

² Litera *n* : un semicerc cu un punct în mijloc.

Îndrumă-ți pașii după fapte bune,
căci șnurul musulmanelor mătănii
e-același șnur pe care mîini de preoți
înșiră creștineștile mătănii...
Cum pînă la sfîrșit pîndită-i lumea
din spate și ucisă,-acel ce nu e
ucis de-a ta iubire,-i un cadavru.
În bătaia dragostei nu-i pasă
de viață celui răstignit de tine,
și cine scapă viu din înfruntarea
cu draga lui — roșește de rușine.
Cînd pentru oameni-nalț o rugă, mîrmur :
„Să nu dai, Doamne, sănătate celui
ce-i bôlnav și de dragostea lui zace !“

TĂCUTELE MELEAGURI

Nici o mireasmă de iubire
n-adie din aceste vremuri
și nici o răsufare dulce
nu vine din meleaguri mute,
să-mi mîngiee sărmanul suflet.
Zadarnic inima în leagăn
mi-o leagăn ca pe-un prunc, șoptindu-i :
„Deretică și șterge colbul,
căci draga-ți va veni în casă !“
Nimeni din lume nu-mi răspunde
la plîngerea după iubită ;
doar muntele, din vreme-n vreme,
mai dă răspuns în lung răsunset.
Trecut-a viața mea, iar draga
o noapte n-a venit să doarmă-n
culcușul meu, pe-aceeași pernă.

Nu mi-a ținut de cald o noapte ;
cui i-a ținut de cald o viață ?
Cînd palmierul tinereții
mi-l frînge toamna, ce foloase
îmi va aduce primăvara ?
Voi plînge, dragă, după tine
pînă la ziua judecății —
deși Zahir se îndoiește
că judecata o să vină...

NOAPTE, DACĂ PĂRUL DRAGEI...

Noapte, dacă părul dragei nu-ți încătușă picioare,
de ce mergi împiedicată ? Nu mai știu cît ești de
mare !
Ziuă, nu iubești ca mine, ca să plîngi pe-un
ușuratic
jurămînt, și-atunci de mine rizi cu buze de jărat.

RUGA NE-AM FĂCUT SPRE KAABA...

Ruga ne-am făcut spre Kaaba-n casa de derviș,
păgînă,
și ne-am împletit cunune din spurcata ei țărînă !
Sîntem amfora ce moare, gura aplecînd pe gura
cupei, și jertfim în zîmbet duhul pentru băutură.

DA-MI VIN LIMPEDE ȘI RUMEN...

Dă-mi vin limpede și rumen de rubine și lalele,
gîtul amforei deschide-l, să dea sînge în ulcele,
căci afară de-astă cupă alt prieten n-ai în lume
limpede pe dinlăuntru, precum vinul ăsta rumen !

Nezami

(1141—1209)

Este maestrul romanului în versuri și unul dintre cei mai mari poeți ai Iranului. S-a născut la Gandge, oraș în Caucaz (astăzi Kirovobad, în R.S.S. Azerbaidjană). Celebra sa antologie (Khamse) cuprinde cinci opere: Comoara tainelor, un poem didactic conținând anecdote morale și mistice. Celălalte patru sînt romane cu subiecte inspirate din istorie sau din legende: Khosro și Șirin, Leili și Madginun, Șapte idolițe și Cronica lui Alexandru. Nezami nu este un poet facil. Ideile sale sînt subtile și împerecherea cuvintelor surprinzătoare. Stilul rafinat întrebuițează resursele unei vaste culturi literare, științifice și filozofice. Imaginația sa vie este pusă întotdeauna în slujba efectului estetic, cuvintele și metaforele alese în vederea armoniei de ansamblu. Opera lui Nezami este de o rară perfecțiune, mereu imitată, dar niciodată egalată.

DUMNEZEUL-CUMPĂTARE

Luna cînd descrește, seamănă cu păru-ți
negru de albastru, iar cînd îți privește

fața, într-un zîmbet se și luminează.
Vesel fii de-această lume, fiindcă nimeni
nu te-ntrece-n merit, și nu-ți face gînduri,
căci nici pînă astăzi nu ești robul lumii.
Fii cu toți asemeni țărnei de sub talpă.
Fii sărman, nimica să nu ai, ca vîntul.
Colbu-i bine dacă nu e în amestec
cu țărîna : zboară-n spulber mai ușure.
Inima, smerită, pururi ți-o îndreaptă
doar spre Cel-din-ceruri și spre cumpătare,
căci doar cumpătarea-ți este Cel-din-ceruri !

TINEREȚEA

Dacă moara-și ninge colbul
alb pe hainele cuiva,
cînd îl scuturi, nu rămîne
pe el nici un fir de colb.
Dar pe-oricine moara vremii
își va cerne colbu-i alb,
poți să-l speli cu mări o mic,
va rămîne coliliu...
Oare, ce e tinerețea ?
Numai doruri și dorinți
care-ți tulbură gîndirea
vrînd mereu să le-mplinești.
Cînd ajunge bătrînețea
să ocîrmuie-un popor,
dorurile-atunci sînt smulse
într-un an din orice om.

BĂTRÎNEȚEA

Un tînăr spuse unui om cărunt :
„Ce-o să mă fac, când voi  mb tr ni,
căci draga va fugi de mine-atunci ?“
Răspunse cel b tr n, bun grăitor :
„La b tr ne e  nsu i vei fugi
de draga ta, căci ori icare cap
c nd ceru-l va ploua cu viu argint,
fugi-va de-orice idol argintiu,
cum fuge în p m nt argintul-viu“.

ZIUA DESP RTIRII

Auzii că Platon, zi  i noapte,
lumea potopea-n potop de lacrimi.
Fost-a întrebat : „Au pentru cine
ochii tăi revarsă-at tea lacrimi ?“
„Ochii nimănui, răspunse Platon,
nu s-au umezit fără pricină.
Pl ng  st trup  i suflet, alipite,
care s-au deprins de multă vreme
amîndouă, să trăiască-alături.
Legătura-aceasta va fi ruptă.
Pl ng de-acum, plîng ziua desp rtirii !“

ARTA

Das v r   te- i arta c t mai bine
c nd ești artist, deschide-ntr-una u a
spre taine-ascunse, n-o păstra închisă.

Cui nu i-a fost rușine să învețe,
din apă smulge-va mărgăritare
și smulge-va rubine dintr-o stîncă.
Cel ce e hărăzit pentru știință,
nu se va rușina să o și-nvețe.
O, cîți mintoși, din fire însă leneși,
n-ajunseră în tîrg să vîndă oale,
și cîte oarbe minți, luînd lumină
din cărți, ajunseră să fie juzii
peste toți juzii din întreaga lume !

O, LUNA MEA NURLIE !...

O, luna mea nurlie,
la cine fi-vei oaspe ?
Simbol al frumuseții,
a cui iubită-fi-vei ?
Pe creștet porți, de ambră,
a șahului umbrelă ¹ ;
la noapte, sub umbrelă,
pășind ca o șahiță —
pe cine adumbri-vei ?
Nu, trestie-de-zahăr
nu-ți spun, căci ești mai dulce !
Nu-ți spun nici „răpitoare
de inimi“, fiindcă-n inimi
pătrunzi ca duhu-n carne.
La noapte unde fi-vei ?
Te-ai dus și duhu-mi dus e
din clipa despărțirii !

¹ Alegorie pentru părul iubitei.

O, chin și rană vie
a lui Nezami, spune-mi,
al cui leac dulce fi-vei ?

M-AM ÎNDRĂGOSTIT DE TINE...

M-am îndrăgostit de tine !
Ce poruncă-mi dai — pe calea
dragostei să mi te-apropii,
sau pe calea băătăiei ?
Cît am inimă și suflet
mi te caut pretutindeni,
ca pe inimă și suflet !
Ori mă prăbuș în prăpaste,
ori de umăru-ți mă sprijin !
Pentru dragostea de tine,
o cetate mi-i dușmană !
De nu-mi dai nici tu crezare,
cine-atunci să mai mă creadă ?
Oriunde te văd, de vălul
negru mi te prind, de păru-ți ¹ !
Știi că nu primește-osîndă
cel îndrăgostit, cu mintea
rătăcită prin deșerturi.
Cum mă chinui fără tine,
nimeni să nu-ndure chinul
despărțirilor de tine !
Mîna nu mi te ajunge,
și, lipsit de a ta umbră,
n-am astîmpăr nici o clipă !

¹ Cea mai mare ofensă care i se putea aduce femeii musulmane : dezgolierea capului și atingerea părului.

MOARTEA FLORII-DE-LILIAC ¹

Întotdeauna-n vremea cînd frunze cad din ramuri
cădea-vor stropi de sînge din frunze și din ramuri.
De dinlăuntrul crengii țîșnește sînge-afară
și picură prin porii din fiecare frunză...
Bolnavă-i creanga, parcă vărsatul negru-o roade,
și frunza care cată comori de aur, află
țărîna, și la față se face ca țărîna.
Narcisul își încarcă bocceaua pe cămilă,
cișmirul de pe tronul lui verde se prăvale,
obrajii iasomiei pălesc umpluți de riduri,
iar roza-și pleacă fruntea pe cronica tristeții.
Pe creștetul cîmpiei se răsucesc zulfii
de iarbă în vîrtejuri de pulberi, precum șerpilor.
Din zări, cînd se pornește iar crivățul să sufle,
cad veștedele frunze, și-aceasta-i de cînd lumea :
corăbiile grele cînd fug de spaima morții
azvîrle marfa-n valuri, să scape de furtună !
Copiii negri-ai viei cu gîturi retezate,
sub streșini de ceardace mai spînzură de-o coardă.
Un măr, avînd bărbia scobită, acum rîde
de-o rodie, cînd vede că sînu-n două-i crapă
și sîngele se scurge pe aurita-i coapsă.
Fisticul mai rînjește din strîmba-i gură spartă,
pe cînd măceșa strînge-a muștrare gura mică.
În ăst prăpăd al toamnei în toi a fost rărită
grădina Leilii, Floarea-de-liliac, adică.
Din tronul măreției căzu-n fîntîna boalei.
Grădina-mbobocită s-a deocheat, și vîntul
îi trase-o palmă peste a sufletului lampă.
Odinioară capu-i legat în vâl de aur,
acum îl leagă vâlul de-albastru întuneric.

¹ Textual : *Leili*, înseamnă : *Floare-de-liliac*.

Odinioară trupu-i gingaș foșnind mătăsurî,
acum e slab și moale ca firul de mătase.
Odinioară fața-i lucea ca luna plină,
acum e subțiată și rece semilună.
Dogoarea verii-i șterse lin boabele de rouă
și vîntu-i rupse roșii petale de lalele.
Fiori fierbinți și friguri îi doborîră trupul,
spuzeala-i arse buza de palid zahăr-candel.
Mărețul chipreș verde se frînse în țărînă,
și lîngă rădăcină-i se cuibări păunul.
Căzu Leili ca boaba zvîrlită de păstaie,
și vâlul de mătăasă îi coborî pe față,
cînd ușa tainei sale spre maică și-o deschise :
„O, blînda mea măicuță, ce să mai fac de-acuma,
cînd supse căprioara cu laptele și-otrava ?...
Ce dragoste-i aceasta, de parcă-mi beau din
sînge ?...

Ce viață e aceasta, amară, de-mi dau duhul ?...
Din fierea mea sorbit-am pe-ascuns, pînă ce chinul
din inimă mi-ajunse pînă aici pe buze.
Cînd duhu-o da pe gură suflarea-i de pe urmă,
pot să-ți destăinui, maică, din inimă-orice taină.
În clipa cînd muri-voi, căci dragul mi-i departe,
pe gene dă-mi negreală din colbu-adus de pașii
iubitului ; din daru-i, mătăasă violetă,
mă-mbracă, și pe creștet stropește-mă cu apă
de trandafiri, din lacrimi, și-apoi mă parfumează
cu dragostea ta, smîrnă zvîrlită pe jăratic.
Presară-mi trandafirii cei galbeni peste giulgiu,
stropește-mă cu camfor din spuma rece-a gurii
și plînge-mă cu lacrimi de sînge, înroșește-mi
în sînge acest giulgiu de tînără martiră,
căci roșul e culoarea sărbătorească-a nunții.
Gătește-mă mireasă și mă coboară-n grăpă,
o clipă dă-mi țărîna cu vâlul-i să m-adumbre.

Cînd va afla pribeagul meu drag, Madjnun, că
însămi

m-am pribegit din țara aceasta, va să vină
pe-a datinilor cale, coșciugul să-mi sărute.

Aici, la căpățiul țărîinii mele, dragul
va vrea să-și vadă luna, și va vedea argila.

«E draga mea, ciudata și scumpa mea iubită
sau doar o amintire, pămînte, de la mine?»

Pe-argila mea pribeagul cel pămîntean va plînge
și va jeli amarnic, zdrobit de suferință.

«Pămîntule, cuprinde-o și leagăn-o în brațe,
n-o umili privind-o, fă să se simtă bine !

Inima-ndrăgostită ce n-o găseai, mîngîie-o
și basmele știute de tine i le-nșiră !

Pămîntule,-am păstrat-o ca pe-o comoară vie,
ca mine-acum păstrează-o, ca pe-o comoară vie !»

Apoi, să-i spui, măicuțo : «Ea, Leili și seraiul¹
acesta strîmt, cînd rupse cele din urmă lanțuri,
cu numele-ți pe buze își dăruie suflarea,
cu dragostea-ți în sine-și se pogori în groapă !

A ars în neprihana iubirii, jertfind duh-u-i.
De ce mă-ntrebi pe mine, Madjnun, cum ea

plecat-a ?

Cu dragostea de tine s-a pribegit din lume,
și cît trăi pe lume n-avu o altă treabă
decît să ardă-n chinul de-a te iubi pe tine.

În clipa cînd mîhnirea de tine o ucise,
luă cu sine-n moarte durerea drept merinde,
și din pămînt suspină în dorul după tine...

Ca morții care-adastă din șirul de morminte,
adastă Leili, ochii rotindu-și-i pe cale,
pîndește, neclintită, să vii, călcîndu-i pașii,
cu capu-ntors în urmă te-așteaptă lîngă dînsa.

¹ Lumea pămînteană.

Odată și odată scăpa-va de-adăstare,
grăbește-te și du-te să-ți strângi comoara-n
brațe !»“

Rosti acestea Leili cu ochii plini de lacrimi,
și sufletu-i purcese spre noile tărîmuri.
Aduse-aceste taine din inimă pe limbă,
și, căutînd ea Duhul atotstăpîn pe duhuri,
își dete grabnic duhul de aburi de pe buze.
Cînd mama-și văzu fata mireasă a veciei,
i se păru că-i ziua de-apoi în clipa-aceea.
Își trase de pe tîmple și de pe creștet vălul,
lăsînd în patru vînturi, ca iasomia-păru-i...

COCOȘUL DIN CER

Auzit-am că deasupra
cortului acesta verde
stă cocoșul alb la pene,
colo-n cerul cel din urmă.
Cînd cocoșul alb în toba
lui din ciocănele bate,
toți cocoșii de prin lume
prind din aripi, toți să bată.
Ăst cocoș din cerul ultim
sînt eu însumi, fiindcă zilnic
cînt cu zorile-mpreună,
cînt mereu un proaspăt cîntec !
După cîntul meu cocoșii
toți din țară își înalță
cîntecul zicînd : „Acesta
este cîntărețul lumii !“...

LOCUL DE VECI

I-au spus lui Socrate : „O, maestre,
duhul cînd ieși-ți-va din cetate,
mădularele-ți încremeni-vor...
Locul tău de veci unde să fie ?“
Înțeleptul a răspuns c-un zîmbet :
„De cei duși, cei ce rămîn în viață
inima nu trebuie să-și lege.
Cît sînt încă viu în lumea asta,
bine să mă țineți de picioare,
și-apoi, loc de vecinică odihnă —
unde vreți, săpați-mi, orișunde !“...

Attar

(?—1220)

Ca și tatăl său, era vânzător de parfumuri în Nişapur. A studiat la Bagdad, fiind captivat de doctrina dascălilor sufiști. A murit prin anul când mongolii au năvălit în Nişapur. Opera lui Attar este vastă: Memorialul sfinților (o lucrare în proză cuprinzând biografiile șecilor sufiști), Divanul liric și două masnavi (romane lirice), Cronică preceptelor și Colocviul păsărilor. Acesta din urmă, de 9.200 versuri este capodopera poetului, în care descrie, sub vălul alegoriei, evoluția spiritului pe calea sufismului. Attar, socotit unul dintre marii reprezentanți ai sufismului în Iran, a avut o largă influență asupra multor generații de poeți.

PRAGUL LĂCAȘULUI CERESC

Baiazid¹ ieșit-a noaptea din cetate
și-a văzut că lumea nu se mai frământă.
Luna era plină, luminînd puternic,

¹ Celebru sufist (mort în 875).

că se luminase noaptea : zi-n amiază !
Ceru-avea podoabe și cercei de aștri,
aștrii-aveau podoabe și cercei de ceruri !
Șeicul străbătuse șesul și deșertul,
și nimic în cale, nici o tresărire.
Se iscă-n adîncu-i mare tulburare :
„Doamne,-n piept îmi bate inima, mă zbucium,
îngenunchi în pragul măreției tale
și mă-ntreb : lăcașul tău de ce e oare
gol, pustiu de oameni dornici să te vadă ?“
Glas din cer răspunde : „Umbră călătoare,
ce te miri că șahul nu primește-n pragu-i
orice ins ? Cinstirea lui ne cere-aceasta.
Țină-se departe de a noastră poartă
oricine întinde mîna să cerșească !
Cînd ea, măreția-mpărăției noastre,
dăruie lumină, pe-adormiți i-alungă.
Oamenii-adăstat-au ani de nopți și zile,
dintr-o mie — Domnul să aleagă unul.“

DRAGOSTEA CĂLUGĂRULUI

Cum s-a îndrăgostit sărmanul
călugăr de la monastire,
cînd fața și-ascundea de lume ?
Nu-și ridică spre nimeni ochii
și prin neprihănirea-adîncă
vrăjea mulțimea credincioasă.
Ci în a dragostei văpaie
cînd a căzut, doar din iubirea
ce-l mistuia pe dinlăuntru,
mai asculta creștina slujbă
a lui Isus Mîntuitorul.

Nu-i voie-n legea lui Mesia
să te îndrăgostești, păcat e.
Cum s-a îndrăgostit monahul
sporindu-și chinul schimniciei ?
Sau poate că iubita noastră
ieșind din vinărie-aseară
cîntă un cînt dezvăluindu-i
ce l-apăsa pe dinlăuntru :
„Oricine-n dragoste cîștigă,
într-un necaz se prăbușește.
Cel ce în dragoste cîștigă,
va pierde lumile-amîndouă
numai din pricina acestui
necaz ce-n dragoste-l cîștigă !“
Călugărul în vremea-aceea
dădea ocolul monastirii
și auzit-a, vai ! deodată
cuvîntu-acelei idolițe.
Pe-acoperișul monastirii
suind ca să-i privească fața,
de dragul feței orbitoare
s-a prăbușit în colb cu fața,
din dragoste înnebunit-a,
s-a tulburat — după o vreme.
Degrabă, de la gît, și lanțul
cu cele șapte iconițe
a' lui Christos Mîntuitorul
le-a rupt, și foc el monastirii
dădu, și sparse și icoane ;
și din cupola monastirii
o vîlvătaie-atinse cerul !
Și-apoi din mîna dragei sale
bea vin mereu, și lăutarii
cu cîntece din alăute-i
ștergeau rugina de pe cupă.
Nestîmpărat și beat într-una,

gemea adesea printre lacrimi :
„Făcut-am cele nefăcute
și ce n-a fost — acuma este !“

DUPĂ MOARTE

O, voi, soți întru răsuflet, cînd la căpătîiu-mi
moartea
a venit, de pe picioare prăbușitu-m-am în sînge !
N-am plecat crezînd că mîine o să-mi mai arăt
obrazul,
nici sperînd că o să vină lîngă mine vreun
prieten...
Dacă va veni vreodată după moarte, o să-ntrebe
doar mormîntul, de adresă și vreo veste de la
mine...
De mi-ar da țărîna toată printr-un ciur, ar fi
zadarnic ;
n-ar găsi nici o fărîmă din făptura mea, nici
urmă...
Ști-voi numai eu și ști-voi cîte-am tras în
cripta-ngustă,
nimeni în afar' de mine nu va ști ce-a fost pe
capu-mi !
Mulți în viață îndurat-au chinuri multe de la
mine,
dar scăpară-acum de mine, și nici capul nu-i mai
doare.
Cui să-i număr arătîndu-i suferințele-mi din
suflet ?
Pîn' la ziua învierii n-aș mai isprăvi să număr !
Am plecat cu mîna goală, inima de chinuri plină ;
alții-au jefuit argintul și comoara mea de aur !

Din belșug, în multe zile, multe nopți mîncat-am
 și-am dormit, dar sub țărîină nu mai am nici nopți,
 nici zile.
 Ce să spun că din mîncarea și din somnul de o
 viață
 n-a rămas decît rușinea și-o dorință fără sațiu
 de-a mai mesteca bucate și de-a trage aghioase...
 Mult m-am străduit, și totuși n-am făcut nimic în
 lume ;
 din ce n-am făcut, au cine va vorbi de-a' mele
 fapte ?
 Nu, să nu vă pierdeți vremea fără păs, asemeni
 mie,
 că-ntr-o zi vă strînge moartea de curea, precum
 mă strînse.
 Am rămas ca-ntr-o pustie pîn' la ziua judecării,
 fără cal, fără merinde — vai, păcat de drumeție !
 Ieri am fost cocoș de munte printre ierburi
 fermecate,
 astăzi mi-au căzut și aripi și strălucitoare pene !
 Ieri mă răs fătam în jilțul cinului și al cinstirii,
 astăzi cinul și cinstirea mi-l aduce doar sicriul !
 Giulgiul meu e ud de sînge și uscată-mi este gura
 de țărîină — iată-n criptă băutura-mi și
 merindea !
 Dorm sub lespede, și-ntreaga noapte soții mă
 veghează,
 și din jale pentru mine plîng mereu, ca bocitorii.
 Aș dori atît, prieteni, ca la moartea mea să
 plîngeți
 oîndă cînd, în drum, din lacrimi colbul s-ar porni-n
 șuvoale.
 Vai, păcat că din durerea și din binele din urmă
 nu veți mai primi din parte-mi, nici cît un suspin,
 vreo veste !

Vai, păcat că n-am vreo știre despre unde-mi este
 ochiul
 cel preavăzător și unde-i inima mea călăuză !
 Vai, păcat că amuțit-a glasu-mi dulce-odinioară,
 glasul meu după perdele de țărână și de bulgări !
 Vai, păcat că în capcană, cînd căzut-am, îmi
 căzură
 vreo treizeci mărgăritare din această scoică-a
 gurii !
 Vai, păcat de veștejirea și puzderia de chinuri,
 cînd s-a scuturat și roza buzelor, precum zahărul !
 Vai, păcat de chipu-mi mîndru, cum e soarele,
 cînd palid,
 cum e trandafirul galben, și-a fost scos, osoși, toți
 spinii !
 Vai, păcat că-n vîntul morții care pîrjolește lumea,
 frunze mi-am pierdut și roade în țărîna criptei
 mele !
 Are-Attar, de sînge negru, inima îndurerată,
 pînă cînd, dintr-o ochire, Domnul va
 strălumina-o !

CALEA SPRE LUMINĂ

Dragostea de fața lui frumoasă
 arde ca o mare de văpaie :
 cînd din foc ți-i zămislită firea,
 arzi iubind, căci asta-i rînduiala !
 Unde lumînarea își revarsă,
 brusc, lumina — fluturile arde-n
 dragostea-i atotmistuitoare !
 Dacă taina dragostei o cauți,
 treci prin necredință și credință !

Dar acolo unde e iubirea,
nu-i loc de credință-necredință.
Cel îndrăgostit pornind pe calea
cerului, e-asemeni umilitei
umbre care zace pe țărînă...
După-o vreme, umbra se subție,
apoi pierе, cînd, din depărtare,
soarele, la pîndă, o adastă...
Cine-n marea-aceasta de văpaie
perla adevărului o află,
a scăpat de lumile-amîndouă.
Pe această cale spre lumină,
Attar a căzut într-o fîntînă
care-i mai presus de trup și suflet,
mai presus de ură și iubire.

MINUNE

M-am pierdut în mine însumi, pînă
m-am pierdut pe mine din vedere.
Am fost rouă din adîncul mării
și acuma sînt cu marea — una.
De la început am fost o umbră
prăbușită-n pulberea țărîinii,
dar cînd soarele sui-n amiază,
am pierit făcîndu-mă lumină.
Am venit aici fără de veste,
și pleca-voi iar, fără de veste ;
de cînd am venit pînă pleca-voi,
parcă-am scos atîta : un răsuflet.
Nu, nu mă-ntreba : sînt fluture,
și-n văpaia feței sale scumpe
intru fără teamă și mă mistui !

Trebuit-a trupu-mi să se schimbe
într-un ochi, și-acesta să orbească ;
astfel, orb, prin nu știu ce minune,
să devin atoatevăzătorul...
Duhul lui Attar urcînd în slavă,
dincolo de lumile-amîndouă,
de lumina inimii lui — foarte
inima i s-a-ndrăgit, de-a pururi.

DACĂ EȘTI DRUMET DESTOINIC...

Dacă ești drumeț destoinic, mergi prin sîngele fierbinte !
Dacă pici de pe picioare, mergi în cap și-n tălpi,-nainte !
Pune-te la drum și mușcă-ți întrebările pe buză,
fiindcă cine ți-i alături va să-ți fie călăuză.

AM BĂUT LA MĂRI, O SUTĂ...

Am băut la mări, o sută, și-s uimit că mi-i uscată
buza, precum buza mării ! Buza cînd mi-i însetată,
caut iar să beau o mare, și nu văd că eu sînt marea,
și de-aceea-mi sînt uscate buzele arzînd ca sarea.

Moulavi

(?—1273)

Moulavi, Moulana sau Molla-yé Rumi s-a născut în Balkh. În anul 1230, din cauza invaziei mongolilor, s-a refugiat cu tatăl său în Asia Mică, stabilindu-se în Ghunie, unde a și murit. A studiat și a predat teologia pînă l-a întîlnit pe maestrul sufist Şams din Tabriz, care îi inspiră vreme de treizeci de ani marile sale opere literare. Masnavi cuprinde 26.000 distihuri și este considerată una din capodoperele sufiste ale tuturor timpurilor. Interesante sînt la Moulavi ideile înaintate în ceea ce privește evoluția existenței. Materia se transformă în plantă, planta în animal, animalul în om, omul într-o ființă superioară. Fiecare etapă de dezvoltare uită etapa anterioară, și în ea rămîne doar tendința și instinctul orb față de manifestările lumii. Trecerea de la o etapă la alta se face prin negarea repetată a celei anterioare, adică negarea negației. Moulavi consideră lumea o luptă a contrariilor. Contradicțiile se nasc din contradicții, se pot cunoaște prin contradicții; lumea este alcătuită din elemente contradictorii și de aceea totul este relativ și schimbător, iar, la sfîrșit, lupta contrariilor duce la armonie. În amintirea maestrului său sufist, Moulavi a scris un divan de gazeluri intitulat Şams Tabrizi — un ocean

clocotitor de efuziuni lirice și gânduri sublime adrese unei iubite invizibile și neasemuite în frumusețe, cu care mereu se unește și de care mereu se desparte.

FLUIERUL

Ascultă fluierul cum povestește
și cum se tînguie de-nsingurare :
„De cînd mă retează dintre trestii,
bărbații și femeile într-una
s-au jeluît cu sunetele mele.
Dă-mi inima de despărțiri sfărmată,
să-i povestesc durerea nostalgiei.
Oricine e pribeag și e departe
de-ai lui, dorește să se-ntoarne-acasă.
În orice adunare-amar mă jelui
și țin tovărășie celor veseli,
iar pe acei mîhnîți mereu îi sprijin.
Cîntîndu-i fiecărui cum îl doare,
mi l-am făcut de-ndată bun prieten,
ce-n taina din lăuntrul meu nu cată.
Nu-i taina mea de geamăt prea departe,
dar nu poate s-o vadă ochiul ager,
și nu poate s-o prindă nici urechea.
Nici trup de suflet nu se poate-alege,
nici sufletul de trup, fiindcă sînt una,
și nimeni n-o să vadă cum e duhul.“
Văpaie-i vaierul din fluier — piară
cine-n văpaia lui nu se topește !
Prin fluier, focul dragostei pătrunde,
și-al dragostei frămînt în vin se-aprinde.
Doar fluieru-i prieten celui care

a rupt a îndrăgirii legătură ;
doar ochii lui fac ochii să ne plîngă,
dezvăluind iubirea-n fața lumii.
Ca fluierul — cine-a văzut să fie
deodată și otrava, și balsamul ?
Ca fluierul — cine-a văzut să plîngă
în hohote, și-n hohote să rîdă ?
El spune despre-a dragostei cărare,
despre Madjnun și basmele iubirii.
Mintosul fluier îl ascultă numai
cel fără minte sau cu mintea beată,
așa cum, în afară de ureche,
nu are limba mușteriu mai dornic.
De n-avea geamătul acestui fluier
atît răsunet, n-ar fi fost o lume
de mierea cîntecelor sale plină.
Atîtea zile mi s-au dus mîhnite
și arse de a dragostei arsură !
Acelor zile ce s-au dus le spunem :
„Duceți-vă cu bine !“ Rămîi, fluier,
ce-n neprihană n-ai asemuire...

FANATISMUL

Omule, această lume-i
ca un pom, și noi pe ramuri
sîntem roade pîrguite.
Fructele ce-s crude încă
se țin strîns de creanga-mamă,
căci nu sînt nici arătoase
și n-au merite-osebite
pentru a vedea seraiul.
Cînd s-au copt și au dulceața

mierii, buzele lipindu-ți,
sînt, atunci, pe crengi, ușoare.
Fanatismul dimpreună
cu-ndărătnicia cruntă
sînt ca roadele necoapte :
cînd ești făt sugi numai sînge.

OGLINDA

O, cîtă silnicie vezi numai în alți oameni,
tu, omule, tot răul din tine-n ei s-ascunde.
Răsfrîntă-ți este firea în ei, pe dinlăuntru.
În dezbinare, ură, bătaie, schingiuire —
ești tu, pe tine însuți rănindu-te bezmetic.
Firește, în adîncu-ți nu vezi aceste rele,
altfel pe tine însuți te-ai dușmăni amarnic.
„Oglinzi sînt credincioșii privindu-se-ndeolaltă.”
Aceasta ne vestește chiar Mahomed, profetul.

LIMBA

O, limba mea flecară, mi-aduci atîta rău !
Cînd agrăiești zglobie, eu ce pot să mai spun ?
O, limba mea aprinsă, ești arie și foc —
dar pînă cînd vei pune pe aria-asta foc ?...
Se plînge bietul suflet de tine, pe ascuns,
deși, orice-i sporovăi, te-ascultă suspinînd.
O, limbă, ești comoară ce n-are un sfîrșit,
o, limbă, ești o boală ce nu-și găsește leac.

DORINȚA

Arată-ți fața, Doamne, căci dor îmi e de roze !
Deschide-ți gura dulce, căci dor îmi e de mierea
săruturilor multe ! O, soare-al frumuseții,
o clipă ieși din nouri, căci dor îmi e de fața
ta mîndră, luminoasă ! Din preajmă-ți, auzit-am
din nou cum sună toba și cheamă, strigă șoimul,
și m-am întors pe pumnul stăpînului meu, șahul.
Mi-i dor să mă răsfețe : „Mai mult să nu mă sîcîi ;
acum ia-ți zborul, du-te !“ Mi-i dor de-aceste

spuse :

„Mai mult să nu mă sîcîi !“ Dar prea puțină-i
pîinea

și apa lumii noastre și prea ne-nșeală,-asemeni
șuvoiului ce vine, dă peste mal și pierde...
Eu pește sînt, balenă : mi-i dor să-not în mare !
Asemenea lui Iacob strig : „Vai !“ trăgînd

nădejde

să-l mai revăd la față pe preafrumosul Iosif.
Cetatea fără tine, mă jur, mi-i închisoare !
Mi-i dor de rătăcirea prin munți și prin deșerturi,
dar silă mi-i de soții de drum prea ușuratici.
Mi-i dor de-Ali, ce-i leul stăpînului din ceruri,
mi-i dor de Rostam, fiul lui Destan, Plete-albe !
Mîhnitu-mi-s-a duhul de faraonul silnic —
mi-i dor de strălucirea privirilor lui Moise !
Ieri-noapte, Diogene ocol cetății dîndu-i,
căta c-o lampă-n mînă : „Sătul de draci și fiare,
mi-i dor de-un om, și-l caut !“ Răspunseră

bătrînii :

„Nu-l vei afla, cătat-am și noi odinioară“.

Răspunse Diogene : „Mi-i dor de-o nălucire“.

EVOLUȚII

Din materie pierit-am, să-ncolțesc în firul ierbii,
și-am pierit din firul ierbii, să răsar în erbivoră,
și-am pierit din erbivoră, să mă schimb în om,
anume.

Pot să spun că după moarte mă voi spulbera-n
nimica ?

Voi zbura și eu odată mai presus de lumea asta
și mă voi schimba în ceea ce mi-i teamă să-mi
închipui.

★

Mai întâi și-ntîi descinse în materie, și apoi
din materie căzut-a într-o plantă. Ani de zile
în materie trăit-a și nu și-a adus aminte
nici de-o luptă cu uscatul. Cînd căzu din plantă-n
vită,
nu și-a mai adus aminte de cum a trăit în plantă.
Iar aceste contradicții, pe care le știi prea bine,
l-au atras, ca dintr-o vită către om să năzuiască.
Apoi omul pribegit-a din meleaguri în meleaguri,
pînă-a căpătat în capu-i minte și înțelepciune,
dar de mințile-i trecute nu și-a mai adus aminte,
și din mințile-i de astăzi încă va sui pe trepte.

DESPRE MOARTE

Din pieirea ta primit-ai veșnicia ; de ce fruntea
ți-o întorci de la pieire ? Din pieire ce pierdut-ai ?
Viața pentru veșnicie ! Cea de-a doua e mai bună
ca întîia, și de-aceea însuți caută-ți pieirea,

și de-a pururea te-ncrede în schimbările eterne !
În pieirile-ți văzut-ai de mai multe ori vecia —
de ce mi te-agăți atîta de a trupului vecie ?...

CONTRADICȚII

Lumea noastră se înfruntă în cumplită bătălie ;
mii fărîme cu fărîme, precum cei ce-s credincioșii
cu acei ce sînt păgînii. Sînt fărîme care zboară
către stînga, iar acestea către dreapta ; o fărîmă
de sus vine, de jos alta. Dar privește bătălia
lor de astăzi, ca și cum ar fi-mpietrite-n

nemișcare.

Bătălia lor de astăzi este-n cea de ieri ascunsă,
contradicțiile-acestea-n cele mult mai vechi le
dibui.

★

Lumea ni-i statornicită din această bătălie,
cată-adînc în fenomene și-ți vei dezlega problema.
Patru stihii stau ca patru vajnice cariatide
care țin tuspatru-n creștet toată temelia lumii.
Fiece cariatidă surpă însă pe cealaltă,
cea de apă o doboară pe aceea de văpaie ;
deci și temelia noastră omenească e durată
pe aceleași contradicții. De aceea cele patru
elemente se înfruntă să cîștige bătălia —
și să piardă bătălia ! Uită-te la cele patru
oști din tine : fiecare în război e cu cealaltă,
și, cînd una și cînd alta, se războiește-nverșunate.
Cată lung la bătălia crîncenă din tine însuși,
și atunci de bătălia altora n-o să-ți mai pese !

★

Noaptea nu-i cu ziua-asemeni : una are fața
 neagră,
 alta are fața albă, totuși, ele-s strîns unite !
 Ziua dușmănește noaptea, sînt
 potrivnice-amîndouă,
 însă fiecare tinde spre un Adevăr, același.
 Fiecare o dorește pe cealaltă, ca pe sine
 însuși, pentru împlinirea trudei lor din totdeauna.

★

Noaptea nimicește ziua, iar materia, privește-o,
 cum, schimbată în lumină,
 luminează-nțelepciunea !
 Contradicțiile toate-au izvorît din contradicții,
 zămislind din întuneric prima rază de lumină.

★

Nu există-n lumea noastră doar otravă și doar
 miere,
 căci nu poate nici otrava pururi să rămînă-otravă,
 cum nici mierea n-o să poată pururi să rămînă
 miere.

Vezi, a viperei otravă pentru viperă e viață,
 însă pentru om otrava, de-o atinge, este moarte !
 Pentru lumea de sub apă marea este o grădină,
 pentru lumea de deasupra marea e ucigătoare !
 Unul spune de cutare că este sunit, iar altul
 spune că acela-i ghebru ¹ și de moarte este

vrednic.
 Nu-i doar răutate-n lume, nu e numai bunătate,
 cum în mare, giuvaere stau alătura de pietre.

¹ Închinător la focul lui Zoroastru.

PASĂREA SFÎNTA

Noapți de nopți, într-una, cuget la aceasta,
zile după zile, mormur despre-aceasta :
Pentru ce de taina inimii n-am știre ?
Am venit, de unde ? Și de ce venit-am ?
Unde mă voi duce ? Inima mea dragă,
nu-mi arăți la urmă țara mea de baștini ?
Mă uimesc în sine-mi : de ce-s zămislitul ?
Care este țelul zămislirii Sale ?...
Sufletul, știu bine,-i din lumea cealaltă
și-am de gînd să-mi lepăd hainele acestea,
să mă-ntorn acolo. Duceți-mă-n poarta
cramei care este-a Șahului cel Mare,
fiindcă mahmureala-acolo mi-o tîmădui.
Pasăre-n grădina raiului mi-i duhul,
nu-i din lumea asta ; își făcu din trupu-mi
colivie numai pentru vreo trei zile.
Minunată-i ziua-n care îmi-nalță zborul
pînă lîngă pragul marelui Prieten,
și-n nădejdea casei lui vîslesc din aripi.
Cine-i în urechea mea și-ascultă glasul-mi ?
Cine-i cel ce-n gură pusu-mi-a rostirea ?
Cine-i cel din ochiu-mi treaz privind afară ?
Ce e duhu-mi cărui îi sînt doar veșmîntul ?
Pînă cînd o țintă nu-mi arăți, nici calea,
Doamne, n-am răgaz și nici nu mai răsufli !
Gustă-mi vinul dulce al unirii,-ndată,
cu puterea celui beat să sfarm zăvorul
temniței eterne ! N-am venit pe lume
după a mea voie, să mă-ntorn cînd vrea-voi.
Cine-aici m-aduse, mă va-ntoarce-acasă.
Să nu crezi că stihuri spun după voință :
cît nu-s beat de tine, nu scot nici o iotă.

BETIA MISTICA

Sînt beat, tu ești nebun. Au cine
ne va căra în spate-acasă ?
De-o sută ori ți-am dat povața :
„Bea mai puțin o cupă, două !“
Nu-i în cetate treaz mai nimeni,
unu-i mai beat decît celaltul,
nebun și tulburat la minte.
Iubito, vino-n vinărie,
din inimă să mi te bucuri
privindu-l pe iubitul-suflet,
căci fără dulcile cuvinte
ale iubitei, cum să simtă
iubitul-suflet — bucurie ?..
De prin unghere, băutorii
din palme bat aplaudîndu-l
pe-acest paharnic fără seamăn
și-această cupă-mpărătească.
O, lăutare, din lăută
ne cînți, dar cine dintre mine
și tine e mai beat ? Răspunde !
Pe lîngă setea ta nestinsă,
beția mea e o nimica.
Ieșind din casă, întîlnit-am
un băutor ce-avea-ntr-o gene
o sută falnice seraiuri
și falnice grădini de roze.
Corabie fără odgoane
se legăna-ntr-o parte,-n alta,
și-o sută de-nțelepți rîvniră
să fie-n fericita-i stare !
L-am întrebat din ce meleag e,
și în batjocură-mi răspunse :
„O, suflet drag, sînt jumătate

din Turkestan și jumătate
din Farghane, și jumătate
din mine-s apă și argilă,
iar restu-s inimă și suflet ;
sînt jumătate țarm de mare,
iar restu-s din mărgăritare“.
I-am spus : „Să fim acum prieteni,
așa cum sîntem rude bune !“
Mi-a spus : „Nu văd deosebirea
dintre o rudă și-un prieten.
Pierdut-am capul și turbanul
acolo-n cramă, însă coșul
acestui piept mi-i plin de vorbe ;
să le rostesc, ori să-mi mușc limba ?“...

O, VOI, ÎNDRĂGOSTIȚII...

O,-ndrăgostiți, o, voi îndrăgostiți,
noi am căzut într-un vîrtej¹ cu toții,
și cine poate să înoate-ntr-însul ?
Dacă potopul ar cuprinde lumea,
fiece val ar crește cît cămila ;
nu le-ar păsa la păsările bălții,
dar cele din văzduh ar fi mîhnite.
Noi chipul ne-am aprins cu multe lacrimi,
și ne-am depriîns cu valul și oceanul,
cum pentru pește e plăcută marea,
și peștelui îi place uraganul.
O, șeic, ne dă o pînză dinainte,
iar tu, vîrtejule, ne-nvîrtejește !
O, Moise, vino și dă cu toiagul

¹ Vîrtejul extazului, după concepția sufiștilor.

în apa mării ! Ieri, acel paharnic
 bău de dragul frumuseții noastre,
 și astăzi ne dă cupa, să ne scoatem
 veșminte grele de pe-aceste trupuri.
 De multă vreme-s în vârtej-acesta,
 și când va fi să cad pe mal, atuncea
 voi povesti ce-n inima lui simte
 cel din vârtej ! O, grădinare, spune
 de ce te mîinii și ne cerți atîta ?
 Dacă-am mîncat din strugurii tăi, iată,
 mi-ai și-nhățat, din creștet, pălăria.
 Să taci și să nu spui aceste vorbe,
 ca duhul astfel să se-naripeze,
 și chinurile-n trup să-și afle leacul.
 Să taci și să ascunzi cereasca taină
 și să n-o spui oricui, dar s-o destăinui
 lui Șams din Tâbriz¹. O, tu, Șams din Tâbriz,
 mai vino, să mă vezi asemeni celui
 ce bea un strop de vin și cherchelit e.
 Îndrăgostit sînt să te văd la față,
 dar ție, Șams, de nimenea nu-ți pasă !

OCHIUL DUHULUI

Ochiul duhului meu arde
 luminos, ca lumînarea,
 din pricina frumuseții
 ochilor și feței tale.
 Pe-a norocului meu ușă
 intră, draga mea, să-ți dăruie
 duhul meu, ca lumînarea !

¹ Maestrul spiritual căruia poetul îi dedică o culegere
 de gazeli intitulată *Șams Tabrizi*.

Din pricina dimineții
zîmbitoare cu noi pururi,
zi și noapte, tremur, galben,
ard în mine și vărs lacrimi,
mistuit, ca lumînarea.
Despletește-ți două bucle,
una pune-o peste alta,
ca pe-o foarfecă, și taie
firea inimii nătînge,
în pîrjolul despărțirii
să nu ard, ca lumînarea !
Mîneca mi-i plină, poala
s-a umplut de-atîtea perle
din oceanu-mi de sub gene,
de cînd inima aprinsă
mi-a ieșit pe gît și gură,
dogorind, ca lumînarea.
Focul soarelui lipește-l
cu a ochilor mei rouă
și-l așează, lumînare,-n
sfeșnic verde : ceru-acesta !
Soarele ce-mi arde-n cuget
își revarsă-n nopți văpaia,
focul inimii îmi arde
sufletul, ca lumînarea.
Pînă cînd întru iubire
vrei să arzi, o, Șams din Tàbriz ?
Mai presus de mistuire
nu știu decît să mă mistui
și să ard, ca lumînarea...

AI SPART ȚEASTA OAMENILOR...

Ai spart țeasta oamenilor, Doamne,
și mi te-ai legat la cap, că suferi.
Porți veșmîntul cerului, și totuși
mi te plîngi că trupul gol îți este.
Pe cînd eu în starea mea ca-n sînge
parcă zac și mă îmbăt cu sînge,
mai să zici că nu-s deloc în sînge,
ci în zeamă roșie de struguri.
Dragoste, ce-atîta ești de mare,
că nu-ncapi în lume, spune-mi mie,
cum încapi în inimă, ascunsă ?
Fața mea de ceară cînd intra-va
în pămînt, va crește din pămîntul
crippei mele-un trandafir de ceară.
Însuși Solomon plecă urechea
să asculte-ale furnicii păsuri.
Solomon ești, crede-mă,-s furnică.
„De ce plîngi și gemi — mi-ai spus odată —
cînd ai stupi, o sută, plini de miere ?“
Plîng și gem că sînt într-o cămașă
cu o sută roiuri de albine !
Din pricina lor mă jelui, însă,
nici pe două sute giuvaere
nu vînd nici o clipă din durerea
ce mi-o iscă miile de ace !
Sînt privighetoarea din grădină
și mă plîng, cum doar lăuta plînge.
Ca pe jar mă zvîrcolesc, asemeni
șarpelui, căci stau pe o comoară.
Sînt și Șams, ce-i un izvor de miere,
sînt și Moise-ncins de albe flăcări
pe Sinai : de foc de ce m-aș teme ?

CE-I DE FĂCUT ?

Ce-i de făcut, o, credincioși islamici,
cînd eu nu știu nimic nici despre mine ?
Nu cred nici în Isus, nu cred în Moise,
și nici în Mohamed sau Zoroastru !
Nu-s nici de unde soarele răsare,
și nici de unde soarele apune.
Nu sînt nici din țărînă, nici din mare,
nici din stihii ascunse-n sînul Firii,
și nici din cele stele rotitoare.
Nu-s din pămînt, din foc, din vînt, din apă.
Nu-s nici din cer de fel, nu-s nici din mină,
nici de pe-această stea sau alte stele ;
nu-s nici din lumea asta pămînteană,
nu-s nici din lumea cealaltă, cerească ;
nu-s nici din rai și nu-s nici din gheenă.
Nu-s nici din bunu-Adam, nici buna Eva,
nici din grădina lor încîntătoare.
Am loc și n-am, am semne,-s fără semne,
n-am trup, nici suflet, pentru că sînt suflet
al sufletelor, și am smuls din mine
credința-n două lumi ; acum văd una,
îl caut doar pe *unu*, și spun *una*,
îl știu pe *unu*, și îl chem pe *unu* !
În viața mea, dacă-ntr-o zi trăit-am
o clipă fără el, de clipa-aceea
și ceasu-acela-mi pare rău o viață !
O, Șams din Tâbriz, sînt în lumea-aceasta
atît de beat, căci fără de beție
și hoinăreală n-o să-mi aflu leacul.

SÎNT ROBUL SOARELUI...

Sînt robul soarelui și despre altceva
afară de el — nu, nu-mi spune tu nimic !
Nu-mi spune despre chin, despre comoară doar
să-mi spui ! Dacă nu știi, nu te mai chinui !
Aseară,-nnebunind, Iubirea mi-a șoptit :
„Venit-am, să nu ții, veșmîntul să nu-ți rupi
și să nu-mi spui nimic !“ I-am spus : „Iubirea mea,
mi-i teamă de-altceva“. Mi-a zis : „Nu-i altceva
de care să te temi, deci, să nu-mi spui nimic !
Eu la ureche-ți spun cuvinte-ascunse, tu
numai să dai din cap, și să nu spui nimic !“
I-am zis : „Ăst chip frumos de înger e, de om ?“
Mi-a zis : „De înger nu-i, și nu e nici de om,
dar să nu spui nimic !“ I-am zis : „Atunci, de ce
mă tulbur ?“ Mi-a răspuns : „Te tulbură-n adînc,
dar să nu spui nimic ! Tu stai într-un serai ¹
plin de icoane — dar, să fugi de-acest serai,
și să nu spui nimic !“ Decît pe Șams grăind
sfînt adevăr, pe Șams cel luminos la chip —
îl văd eu, Moulavi, și nu mai spun nimic...

DĂ-I, DOAMNE, O IUBITĂ...

Dă-i, Doamne, o iubită ce inima răpește,
să fie rea, cu nazuri, fudulă și vicleană !
Să simtă ale mele nopți albe, dă-i mîhnirea
iubirii și dă-i multă iubire și mîhnire !
Dă-i boală, fă-l să zacă vreo două sau trei zile,
și dă-l pe mîna unui vraci să mi-l chinuiască !

¹ Lumea pămînteană.

Du-l în deșert, să-i fie cumplit de sete, scoate-i
în cale sacagiul cu inimă de piatră !
Ni-i lumea rătăcită din pricina-ngîmfării
acestei idolițe cu fața cum e luna —
învîrte-l ca pe lună în bolta-i rotitoare !
Femeia-i o arcașă ce-n inimi ne săgeată —
dă-i lui arcaș mai crîncen decît este arcașa
cu inima-mpietrită ! Nu mai turna, paharnic,
nu-l îmbăta pe-oricine, și dacă-ntreci măsura,
făcîndu-l să se-mbete, dă-i drum ca-n palmă
neted !

DUCEȚI-VĂ, O, PRIETENI...

Duceti-vă, prieteni, și-aduceți-mi iubita,
aduceți pentru-o clipă fugarnica la mine !
Cu cîntece de miere și curcubeu de vorbe
momiți-o pînă-n casă pe fata — chip-de-lună !
De spune c-o să vină-ntr-o clipă — toate astea
sînt vorbe-amăgitoare, vă-nșeală, să n-o credeți !
Grăiește-atît de dulce, descîntă și vrăjește,
că apa o înnoadă și-ntemnițează vîntul !
Cînd vine, draga-aduce noroc și veselie,
atunci să vezi minunea minunilor din ceruri !
Cînd fața-i luminează, ce-s fețele frumoase ?
Cu fața-i ca de soare ea lămpile omoară !
O, inimă cu aripi, te du la Yemen, zboară
la draga mea, binețe să-i dai, urări de bine
acestei nestemate de cornalină vie !
Tiptil la șah pătrunde, din partea mea salută-l,
și pune dinaintea iubiților cu inimi
răpite astă cupă cu vinul neprihanei !
Șams din Tâbriz ni-i șahul și adevăru-i curge
din gură, zahăr-candel, robindu-ne-ascuțarea.

PLECAT-AI GRELE PLEOAPE...

Plecat-ai grele pleoape, în semn că vrei să dormi ;
nu-i vremea de culcare, ci prietenii ți-alungi.
Tu știi că nu rămînem în jurul tău prea mult,
dar ochiul tău băut-a extazul și-i grăbit.
Acest ochi de paharnic — din umeri doborî
mii capete cu spada-i din picături de vin.
Uimește-te că ochii sînt mări de sînge-cheag :
sub valu-i crunt, puzderii de lumi s-au prăbușit.
Odată-i crîncen valul, de sînge vărsător,
și altădată este al vremii blînd Isus.
Cînd valu-i băătură dar și paharnic bun,
e însuși Adevărul ! Și știe Cel-de-sus
din ce se naște-această iubire pe pămînt.
Închide gura-asemeni celui scufundător
din mare, fiindcă peștii în apă doar sînt vii.

MI-AM VĂZUT IUBITA...

Mi-am văzut iubita dînd tîrcoale casei ;
cu lăuta-n brațe îngîna un cîntec,
cîntec cum e focul de frumos cîntîndu-l.
Beată,-mpleticită, veselă de-azi-noapte,
ciripea din strune dulci o melodie,
nu pentru paharnic — pentru băătură,
fiind cel paharnic doar prilej de cîntec.
Cel paharnic mîndru, c-un ulcior în mînă
a ieșit din colțu-i și l-a pus la mijloc.
Mai întîi umplut-a cupa cu licoarea
cea înflăcărată (ai văzut vreodată
focul cum își scoate limba de sub apă ?).

De la cel paharnic draga prinse cupa
și-a băut licoarea de văpăi, și flăcări
i-au ieșit prin creștet și pe-ntreaga-i față !
Se simțea frumoasă și-a zis bune-rele :
„N-a fost pe-astă lume și nici n-o să fie
alta-asemeni mie ! Șams sînt, ce grăiește
numai adevărul, și-s iubita celor
care mă-ndrăgesc și, clipă după clipă,
duhuri de lumină, unduie în față-mi.“

Saadi

(?—1291-94)

S-a născut la Şiraz, în primii ani ai secolului al XIII-lea, într-o familie de teologi. Şi-a petrecut tinereţea în Bagdad, studiind literatura şi ştiinţele religioase la universitatea Nezamie. Fugind de năvălirea hoardelor lui Gingis-han, pribegeste prin Irak, Siria şi Egipt. Luptă împotriva cruciaţilor francezi; spre sfîrşitul Cruciadei a V-a, cade prizonier la Tripoli, dar este răscumpărat de un bogătaş. După vreo cincizeci de ani de pribegie, de la Nil pînă dincolo de munţii Hindukuş, de la Marea Caspică pînă la Golful Persic, şeicul-derviş se întoarce în Şiraz şi îşi redactează cele două celebre culegeri de anecdote morale: Bustan (Livada) (1257) şi Golestan (Grădina florilor) (1258), prima în versuri, a doua în proză ritmată şi versuri. Nu putem crede că numai în doi ani septuagenarul Saadi a putut să scrie aceste două capodopere, în care sînt cuprinse flacăra geniului său şi înţelepciunea cişligată într-o viaţă de pribegie. Saadi îşi avea probabil însemnate sau memorate povestirile din Bustan şi Golestan şi doar le-a orinduit pe capitole şi le-a transcris. A murit prin 1291—1294 şi este înmormîntat la Şiraz, într-un impunător mausoleu împrejmuît de o grădină de trandafiri şi chiparoşi.

Alături de Ferdousi și Hafez, Saadi face parte din trinitatea de poeți unanim recunoscuți ca cei mai mari din Iran. El a dus gazelul de dragoste pe culmi de gingășie și perfecțiune, dînd celor mai subtile gînduri forma cea mai simplă și mai elocventă. În indemnuri morale, cugetări și proverbe nu este întrecut de nici un scriitor persan. Proza ritmată din Golestan, fluidă și captivantă, este cel mai bun model de proză poetică. Opera lui Saadi, tălmăcită în mai toate limbile lumii, rămîne un izvor nesecat de inspirație.

PREDOSLOVIA CĂRȚII BUSTAN

Viața mi se scurse-n lungi călătorii,
și-am trăit prin lumea multor seminții,
și, de pretutindeni, folosii și-un strop,
fiece recoltă-mi dete cîte-un snop ;
dar mai blînde inimi ca-n Șirazul meu
nu-ntîlnii — Șirazul, țină-l Dumnezeu !
Siria, Bizanțul las, și n-am răgaz ;
doru-mi mîna pașii iară spre Șiraz.
Zis-am : „La prieteni orișice hoinar
zahăr din Egipt le aduce-n dar ;
trist ar fi-n grădina asta că șezum
și cu mîna goală ne-nturnăm acum.
Zahăr, dragi prieteni, n-am, dar v-am adus
zahăr de cuvinte mult mai dulci la gust.
Zahăr din cerneala scrisă, dînd lucruri,
din străvechi bucoave, la cugetători.“
Cartea mea-i seraiul ce-l durai acuși
pentru-nțelepciune, și-are zece uși ¹.

¹ Zece capitole.

Cartea mea-i o lăcră plină de comori —
 mi-am sfîrșit-o între două sărbători,
 ani de la Hegiră socotiți-mi deci
 șase sute-odată, cinci și-ncă cincizeci ¹.
 Scrinul cu podoabe scumpe a gemut
 sub belșug de perle,-abia mi-au încăput.
 Și mai am în poală înc-o perlă grea ²,
 dar, umilă, fruntea-n pulberi mi-oi pleca :
 multe scoici din mare goale zac în glod,
 mulți pomi în livadă sînt lipsiți de rod.
 Cititor de multă-nțelepciune plin,
 știi că înțeleptul mustră mai blajin.
 Haina de mătasă ori brocard lucios
 are-o căptușeală scumpă și pe dos ;
 dacă n-am mătăsuri lucii, să mă ierți ;
 treci peste cusururi, uită să mă cerți !
 Nu, cu nici un merit nu mă împăun,
 fii cu mine, frate, iertător și bun,
 și găsind cuvinte (goale scoici) supus,
 rogu-te ai milă, precum Cel-de-sus !
 Dintre mii de stihuri, unul de-i frumos,
 pentru celelalte — fii mărinimos !
 Ropot ca de tobă, numele-mi prin țări
 prinde să se-audă de prin depărtări.
 Lipsa din ținutul meu natal, o știu,
 pune pe cusururi vălu-i străveziu.
 Azi, Saadi cutează-n cartea sa, *Bustan*,
 harnic, să adune-n stihuri, an de an,
 roze din Șirazu-i dulce-amirosind,
 negru-n bob, piperul iute de la Ind...
 Cartea mea-i curmală : miere-i carnea ei,
 muști, și de la mijloc sîmburele-i iei.

¹ 1258.

² Aluzie la cartea *Golestan* pe care Saadi o avea în minte și pe care a scris-o după *Bustan*.

FLUTURELE ȘI LUMÎNAREA

Mi-amintesc că ochiul n-am închis o noapte
ascultînd ce spune-un flutur flușturistic
cătrec lumînare : „Iubesc și, de-aceea,
dacă ard în flăcări, merit să mă chinui !
Tu, de ce într-una plîngi ? De ce te mistui ?“
I-a spus lumînarea : „O, sărman ibovnic
grijuliu cu mine, dusă-i ceara dulce-a
dragului meu fagur ! De cînd despărțită
sînt de el, îmi curge mierea, ca Șirina¹,
și mi-i capu-n flăcări mistuit, ca Farhad².“
Astfel lumînarea a rostit, vîrsîndu-și
mărilor de lacrimi pe obrazii galbeni,
și a mai adaus : „Tu, care te lauzi,
dragostea nu este bună pentru tine,
fiindcă n-ai răbdare și nu ești statornic.
Fugi de-orice văpaie cînd abia dă-n pîrgă,
eu, statornicită, ard de vie,-ntreagă !
Flacăra iubirii de-ți atinge-aripa,
ce te vaiți — privește cum mă arde-n creștet,
și cum scad, topită, pînă la picioare !“
Lumînarea-acestea-a spus de-a lungul nopții,
luminînd o vreme cel sobor din juru-i.
După-ntîia veghe, iată că deodată-o
fată, chip-de-zîină, i-a ucis lumina !
Fumul de pe creștet fumegînd îi zise :
„Ăsta e sfîrșitul dragostei, băiete !
Dacă vrei iubirii să-i cunoști văpaia,
doar ucis scăpa-vei de-a ei mistuire !“

¹ Joc de cuvinte între *șirin* (dulce) și *Șirina*, iubita șahului Parviz.

² Farhad, sculptorul, s-a îndrăgostit de Șirina. Surghiunit în munții Bisutun, îi sculptează un bazorelief și se sinucide.

Cînd iubești, îndură-a dragostei durere
și pe mîini te spală de ură, asemeni
lui Saadi ! Grăit-am să nu mergi la mare,
dar dacă vei merge, atunci ia aminte
și-ți cufundă trupu-n valuri și-uragane !

FLUTURELE ȘI FILOMELUL

Fost-a într-o noapte, cu grădina-n floare,
cînd ședeam pe iarbă cu două copile,
roza, lumînarea — prietene bune.
Auzit-am iarăși cum se iau la sfadă
fluturele nopții și cu filomelul,
grăind despre-a rozei dragoste aprinsă.
Fluturele zis-a : „Ce-i cu acest țipăt
și această larmă ? De ce țipi atîta
din pricina rozei care te-asuprește ?
Dragostea învaț-o de la mine, frate,
nu mă vait vreodată că-n adînc mă mistui !“
Ascultînd acestea filomelul plîns-a :
„Noapte-mi este ziua, chiar și la amiază,
și nu am norocul care ți-i prieten ;
poți să faci ce-ți place : oricînd îți dai duhul
dragei, la picioare, mistuit în sine-ți.
Ca mine, pe lume, nimeni să nu fie !
Roza mea, iubita, de sub ochi mi-o smulge
vîntul prăpădind-o ! Pe mine mă plînge,
căci rămîn în viață după moartea rozei !“

CARAVANA

O, cămilare, mîănă-ncet cămila,
că-mi pleacă iară liniştea din suflet
şi-această inimă din piept îmi pleacă
după aceea care mi-a răpit-o !
Bolnav rămas-am de a ei plecare,
sărman de mine am rămas departe,
de parcă la plecarea ei simţit-am
prin oase mii de ace veninoase !
Mi-am spus în sine-mi cu făţarnicie
să tăinui ceea ce simt înlăuntru,
dar nu pot : sînge podideşte chipu-mi.
S-a dus înfumurata mea iubită
şi voioşia mi s-a dus cu dînsa ;
sînt ca o vatră plină de jărat,ic,
căci, iată, fum îmi fumegă din creştet !
Cu toată aspra dragei asuprire
şi legămîntu-i mult prea uşuratic,
îi voi păstra în piept o amintire
cît limba-mi va grăi de frumuseţea-i.
Mai pune jos aceste palachine,
o, cămilare, şi mai lasă graba
şi caravana n-o zori să plece,
că-n dorul chipreşului ¹ care merge
şi duhu-mi după caravană-aleargă !
O, răpitoare-a inimilor, vino,
pe ochii mei să te aşezi, frumoaso,
căci zbuciume şi gemete îmi urcă
de la pămînt şi pînă lîngă stele !
Mi-am spus că voi vărsa potop de lacrimi
cît să se-mpotmolească în noroaie
cămila, cum s-a-mpotmolit asinul.

¹ Iubita.

Dar nici aceasta nù pot, fiindcă duhul
mi-aleargă după caravana dragei.
S-au spus atâtea despre duh cum pleacă
din trup, dar eu, văzut-am eu, cu ochii,
cum duhul lasă trupu-n drum și pleacă !

N-AM FOST NICIODATĂ PIZMĂTAREȚ...

N-am fost niciodată pizmătareț
nici pe rang și nici pe avuție,
ci doar pe acela care-n brațe
strânge, lângă inimă, iubita.
Știi comoara care nu se-mparte ?
Doar comoara ochilor, de-a pururi,
larg deschiși pe-o față îndrăgită.
Ca doi mieji în simbur de migdală
cei îndrăgostiți stau față-n față,
despărțiți de lumea dinafară.
Știi cine-și va rîde de iubire ?
Cel ce n-a iubit vreodată-n viață !
După ce iubita mea plecat-a,
doar icoana-i mi-a rămas în suflet,
și din trupul meu slăbit de moarte
mi-a rămas o așchie și umbra.
Anii petrecuți cu draga-n brațe
zile mi-au părut, dar astăzi dacă
n-o zăresc o zi — un an îmi pare !
Pentru mine-o noapte doar pe lună
va fi semilună, pe cînd luna
ce răpește inimi — îmi arată
fiece sprînceană : semilună !
N-o să cate un sufist să intre-n

voia unei astfel de dușmance,
iar Saadi n-o glăsui-n gazeluri
decît pentru-o astfel de gazelă !

N-AM ADUS EU DRAGOSTEA...

N-am adus eu dragostea pe lume,
nici acest păcat n-am fost eu primul
care să-l fi născocit anume.
Nu știi cît în inimă mă zbucium,
n-o să-ți spun mîhnirea din adîncu-mi,
fiindcă n-o să-mi înțelegi durerea.
Omule-nțelept, ce-mi stai potrivit
dragostei și-amarnic mă învinui,
n-ai fost lîngă mine cînd sorbit-am
dragostea neprihănită ! Du-te,
ține sfaturile în folosu-ți,
că eu duhu-mi pregătii de moarte,
cum simții că inima mi-o dăruî.
Legămînt făcut-am să-mi dau duhul
pentru dragoste, și legămîntul
de nu-l duc la capăt, sînt netrebnic !
Fața mi-am întors-o de la lume,
doar de tine fața să-mi apropii :
nu e drept acum să mă lași singur.
Pînă-n zori, lă ziua judecății,
mîinile-mi de poală te vor ține,
să nu zici : „Au pentru care vină
pe Saadi l-am chinuit o viață ?“...

RAIUL NOSTRU

Raiul nostru-i întâlnirea
cu cei mai iubiți prieteni,
iar vederea unui dușman
este-asemenea cu iadul.
Clipa ce-o petreci de față
c-un prieten folosește-o,
fiindcă rodul vieții noastre
este-n lume-această clipă !
O, câți divi n-au chip asemeni
lui Adam ! Dar om e-acela
cu purtările alese ;
chip plăcut și celelalte
nu-s decît desene scrise
cu oțel pe nestemate.
Niciodată pizmătareț
n-am fost, nici n-oi fi vreodată,
decît pe cei doi prieteni
ce se-mpacă de minune.
Liniște deplină nu e-n
lumea-ntreagă, iar de-o afli
nu-i decît în ochii unui
prieten cărui te destăinui.
Dulce-i lumea și sînt bune
avuție și trup falnic,
însă mai presus de-acestea
toate — e un bun prieten !

O, STĂPÎNE...

O, stăpîne, viața-i scumpă,
bucură-te-acum de dînsa,

trage din maidanu-i dulce
mingea binelui spre tine !
Cît vei fi stăpîn pe lume ?
Lumea veşnic se roteşte.
Domnul preaînalt stăpîn e
pe moşia ¹ asta veche,
şi moşia e aceeaşi,
veac de veacuri nu se schimbă !
Trebuie să plîngem viaţa
ca pe un boboc de roză,
fiindcă rumena ei gură
ne zîmbeşte doar cinci zile.
Muma lumii nu dă lapte,
nici o gură, la sugaciu-i,
pînă cînd nu-i muşcă sînul
şi în dinţi nu-i taie sfîrcul !
Prinde poala la bărbaţii
care-n viaţă sînt destoinici
şi o clipă să nu pregeţi,
fiindcă cine stă cu Noe
de potop nu se mai teme !
Firea lui Saadi e-aceasta :
să dea sfaturi ; ce s-ar face
dacă n-ar mai da ? El are
mosc, cum poate să-l ascundă ?...

VEZI PERDEAUA-ALBASTRA ..

Vezi perdeaua-albastră-a bolţii rotitoare,
vezi în ea, aprinse, lumînări de zodii !
Unul este paznic, altul padişah e,

¹ Lumea pămînteană.

unul vrea dreptate, altul vrea domnie.
unul este vesel, altu-n suferință,
unul e ferice, altu-i neferice,
unul dă bir, altul poartă-n cap coroană,
unu-i falnic, altul umil ca pământul,
unul își așterne rogojina, altul
stă sub baldachinul tronului, pe perini.
Unul umblă-n zdrențe, altul în mătăsuri,
unu-ndură lipsuri, altu-i în belșuguri,
unu-n chinuri, altul râde de plăcere,
unul parcă-i veșnic și altul se stinge,
unul este zdravăn, altul un nevolnic,
unul este vîrstnic și altul e tînăr,
unu-i cu credință și cu fapte bune,
altul se cufundă-n marea de corupții.
Unu-i blînd și altul se minie-ndată,
unul răbduriu e, altul se răzbună,
unu-noată-n bine, altul n-are o pîine,
unul e emiru-n lumea strălucirii,
altu-i prins ostatic în arcanul vremii,
unul odihnește în grădină, altul
are sfetnici numai chinul și necazul.
Unul râde vesel, ca bobocul rozei,
altul în adîncuri inima-și mîhnește,
unu-n cingătoare-i gata să slujească,
altu-și duce traiu-n mlaștini de păcate.
Unul, zi și noapte, ține-n mîini *Coranul*,
altul, beat, adoarme-n colbul din tavernă,
unul pahlevan e, și viteaz, și harnic,
unul, flușturistic, teme-se, cum capra,
unul are multe avuții, iar altul
duce grija hranei multelor odrasle.
Pe-ăsta-l luminează facla fericirii,
altuia și ziua i se schimbă-n noapte.
De-astăzi înainte nu căta în lumea
asta să te sprijini, căci îți smulge duhul.

MARGĂRITARUL

Din sînul unui nour picînd un singur strop,
ruşine-i fu de-al mării nemărginit potop...
„Ce-s eu, suspină stropul, în faţa ta, Ocean ?
Mă pierd pentru vecie-n albastrul tău noian !“
Răsplata umilinţei el şi-o primi pe loc :
la sînu-i alb o scoică-l cuprinse în ghioc.
Prin pronia cerească, în casa-i de sidef
crescu mărgăritarul, ca luna-n relief,
şi-ajunse din genune — podoaba cea de preţ
ce-o poartă-n diademă şirag de şahi măreţi.
Prin firea lui umilă, zvîrlindu-se-n neant
a izbucnit la viaţă al mării diamant.

HARAPUL ŞI COPILA

Iată ce ne povesteşte un bătrîn mintos din vechi,
şi-a bătrînilor poveste sună dulce în urechi :
Într-un loc sălbatic de prin Hindustan
dau peste un Negru ; na, mi-am zis, Satan !
Lung cît noaptea iernii, duce o copilă
albă cum e luna, trup să-i plîngi de milă —
şi-i sărută buze roşii ca de pară ;
parcă miezul nopţii — ziua mi-o-mpresoară !
Slovele de flăcări ale legii sfinte,
vii, îmi fulgerară tîlcul lor prin minte.
M-am aprins de-un aprig zel primejdios —
pietre şi o bîtă dibuiam pe jos.
„Vai de tine, zis-am, omule păgîn !
Fata ! Lasă fata ! Păcătos hapsîn !“
Şi-azvîrlind cu pietre şi blesteme mii

pas de-l prinde, totuși. Doamne izbutii
dulcea zi de bezna nopții s-o desferic,
da, am smuls lumina dintru întuneric !
El, lăsându-și prada, fuge — negru nor —
peste al grădinii chip surizător.

Ea, c-o aluniță drept veșmînt, vai, goală,
ca un ou scipește sub aripi de smoală.
Dar în van pierit-a mutra-acelui drac,
cărui cu blesteme i-am venit de hac,
că fermecătoarea zînă-a tăbărit —
albă de minie m-ar fi strîns de gît !
„Ah, țipă, călugăr ! îți arăt eu ție !
Ha, pios fătarnic, haină vineție,
sfînt mrejer ce-n mreață prinzi cu violenție
bunurile vieții, dîndu-ne făgadă
pentru mincinoasa raiului livadă !
Negru-acela tînăr mi-a vrăjit demult
inima, și șoapta inimii mi-ascult ;
tocmai cînd sărutul i-l sorbeam focos,
numai ăl cu coarne-n cale mi te-a scos !“
Și-ndoindu-și plînsu-n răcnet ascuțit :
„Oare-n lumea-aceasta, mila a pierit ?
Nu-i un om pe-aicea, gata c-un ciomag,
crunt să mă răzbune pe acest moșneag,
care-și necinstește sfînta cărunție
și ridică vălul meu de feciorie ?“...
Astfel mă improașcă, palidă la față,
ghiare de sutana-albastră mă înhață !
Fruntea-mi plec umilă, roșu de rușine ;
glasu-nțelepciunii-mi murmură : „Mai bine,
fugi, și lasă naibii rasa de pe tine !“
Vai ! De spaima-acestei oarbe diavolițe
lunec din sutana mea, cum din pojghițe
iese gol cățelul alb de usturoi —
fug ca de-o nebună, păru-n cap vilvoi,
fug și sînt ferice că-i lăsai acele

pînze sfișiate — dar scăpai cu pietre !...
După-o vreme fata m-a-ntrebat pe drum :
„Omule cucernic, mă ții minte-acum ?“...
„Doamne, mă păzește ! i-am răspuns îndat’.
Greu scăpai din ghiare-ți, dar m-am vindecat
de-al necurviinței zel plin de păcat !
Nimeni n-o să-ndure ce-ndurai atunci,
pașnic de-o să-și vadă de-ale sale munci.
Din bătaia-aceea-am tras o-nvățătură :
 «Nu te mai pripi să crezi,
 chiar cu ochii tăi cînd vezi !»“
Om cu-nțelepciune, ține-ți limba-n gură :
taci ori ia și-nvață-a lui Saadi măsură !

PREDOSLOVIA CĂRȚII GOLESTAN

Intr-o noapte, cugetam în sine-mi la noianul zilelor apuse, după anii duși oftînd amarnic, și chilia inimii de piatr-o sfredeleam cu lacrimi-diamante, și scriam aceste-amare stihuri gemene cu-amărăciunea mea :

Viața-n orice clipă scade c-un răsuflet,
vezi că nu-ți rămîn prea multe clipe, suflet !
Ani cincizeci dormit-ai... Viață, cît rămase ?
Oare din cinci zile poți să tragi foloase ?
Vai de cel ce pleacă,-i vrednic de rușine,
de nu lasă-n urmă raza unui bine..
Bubuie-a plecării tobă făr’ de milă ;
el n-a strîns povara, nu e pe cămilă.
Somnul dimineții dulce-l mai răsfață,
dar drumețul pierde-a drumului dulceață.
Fiecare-n lume nalță-o nouă casă ;
pleacă-apoi, și casa altuia o lasă.

Pe-altul l-amăgește visul tinereții ;
nimeni nu rămîne mult în casa vieții.
Nu-i prieten cine des prieteni schimbă :
demnă-i de iubire a trădării limbă ?
De 'li-i scris să moară toți, frumoșii, sluții —
fericit e-aceea ce-a slujit virtuții.
Du-n mormînt, din vreme, numai fapte bune,
nimeni nu-ți aduce după-ngropăciune...
Viața ca zăpada-n soare se topește,
piere, iar stăpînu-i încă se-amăgește.
O, tu, care-n piață mergi să-ți iei de cină,
mîinile de-s goale, n-ai basmaua plină.
Cel care, de verde, grîu-și toacă iute,
strînge de la alții spicele căzute.
Deci ascultă sfatul lui Saadi acum :
asta este calea, alta nu-i ; la drum !

.

Iată pricinile zămislirii cărții mele, zisă Golestan, iară buna-i reușită, ah, vine doar din mila lui Allah !

Fie ca prin vremuri stihul să-mi rămînă,
cînd din trupu-mi pulberi vor zbura-n țărînă.
Vrui să las în urmă-o zugrăvită dungă,
fiindcă-n veșnicie viața nu-i prea lungă.
Poate că-nțelepții,-n ruga lor fierbinte,
de-un derviș ca mine și-or aduce-aminte.

DIN GOLESTAN

Nu rămîne, frate muritor,
nimeni pe pămînt moștenitor.
Îți încrede cugetul curat
doar în cel ce lumea a creat.

Nu-ți fă reazim pămîntești averi,
fugi de ele, fiindcă mîine pieri !
Mulți ca tine lutul i-a crescut
și le-a dat mormîntul așternut.
Duhul tău etern, neprihănit,
cînd își lasă trupul obosit,
tot una-i de mori sub baldachin,
sau la umbra unui mărăcin.

(Minciuna cu gînd bun)

★

Cîtă vreme taci, cei dimprejur
nu-ți cunosc nici merit, nici cusur.
Nu-i tot ceea ce, vărgat, tu vezi,
blana unui tigru, să te-așezi ;
s-ar putea să ai de-a face-acum
chiar c-un tigru care doarme-n drum.

(Mezinul cel viteaz)

★

Viața mea cea scumpă, vai ! s-a scurs — nisip,
tot sperînd că visuri mari o să-ntruchip.
Vechi speranțe-apuse, le-mplinii din plin ;
ce folos că anii duși nu mai revin ?...
Mîna soartei bate-n darabana-i grea,
ropotul plecării parcă m-ar striga.
O, voi, ochi, pereche,-n cel din urmă ceas,
spuneți frunții mele bunu-vă rămas...
O, voi ale mele mîini și palme reci,
spuneți-vă-adio, între voi, pe veci !
Moartea ca un trăsnet mi-a venit de hac,
numai pentru-a face la dușmani pe plac.
O, veniți prieteni, gata sînt, acum
vă vedeți voi singuri de al vieții drum !

Viață-am dus nătîngă, fără să prevăd —
fiți cu ochii-n patru : mergeți spre prăpăd !

(*Moartea șahului*)

★

Cel ce-a răului sămîntă semănat-a dinadins,
binele-adăstînd să crească, creierii-n zadar și-a-n-
cins.

Scoate-ți cîlții din ureche și dreptate-atunci să
faci

celor care vin cu plîngeri, lumii noastre de săraci !

Dacă n-ai să faci dreptate după om și anevoi —
fi-vei judecat în ziua judecății de apoi !

Fiii lui Adam din lut irup —
mădulare dintr-un singur trup ;
dacă-i schingiuit un mădular.

celelalte-n zvîrcoliri tresar.

De nu suferi chinul tuturor,
om de-ți spun, pe oameni îi cobor !

(*Fiii lui Adam*)

★

Scris e pe coroana lui Kesra :

„Mii de ani și veacuri, în puzderii,
oamenii, imperii de imperii,
vor păși deasupra, pe pămînt,
peste capul nostru din mormînt.
Astfel cum din neguri, în convoi,
șahi de șahi veniră pîn' la noi,
tot așa coroana-ne din mîni
va s-o dăm la alți și alți stăpîni.“

(*Fumul inimii*)

★

Dacă vezi un om prea fericit,
 pe-altu-adînc în inimă mîhnit,
 mai așteaptă-o vreme, cît țărîna
 le-o goli de creieri căpățîna,
 și ursita șterge-va în prav
 treptele dintre stăpîn și sclav.
 Dacă s-ar deschide larg morminte
 cu grămezi de albe oseminte,
 n-ai deosebi, după-atîți ani,
 hîrcile de robi sau de sultani.

(Șahul și dervișul)

★

Pe cît poți, tu inima cuiva
 n-o mîhni și n-o întărîta,
 căci pe oameni dacă-i învenini,
 vei culege-n viață numai spinii.
 Să-i ajuți pe cei săraci degrab',
 căci și tu poți fi sărman și slab !

(Roadele faptelor)

★

Pîini de orz e mai la îndemîină
 să mănînci, pe jos, lîngă țărîină,
 decît, cu-aurită cingătoare,
 șahului să-i stai tot în picioare.
 E mai bine var nestins în mîini
 să frămînți în clocot, ca pe pîini
 decît mîinile pe piept să pui,
 șahului, smerit, să te supui.
 O, flămîndă burtă, veșnic gol cimpoi,
 ține-ți saț c-o pîine, și nu cere, ah,

slujbă-mpărătească, să nu-ți încovoi
spatele sub talpa vreunui padișah !

(Var nestins în mîini)

★

Văd o mîndră pană de păun
între file de *Coran* și-i spun :
„Preacinstirea-n care mi te-au pus
este decît cinul tău mai sus !“
„Taci ! îmi zice ea, mîngietor,
frumusețea pune-al ei picior
pe-orice prag. Privind-o cu nesăț,
nu-i aține calea nici un braț.“

★

Fată cu a frumuseții vrajă,
ce cuprinde inima ca-n mreajă,
grijă n-ai, găsi-vei casă, pat,
chiar părinții de te-au alungat.
Ești ca perla proaspătă, și zic
scoicii tale : „Lasă, nu-i nimic !
Mușterii cît lumea or să fie
pentru-orfana perlă sidefie !“

★

Într-un roi țînțarii de se-adună
pot și elefantul să-l răpună
iar furnici, unite-n furnicare,
rup și pielea leului cel tare !

★

Îmblînzește orișiunde vezi
pricină de harță și de sfezi !

Sabia tăioasă nu retează
firul alb și moale de mătăasă.
Cu blindețe, vorbe dulci și milă,
după tine poți, într-adevăr,
să tîrăști cogeamitea movilă —
elefantul — doar c-un fir de păr.

(Pățaniile tinărului luptător)

MĂRGĂRINTA

Auzii că ieri-alaltăieri
un moșneag încărunțit la peri,
hotărî în iarna bătrîneții
să mai guste primăvara vieții.
Dragă-i fu o fată — ea e ținta
inimii încinse : Mărgărinta !
De-ochii lumii, dornic de alinturi,
o ascunse — scriu cu mărgărinturi.
Nuntă, flori, lumini, și-n ceasul dulce,
mirele — mireasa vru să-și culce.
Dar la-ntîiul salt căzu în somn
schiptrul cărunțelului meu domn.
Trase arcu-n alba-i Mărgărintă,
dar săgeata n-a ajuns la țintă.
Doar c-un ac de oțel se poate coase
țesătura scumpă de mătase...
„Mărgărinta asta-i o năîngă,
o nerușinată,-ntreaga-mi vază
și renume — mi le ruinează !“
Și perechea în ocări se spurcă,
crește cearta pînă capu-și urcă
peste agă și cadiu, mai sus...
Șeicul Saadi așa a spus :

„C-ai ajuns de rîs și de ocară,
cu ce-i vinovată o fecioară ?
Dragostea-i o giuvaiergerie :
cum să găurești cînd n-ai habar
— și cînd mîna-ți tremură, piftie —
un neprihănit mărgăritar ?“...

BUN RĂMAS CITITORULUI

Cu-ajutorul lui Allah (să-i fie numele de-a pururi lăudat !) cartea Golestan aici se-ncheie. În cuprinsul ei nu-mprumutai stihuri de la vechi poeți persani, astfel precum au năravul unii.

*Peticește-ți vechea-mbrăcăminte,
decît să-mprumuți cu rugăminte.*

Vorbele lui Saadi te-mbie toate spre o mare bucurie. Doar acelea cu vederea scurtă limba și-or lungi a clevetire : „Creierii să-ți mistui nopți de nopți, înghițind funinginea din lampă și citind această cărțulie, nu-i o faptă demnă de-nțelepți !“

Dar la oameni luminați la minte (spre ei fața vorbelor se-ndreaptă) adevărul n-o rămîne-ascuns ; spre folosul lor, mărgăritare de povețe, bob cu bob curat, le-nșirai pe-al vorbeii fir de aur, iar amara hrană a moralei o-ndulcii cu mierea vreunei glume, nu cumva prin miezu-i amărui să-mi neliniștească cititorul, ci să-mi fie cartea dulce-amară și primită cu bunăvoință.

*Noi la timp le-am dăruit povețe,
luminînd ani mulți, precum făclia.*

Că niscăi urechi n-or să răsfețe ?

Solii doar își împlinesc solia...

O, tu, cel ce, filă după filă,
ai păscut cu ochii-această carte,
roagă-l pe Allah să aibă milă
de-autor, iar pe copist îl iartă !
Roagă-te de bine pentru carte,
pururi de-acest bine să ai parte !
După-aceea, cere îndurare
pentru-acela care cartea-mi are !

*Cu-ajutorul şahului meu darnic, cartea Golestan
a fost sfârșită la Şiraz, în cea din urmă zi a prea-
dulcii primăveri din anul şase sute şi cincizeci şi
şase ¹ — anii cîţi s-au scurs de la Hegiră.*

¹ Anul 1258.

Khadgiu

(1290—1352)

Născut la Kerman, a dus o viață de hoinar prin orașele Tabriz și Bagdad, pînă s-a stabilit la Șiraz, unde a și murit. În acest oraș l-a cunoscut pe tînărul Hafez, care avea să devină cel mai mare poet al vremii și în ale cărui gazeluri se simt inspirația și stilul lui Khadgiu. Acesta a îmbogățit gazelul de dragoste al lui Saadi cu concepțiile sale sufiste, netezind astfel drumul genialului Hafez.

ACOPERIȘUL CERULUI

Aștrii de pe-acoperișul cerului — ce nume au ?
Sub cupola de turcoază — pînă cînd se vor roti ?
De sînt luminații lumii — din ce seminție sînt ?
De sînt purtători de facile prin azur — cum se
numesc ?

Nici oglinda-nchipuirii nu răsfrînge din adînc
chipul și culoarea-acestor băștinași de prin țării,
deși bolta de azururi este-oglinda lumii-ntregi.

Oare au compas, și cerul cu o ghiară îl descriu,
cu cealaltă ghiară-nfaptă-n punctul negrului pă-
mînt ?

Ori sînt înșiși punct în cercul verdelui acesta
Cort¹ ?

Oare,-acolo, în tărie,-s dintr-un foc neprihănit ?
Ori sînt apă vie-n bezna-ntunecatului ocean ?

Dacă-s din lăuntru firii, de ce frumusețea lor
strălucește din afară ? Dacă sînt vre un izvor
al luminii, de ce, oare, sînt în văzul tuturor ?

stol,
Parcă-s păsări din grădina cerului cînd trec în
cozi rotindu-și ca păunii sau în pas de potîrnichi.
Din amurg, în orice seară ies pe-acest acoperiș,
ori stau, zi și noapte, veșnic, pe-acest colț de-aco-
periș.

Pentru ce se-nvîrt într-una ? Sînt comori de
însușiri ?

Chiar și cei ce nu se mișcă, să nu crezi că stau
pe loc.

Sînt lipsiți de orice simțuri și de paznici nu-s
vegheați,
darnici, aștrii dau lumină, nu doar ploi, ca norii
albi.

Nu sînt băutori de vinuri și nici de băut nu dau,
nu spun basme și pățanii, nu mănîncă și nu sînt
buni de-a fi mîncăți, nici foame nu le este lor
nicicînd.

Cu condeie fără vîrfuri — haruri multe ne me-
nesc,

și ca noi nu se-nspăimîntă de amenințări și pumni.
Fiecare nici nu știe că există, și-mbățați,
beau din cupa de turcoază-a zămislirilor dintîi.

¹ Bolta cerească.

FRUMOASA DIN KITAI

Frumoasele asupritoare
sînt cîteodată şi miloase :
ne dau dureri, ne dau şi leacuri.
Cînd şahii vin 'la vînătoare,
frumoase-mpiedică vînatul
legîndu-l de picior, la vreme
să-l scape însă din primejdii.
Iubito, cată către mine,
căci darnicii privesc o clipă
spre cei sărmani, măcar de dragul
aceluia ce ni-i Părinte.
Dă-mi un sărut din gura mică
sau vinde-mi-l, căci e o marfă
ce poate fi şi-n dar trimisă,
dar poate fi şi tîrguită
Pe-ndrăgostiţii tăi din poartă
nu-i alunga şi fă-i să-şi piardă
averea, capul, amîndouă,
zicîndu-ţi ; „Domnul să te-ajute !“
Şi dacă inima-mi se-nclină
către frumoase, tu, frumoaso
de la Kitai, să nu mă-nvinui,
căci bîntuie păcatul ăsta
şi-n galbena împărăţie.
Şi dacă-ţi vei aduce-aminte
de mine, numele rostindu-mi,
o nedreptate nu vei face :
chiar şahii lumii, din greşeală,
şi-aduc de cerşetori aminte.
O, preafrumoaso, nu mă miră
că ai greşit şi tu, cînd înşişi
cei dreپti greşiră calea dreaptă.

VÎRTEJUL DESPĂRȚIRII

O, prietene, te scoală,
căci se stinge lumînarea-n
adierea dimineții,
și-adierea-aceasta dulce —
semne de prin rai ne-aduce.
Dacă roza feței tale
nu va înflori-n grădina
raiului, n-o să-i îmbie
pe aleși să te urmeze.
Du-te, șeicule, căci leacul
ce mi-l dăruiești, răbdarea,
nu-mi tămăduie durerea !
Cînd din viață mă voi stinge,
mă-ngropați în drumul dragei,
să păsească peste mine
și să-și mai aducă-aminte
de întiiul ei ibovnic...
Tu, iubito, ceri mîhnirea
inimii arzînd de doru-ți,
dar nu poți trăi o viață
căpătîi avînd jărat !
Din vîrtejul despărțirii
cum scot sufletu-mi pe țarmuri,
cînd vîrtejul de iubire
cît oceanul se-nvîrtește ?
Khadgiu, stihurile tale,
deși pline sînt de vrajă,
totuși nu pot fi asemeni
cu minunea care Moise
o făcea din sîn scoțîndu-și
orbitoarea mînă albă !

Pentru cei ce văd cu ochiul minții,
a lui Solomon împărăție
e durată doar din vînt și pulberi.
Mai presus de Solomon e-acela
care-i slobod de-orice-mpărăție.
Șeicule, nu-i asculta pe-aceia
care spun că lumea ni-i pe apă,
fiindcă lumea ni-i pe vînt și pulberi.
Clipă după clipă ceru-și pleacă
ochii, cînd pe unul, cînd pe altul.
Ce pot face ? Țst nemernic fost-a
zămislit așa de la-nceputuri.
Nu-ți da inima pe-această lume,
hîdă și bătrînă vrăjitoare,
care-a fost mireasă-a multor gineri !
Al Bagdadului meleag mai plînge
stingerea califilor din vremuri ;
altcum ce-i acest năvalnic fluviu
din Bagdad — decît amaru-i plîns ?
Coasta celui munte este plină
de lalele proaspete. Nu crede :
sînt doar stropii singelui din rana
inimii lui Farhad. Ca narcisul
îți deschide ochii, și-n țărînă
vezi atîtea chipuri ce-au fost roze
și vezi trupuri zvelte ca lăstarii.
Cortu-obișnuinții nu ți-l pune-n
pragul ăstui han străvechi, căci n-are
cortul tău o temelie bună.

¹ Lumea pămînteană.

N-a aflat Khadgiu în lumea asta
decît suferință și mîhnire.
Fericit e duhul celui care
slobod e de lumea pîmînteană !

DĂ-MI O CUPĂ RUBINIE...

Dă-mi o cupă rubinie,
căci sînt beat, ca ochiul tău,
și nu mint cînd spun că mintea
mi-i ca păru-ți răvășit !
Cînd leșin de băătură
și mă prăbușesc în colb,
nici un prieten nu m-ajută,
cupa-mi sare-n ajutor.
Cupa n-o lăsa din mîină
dacă ai un legămînt
cu iubita Băătură !
Cînd făcut-am legămînt
cu iubita, cupa-am spart-o.
Și nu te mira de loc
dacă rasa mea albastră
de derviş în vin o spăl,
căci cu sîngele din cupă
m-am spălat de-acum pe mîini
și de lumea pămînteană
și de lumea de apoi.
Semilunele-sprîncene
ale dragei parcă-mi spun :
„Ne-am îndrăgostit de chipul
soarelui ¹ și ne-am schimbat

¹ Iubita.

în pereche de crai-nou !“
Nu fugi de mine-asemeni
vîntului, și dacă vrei
duhul lui Khadgiu, de-ndată
ți-l trimit pe mîini de vînt.

Hafez

(1320—1389)

Hage Samsuddin Mohammed Hafez sau Hafiz este cel mai mare poet al Iranului și unul dintre marii lirici ai omenirii. S-a născut în Șiraz, prin anul 1320 și a murit în 1389. Mausoleul său, aproape de cel al lui Saadi, este un loc de pelerinaj. Din fragedă copilărie, a dovedit o uimitoare memorie, devenind un hafez, adică un discipol care știa pe de rost Coranul. A început să scrie de tânăr, și numele său a căpătat repede faimă în tot Orientul islamic. A fost invitat de cîrmuitorul Bagdadului și sultanul din Delhi, dar Hafez nu și-a părăsit Șirazul natal decît pentru cîteva scurte călătorii la Yazd și Esfahan. Inspirîndu-se din hedonismul catrenelor lui Omar Khayyam, din lirismul lui Saadi și sufismul lui Moulavi, a îmbinat gazelul de dragoste cu cel filozofic, creînd astfel, într-un stil nou și unitar, cele peste 500 de gazeluri scrise în cea mai pură limbă persană, nedepășită pînă astăzi de nici un poet. Supranumit „Limba tainei”, acest geniu al Iranului cîntă în romănțele sale dragostea și vinul (simboluri ale extazului sufist). Ideile aparent rătăcite din gazelurile sale evocă vîrtejul vieții pămîntene plin de strigătele credincioșilor, preceptele înțelepților și lamentațiile nostalgice după fericirea paradisu-

lui pierdut. Metaforele sale sînt simboluri: roza este iubită și filomelul este iubitul care cîntă, chinuit de ghimpii dragostei; magul din tavernă este inițiatul care le îninde neofitilor cupa inițierii; chiparosul prefigurează moartea, busuiocul — nemurirea; părul sugerează mitul alexandrin al unicității din care se naște multiplicitatea etc. *Lirica genialului bărbat-privighetoare din Șiraz a avut un larg răsunset în Europa. Divanul Hafez l-a influențat la bătrînețe pe olimpiantul Goethe în al său Divan-occidental-oriental.*

GRAIUL DRAGOSTEI

În zori de zi, o pasăre-n grădină
grăi c-o floare fragedă, vergină :
„Mi te răsfață, floare, mai puțin,
căci prin grădina-aceasta-n care vin,
mult mai-naintea ta și-asemeni ție,
au înflorit atîtea flori din glie !“
A rîs frumoasa, glăsuindu-i rar :
„Nu mă mîhnește adevărul, dar
nici un iubit n-a zis către iubită
o vorbă-atît de aspru trilită !
De vrei să bei din cupa de-aur viu,
bătută-n pietre : vinu-i rubiniu,
o, cîte perle șlefuit, vei geme
și vei străpunge-n vîrfu-acestor gene !“
Pîn' la sfîrșitul lumii de sub zări,
mireasma dragostei n-o soarbe-n nări
oricine, dacă-ngenuncheat n-așterne
obrajii-n prag, să măture-n taverne.
Acolo, în grădina din Eram,

ieri-noapte, dulce aer respiram
și cîrlionții-albastrelor zambile
pluteau în zori și-n boarea blîndeii zile.
Am spus : „O, tron al șahului-Geamșid,
pe unde-i cupa ta ce m-a vrăjit ?“
Mi-a spus : „Norocu-mi treaz de-odinioară
vai, ce păcat, ursit a fost să moară !“
Nu-i graiul dragostei acela ce
îți vine, lin, pe buze, limpede.
Paharnic, adu vin și toarnă-n cupe,
și flecăreala noastră o-ntrepuie !
Atîtea lacrimi de-ale lui Hafez
au cufundat în mare, precum vezi,
răbdare,-nțelepciune — ce poți face
văpaia dragostei cînd nu-ți dă pace ?...

SERAIUL VISELOR

Vino, draga mea ! Seraiul
viselor, din temelie,
șubred ni-i... Dă-mi vin ! Clădită-i
viața-ne pe vînt, se știe !
Rob sînt măreției celui
ce, sub dom de peruzea,
dezrobit e de culoarea
care văzul i-amăgea...
Ce să-ți spun ? Aseară, fost-am
beat-mort, colo, prin taverne,
cînd, deodată, o chemare
tainică, din lumi eterne,
veste bună îmi aduse :
„Ochi deschis către mister,
șoim șezînd pe cedrul verde-n

cerurile, opt, din Cer.
locul tău nu-i în ungherul
ăsta negru-al suferinții —
de pe metereze-albastre
auzi glasul-atotputinții !
Ce s-a întâmplat cu tine
în capcană de-ai ajuns ?
Ia un sfat și-l pune-n faptă,
fii de sfatul meu pătruns,
că-l țin minte de la magul
ce ne-ndrumă-n cele sfinte :
„Mulțumit să fii de ceea
ce ți-i scris de mai-nainte
și deznoadă-ți de pe frunte
nodul ăsta încruntat,
căci nici mie și nici ție
nu ne-a fost ursita dat
ușa slobodei alegeri...
Nu jura pe vecinicie
legămînt cu lumea asta
putredă din temelie !
Băbăția-a fost mireasă
multor mii și mii de gineri !...”
O, tu care-n versuri șchioapeți,
pe Hafez — bătrîni și tineri
îl plac. De ce-l pizmuiești ?
Darul de-a plăcea, grai dulce,
haruri sînt, dumnezeiești !...

CUPA PLINĂ-N ZORI DE ZI

Părul răvășit, încinsă,
buze zîmbitoare, bete,
rochia dezgolindu-i sînii

biciuiți, în mers, de plete,
fluierînd, ulcioru-n mînă,
ochii (doi bețivi urlînd),
năvălind la miezul nopții
și la căpătîi șezînd,
gura-aproape de ureche
mi-a șoptit cu multă jale :
„O, iubirea mea străveche,
cum, ți-i somn ? Dă-mi cupe goale !
Dragului ce-i dai să beie
cupa plină-n zori de zi,
un păgîn e în iubire,
dacă-n el nu s-o trezi
un închinător al cupei !“
Tu, habotnic în odăjdii,
piei din ochi ! Să nu-i învinui
pe acei ce de pe drojdii
vinu-l trag, căci în afară
de-acest dar n-am mai primit
nice unul, de cînd zorii-n
ziua-ntii au răsărit !
Rîsul cupei, cîrlionții
părului și ochii gemeni
rupt-au sfintele canoane
și pe-al lui Hafez, de-asemeni.

CUPA LUI GEAMȘID

Inima de-o viață-ntreagă
bate și, bătînd grăbită,
îmi tot cere-n mîini să țină
cupa lui Geamșid, vrăjită !

Ceea ce-n adînc ea are,
cere de la o străină !
Perla dînd pe dinafară
din a lumii scoică mare —
cere, Doamne, o minune
la pribegi pe ţarm de mare !
La bătrînul mag, aseară,
mi-am dus inima beteagă ;
numai el, dîintr-o privire,
orice taină mi-o dezleagă.
Vesel îmi rîdea, şi-n cupa
lui din mîină, ca-n oglindă,
desluşea vedenii multe
aburind, cum se perindă.
I-am spus : „Cine ți-a dat cupa-n
care-atîtea ți s-arată ?“
Mi-a spus : „Cupa-i dăruită
de întîia zi, cînd bolta
stelelor a fost durată.
Blînda lui Isus lumină
care vin făcea din apă,
de-ar mai fi, şi astăzi morţii
i-am trezi cu vin din groapă !...”
Întrebat-am cîrlionţii
idoliței : „Voi, inele,
ce vă prindeți, zale-n zale,
lanț din părul dragei mele ?“
Mi-au zîmbit. „Hafez își plînge
inima robită-n lanțul
chinului ajuns la sînge ?“...

SLUJIREA CELOR ISTETI

Dacă viață-mi mai rămîne-n vine,
iar mă-ntorn la cramă ca-nainte,
pururi să-i slujesc, cum se cuvine,
doar pe cei ce sînt isteți la minte.
Fericită ziua-aceasta-mi fie,
căci mă-ntorn cu ochii-n lacrimi, iată,
să stropesc, să spăl cu apă vie
pragul cramei noastre, înc-o dată !
Nu-i în acest neam nici o lumină.
Doamne, pentru giuvaere,-n grabă,
fă un alt cumpărător să vină
să-i vînd giuvaere pe tarabă !
Dacă draga mi-a plecat în lume
și-a călcat cuvinte vechi ce leagă,
nu, în ruptul capului, anume,
n-am s-alerg să-mi caut altă dragă !
Dacă cercul cerului albastru —
după rele zodii la tot pasul —
mi-o aduce norocosul astru,
draga-mi capăt, doar rotind compasul.
Duhu-mi vrea iar teafăr să se vadă,
dacă-i va da voie, de sub gene,
preanerusinata ei ochiadă
și aceste plete preavicle.
Uită-te cum taina noastră sfîntă
o dă în vileag, o dă la zaruri,
tot din surle și din tobe-o cîntă
tuturor din inimi de bazaruri !
Pururi gem adînc și rău mă chinui,
pururi, vînat-neagră, de bătaie,
inima-mi se clatină-n suspinu-i
și mai rabdă încă-o vîntaie!

Ce e drept că-n astfel de pățanii
singur nu-i Hafez să verse lacrimi,
și-alții, mulți,-naintea caravanii,
se-necară-n ăst deșert de patimi.

SOARELE DIN MIEZUL NOPTII

Vino ! Corabia noastră
s-o arunci pe-un rîu de vin
și s-arunci văpăi și patimi
într-un piept de șeic hain !
Oh, aruncă-mă, paharnic,
în corabia-pocal,
căci s-a spus : „Să faci un bine,
și-apoi să-l arunci în val !“
M-am întors din preajma cramei
și m-am rătăcit prin fum.
Bună fii și mă îndrumă,
dragoste, pe bunul drum !
Adu-mi roșu vin în cupă
după roșu-i să cunosc
roșul rozelor ce-mbată
cu mireasma lor de mosc,
și-astfel ai s-arunci în vasul
cu balsam de trandafiri :
jarul pizmei, mistiuindu-i
inima ce i-o respiri...
Soare vrei în miezul nopții ?
Saltă vâlul de pe față
fiicei bune-a mumei-vițe,
și-ai să juri că-i dimineată !
Să nu-i lași în ziua morții
să mă-ngroape colo-n lunci,

du-mă-n cramă și-n butoiul
plin de soare să m-arunci !
Dacă duhu-o vrea să fugă
printre norii vagabonzi,
leagă-l, draga mea, de tine,
strîns, în lanț de cîrlionți !

CAPCANA PĂȚANIILOR ¹

Spun ce am pe suflet și mă bucur
doar împărtășindu-vă și vouă :
sînt și rob al dragostei, și slobod,
mîntuit de lumile-amîndouă !
Pasăre sînt din grădina verde —
ce-aș mai spune cît de mult mă doare
c-am purces de-acolo, ce-aș mai spune
cum m-am prăbușit de lîngă soare
în capcana multelor pățanii ?...
Am fost înger și lăcaș mi-i raiul,
dar Adam m-aduse-n colțul unde
moartea și viața își duc traiul.
Nici un astrolog cetînd în zodii
nu-mi cunoaște steaua și norocul.
Ce ursită mi-a dat muma lumii ?
De cînd, Doamne, am ajuns în locul
greului belciug din ușa cramei
(Crama Dragostei) mereu, din umbră,
o mîhnire nouă-mi strigă : „Piază !“
Dacă-n negre gînduri mi s-adumbră
inima, să rabd : mi-am dat lumina
pentru ea, lumină din lumina

¹ Alegorie pentru lumea pămînteană.

ochilor ce-o cresc dintotdeauna,
și-acum orb, cum să-mi răscumpăr vina ?
Șterge ochii lui Hafez de lacrimi
cu mătasea părului tău moale,
altfel, ăst potop fără oprire
temelia vieții ne-o prăvale !...

CRAMA MAGILOR ¹

Nimenea din Crama Magilor, ca mine,
nimeni nu-ndrăgește mai mult zaiafetul !
Pentru băutură,-n două părți, zăloage,
mi-am lăsat veșmîntul ², mi-am lăsat caietul ³.
Inima-asta-adîncă, sinceră oglindă,
plină mi-i de-o bură : pulbere de tină,
dar cerșesc la ceruri, cer tovărășia
unui chip de înger, suflet de lumină !
M-am jurat ținîndu-i mîinile în palme
idoliței noastre care vinuri vinde,
vin să nu gust fără fața ei ca focul :
rîsu-i la petreceri mințile ne-apride !
Dacă iar narcîșii mi se laudară
că au ochi asemeni dragei mele, lasă !
Cei ce văd cu ochii, limpezi-văzătorii,
n-or să calce-n urma orbilor spre casă.
Plîns-am multe rîuri șuvoind din gene
pe obraji, în poală, tot crezînd că-odată
crește-va, statornic, lîngă mine,-n brațe,

¹ Nume simbolizînd adunarea sufiștilor care căutau adevărul în afara preceptelor credinței musulmane.

² A abandonat austeritatea impusă de legea islamică în ceea ce privește băutura.

³ S-a lepădat de știință.

chipreşul tău fraged de mlădie fată !
Adu-mi o corabie-cupă de vin plină,
fiindcă ochii dragei, cînd se pierd în zare,
de mîhnire-amară, ochii, pe la colţuri,
mi se schimbă-n două mări adînci de sare !
Mie,-nchinătorul idoliţei mele,
nu-mi vorbi de nimeni, nu-mi rosti un nume,
doar de ea şi cupă n-am nici o sfială
să-ţi înşirui vorbe cîte nu-s pe lume !
Mi-a plăcut voroava spusă-n zori, la cramă,
de-un creştin c-o surlă şi o darabană :
„Dacă asta-i legea voastră musulmană,
legea-n care crede şi Hafez, vai, nouă,
dacă după astăzi, vine o zi nouă !“

MÎHNIREA SINGURĂTAȚII

O, şah al frumuseții peste fire,
e vai de-acel ce-i singur în mîhnire !
Grea, inima pe buze mi-a ajuns —
te-arată de pe unde te-ai ascuns !
Acele flori nu vor păstra-n livadă
apururi frăgezimea de zăpadă.
Cît stai în tron, puternic, să ajuți
supușii tăi sărmani și abătuți.
Dorința și mîhnirea depărtării
mi-au ars în vad pîraiele răbdării.
O, Doamne, taina asta s-o spun cui,
că nu-ți dezvălui fața nimănui
și ești oricînd de față și oriunde ?...
Paharnic al grădinii ce te-ascunde,
aceste ierburi verzi și roșii flori,
cînd nu-ți văd chipul, ele n-au culori.

Fă merișorul ¹ pe alei să vină,
podoabe să-nflorească în grădină !
Durerea din pricina ta mi-i leac
în bietul meu culcuș pe care zac,
și-aducerile-aminte mi-s surate
șoptind în colțu-mi de singurătate.
În largul cerc al zodiilor sunt
al resemnării mele negru punct.
Mă sfîșie la sînge orice astru —
dă-mi vin în cupa mea de smaltț albastru !

PÎRJOLUL

Mi-a ars tot pieptul inima aprinsă
de focul după dusa mea iubită.
Un foc a izbucnit în casa asta
și-a ars, de flăcări, casa mistuită !
Tot trupul, din pricina despărțirii,
mi-a ars de viu și sufletul meu ars e
de foc din soare care arde-n chipul
și ochii dragei cu priviri întoarse.
De-atît pîrjol din lacrimile mele
s-a mistuit și inima-mi sărmană,
și-azi-noapte, inima ² de luminare,
de mila mea a ars în neprihană,
ca fluturile-arzîndu-se-n dogoare !
Veșmintele curate mi-au fost duse
de apele din cramă, în șuvoaie,
și-odaia minții mele a fost arsă
de focul revărsat de prin butoaie !

¹ Trupul ; merișorul înlocuiește aici chiparosul.

² Feștila.

Alină-mi chinu-n care ard, iubito,
și vino, căci a ochilor lumină
s-a despuiat de albele-i veșminte
și-a ars, în semn smerit că ți se-nchină.
Povestea focului, Hafez, mai las-o,
și trage-o dușcă ! N-am dormit o noapte
iar lumînarea-n brațe cu povestea-ți
a ars, stingîndu-și ultimele șoapte.

RĂSUNETUL

Cînd asculți rostirea celor înțelepți,
să nu spui că n-are bună chibzuială.
Nu poți tu pricepe al rostirii tîlc,
duhule, aicea-i marea ta greșală !
Capul meu nu-și pleacă fruntea în pămînt
nici în lumea asta, nici în ceealaltă.
Apără-mă, Doamne, de acest viespar,
forfota de gînduri din cupola¹-naltă !
Nu știu înlăuntru-mi cine-i necăjit,
cine n-are tihnă nici măcar o clipă.
Mult, eu nu mă jălui niciodată, dar
cel de dinlăuntru-mi tropotă și țipă !
N-am dormit de-atîtea oarbe-nchipuiri
cărora-n adîncu-mi le mai caut cheia.
Gem de mahmureala a o sută nopți —
unde mi-i taverna ?... Poate, de aceea
dragilor din Crama Magilor li-s drag,
fiindcă focul, viul, care nu se stinge,
arde-aici în vatra²-mi fără de funinge.

¹ Fruntea, capul.

² Inima.

Iar aud în noapte, Doamne, sau visez,
șoapta-ți dinlăuntru-mi, glasul tău de tunet :
„Golul de sub coșul pieptului, Hafez,
încă îmi răspunde în prelung răsunset !“

TU, OMULE CUCERNIC...

Tu, omule cucernic, zămislit
din lucruri fără de prihană,
pe cei ce sînt la minte pîrguiți
nu-i ține tot într-o dojană !
Păcatele lor scrise-n catastif
n-or fi pe seama ta trecute.
Ce-ți pasă, dacă-s bun sau dacă-s rău ?
De tine grijă ai, și du-te !
Oricine-o secera ce-a semănat.
Oricine-n lumea luminată,
fie că-i treaz sau fie că e beat,
spre un iubit de-a pururi cată !
E casa dragostei în orice loc,
fie moscheie, fie templu.
Nu-mi tulbura bunăvoința lui
din ziua-ntîi : vreau s-o contemplan.
Cum știi, după a duhului perdea,
cine-i frumosul, cine-i slutul ?...
De după sfintele perdele-atunci
nu numai eu am fost căzutul,
și tatăl meu, Adam, scăpă din mîini
grădina-verde și eternă...
Hafez, dacă în ceasul morții ai
o cupă-n mînă, din tavernă,
te-or duce blînde duhuri drept în rai !

SĂDEȘTE POMUL PRIETENIEI...

Sădește pomul prieteniei,
și-ți va aduce ramu-i pe umăr :
roada lui dulce sub cerul gurii.
Smulge puietul crîncen al urii,
că-ți va aduce spinu-i pe umăr :
chinuri amare și fără număr.
Scumpă să-ți fie noaptea de șoapte,
cînd stai cu scumpa, umăr la umăr,
căci după tine, Cercul roti-va
mult și-or aduce zodii pe umăr :
zile, nopți, zile — fără de număr...
Inimă, cere doar primăvara
vieții, altminteri grădina-aduce
pe-al primăverii creștet și umăr :
roze și triluri — fără de număr.
Hafez din ceruri cere lumină
și-această veșnic verde-grădină,
colo, pe buză de rîu, s-aducă,
la bătrînețe, un chipreș tînăr,
pururi să șadă, umăr la umăr,
zile, nopți, veacuri — fără de număr.

NICI LUNA PLINĂ...

Nici luna plină nu revarsă
lumina vie-a feței tale,
și-n ochii tăi nu prețuiește
o roză nici cît iarba moale.
Cămara duhului îmi șade
sub cîrligele de sprîncene ;

nici şahul n-are mai bun leagăn
să mi se legene, alene...
Ce-or face, oare, pe-a ta faţă
suspinele-mi suind, uşoare ?
Ştii că oglinda nu îndură
nici cea mai lină răsuflare.
Priveşte cum narcisu-obraznic
sub ochii tăi mijind pupile,
neruşinat, îşi-nalţă ochii —
în colb deprinde-l să-i tupile !
Văzut-am ochiul tău cît noaptea,
cu inima lui neagră foarte —
el, nimănui dintre prieteni
nu-i ţine niciodată parte !
Nu-s singurul ce rabdă jaful
făcut de hoarda ăstor plete ;
au cine înfierat nu este
de neagra părului pecete ?...
Dacă Hafez la tălpi se pleacă,
nu-l dojeni, căci nu-i de vină :
păgîn de dragoste, iubitei
ca un păgîn i se închină.

DOAR IDOLIȚE...

Doar idolițe chip-de-soare
iubesc, și dragostea mi-i lege.
Orice povață-i dau, n-ascultă,
nu, dragostea mea nu-nțelege !
Paharnică, o, chip-de-roză,
dă-mi vin în cupa albăstruie,
căci dinlăuntru-mi nici un cuget
mai bun decît acesta nu e !

Trag vin din amfore, pe-ascuns,
și mulți gîndesc că scriu caiete.
De ce pîrjolu-acestei patimi
pe scrisu-mi, focul nu-și trimete ?
Eu zugrăvitele-mi veșminte
le zvîrl în flăcările-acele :
nu-mi dă bătrînul de la cramă,
în schimb, o cupă pentru ele.
Ce-mi spui să-mi smulg odată ochii
de pe mlădiul chipreș verde,
cu ochi adînci și nuri de vrajă ?
Povața ta pe loc m-ar pierde !
Din rîs eu podidesc în plînset,
ca lumînarea-n adunare ;
de foc mi-i limba, dar n-aprinde,
nu, nimeni nu-mi dă ascultare !
Ce dulce inima mi-ai prins-o
cu lațul din ochiada-ți beată,
cum nimeni n-a vînat mai bine
sălbaticii cocoși vreodată !
Hafez, pe-aceste stihuri limpezi
și dulci ca mierea din coclaur —
mă mir că șahul nu te-ngroapă,
cît ești de-nalt, cu pungi de aur !

NU RĂMÎNE !

S-a dus vestea că mîhnirea
multă vreme nu rămîne,
n-a rămas nici ieri, nici astăzi,
nu va rămînea nici mîine !
Sînt umil în ochiul dragei,

pulbere sub tălpi, țărină,
dar nici el, rivalu-mi mîndru,
mult la preț n-o să rămînă !
Pentru soarta rea sau bună
nu e locul să se-ngîne
plîngere sau mulțumire,
cît în cartea vieții noastre
nici un semn nu va rămîne.
Spune-se că-n vremi bătrîne,
Geamșid le cînta la oaspeți
imnu-acesta : „Dați-mi cupa,
mult aici nu vom rămîne !“
Lumîinare, strînge-n brațe
fluturile drag, căci pînă
mîine-n zori din tot bazarul
scrum, funinge-or să rămînă !
Pe o boltă de turcoază
slove de-aur scrise-o mînă :
„Numai bunătatea celor
darnici va să mai rămînă !“
Nu ofta, Hafez, cînd d'raga
face nazuri și te-amîină,
căci din tirania-aceasta
și-asuprirea-i de stăpînă —
nu, nimic n-o să rămînă !

NU TE-NTRISTA !

Pribeagul Iosif ¹ se va-ntoarce
în Canaan — nu te-ntrista !

¹ Biblicul Iosif (Iusuf) este simbolul frumuseții și al neprihănirii bărbătești în Orient.

Coliba plîngerilor tale
într-o grădină s-o schimba —
nu te-ntrista ! Cînd primăvara
în tronu-i verde iar va sta,
privighetoareo, dintr-o roză
umbrelă fă-ți — nu te-ntrista !
Cînd Roata-albastră nu arată
pe placul nostru nici o stea,
nu va rămîne-n starea asta
de nenoroc — nu te-ntrista !
O, nu ofta că taina vieții
n-ai s-o cunoști : după perdea,
sînt jocuri de lumini și umbre
și-n cer s-ascund — nu te-ntrista !
O, inimă, dacă potopul
ți-o dezhădăcina cîndva
viața dintru rădăcină,
la cîrmă cît îl vei avea
cîrmaci pe Noe-n uragane,
nu tremura, nu te-ntrista !
Dacă-n deșert te mîină dorul
să te pornești pe calea grea,
la sfînta Mecca, dacă spinii
te mușcă-adînc — nu te-ntrista !
Primejdii ne pîndesc popasul,
dar ținta cînd se va vedea ?
Nu-i început de drum să n-aibe
și un sfîrșit — nu te-ntrista !
Hafez, în colțul sărăciei
și-ntru însingurarea ta
din nopți de nopți întunecate —
cît încă te vei cufunda
în rugă și vei ceti *Coranul*,
nu, nu fi trist, nu te-ntrista !

NU SÎNT DINTRE ACEI MINTOȘI...

Nu sînt dintre acei mintoși ce-și lasă
și draga lor și băutura.
Iubesc și beau, dar știe și muftiul
că niciodat' nu-ntrec măsura.
Eu care-am înfierat nelegiuîții
de-atîtea ori, cînd Noo-Ruz e,
nebun aș fi să săvîrșesc nelegiuirea
de-a-mi smulge cupa de la buze !
O perlă-i dragostea, îi sînt scafandru,
și crama-i marea care-mbată ;
m-am cufundat în valuri pînă unde
nu știu de-am să mai ies vreodată.
Cînd vînt din miazănoapte spală roze,
cu degete de ploi le spală,
dacă pe-o carte mi-aș zvîrli privirea,
aș da dovadă de sminteală.
Cum legămîntul și-nvoiala-n lume
n-au nici un preț și le ia vîntul,
fac învoială doar cu băutura,
și cu o cupă — legămîntul.
Eu, cel ce-și duce traiu-n sărăcie
avînd comoară-mpărătească,
cum să mai cred în rotitoare zodii
ce-ajută josnici doar să crească ?
Deși sînt nins de colbul sărăciei,
rușine mie, cinstei mele,
de-mi voi uda eu poala cărînd apă
din ale soarelui cișmele !...
Azi-noapte, dulcile-i rubine calde
pe-acest Hafez mi-l răsfățară,
dar cum să cred poveștile frumoasei
ce l-au mințit și-odinioară ?...

VINO, SĂ ZVÎRLIM...

Vino, să zvîrlim potop de roze,
să zvîrlim în cupe, roșu, vinul,
tot tavanul cerului să-l spargem,
visuri noi zvîrlind prin tot seninul !
Dacă a mîhnirii hoardă neagră
dă năvală să reverse sînge
din îndrăgostiți, atunci, paharnic,
mîinile-nfrățite ni le-om strînge,
să zvîrlim, din temelii, mîhnirea !
Cît în mînă ții lăută bună,
cîntă, lăutarule, un cîntec —
să cîntăm gazeluri împreună,
dînd din mîini, să batem din picioare.
frunțile zvîrlindu-le-n țărînă !
Unul se-mpăună că deștept e,
altul vorbe-aiurea ne îngîină —
vino, să zvîrlim acestea toate
în balanța judei de seamă !
Dacă vrei grădina-frumuseții,
vino să bei vin cu noi în cramă,
de lîngă butoi smulgîndu-ți gura
de pe gura de canea, de-a dreptul,
te-azvîrlim în Kousar, havuzul
cel cu vin din care bea-nțeleptul !
În Șiraz, nu sînt la preț nici cartea,
nici gazeluri strînse-ntr-o comoară.
Sus, Hafez, să-te săltăm pe creștet
și să te zvîrlim în altă țară !

VREI SĂ ȘTII CE ESTE FERÍCIREA ?

Vrei să știi ce este fericirea ?
Să privești a dragostei icoană.
Decît șah să fii în preajma dragei,
cerșetor, tu cere-i de pomană !
Lesne dintr-un suflet rupi speranța,
cum ușor îți pleacă un răsuflet,
însă de prieteni te vei rupe
greu și sîngerînd bucăți de suflet !
Mă voi duce în grădina verde
și ca un boboc de pătimașă
roză strînsă-n inima-i îngustă
te voi sfîșia-n fișii, cămașă,
tu, ce nume porți Neprihănirea !
Uneori, ca boarea printre roze
voi șopti cea mai ascunsă taină,
și doar la urechea rozei roze ;
alteori, de la privighetoarea
triluindu-mi, noapte după noapte,
am s-aud ceea ce-ndrăgostiții
își destaină-n tainicele șoapte.
Mai întîi și-ntîi sărută buza
celeia care-n suflet ți-i stăpînă,
să nu-ți pară rău pînă la urmă,
buza că ți-o muști și-ți muști și mîna !
Folosește-acest răgaz mai bine
să-i vorbești iubitei ! Mai departe,
dacă trecem de popasu-acesta
care-n colți de furcă se desparte,
nu ne mai putem nicicînd ajunge
dincolo de două lumi și moarte !

SÎNT EU, CEL DIN ȘIRAZ...

Sînt eu, cel din Șiraz, maestru
în ale dragostei probleme.
Niciînd nu mi-am mînjit eu ochiul
doar cu vederea — nu te teme !
Sîntem derviși, răbdăm opreliști,
petrecem, bem, mîncăm bucate,
dar nu încape-n crezul nostru
mîhnirea care greu păcat e.
I-am spus bătrînului din cramă :
„Ce drum spre mîntuire-om ține ?“
O cupă dîndu-mi, magul rîse :
„Ascunde-această taină-n tine !“
„Dar care-i ținta din adîncu-mi,
scrutînd grădina omenirii ?“
„S-aduni cu mîini mici de pupile
din chipu-i gingaș — trandafirii !“
M-am ruinat slăvindu-mi cupa,
cum n-a slăvit-o încă nimeni,
și-mi ruinez, din temelie,
hapsîna dragoste de sine-mi !
Iubito, dulce-i mîngîierea
pe ochi — a părului tău moale !
Cînd două inimi, îndeolaltă
nu se atrag, nu-și dau tîrcoale.
De-aici, din adunarea noastră,
să dăm năvală drept la cramă :
povața celui care-n faptă
n-a pus-o-ntîi, n-o bagi în seamă.
Hafez, să nu săruți pe buze
decît paharnica nurlie
și cupa ! Mîna la fățarnici
de-o strîngi, păcatul tău să fie !

CARTEA PAHARNICULUI

Dă-mi, paharnic, băutura
care spulberă mîhnirea
și te face să fii darnic,
și-ți aduce mîntuirea !
Mie, ce-s mîhnit în suflet,
dă-mi să beau rubin spumos,
căci din lumile-amîndouă
n-am nimic, nici un folos.
Dă-mi balsamul biruinței
celui care după voie
îți dă aurul lui Gharun ¹,
viața lungă a lui Noe —
ușile spre fericire
toate-n cer ți se deschid !
Dă-mi, paharnic, vin, căci cupa
fermecată-a lui Geamșid
doar pierdută laudă-se
că-n ea oglindea o lume ;
pune-te chezaș, paharnic,
ca Geamșid să văd, anume,
toate tainele în cupă !
Geamșid bine vorba-a-ntors :
„N-are-acest serai ce piere
preț nici cît un fir de orz !“
Dă-mi, paharnic, adu-mi focul
viu cu străluciri de astru,
focul căutat și astăzi
în pămînt de Zoroastru !
Dă-mi credința celor ageri
și mintoși, bînd la un loc,

¹ Biblicul Corei, bogătașul care, la porunca lui Moise, a fost înghițit de pămînt cu comorile și oamenii săi.

fie-nchinători la lume,
fie-nchinători la foc !
Dă-mi fecioara adumbrită-n
văluri și cămăși de piatră,
care, beată, șade-n cramă
pe a drojdiilor vatră !
Dă-mi-o, pînă cînd în lume
de rîs numele nu-mi fac,
pînă cînd sub cupă nu mă
ruinez, în colb să zac !
Dă-mi paharnic, apa care
cugetele-nflăcărează ;
dacă leul bea o gură,
dă foc verdelui din oază !
Dă-mi s-alerg ca vînătorul
după leu în cel tărîm,
să sfărîm capcana-ntînsă
de cerescul lup bătrîn !
Dă-mi să semăn mirodenii
pe jăratîc, ca s-adie
dulci miresme-nțelepciunea
preamărită pe vecie !
Dă-mi, paharnic, dă-mi licoarea
care schimbă robu-n șah,
inimii dînd neprihana
de-a ajunge-n ceruri ! Ah,
dă-mi această băutură
să mă vindec de cusururi,
capul să mi-l smulg din groapă,
vesel, sus, peste azururi !
Dă-mi să beau, și-atunci vedea-vei
chipul fericirii, ori
mă ruînă-n vin și-avea-vei
a-nțelepților comori !
Sînt acela care-n mîină
cînd ia cupa, ca-n oglindă,

vede tot ce-a fost, și este,
și va fi — cum se perindă.
La beție pot să bîlgui
că sînt șah și tuturor
să le spun de-mpărăție,
cînd eu sînt un cerșetor.
La beție pot din taine
să tai pietre-prețioase,
fiindcă numai la beție
taine la lumini sînt scoase.
Lumea are iarăși capul
plin de uneltiri, dar eu
unelti-voi doar cu cupa
și-ochiul dragostei, mereu.
Unul știe-n mîini c-un paloș
să se lupte-n bătălie,
altul știe cu condeiul
să se lupte pe hîrtie.
Cîntă, lăutare, cîntă
cîntecul acela nou,
și le spune la prieteni
din lăută dînd ecou :
„În sfîrșit, aproape-i clipa
cînd voi da ochi cu vrăjmașii,
i-auzi cum din cer răsună
biruința, iuțind pașii !“
Marea-nțelepciune-a lumii
limpede-i, de peruzea,
să vedem ce plod va naște
noaptea care cade grea.
Ce mîhnit sînt ! Lăutare,
zi din gură și din strune,
cîntă-l pe acel ce-i Unu,
pururi despre el ne spune !
Cînd mintosul și bătrînul
mag aprinde focu-i sfînt,

nu ştiu lampa cui se stinge.
Tu, aici, pe-acest pământ
plin de sânge, şi de naşteri,
şi de moarte, şi de viaţă —
ia o amforă şi varsă-i
sângele şi-apoi înalţă
imn de bucurie celor
care cupei sînt supuşi,
nalţă-le o vorbă caldă
şi la cei prieteni duşi !...

Dgiami

(1414—1492)

Ultimul mare poet al epocii clasice ; s-a născut la Dgiam, în Khorassan. A studiat la Harat și Samarkand științele teologice și literare și s-a afiliat la o confrerie sufistă căreia i-a devenit conducător. A fost un scriitor foarte fecund, lăsând în afară de opera în proză, trei divanuri, cinci masnaviuri și un Baharestan — culegere de anecdote în proză amestecată cu versuri, în genul Golestanului lui Saadi, poet care, împreună cu Hafez, i-a servit de model. Măiestria limbii și bogăția stilului fac din Dgiami unul din maeștrii literaturii persane.

LUMINA FEȚEI TALE...

Lumina feței tale, lumînare ¹,
răsrîntă în oglinda de azururi,
s-a preschimbat în rotunjimea albă
a soarelui zvîrlindu-ți umbra-n pulberi.

¹ Simbolul iubitei.

Din razele luminii orbitoare
a fulgerat din cer doar o scînteie
din care-o flacăra căzînd pe arie,
a pîrjolit și paiele, și pleava.
Mergeai mlădie într-un cor de îngeri
psalmodiind : „Ferice de iubitul
neprihănit găsindu-și o iubită
asemeni lui neprihănită, pururi !“
Cînd dimineața a văzut extazul
din ochii celor beți ce-n zori de ziuă
băut-au vinul frumuseții tale —
de ciudă, -atunci și-a sfișiat pieptarul
de-atlaz strălucitor ca peruzeaua !
Văpaia ochilor tăi plini de taine
zvîrli rugina roșie-a rușinii-n
oglanda minții, și-astăzi papagalul
cel gînditor nemaizărindu-și chipul
răsfrînt în apele oglinzii — tace.
Dgiami nu merita să se gîndească
la dragostea aceasta, dar mîndria
l-a azvîrlit în valul ăsta aprig !

MÎNDRIE

A trecut iubita fără
să privească la ostateci.
Vaielele noastre-n pieptu-i
nu avură vreun răsunset.
Ne-am făcut țărînă-n drumu-i,
ca să-i sărutăm piciorul,
dar n-a mai trecut pe-acolo,
din răsfaț și din mîndrie.

Pentru cine-aceste lacrimi
ca argintul, pentru cine
chipul nostru cu paloarea
aurului ? Niciodată
draga n-a văzut aceste
lacrimi, albe, ca argintul,
chipul ca de aur palid.
De cum mă zărește-n cale,
ca să nu-i contemplan fața,
și-o întoarce-n altă parte.
Gingașele ei picioare
lasă urme calde-n pulberi,
și cei luminați în inimi
își fac pentru ochi negreală
din aceste negre pulberi.
Inima a vrut să fugă
după ea la braț cu duhul,
însă duhul însuși iute
i-a luat-o înainte —
nici nu i-a mai dat de veste
inimii nestăpânite...
Capul lui Dgiami ajuns-a
pulberile de pe pragu-i,
dar din inimă dorința
nu și-a smuls-o și tînjește
tălpile-i să le sărute.

RESEMNARE

Nu alerg, iubito, după tine,
oricît ard de dorul revederii,
fiindcă nu pot să îndur amarul
de a te vedea cu alții-alături !

Dacă te gîndești și simți nevoia
pe prieteni să-i omori, iubito,
jur pe-a noastră dragoste, că-ndată
te ajut cu mîinile-amîndouă !
Dornic de dulceața-acestor buze,
nopti de nopți, pînă în zori de ziuă,
vărs din ochi curată cornalină,
ploaie de rubine sîngerînde.
Am luat de la aceste buze
cu-mprumut o jumătate suflet ;
vino, draga mea, și pune-ți buze
peste buze, să-ți dau împrumutul,
și cu el odată să-mi dau duhul !
Nu-ți mai bate capul, Rațiune,
să-mi alini durerea, căci de dragul
unui chip de zîină-nnebuni-voi !
Cînd văd în grădină chiparosul
cel mlădiu, îmi pare al tău mijloc.
Cînd lumina lunii se revarsă,
îmi închipui fața ta frumoasă.
Am strigat la inimă să vină
de prin preajma casei tale, însă
inima mi-a spus : „Dgiami, mă lasă !
Sînt ostatică într-o capcană
ce mi-a-ntins-o draga, mînioasă.“

ALUNIȚA GURII DULCI...

Alunița gurii dulci căzut-a,
negru punct, sub buze, pe bărbie,
De-alunița gurii dulci-aminte
îmi aduc în fiecare clipă,
și simt fierul roșu cum mă arde.

Trupul slab s-a subțiat atîta,
că acum se pierde în cămașă,
cît un fir subțire din urzeală.
Chiar și a furnicii lăcomie
pentru boabe pîn' la urmă pierе,
dar nicicînd din inimă nu-mi pierе
dorul de grăuntele-aluniței.
Inima îmi arde în pîrjolul
multelor suspine-nflăcărate —
lacrimă, mai iute îți revarsă
apele, să stingi văpaia asta !

DARUL DE LA CEI JOSNICI

Să pătrunzi cu dinții prin oțel călit
și să-ți scurmi cu ghiara drumul prin granit ;
să te-ntinzi pe-o vatră-ncinsă de cuptor
și să strîngi jăratîc între pleoape, ori
să porți pe cărarea capului — poveri
cît nu pot să ducă-o sută dromaderi
și s-alergi într-una, de prin zori de zi
pînă pe-nserate, fără-a obosi —
lui Dgiamî acestea toate lesne-i par,
dar de la cei josnici n-ar primi un dar.

Vahşi

(?—1583)

S-a născut la începutul secolului al XVI-lea în satul Bafgh, lângă Kerman. A trăit mai mult în Yazd. Inspirându-se din masnaviurile lui Nezami, a scris Nazer şi Manşur şi Şirin şi Farhad. A mai scris gazeluri şi a născocit o formă fixă de poezie numită tarkib band.

OCHIUL CELUI ÎNDRĂGOSTIT

Într-o zi un cusurgiu îi zise
lui Madginun : „Găseşte-ţi o iubită
mai frumoasă ca Leilî ce-n ochii
tăi este asemeni unei zîne,
dar în nurii săi, în fiecare,
cîte un cusur vădit se-ascunde !“
Din ceea ce-i spusese cusurgiu
mîniatu-s-a Madginun amarnic
şi, n-înîie-arzînd, a rîs în hohot :
„Dacă-n ochiul lui Madginun, sub gene,
ai şedea, alţi nuri decît aceştia
ai nurliei Leilî n-ai cunoaşte !

Cum să-i vezi tu frumusețea, dacă
ochiul tău nu-i vede decît părul,
ochiul tău nu-i vede decît fața ?
Tu îi vezi mijlocul subțiratic,
iar Madginun — al mlădierii farmec.
Îi vezi ochiul, iar Madginun îi vede,
în priviri, săgețile de flăcări.
Îi vezi părul, iar Madginun îi vede
cîrlionții părului — inele.
Îi vezi arcuitele sprîncene,
iar Madginun le vede făcînd semne.
Îi vezi buze rumene și dinții,
iar Madginun în sine-și sîngerează
cînd îi vede gura-n dulce zîmbet.
Nu-i Leilî aceea ce-i spui astfel,
ci aceea ce-mi răpește tihna.
De-ar fi fost Leilî cea din lumina
ochilor mei, cred că niciodată
nu-ți părea rău și nici frumusețea-i
nu puteai s-o mai alungi din suflet.

VULCANUL

Mi-i teamă-n miezul nopții,
din piept, să scot suspine,
să nu scap vreo scînteie
din inimă — pe buze
ca să s-aprindă focul
pe undeva, prin preajmă !
Nu bate-n toba vrajbei
cu mine și, ai grijă,
de-oștenii mei războinici
mai bine te ferește !

De spun o rugămintе,
ostaşii mei îndată,
năvală dau asupra
întregii lumi ! Ia seama,
acest văzduh de-atîtea
suspine un vulcan e —
nu trece prea aproape
de mine ! Prin dogoare,
cînd păsări trec, aripa
aprinsă şi-o blestemă !
Trezită-i băutura,
şi fluierul nu scoate
un sunet. Este vremea
paharnicul să toarne
o nouă băătură,
iar lăutarul nostru
un cîntec nou să-nceapă !
De astăzi înainte
nu pot să-mi duc viaţa
în temniţa mîhnirii,
decît legat în fiare,
cu lacăte la uşă...
O, tu, Vahşi, de-atîta
durere îndurată
îţi picură din limbă
ucigătoare-otravă !
Pe-acest hanger au cine-i
viteazul să se-azvîrle ?

EA, STĂPÎNA MEA ÎNROBITOARE...

Nu mă chinui pînă-ntr-atîta
să-mi slobod suspinele cu zorii
şi-al lor iute vînt să-ţi stingă lampa !

Din pîrîul nepăsării tale
nu-mi da apă, să nu cresc vreodată
palmier ce-n loc de roade poartă
un hanger cu lucii diamante !
Într-un miez de noapte-o să se verse
cald potop din ochii mei — mai bine
lumea s-o vestesc despre potopu-mi !
Uraganul plînsului cînd vine
ce e biata Arcă a lui Noe ?
Fiecare scîndură dintr-însa
o dau unui val, să o sfărîme !
Inima îmi tremură de spaimă,
să nu se afume-ntreg seraiul
frumuseții tale, cînd rărunchii
mei puțin își slobozi-vor fumul !
Ea, stăpîna mea înrobitoare,
nu adună-n capul său nimica
și Vahși în van îndrugă sfaturi !

PECETEA MORTII

Decît în alte nopți, simt fierbințeala
mîhnirii mult mai mult, în noaptea asta.
Îmi fac diata, deci veniți aproape,
și ascultați de mine-n noaptea asta.
Fiți mai îngrijorați, voi, buni prieteni,
măcar acum, cînd de la masa voastră,
din mijlocul petrecerii voi smulge
prea-ndureratu-mi cap, în noaptea asta !
Au mi s-a pus pe chip pecetea morții ?
Văd bunii mei prieteni cum duc mînci,
pe-ascuns, la ochii uzi, în noaptea asta.

O, pentru Dumnezeu, voi, buni prieteni,
să nu vă-ndepărtați de căpătîiu-mi,
căci nu mă simt în stare și același
din alte multe nopți, în noaptea asta !
Mîhnirea dragostei după iubita
cu sîni de-argint zvîrli doar o scînteie
în inima lui Vahși, mistuindu-l.
O, buni prieteni, pînă-n zori de ziuă,
aveți de draga-mi grijă,-n noaptea asta !

Saeb

(1607—1670)

S-a născut la Esfahan, într-o familie de negustori din Tabriz. După studii, debutează ca poet, fiind solicitat la curtea Safavizilor, de către şahul Abass I. În 1658 a plecat în India, la curtea Marelui Moghol şah Dgiahhan. Spre sfârșitul vieții s-a întors în patrie și a fost primit la curtea şahului Abass al II-lea, care l-a numit „principele poezilor”. Maestru în gazeluri, a fost prea puțin apreciat în Iran, în schimb s-a bucurat de o mare reputație în India și în Turcia. Rămâne cel mai strălucit poet al literaturii persane postclasice.

MĂREȚIA BĂTRÎNILOR

Bătrînii noștri falnici și destoinici
să nu-i nesocotești cu ușurință,
căci numai din desăvîrșirea-aripei
și-a penei poate să-și ia zbor săgeata.
Bătrînul palmier, decît cel tînăr,
mult mai adîncă rădăcină are,

și inima bătrînului acesta
e mai înfiptă-n lumea pămînteană.
Acel ce-i rău din fire asuprește
mai crîncen pe acei ce-i sînt aproape,
cum sabia-și primește lovitura
întîi și-ntîi din propria sa teacă.
Tărîmul nebuniei înflorește
din mine, căci eu pus-am temelie
acelei case cu nebuni în lanțuri.
Saeb, tu nu poți să dezlegi vîrădată
din inimă-al mîhnirii nod, cît încă
ți-i mîna strînsă-n ghiarele Ursitei !

INIMA VERDE

Nu-i în casa-ntunecată-a lumii
nici o inimă mai luminoasă,
nu e nici un licăr de scînteie
în cenușa de pe vatra stinsă.
Inima cînd e clarvăzătoare,
nu-i nenorocire dacă ochiul
nu poate să vadă-n întuneric.
Nu prin hornul negru o să vină
soarele-n odaia cu părății
căptușiți cu-oglinzi strălucitoare.
Giuvaerul nu rămîne-n casă
din pricina colbului tristeții
celui ce-a rămas orfan pe lume.
Dacă inima în piept e verde,
n-o ajung mîhnirile de moarte.
Drept e că dezleagă taine multe
lumînarea care,-arzînd, nu poate
lacrimele multe să-și înghită.

Când te-ajunge caravana morții
 călărind simunul, nu-i,-nainte,
 și nu-i nici în spate vreo scăpare.
 În această tristă locuință
 morții nu sînt mai sărmani ca viii.
 Lăcomia ne-a zvîrlit, fărîme
 și puzderii, risipiți prin lume.
 Când furnici în furnicar s-adună,
 aria o pot goli de boabe.
 Nu, doar valul ăsta n-~~o~~ să știe
 de venirea lui și de plecarea-i,
 cum din lume ~~l~~imenea nu știe
 de venirea lui și de plecarea-i.
 Roata ~~z~~diilor îi izbește
 pe cei buni, de piatră, sfărîmîndu-i,
 ocr~~o~~îndu-i doar pe cei nemernici,
 mîndcă piatra-de-ncercare-i pentru
 aur și argint, nu fier și-aramă.
 Inima gingășă se mîhnește
 și dintr-o privire chiondorîșă :
 paiul cînd îți intră-n ochi, e-asemeni
 de vătămător pe cît e acul.

PĂGUBAȘUL

Floarea iasomiei n-ai cules-o
 și ți s-a uscat și dolofanul
 sîn al zorilor de cînd nesupt e.
 Darnică, de-o sută de ori lumea
 de pe piept și-a sfîșiat cămașa ;
 tu, fără simțire, nicicînd piepții
 nu ți-ai sfîșiat de la cămașă.
 Ai zăcut pe ramură, cum zace

o privighetoare zugrăvită ;
de mîhnire, n-ai săltat pe ramuri,
nici n-ai lăcrimat în zorii zilei.
N-ai scos din mireasma rozei tale
nici un picur de balsam de roze.
Ca icoana-n casă zugrăvită,
te-ai cojit și șters de pe perete.
Ca Zuleica-ndrăgostită foarte
n-ai fugit după frumosul Iosif.
Dinții tăi mușcat-au buza cupei,
zimțuind-o ca pe metereze —
dar nu și-au mușcat măcar o dată
pîn' la sînge buzele cîinței.
De pe inima ta ruginită
nu ți-ai curățat rugina-asprimii
și-ai cules doar iarbă din grădină ¹.
Cerul, sub povara ploconirii,
mijlocul și l-a fost rupt în două,
dar tu, îngîmfatul, niciodată
nu te-ai frînt din șale : semilună.
O, tu, bob, cum vei rodi la vară,
cînd, în primăvară, n-ai dat colțul ?
Viața ți-ai pierdut-o din pricina
cugetelor clocotind, nebune —
și din oala care-o porți pe umeri
ai băut otrava cîinării.
Cînd din zahăr gustă o furnică,
fi și cresc din trup aripi cu pene,
iar, Saeb, de-ce, precum un vierme,
se tirăște-n lumea pămînteană ?

¹ Lumea pămînteană.

LUMÎNAREA VIITORIMII

Dacă de la bunurile lumii
ce te leagă, inima-ți vei smulge —
ți-ai și aruncat dăragii-atuncea
către însăși ținta vieții tale.
Dacă, darnic, părăsești ospățul
pămîntean, pornindu-te spre moarte,
cată să rămîi în amintire
lumînare-arzînd viitorimii.
De pe-acum cu lumea te împacă,
nu-i nevoie-n ziua judecării
să te rușinezi de rele fapte.
Cerurile îți vor sta sub ceafă,
dacă din a dragostei lumină
inima îți va rămîne verde.
Fiecare fir plăpînd de iarbă
laude îți va aduce-n foșnet,
de-ai să fii izvor de rodnicie.
Dacă, precum stelele, avea-vei
noapte albă, ai să fii la față
luminos ca stelele frumoase.

PUSTIUL DIN MORMÎNT

Sub Roata zodiilor noastre
nu-i nici o inimă-mpăcată,
și în grădina-aceasta nu e
măcar o roză înflorită.
La orice om te uiți lăuntru,
vezi doar o inimă îngustă
cît e-n bobocu-i trandafirul,

de parcă-n lume vînt n-adie
să-nceapă-mbobocirea rozei.
În ochii celor verzi în inimi
pustiul din mormînt plăcut e,
decît o casă fără oaspeți.
Potopul de-ntîmplări ne strigă :
„Pe-acest pămînt nu-i sigur somnul !“
Privighetori, prin crîng, o mie
de-ar trilui, nici una nu e
precum Saeb, cu limba-aprinsă.

Hatef

(?—1783)

Mare poet din secolul al XVIII-lea, care a reînviat poezia în stilul măestrilor clasici persani. S-a născut în Esfahan. A scris versuri și lucrări în proză, în limba persană și arabă. A practicat medicina. Culegerea sa de kasîde, gazeluri și tardgi-banduri se remarcă prin exprimarea ideilor abstracte ale sufismului într-un limbaj elocvent, clar, și un vocabular bine ales.

MESAJUL

Cheamă-mă la tine-odată,
inima să mi ți-o dărui !
Inima vreau să mi-o-mprăști,
ca pe trandafiri, în colbul
de pe pragul casei tale.
Vii din ce grădină ¹ ? Spune-mi,
pasăre din Colivie,
să-ți trimit mesaju-n versuri
de la pasărea captivă

¹ Grădina raiului.

în aceeași Colivie.

Am tăcut ; acum, la rîndu-ți,
mă întrebi de trista-mi stare,
și, cum plîng, și tu, de-asemeni,
te pornești să plîngi. O, schimnic,
ce te plîngi de bătrînețe ?

Hai cu mine-n vinărie,
să te duc bătrîn și gîrbov,
să te scot voinic și tînăr !

Vaiet, geamăt n-au răsunset
în inima ta, frumoaso !

Cum să te-mblînzesc cu-acestea,
cînd ești rece, rea ca luna ?

Dacă vorbele pe limbă
nu-mi vin cînd stau c-un venetic,
cum să te-amăgesc cu vorba,
să-mi grăiești, o, răpitoare-a
inimii, tu, limbă dulce !

Nu te supăra pe mine,
grădinare, dacă-aminte
îți aduc, în primăvară,
de-anotimpul toamnei, veșted,
cînd cad frunzele din ramuri.

O, Hatef, de ce taci, oare,
și nu spui povestea despre
dragostea-ți de idolițe ?

Vreau povești adevărate ;
dragostele povestește-ți !

ÎNDRĂGOSTITUL

N-am speranță cînd îmi este aproape,
dar nici teamă cînd se-ndepărtează.

O iubesc, iubesc și nici nu-mi pasă

dacă mi-i aproape sau departe !
În fiecare noapte lumea-i trează
din pricina vaietelor mele ;
dar ce rost au ele, cînd aceea
care-ar trebui să le audă
nu e niciodată — nu e trează !
Pot intra în casa dragei mele,
dar rămîn de veghe lîngă poartă,
și-i opresc pe cei rivali să intre.
Inima mi-alin cu cîte-o veste
care mi-o aduce dinlăuntru
careva, dar bine știu că vestea
nu a fost de draga mea rostită.
Raiul e grădina ei de roze,
dar păcat că năvăliră corbii,
și prin trandafiri nu mai răsună
trilurile de privighetoare...
La străini, Hatef, să nu-ți destăinui
taina dragostei, că nu-i urechea
cea străină bună pentru taine.

BETIVUL

Sînt bețiv isteț și cîrpăcit-am
zdrențe vechi și noi, să-mi fac o haină ;
asta-i zălogită la tavernă !
Taina mare-o caută cel schimnic,
răsfoind bucoavne vechi și datini ;
spune-i lui să vină în tavernă,
taina căutată s-o audă
răsunînd din fluier și din scripcă.
Taina celor două lumi se-arată
limpede doar celor care-n cupă

au văzut răsfrîntă o lumină
de pe fața Marelui Paharnic.
În acest deșert¹ găsești popasul
dar acolo unde, frînt de trudă,
mi te prăbuși ; acest du-te-vino
de pe calea dragostei, nu-i altul
decît dorul aprig să te prăbuși.
Sînt pe calea dragostei atîția
norocoși și fără de noroace.
Dacă ți s-a-nchis, Hatef, norocul,
inima nu-ți îngusta, mîhnită.

ÎNALTA DEMNITATE

Cu genele să seceri spini, cu mîna
să spargi granit, să-l mesteci în măsele ;
să scurmi cu unghiile drum prin munte ;
să gîdili coada unei scorpioane
și să săruți, pe colții-ntorși, un șarpe ;
să lupți cu ghiarele unui balaur
și să te-afunzi în gură de balenă ;
să mulgi fierbinte lapte de la țîța
leoaicei, cînd turbată-i de mînie ;
să bei otravă de sub dinții cobrei ;
o zi să cari în cîrcă ditai diavol
și-o noapte să te culci strîngînd în brațe
o babă-hîrcă, numai piei și oase ;
setos, desculț și pîrjolit de arșiți,
șchiop, fără bită, să bați drum de poștii
călcînd prin bolovani și prin hîrtoape ;
să smulgi, cînd e flămînd, o caldă pradă
din gura leului, ori de sub ghiara

¹ Lumea pămînteană.

panterei crunte să smucești vinatul ;
să desenezi miniaturi frumoase
c-un fir de păr pe-o apă curgătoare ;
c-un ghimpe verde să scobești o hrubă
prin cremene, ori să arunci arcanul
pe după gîtul vremii ce se duse,
ori să le pui căpăstru, și-n zăbală
să strîngi răsufletele de pe urmă —
acestea toate mi se par de-o sută
de ori mai lesne de făcut, anume,
decît să stau la masă cu nemernici
și să beau cea mai bună băutură
din cea mai rubinie-rubinie,
înveșmîntat numai în purpuri-purpuri.
Și Roata cerului de-o vrea să scoată
din mine numai pulberi, spune-i : „Scoate !“
Departe, oh, cît mai departe fie
de poala numelui meu orice scamă
și orice fir din pulberea rușinii !

Forughi

(1798—1857)

Prințul Abbas Forughi s-a născut la Bastam. Este considerat unul dintre marii poeți ai veacului al XIX-lea. În prima parte a vieții sale este panegiristul șahilor și prinților Ghadgiari ; în a doua parte, când înclină spre sufism, scrie gazeluri remarcabile prin înalta lor filozofie și măestria stilului.

RĂZBUNARE

Într-o noapte, în sfârșit, voi prinde
poalele suspinului de ziuă,
aprig răfuindu-mă cu luna,
luna mea frumoasă și nedreaptă !
Ochiu-nlăcrimat mi-l voi deschide
în furtuna întristării mele,
încercându-mi vârful-acestor gene
în adâncul inimii de sînge.
Voi răcni, zvîrlindu-mă în mare,
voi răcni, zvîrlindu-mă pe țarmuri,
și mă voi schimba în vîlvătaie,
pîrjolind și țarmuri, și talazuri !

Mă voi răzbuna pe păru-i negru,
desfăcîndu-l, buclă după buclă,
și-mi voi potoli a gurii sete
bînd de pe rubine lungi săruturi.
Ori, lipsindu-mi ea, ca-ntr-o-nchisoare,
îmi vor șterge urmele-n țărînă,
ori îi voi cuprinde fără veste
gingașul grumaz pe totdeauna !
Dacă ea, șahița frumuseții,
astăzi nu-mi va da dreptate, miine,
poala i-o voi prinde și-o voi duce
drept la cel care dreptate-mparte.
Ori ea trupul mi-l va trage-n groapă,
învelindu-mi sîngele-n țărînă,
ori podoabe de argint și aur
îi voi pune pe grumaz și umeri !
Forughî ¹, iubită, precum luna,
dacă vălu-și saltă de pe față,
vei vedea o sută mii de pete
și pe soare, și pe mîndra lună.

UCIGAȘA

Trupu-mi zace înecat în sînge,
doborît de-un braț de ucigașă :
sabia-i și-a împlinit menirea,
prin grumazul meu spălîndu-și lama.
Dacă astfel luna mea și-arată
chipul între bucle verzi ca iarba,
ardă-mi avuția într-un fulger !
„Dragostea ce este ?”-am întrebat-o.

¹ În persană — „Iluminatul”.

Mi-a răspuns : „E taina izvorită
din acești ochi plini de viclenie“.
Cum să trag piciorul din odaie,
cînd de poală Dragostea mă trage ?
M-a mîhnit iubita într-atîta,
că, de-aș povesti, ar geme-amarnic
și ar plînge-n hohot și dușmanul.
Nu se mișcă inima iubitei,
cum nu trece prin oțel vreun geamăt.
Păru-i negru și lumina feței
mi-au străluminat povestea nopții.
O, boboc de roză, dă-mi tu locul
de pe creangă, să mă pizmuiască
pasărea din raiul veșnic verde !
Forughî, chiar cerul de-și încinge
mijlocul, pîndind să te ucidă,
ochii nu-ți închide niciodată
de pe chipul lunii luminoase !

ȘAHÎȚA FRUMUSEȚII

Ce plăcut e cînd dezlegi din bucle
mii de cîrlionți și de inele,
slobozind nebunii prinși în lanțuri !
Nebunia mea e-n văzul lumii —
vino, dragă, să mă vezi la față !
Părul, ca mîhnirea ta de negru,
ți l-ai răsucit în două bucle,
părul să mi-l faci mai alb ca iarna,
și să-mi încovoi adînc spinarea.
Legămînt făcut-ai ca în sînge
să mă-neci, și eu, de-atunci, mă strădui
legămîntul să ți-l duci la capăt.

Nu mai pot acum să-mi iau privirea
de pe-ncovoiatele-ți sprîncene,
chiar și dacă-ncovoiata lamă
îmi doboară capul de pe umeri !
Dacă viața-n vine-mi dă tărie,
o, tiurcoaică iute la mînie,
îți voi dovedi iubirea-atîta,
pînă vei sfîrși cu înrobirea !
Cît vom aștepta să vină zorii
zilei de apoi ? Acum te scoală,
și se vor scula cu tine-odată
zori și zile de apoi — o mie !
Știi pînă la urmă care este
rodul dragostei ? Să-ți vezi iubita,
jertfă al tău suflet aducîndu-i.
Semn de mulțumire către Domnul
că ești o șăhiță-a frumuseții,
trebuie să fii îndurătoare,
cerșetorul cînd întinde-o mînă.
Forughi, lumina frunții tale
lumea-a luminat, și-acum e vremea
să-ți faci loc în ochiul de lumină.

Amiri

(1860—1917)

Sadeq Khan din Farahan, supranumit „Adibelmamalek” (Cărturarul împăraților) și semnând Amiri a aparținut unei familii de literați. A avut o cultură vastă, cunoscând mai multe limbi din Orient și Occident. A participat la mișcarea revoluționară, conducând mai multe ziare : Adab, Madgiles, Araghe-Adgiam și Afttab. A cultivat toate formele tradiționale de poezie, dar mai cu seamă kasida, în care și-a exprimat ideile noi, criticând vechea societate persană și adversarii politici. Opera sa, foarte originală, poartă pecetea culturii europene.

RĂZBOIUL

La-nceput războiul pare o mireasă
care-ncintă și răpește inimi ;
are-o față-aprinsă cum e Noo-Ruz-ul,
are părul negru : noaptea cea mai lungă.
Cine-i vede fața, mult se minunează
și-și îmbată ochii mijlocul privindu-i.

Apoi, cînd războiul și-a încins cuptorul
și văpăi de ură au cuprins văzduhul,
vezi ce e războiul : lup cu surlă hîdă,
porc mistreț cu colții spărți de grea izbire,
babă-cloanță știrbă cu păr alb ca iarna :
nu mai poate mintea la bărbați s-o fure,
c-un sărut nu poate un popor să-nșele
sufletul să-i fure sfișiindu-l, pradă.
Jaf aduce-n pieptul plin de vitejie,
sîngele prădîndu-i omului războinic.
Cine doar o dată mijlocul îi vede,
simte cum îi crește-n spate o cocoasă,
și, privindu-i fața, spatele-și întoarce.

PISICA INSTRUITĂ

Auzit-am pe un șah odată
glăsuind vizirului acestea :
„Numai școala-i cheia visteriei,
cheia la comori de pietre scumpe.
Pomului amar de-i pui altoaie,
pîrgui-va roade cu miez dulce.”
„O, măria ta, i-a zis vizirul,
bună-i școala pentru-o fire bună,
căci altminteri te trudești zadarnic
orbului să-i pui sub ochi oglindă.
Nici un meșter n-o să-ți făurească
din fier prost o sabie tăioasă.”
Auzind acestea, către-un paznic
șahul zise : „Am nevoie mare
de-ajutorul tău și-al mîinii tale.
Adu-mi cît mai repede-o pisică !”
Paznicul se-ntoarce c-o pisică.

Ce pisică ? Ditamai tigroaică !
Şahu-a poruncit ca slujitorii
să-i dea lecţii de purtări alese.
După două săptămîni, la curte,
se vorbea despre pisică astfel :
„E un om în piele de jivină !“
Şahul şi-a muştruluit vizirul.
„Uite cum pisica-ntrece omul !
Uite cum pisica, în picioare,
lîngă tron, c-o lumînare-n labe,
stă de seara pînă dimineaţa !
Numai instruind-o, dăscălind-o,
capul şi l-a scos din frîul firii ;
ruptă-i legătura cu părinţii !“
A zîmbit vizirul : „Orice vorbă
spusă de un şah — e aurită.
Şahii numai de Alah ascultă
şi dreptate fac, dar nu se-ngîmfă
că pisica pare instruită.“
Dintr-o bortă, chiar în clipa-aceea
a sărit un şoarece. Pisica
cum a dat de el cu ochii, iute,
dintre labe zvîrle lumînarea
şi aleargă după el, să-l prindă,
astfel cum e firea pisicească.
Flăcări s-au prelins din lumînare,
de-ai fi zis că duşumeaua arde !
Şahul fără de-ncălţări, din tronu-i
o luă la fugă ; slujitorii
dinlăuntru o zbughiră-afară.
Zise cel vizir prinzîndu-i poala :
„Şahule, asupra firii rele
şcoala n-are nici o-nrîurire !“

VICLENIA VULPII

Auzii că vulpea cea vicleană
s-a-mprietenit c-o biată capră.
Vulpea era hoată, pricepută,
și-ndurase ger și multe arșiți,
și gustase din amarul lumii,
și scăpase din capcane rupte
numai datorită vicleniei,
și-nfruntase-mpușcături, o mie,
ajungînd o cronică străveche
a căruntei Roți cu mii de stele.
Capra era timpă și fudulă,
tare proastă și încrezătoare —
meritînd batjocura și risul.
Îi plăcea să fie-nconjurată
numai de lingușitori și josnici.
Avea coarne tari și barbă lungă,
coarnele ca două crengi sucite,
barba ca un smoc de iarbă moale.
Dar, din întîmplare, pe-amîndouă
arșița le chinuia și setea.
Oriunde s-au dus, n-au dat de apă,
fiindcă apa în pămînt s-ascunde.
Au umblat atît, că, pîn'la urmă,
au dat de-un izvor cu apă dulce,
într-o văgăună-ngrozitoare.
Lesne coborîră-n ochiul rîpei
și-au băut, și s-au spălat pe față,
Cînd și-au ghiftuit gîtlej și pîntec,
ochii s-au trezit din somnul negru.
Prietenenele bune din prăpaste
au vrut să se urce iar pe creastă.
Drumul șerpuia din stîncă-n stîncă ;
greu să-l urci, și nici un fir de iarbă,

nici un pom, și nici o buruiană.
Burta plină de-apă ca burduful,
inima de fiere, ochii-n lacrimi,
blănurile-ncinse de vipre.
Pasărea gândirii, moleșită,
zborul și-l întrerupea-n cădere.
Amîndouă au căzut pe gânduri
și au plîns a lor nenorocire.
După-o vreme și un schimb de vorbe,
vulpea-a spus prietenei bărboase :
„Am găsit un vicleșug și, grabnic,
vom scăpa din locul ăsta groaznic.
Dacă ne-om da mîinile, unite,
amîndouă vom scăpa din groapă.
Altfel, ca-ntr-o temniță,-mpreună
pradă vom cădea în colți de fiare.“
Capra zise : „O, tu filozoafă,
pentru-nțelepciunea ta înaltă
capu-mi vîr, orbește, în capcană !“
Vulpea zise : „Inima ți-i bună,
și urechea-ți văd că mă ascultă,
iar grumazu-ți în arcan se pleacă.
Văd că vom scăpa de-ncurcătură
fiindcă-mi ești prietenă supusă.
Ca un diavol tu împunge zidul,
dă cu cornu-ți tare-n stîncărie,
pînă cînd eu, sclava ta umilă,
cuteza-voi să-mi înalt piciorul,
sus, pe umăr și pe cornu-ți tare,
să mă salt pe creastă, după-aceea
să te smulg din ochiul văgăunii !“
Capra zise : „Mulțumescu-ți, Doamne,
că i-ai dat comoara vie-a minții
și i-ai dat o mină-a-nțelepciunii !
Urcă-mi-te-n cîrcă și te saltă,
sus, pe cornul meu, pînă la ceruri !“

A rostit acestea, și-apoi, zveltă,
și-a săltat oopitele din față —
și-astfel capra s-a schimbat în rangă.
S-a dus vulpea pe spinarea caprei
pînă-n vîrf de coarne răsucite
și, săltînd, ieși din văgăună.
De pe creastă îi mai spuse caprei :
„O, căpriță bună și deșteaptă,
am plecat ! Alah te aibă-n pază !“
Biata capră plînse : „Bună vulpe,
nu mă părăsi-n nenorocire !
Eu te-am liberat din văgăună —
oare asta ți-i recunoștința ?“...
„Este-adevărat, răspunse vulpea,
însă de la mine n-ai vreun sprijin :
nu-ți aprinde flacăra speranței !
Cerul te păzească, surioară,
și ai grijă sufletul să-ți mîntui,
căci de vei rămîne în capcană
ori de foame mori, ori ești vînată.“
Capra își roti spre cer privirea :
„O, tu Ziditorule de zodii,
bine ar fi fost ca-n loc de coarne
și în loc de barba asta lungă —
să-mi fi dăruit mai multă minte !“

Iraddi

(1874—1926)

Prințul Iraddi primește o educație aleasă, învățînd mai multe limbi : arabă, turcă, franceză și rusă. Studiază la Tabriz și, la 19 ani, este numit „starostele” poezilor de la curte. Refuză să dedice ode majestăților sale și se mulțumește cu o carieră de funcționar. Sub influența culturii occidentale, scrie poezii într-un stil simplu și pe un ton familiar, adesea plin de umor. Condiția femeii atît de oprimată în Orientul islamic și feudal i-a inspirat versuri emoționante, foarte gustate de iranieni.

DRAGOSTEA DE MAMĂ

Iubitului îi zise o frumoasă :
„Ah, maică-ta mereu îmi cată pricini.
De cum mă vede, oricît de departe,
își încrețește fruntea și se-ncruntă.
Cu ochi de foc și față oțelită
îmi singerează inima duioasă.
Din pragul casei sale mă alungă,
precum o praștie își zvîrle piatra.

Cît ți-o trăi bătrina înăcrită,
în fiere ne-o preface mierea buzei.
De vrei să fiu a ta, cît mai degrabă
și fără temeri, mergi, despică-i coasta,
și inima din sînul strîmt i-o smulge !
Pe urmă, chinul inimii să-mi mîntui,
adu-mi în sînge inima ei caldă !"
Nemernicul iubit, fără simțire,
ori ucigaș lipsit de cinstea lumii,
orbit de vinuri, năucit de droguri,
uită de simțămintele-i din leagăn.
Zvîrlindu-și mama la pămînt, sub țîță
o spintecă și inima îi smulse,
și alergă la casa țîitoarei
cu inima-n căuș de pumn strîngînd-o,
ca pe o sîngerîndă portocală...
Întîmplător, se-mpiedică la ușa
și se juli la cot, lăsînd să-i scape
din mînă inima fierbinte încă
și mai păstrînd în ea un strop de viață.
Cînd se sculă și vru s-o ia din pulberi,
el auzi din inimă — dulci șoapte :
„Copile drag, mi te-ai lovit la mînă,
sau te-ai lovit la unul din picioare ?“...

BĂUTURA DIAVOLULUI

Într-o noapte, la un tînăr diavolul s-a dus
și, luîndu-și un chip groaznic, șuierînd, i-a spus :
„Eu sînt Moartea, și-o scăpare dacă totuși vrei,
trebuie s-alegi doar una din acestea trei :
ori de-ndată pe bătrînul tată ți-l omori,
ori vei sparge soarei tale capul, pieptul, ori

din această băutură-o cupă, două, bea
și atuncea n-am nevoie de viața ta !“
Tremură de groază fiul (cred și eu că-i greu,
pentru că de frica morții tremură și-un leu !).
Zise : „Tatăl meu și sora dragi îmi sînt. Niciînd
nu voi părăsi iubirea lor pînă-n mormînt !
Dar cu băutura asta scap de nenoroc :
beau o cupă, și înlătur răul tot, pe loc.“
După ce și-a doua cupă o dădu pe gît,
beat, și soră, și părinte-n sînge-a doborît.
De la rădăcină ardă-și vița rodul său,
și Alah să mîntuiască lumea de-acest rău !

ZOHRE ȘI MANUCEHR

Soarele nu răsărise încă,
nu se deschisese ochiul de-aur
al narcisei adîncite-n somnu-i ;
proaspetele roze de jăratîc,
mirosînd a mosc, își spală fața,
luînd roua dimineții-n palme
și-adăstînd ștergarul adierii
zorilor — să-și șteargă-obrajii umezi.
Un locotenent, ca mîndra lună,
chip de crai-nou, era însuși ochiul
și lumina ochiului armatei,
el — stăpîn pe spada vitejiei
și insigna frumuseții aspre.
Luna, ca o sclavă,-ncovoiindu-și
mijlocul, îi săruta, supusă,
pintenii zăngănitori și gingași.
Stelele-i priveau, îndrăgostite,
tresele de aur de pe umeri,

și Zohre, adică Venus însăși,
dornică l-ar fi cuprins în brațe.
Cizmele-i luceau întunecate,
cum e piatra neagră, lustruită,
și un leu dormea pe fiecare
nasture de-alamă al tunicii.
La chipiu, un ceaprazar cususe
cozoroc de crai-nou, și-mpletise
un arcan de șnururi, eghileții,
buni să prindă gîturi de frumoase.
Manucehr i-a zis pe nume tatăl —
și-avea mijloc de mlădie floare.
Pleoapele și le-a frecat, și-alene
s-a trezit din somnul lui cu fața
rumenă, ca soarele din zare.
Vineri fiind, zi de sărbătoare,
nu mergea la slujba-i ostășească.
El dorea să își petreacă ziua,
dis-de-dimineată pînă seara,
după placul inimii, căci patimi
multe-avînd iubea și vînătoarea.
Cal cerînd, o pușcă și cartușe,
se porni-n deșert după gazele.
Pe de altă parte,-nzorii zilei,
Venus, care-i verișoara Lunii,
muza dragostei și dulcea zînă
a plăcerii, care-i mistuiește
cu vâpaia dragostei pe oameni,
meșteșugu-i fiind să-i deprindă
dragostea și lumea s-o ațîțe —
Venus era tare obosită,
fără vlagă-n ea și tulburată,
cum e marea gîndurilor sale.
Vrut-a să-și înfrîngă oboseala
să nu mai lucreze-o oră, două,
să privească roze, și-n grădină

să se plimbe-mprospătîndu-și mintea
prin această dulce preumblare.
Și-a scos hainele cerești, punîndu-și
văluri pămîntene peste creștet,
și, luîndu-și față omenească,
a purces din luminoase ceruri
spre pămînt ; s-a coborît acolo
unde Manucehr vîna. Pe-o buză
de pîrîu, sub un copac, cu ochii
vînătorului dădu ea ochii.

.
Amîndoi s-au așternut pe iarbă,
amîndoi cuprinși de desfătare,
își simțiră-nflăcărați obraji :
ea roși de patimă, încinsă,
el roși, sfielnic, de rușine.
Dragostea ședea lingă Sfială,
față-n față, dornice-amîndouă.
Zîna cu o mie de răsfățuri
mîna și-a întins-o, bucuroasă,
către el și, nastur după nastur,
de la guler i-a deschis cu vîrf
degetelor ei : boboci de rodii.
Ea, gîndind că-i șade mult mai bine
fără de chipiu, spre el se pleacă
și-i ridică de pe cap chipiul.
Palmele trecîndu-și pe-amîndouă
părți ce-s despărțite de-o cărare,
o scînteie-n inimă-i înfipse.
El, plecat spre fața ei nurlie,
s-o sărute — simte cum îi fuge
sîngele din față, și presimte
că sărutu-acesta nimici-l-va
și va fi de-acum un flușturistic

și un om cu mințile pierdute ;
își dă seama că sărutu-acesta
îl va pierde pentru totdeauna,
va sfârși cu slujba-mpărătească.
Fața și-a întors-o, îndărătnic —
miră-te de firea-i îndârjită !
Zina Zohre și-a pierdut răbdarea,
și sărutu-i s-a topit în miezul
buzelor ei rumene-amîndouă.
I-a zîmbit : „De ce de lingă fața-mi
îți tragi într-o parte fața ? Spune-mi,
ai vreo altă față mai frumoasă ?
Am belșug de nuri și sînt mlădie,
toată-s pentru dragoste făcută !
În arcanul tău căzut-am pradă,
o, tu,-ncepător la vînătoare —
nu-i un alt vînat mai bun ca mine !
Uită-te la mine și vezi bine
că n-am un cusur din tălpi în creștet,
nici cît vîrful acului nu afli
vreun cusur întru a mea făptură.
Acest cap și-această mîndră față
care-aprinde-n inimi bucuria,
buzele acestea-nflăcărate
și obrazii de văpăi, și nasul,
drept cum este, din Kitai, condeiu ;
gîtu-acesta și grumajii-aceștia,
și buricu-acesta, și-acest pîntec
neted, fără nici o-ncrețitură,
umerii aceștia, sîinii-aceștia,
pieptul argintat, cum e oglinda !
Uită-te cum dănțui de ușoară,
că nu lasă pașii mei vreo urmă
adîncită-n frăgezimea ierbii.
Dănțui și pe creștete de roze,
danțul meu e flacăra din lampă.

Trupu-atît de luminos îmi arde,
că străluminează prin veşminte !
Orice-i plămădit din miere dulce
şi din zahăr ; decît orice dulciuri
sărutarea mea este mai dulce !
Pînă n-ai să guşti vreo trei săruturi,
nu ştii a sărutului dulceaţă.
Ia doar un sărut de-al meu, şi dacă
nu ți-o place,-l pui la loc pe buze !
De la creştet pînă-n tălpi, întreagă,
cerbule, sînt doar a ta păşune !
Poţi să paşti în voie şi oriunde,
orice roză şi boboc de roză
muşcă-l şi mănîncă-l fără preget !
Iar dacă nu ştii să paşti, învaţă
de la mine, care sînt maestră !
Scoală-te să ne schimbăm olaltă :
tu în vînător, eu — căprioară,
eu să fug, tu să m-ajungi din urmă
şi să tragi cu puşca după mine,
iar eu de prin aer să prind plumbii
drept spre ţinta inimii-ndreptîndu-i !
Ține-ți ochii strînși, de-a baba-oarba
să mă joc cu tine prin tufişuri ;
cînd ai să mă prinzi şi strîngi în brațe,
îți voi dărui orice-mi vei cere !“

.

Venus i-a furat o sărutare
de pe umedul rubin al gurii —
n-a fost sărutare, ci văpaie !
Unul de la altul își sorbiră
simțurile, și-amîndoi căzură
prăbușiți, ca-ntr-un leșin, în brațe.
Porumbeii au strigat deodată :

„Ah, copile, cum vinezi săruturi !“
și-amîndoi săltară, cam de-o palmă,
de pe creanga lor, și cînd sărutul
s-a sfîrșit, se așezară iarăși.

.

Cînd în ceru-i Venus se întoarse,
Manucehr, întins, zăcea pe iarbă,
beat, cu nervii moleșiți în somnu-i.
Cînd din somnu-i greu deschise ochii,
se trezi alt om decît aseară.

A simțit o slăbiciune-n trupu-i,
dar în piept lumini de bucurie.
Ai fi spus că-i dus din lumea asta
și-a ajuns în lumea de azururi.

Ochii deschizîndu-și pe colină,
a văzut ce proaspăt e culcușul,
dar copilul visului plecat e.

Inima l-a-mpiedicat să plece,
căci numai de ea pîcioru-ascultă.

Dus e dorul lui de vînătoare,
dus, și-acum, în loc de vînătoare,
dragostea-și începe bătălia.

Inima nu mai putea să-i plece
de lîngă pîriu-n dulce susur ;
de pîriu e inima-i legată.

Ca avarul cînd își pierde-n ierburi
un inel cu piatră prețioasă,
caută și caută prin ierburi.

Parcă a rămas un semn în iarbă
de la zîna luminînd o lume ;
de pe-acest covor de iarbă verde
zîna a plecat lăsînd doar urme ;
iarba tăvălită mai păstrează
mijlocu-i de zînă zugrăvită

cam stingaci. Manucehr zise-n sine-și :
„Dacă aş lua icoana-n brațe,
ar pieri din frăgezimea ierbii ;
ăsta-i capul, sînul e acesta,
și aceasta-i coapsa și piciorul,
asta-i urma tălpilor frumoase
risipind în mers mărgăritare.
Dacă urma tăpii-aș săruta-o,
iarba-ar tresări din somn, trezită.
Nodul firelor de iarbă, fraged,
ea l-a înnodat : nu, nu-l atinge !
Nu se poate deznoda vreodată
ceea ce cu dragoste-nnodat e.
Mîngîie mai bine cu privirea
gingașa priveliște din iarbă !
Ah, vîrtejul dragostei cumplit e,
plin de-atîtea spaime și primejdii !
Nazurile-acestor preafrumoase
surpă lumea de la temelie !
Cine a scăpat de-aceste nazuri,
leu a fost la inimă, ca leul.“

JAFUL SOARELUI ȘI AL LUNII

În ceasu-n care am venit pe lume
m-a prins în laț a soarelui capcană
și pradă am căzut în ghiara lunii !
Mi-au fost, cînd soarele, cînd luna robii,
cu schimbul mă slujiră, zi și noapte ;
dădaca lună, slujitorul soare,
genunchii mi i-au dat : culcuș și leagăn.
Toți mi-au șoptit : „Vezi, soarele și luna
sînt slujitorii noștri de cînd lumea —

ei amîndoi ți-au îngrijit strămoșii,
și vei mînca la marele lor praznic“.
Și am purces cu pași de prunc în viață,
și am ajuns bărbat în floarea vîrstei,
punîndu-mi o mulțime de podoabe
afară și-nlăuntrul casei mele :
am buze de rubine, dinți de perle,
sînt plin de harul vieții pînă-n creștet
și toate buzunarele mi-s pline.
Am ochii vii, obrații de mărgeane,
și-am strîns în suflet multe pietre scumpe,
și-am pus și pietre pentru temelie :
iubirea-nflăcărată și beția.
Friu liber am dat inimii s-alerge
mînată doar de propriul meu capriciu.
Iar slugile-amîndouă mă găsiră
adesea beat, căzut în nesimțire,
și mîinile și-au dat, ca să mă prade.
Știind de lucrurile strînse-n casă,
le-au jefuit, încet-încet, pe toate.
Ea mi-a furat rubinul de pe buze,
el mi-a furat cămașa mea de noapte ;
ea, clipele mi le-a scăzut din viață,
el mi-a scăzut comorile din suflet.
S-au dus și lumînările-amîndouă
arzînd și luminînd pe sub pleoape ;
treizeci și două de mărgăritare
mi s-au schimbat în porțelan și piatră.
O, cît de mare mi-i nenorocirea
și cîte mi-au prădat jefuitorii !
Mi-i goală casa, mîinile mi-s goale,
sînt, după cinci decenii, o ruină.

EPITAFUL LUI IRADGI

Voi, frumoase ale lumii noastre,
sau frumoase din adîncul vremii,
care veți veni în lumea noastră --
cel ce doarme în pămîntu-acesta
e Iradgi, Iradgi, cu limba dulce.
Asta-i Cripta Dragostei din lume ;
aici Lumea Dragostei s-ascunde.
Dragostea mi-a fost lumina vieții,
și-astăzi Cripta Dragostei mi-i criptă.
Eu, comoara vieții-am risipit-o
cu femei, și vinuri, și petreceri.
De oricine-i blindă și nurlie,
și-astăzi mortul-viu se-ndrăgostește !
Sînt acela care-o viață-ntreagă
lîngă voi am petrecut nopți albe.
Dezbrăcat de haina pămînteană,
totuși, eu rămîn sub pașii voștri :
deși sub pămînt îmi este casa,
totuși, ochiul meu vă urmărește.
Stați pe-acest mormînt o clipă, două,
și pășiți prin pulberile mele !
Cînd și cînd să v-amintiți de mine
și să-mi faceți inima să rîdă,
inima din inima țărîinii !...

Parvin

(1906—1941)

Parvin Etesami este cea mai de seamă poetă persană a timpurilor moderne. Spirit sensibil, a scris poezii de factură modernă, exprimind înalte aspirații de ordin social și moral. Kasidele ei sînt scrise în stilul poeților clasici. În gazeluri și masnaviuri a pus în versuri vocabularul simplu al omului de pe stradă. Este, poate, cea mai apreciată poetă din Iran.

INIMA RĂNITĂ

Un copil a plîns la sînul mamei :
„Nici un puști din mahalaua noastră
nu-mi aruncă, mamă, o privire.
Unul m-a gonit, și n-aveam vină.
Vai, săgeata umilirii doare,
ca un brici, cînd taie-n carne vie.
De ce fug de mine toți copiii ?
Nu-i copil — copilul fără tată ?
Dascălul la școală nu m-ascultă,
nici nu mi se uită prin caiete.

Oare,-ale săracilor strădanii
n-or să poarte roade niciodată ?
Ieri, la joacă, ne-am ales ca rege
un copil cu hainele nerupte.
Cît am plîns să am încălțăminte !
De ce-nlăcrimata-mi rugămintă
nu mi se-implinește nicioadă ?
Numai eu, prin ploaie și noroaie,
umblu fără șapcă, fără ghetă.
Ce deosebire-i între mine
și copiii din orașul nostru ?
N-au copiii-același drum și datini ?
N-am văzut la noi un lemn în sobă
și nici lumînări de sărbătoare.
La vecinii noștri văd pe masă
păsări rumenite, miei la tavă,
iar noi ne mîncăm veninul fierii.
Toți rîd de cămașa mea cîrpită.
Tata n-a avut un ban în pungă ?
A rîs mama și i-a zis :: „Băiete,
cine-ți umilește sărăcia,
n-a văzut comoara ta de perle,
lacrimile strînse între gene.
Taică-tău în viață-avu avere
doar o teslă, un topor și-o coasă.
El plăti o rogojină veche
cu o mie gemete și chinuri.
Haina lui odată n-avea mîneci,
altădată n-avea căptușeală.
Mult s-a chinuit, și-n lume nimeni
nu i-a spus o vorbă omenească.
Cel lipsit de-arginți și de moșie
duce-o viață-n umbră și unghere.
Pentru cel orfan orice dorință
și-orice năzuință-i o greșeală :
ramul cînd e-ncovoiat de grindini,

nu mai poartă nici un fel de roadă.
La războiul de țesut al lumii
țesătorul n-a urzit vreo pînză
pentru noi mai bună decît asta.“

VRABIA ȘI PORUMBIȚA

În zori de zi, o vrabie mărunță
i-a spus acestea unei porumbițe :
„Din cuibul tău mai scoate capu-afară !
E ziuă, de ce dormi în întuneric ?
Ia-ți zborul, să vezi iarăși iarba verde,
să vezi pîriul, brazdele, grădina,
să-ți mai îmbroștezi uscata limbă
cu apă rece ori cu fructe coapte.
Privește-aici de viață cum mă bucur,
și-s chipeșă, și durdulie-n pene !
E rușinos să fii atît de slabă.“
„O, vrabie, răspunse porumbița,
povestea dragostei vei învăța-o,
cînd, draga mea, ca mine vei fi mamă.
Copiii cînd în juru-ți se vor strînge,
nu vei putea să faci o altă treabă,
decît ce face-n casa ei o mamă.
Pe cînd nu mă-ngrijeam de cuib și-odrasle,
ca tine-n zbor mă bucuram de toate.
Dar cît de fericită-i păsăruica
păzindu-și puii mici cu caș la gură !
Această creangă fie pururi verde,
să lege pururi roade pîrguite !
Deși zac slabă-n cuib de lut și paie,
bogată nu-i ca mine vreo făptură.

Mi-i teamă că, zburînd, îmi pierd comoara,
mi-i teamă de-o scînteie în cuibaru-mi.
Deși de-atîtea chinuri, de pe trupu-mi
au năpîrlit și penele, și fulgii —
din plin mi-i suferința răsplătită.
Nu-i altă datorie-n lumea-ntreagă,
mai dulce decît datoria mamei,
și nu-i mai mare fericirea-n lume
decît în catastiful unei mame.
De-acum puiandrii noștri au dîrînta
de-a da din aripi, ca să-și ieie zborul :
de-atîtea-amare chinuri și strădanii
nu mi-au rămas pe trup decît tulleie.“

AȚA ȘI ACUL

În mîna unei gospodine
un ac spunea acestea aței :
„O, haimana fără picioare
și fără cap, pe unde umbli ?
Eu merg și cos rupturi, într-una,
și unde-ajung, de ce, din urmă,
te ții ca scaiul după mine ?“
Surîse ața : „Pretutindeni
eu te urmez, căci fără mine
cum ai putea să coși tu, singur ?
Orice ruptură cît de mică
cu mine doar se întregește —
de ce ascunzi ce vede-o lume ?
Pe urma pașilor tăi, pururi
eu mă tîrăsc, de ce vrei oare,
să mă înlături de pe cale ?

De ochiul tău dacă-ntr-o seară
mă voi ascunde, ce faci ziua ?
Căci unde-i ac, dar nu e ață,
nu coși cu lauda-ngroșată.
Te vezi în ochiu-ți doar pe tine,
și nu mă mai zărești pe mine —
dar ce te faci, cînd te privește,
cu mii de ochi, întreaga lume ?
Sînt slabă și neputincioasă,
dar fără mine, ac puternic,
nu poți să faci o-mpunsătură !“

Bahar

(1880—1951)

Bahar, considerat cel mai mare poet contemporan al Iranului, s-a născut la Maşhad. A fost scriitor, profesor şi om politic. În 1916 a întemeiat societatea literară „Daneşkadeh” („Facultatea”) care avea ca principiu: „gânduri moderne în versuri clasice”. Maestru al verbului persan, a împerecheat armonios comorile tradiţiei cu nestematele limbii moderne. Poeziile lui Bahar sînt sincere, uneori vehemente, trăgîndu-şi seva din temperamentul său şi din experienţele politice şi sociale. Lărgind inspiraţia şi îmbogăţind mijloacele de expresie, Bahar a exercitat o puternică influenţă asupra poezilor persani din secolul al XX-lea.

DAMAVAND ¹

O, demon alb cu lanţuri pe glezne de gigant,
o, dom al lumii,-o munte vulcanic, Damavand !

¹ Pisc vulcanic din munţii Alborz, care domină Teheranul.

Tu, creștetul ți-acoperi sub chivără de-argint
și te încingi pe șale cu cerc de fier lucind.
Să nu-ți zărească omul cu ochi iscoditori
obrazul blînd și ochii — te-ascunzi pe după nori.
Să scapi de răsuflarea oricărui dobitoc,
de oameni, niște diavoli ce-ți poartă nenoroc —
pierdut în constelații, cu Leul te-ai legat,
cu norocoase zodii de-a pururi cununat !
Cînd firea în revoltă născu din lut ăst glob
ce sufocat de aburi tăcea, s-o facă zob,
lovi-n mînie muma c-un pumn de diamant,
și pumnu-acesta tu ești, bătrîne Damavand !
Da, tu ești pumnul vremii, gigantic, gloduros,
și scurgerea de veacuri din neguri mi te-a scos.
O, tu, pumn greu al Terrei, te năpustește-n cer
și dă-i cîteva ghionturi cu boxul tău de fier !
Dar nu ești pumnul vremii, o, munte, și eu nu-s,
nu-s mulțumit de cele ce ți le-am spus mai sus.
Ești inima mîhnită a negrului pămînt,
umflîndu-se prin vîrste, bolnavă și gemînd,
pornind să ne desumfle, molcom, să dea-ndărăt,
durerea alinîndu-și sub camfor de omăt.
Tu, inimă a vremii, dă-ți drumul, în sfîrșit,
nu mai dosi-n adîncu-ți jăraticul mocnit,
nu mai păstra tăcere, dezleagă-ți limba, hai,
mîhnirea ți-o alungă și rîzi din plai în plai !
N-ascunde vîlvătaia pe dinlăuntrul tău —
te sfătuie un suflet ce-a ars în sine-și rău.
De-ascunzi văpaia-n tine și rabzi fără murmur,
vei arde viu în suflet, pe-un suflet ars ți-o jur !
Pe gura ta adîncă, din lavă și cenuși,
natura cea vicleană-ți virî un gros căluș.
L-oi smulge din gîtlejul și de pe gura ta,
chiar dacă, frînt din trunchiu-mi, suflarea mi-o
voi da !

Din pieptu-mi care arde,-o scînteie am să isc,
s-o fulger și să-ți mistui zgura-mpietrită-n pisc !
Așa voi face, liber, detunător să strigi,
rupîndu-ți, ca un demon, și lanțuri, și verigi !
Strigarea ta — cutremur stîrni-va, uragan,
din Caspica și pînă în Golful Persian ;
și limba de văpaie din craterul vibrant
va lumina din munții Alborz în munții-Alvand !
O, mamă-ncărunțită de veșnice zăpezi,
un sfat îți dă copilul ce urgisit îl vezi :
ridică-ți alburiul vâl, caută-mprejur
și-așează-te în tronul de vinețiu azur.
Balaur, dă năvală, revarsă foc pe nări,
și rage de minie, ca leu,-n patru zări !
Gătește-ne-un amestec nenchipuit de bun
și fierbe-ne în clocot virtosul, nou magiun
din pîlpîiri de flăcări, pucioasă, gaze, scrum,
din aburi și nămoluri și duhnitorul fum
din focu-atîtor inimi gemînd șuietător,
din fulgerul pedepsei trimis de Ziditor !
Pe Rei¹ trimite-ți norii să slobozească ploi
de flăcări, groază, sînge și ură în șuvoi !
Deschide porți, din iadul de smoală să reverși
păgîne plăți asupra unor păgîni de perși,
așa cum măturat-a vulcanul din Pompei,
sub val de lavă, tineri, bătrîni, bărbați, femei !
Răstoarnă temelia acestui turn perfid,
stîrpește-această stirpe, prăvale zid cu zid,
și, piatră după piatră, smulge din rădăcini
cetatea asupririi cu-atîți smintiți, meschini —
și mîntuie-i de chinuri pe cei ce dau lumini !

¹ Numele antic al capitalei Iranului.

CUCUVAIA RĂZBOIULUI

Oh, cucuvaia războiului, cucuvaia
cucuvăind, cucuvăind !
Retezați-i gitlejul și cucuvăitul,
retezați-i gitlejul și cucuvăitul,
retezați-i-le pentru totdeauna !
Mi-a răpit prietenii și cunoștințele !
Răpiți-i prietenii și cunoștințele !
Nimic nu-i mai groaznic
decît povara grea a războiului,
și nimeni nu scapă nevătămat.
Vinul lui este din inimile muncitorilor,
și pîinea lui din oasele muncitorilor.
Cucuvăitu-i prevestește moartea,
și nimeni nu-i scapă din ghiară !
Păianjen, își urzește-n lume
păienjenişul prins de toate ungherele.
Oriunde suflă vijelia războiului,
suflarea-i ți se înnoadă-n gît,
și-atunci se schimbă omenirea
într-o roată de moară
care se-nvîrte cu sînge proaspăt !
Blindatele merg ca munții de foc
și asurzesc auzul cu huruitul lor ;
se tîrăsc ca balaurii și picură otravă
în fiecare inimă de muritor.
Cînd vulturii de fier își întind aripile
vînează doar orașe și sate.
De fumul, și focul, și cutremurul lui
podidesc lacrimile și-ncep vaietele.
Oriunde-și pune piciorul,
se-ntinde suferința, moartea, jăluirea.
Cine în inima lui nutrește
doar lăcomia de aur,

să nu aştepte de la el cîştiguri.
Din țara care i-a-ncăput în ghiare,
aleargă aurul spre punga lui,
cum paiu-aleargă după chihlimbar.
Nu-i caut nici prietenia, nici dușmănia,
nici nu mi-i teamă de-ngîmfarea lui,
fiindcă războiul e o mare tîlhărie !
Nu te lăsa-nșelat de-avîntul lui
și strălucirea-i care-ți fură ochii,
căci pietrele lui scumpe-s adunate
din lacrimile muncitorilor.
O, slavă ție, porumbiță albă,
al cărui cîntec ne încîntă,
veni și vremea mult visată
să retezăm, rostogolindu-i capul
lîngă picioare-acestei cucuvele !
E primăvara cîntecelor mele,
căci, pururi, pacea am cîntat-o !

CUPRINS

<i>Prefață</i>	V
--------------------------	---

<i>Cuvîntul tălmăcitorului</i>	XXV
--	-----

RUDAKI

Muma vinului	1
Bătrînețe	3
Marele necaz	4
Rudakl atinse strunele...	5
De-i lungă viața...	5
Trăiește-ți viața vesel...	6
Lumea-aceasta-i bună...	6
Stînjinite, lună, soare...	7
Sărutul...	7

DAGHIGHI

Aurul și fierul	8
Floarea cînd îmbobocește	10
Şah-Name. Zqroastru	10

FERDOUSI

Satira împotriva şahului Mahmud	14
Cum a fost creată <i>Cronica şahilor</i>	26
Despre rapsodul Daghighi	27
Cum a fost începută epopeea	28

Zal merse s-o vadă pe Rudabe	29
Nașterea lui Rostam	33
Ferdousi e nemulțumit de Daghighi	37
Lupta lui Rostam cu Esfandiar	38
Rostam fugi pe culmea unui munte	39
Pasărea simorgh îi arată lui Rostam mijlocul de scăpare	42
Rostam ținti o săgeată în ochiul lui Esfandiar	47
Rapsodul își deplîns bătrînețea	48
Data desăvîrșirii <i>Cronicii șahilor</i> , adică <i>Șah-Name</i>	50

RABEE

Îmi spui, cu viclenie...	53
Dragostea lui iarăși...	54
Blestem	54

FARROKHI

O, amintirea nopții-albastre...	55
Părul tău	56
Aceea care calcă jurămîntul	57
Toamna	58
Bunătatea	58
Cinstea bărbatului	59

ONSORI

Boarea-n Noo-Ruz	60
Sărbătoarea focului	61
Corbul și șoimul	62
Nu te mire că fricosul...	63
Cine-a zugrăvit...	63
Cît n-ai cuvîntat...	64
Cine-a mai văzut...	65
Dragostea-ți n-o-ndură nimeni...	65
Roze-ți cresc pe chip...	65

MANUCEHRI

Leacul somnului	67
O, tu, vinule !	68
Luminarea	69
Caravana	71
Lumea noastră	75
Iubita supărată	76
Laudă toamnei îmbelșugate	76
Satră împotriva pizmașilor și dușmanilor	82
Odă la calul fără șa primit în dar de la șahul Masud	83

GORGANI

Veis	85
Speranța	87
Dragostea e astfel	90
Suferința dragostei	91
Numele pătat	91
Voioșia	92

NASER KHOSRO

Toamna	93
Șoimul lumii	94
Cartea	95
Vulturul	96
Vrejul	97

MASUD SAAD SALMAN

Temnița din Hesarenai	98
Noaptea întunecată	101
Bărbăție	104
Zori de zi	105
Odihna duhului	107
Fii măreț și zvelt...	107
Cine-n inimă te poartă...	108
Ce luminează este-n lună...	108

OMAR KHAYYAM

Catrene (1—267)	110
-----------------	-----

MOEZZI

Meleagurile dragei mele	198
Fața acestei idolițe	200
Părul acela negru	201

SANAI

Seraiul întimplărilor	202
Moartea	204
Duhul și trupul	205
Dragostea nu-i joacă...	207
Cel care-și pierde sufletul	207
Părul care pîrjolește lumea	208
Beția	208
Fie poala ta s-atîrne...	209

ANVARI

Călătoria în ceruri	210
Nebunul	213
Oamenii înțelepți	214
Drumeția	214
Cînd gem de dor, iubito...	215
Intrebat-am roza...	216
Cine-ți vede-o dată fața...	216
Rozele cînd prind s-arate...	216

KHAGHANI

Seraiul din Madaoen	217
Rugămintea	220
Cruzime	222
Noaptea,-n casa dragei...	222

Socoata vieții	223
Lăcomia	224

ZAHIR

Zori de ziuă	225
Voroavă despre frumusețe	226
Dragoste și capriciu	227
Tăcutele meleaguri	228
Noapte, dacă părul dragei...	229
Ruga ne-am făcut spre Kaaba.. . . .	229
Dă-mi vin limpede și rumen...	230

NEZAMI

Dumnezeul-cumpătare	231
Tinerețea	232
Bătrînețea	233
Ziua despărțirii	233
Arta	233
O, luna mea nurlie!...	234
M-am îndrăgostit de tine...	235
Moartea Florii-de-liliac	236
Cocoșul din cer	239
Locul de veci	240

ATTAR

Pragul lăcașului ceresc	241
Dragostea călugărului	242
După moarte	244
Calea spre lumină	246
Minune	247
Dacă ești drumeț destoinic...	248
Am băut la mări, o sută...	248

MOULAVI

Fluierul	250
Fanatismul	251
Oglinda	252
Limba	252
Dorința	253
Evoluții	254
Despre moarte	254
Contradicții	255
Pasărea sfântă	257
Beția mistică	258
O, voi, îndrăgostiții...	259
Ochiul duhului	260
Ai spart țeasta oamenilor...	262
Ce-i de făcut?	263
Sînt robul soarelui...	264
Dă-i, Doamne, o iubită.. . . .	264
Duceți-vă, o, prieteni...	265
Plecat-ai grele pleoape...	266
Mi-am văzut iubita...	266

SAADI

Predoslovia cărții <i>Bustan</i>	269
Fluturile și lumînarea	271
Fluturile și filomelul	272
Caravana	273
N-am fost niciodată pizmătareț...	274
N-am adus eu dragostea...	275
Raiul nostru	276
O, stăpîne...	276
Vezi perdeaua-albastră...	277
Mărgăritarul	279
Harapul și copila	279
Predoslovia cărții <i>Golestan</i>	281
Din <i>Golestan</i>	282

Mărgărinta	287
Bun rămas cititorului . .	288

KHADGIU

Acoperişul cerului	290
Frumoasa din Kitai	292
Vîrtejul despărţirii	293
Hanul vechi	294
Dă-mi o cupă rubinie...	295

HAFEZ

Graiul dragostei	298
Seraiul viselor	299
Cupa plină-n zori de zi	300
Cupa lui Geamşid	301
Slujirea celor isteţi	303
Soarele din miezul nopţii	304
Capcana păşaniilor	305
Crama magilor	306
Mîhnirea singurătăţii	307
Pîrjolul	308
Răsunetul	309
Tu, omule cucernic...	310
Sădeşte pomul prieteniei...	311
Nici luna plină...	311
Doar idoliţe...	312
Nu rămîne !	313
Nu te-ntrista !	314
Nu sînt dintre acei mîtoşi...	316
Vino, să zvîrlim...	317
Vrei să ştii ce este fericirea ?	318
Sînt eu, cel din Şiraz...	319
Cartea paharnicului	320

DGIAMI

Lumina feței tale...	324
Mîndrie	325
Resemnare	326
Alunița gurii dulci...	327
Darul de la cei josnici	328

VAHȘI

Ochiul celui îndrăgostit	329
Vulcanul	330
Ea, stăpîna mea înrobitoare...	331
Pecetea morții	332

SAEB

Măreția bătrînilor	334
Inima verde	335
Păgubașul	336
Luminarea viitorimii	338
Pustiul din mormînt	338

HATEF

Mesajul	340
Îndrăgostitul	341
Bețivul	342
Înalta demnitate	343

FORUGHI

Răzbunare	345
Ucigașa	346
Șahița frumuseții	347

AMIRI

Războiul . . .	349
Pisica instruită . . .	350
Viclenia vulpii . . .	352

IRADGI

Dragostea de mamă . . .	355
Băutura diavolului . . .	356
Zohre și Manucehr . . .	357
Jaful soarelui și al lunii . . .	363
Epitaful lui Iradgi . . .	365

PARVIN

Inima rănită . . .	366
Vrăbia și porumbița . . .	368
Ața și acul . . .	369

BAHAR

Damavand . . .	371
Cucuvaia războiului . . .	374

Lector : NICOLAE TEICA
Tehnoredactor : ELENA CALUGARU

Apărut 1971. Hirtie ziar de 50 g/m². Format
700×920/32. Coli ed. 14,37. Coli tipar 13. A. nr.
14 686/1971. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici
87—1=59.

Tiparul executat sub comanda nr.
10 600 la Combinatul Poligrafic „Casa
Scintei”, Piața Scintei nr. 1, Fucu-
rești — Republica Socialistă România.